

ΕΛΛΟΠΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ '91

ΤΕΥΧΟΣ 7 • ΔΡΧ. 400

«Υπάρχει κάποια (χώρα) Έλλοπια.. με ωραία λιβάδια... γιατί εδώ κατοικοῦσαν οι Σελλοί, αυτοί που τότε λέγονταν Γραικοί - και τώρα Έλληνες».

(Στράβων. Ζ, 7, 9 C 328 —
—Αριστοτέλους Μετεωρικά 14)

Έλλοπια

Έκδοση

για τα εθνικά θέματα

Αύγουστος-Σεπτέμβριος-Οκτώβριος

Ιδιοκτησία: «ΕΛΛΟΠΙΑ»,
μη κερδοσκοπική εταιρεία,
Χαβρίου 3,
105 62 ΑΘΗΝΑ
Αθήνα, τηλ. 6920.850

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο:
Γιώργος Θ. Ζερβίδης

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
για 6 τεύχη 2.400 δρχ.
για 12 τεύχη 4.800 δρχ.
Υπηρεσιών: για 12 τεύχη 6.000 δρχ.

— Κύπρος

Τιμή Κύπρου 1,5€

για 6 τεύχη 8€

για 12 τεύχη 16€

Υπηρεσιών για 12 τεύχη 20€

Εξωτερικού:

— Ευρώπη

για 6 τεύχη 17 δολ. Η.Π.Α.

για 12 τεύχη 34 δολ. Η.Π.Α.

— Άλλες χώρες

για 6 τεύχη 18 δολ. Η.Π.Α.

για 12 τεύχη 36 δολ. Η.Π.Α.

Αλληλογραφία -

Εμβάσματα - Επιταγές:

Νίκη Ορφανουδάκη

Κυκλάδων 54

124 62 Δάσος Χαϊδαρίου

Αττική

Εξώφυλλο 7ου τεύχους: Χαρακτικό του
Γιάννη Κυριακίδη.

Μερικές μόνο από τις διαφημίσεις σ' αυτό
το τεύχος έχουν εμπορικό χαρακτήρα.

Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Φωτοστοιχειοθεσία:

«Φοινίκη», Κωλέττη 15,

τηλ. 3612 649

Αναπαραγωγές φιλμ

«Υψιλον», Εμμ. Μπενάκη 35

Εκτύπωση - Βιβλιοδεσία:

ΑΘΗΝΑ Α.Ε., Κουμπούρη Ευγενία

Ευριπίδου 87

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αγτζίδης Βλάσης
τηλ. 9331 194
Βουρδουμπάκης Βαγγέλης
τηλ. 9919 714
Δελγιαννάκης-Χυτήρογλου Μανόλης
τηλ. 8981 740
Ζερβίδης Θ. Γιώργος
Καλουδιώτης Δημήτρης
τηλ. 6477 806
Κοροβίνης Βαγγέλης
τηλ. 8223 623
Μανίκας Νίκος
τηλ. 6715 251
Μπινιχάκης Θεόδωρος
τηλ. 9731 013
Ορφανουδάκη Νίκη
Τελιγάδας Νίκος
τηλ. 6920 850

ΜΟΝΙΜΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΑΘΗΝΑ

Αλεξάνδρου Γιώργος
Ανδρεάδης Γιάγκος
Αξελός Λουκάς
Βεργέτη Μαρία
Βρανόπουλος Α. Επαμ.
Γεώργμας Κώστας
Δάλκος Χρήστος
Δανίκας Μιχαήλ
Δημόπουλος Δημήτρης
Ιωάννου Χρήστος
Κ. Αλή
Κακουριώτης Σπύρος
Καραγεωργίου Τασούλα
Καραμπελιάς Γιώργος
Κιούσης Λεωνίδας
Κόρπας Παναγιώτης
Κυριακίδης Γιάννης
Κωφόπουλος Γιώργος
Λαζαρίδης Διαμαντής
Λαζάρου Αχιλλέας
Λάζος Χρήστος
Λέζος Νίκος (Βορειοηπειρώτης πρόσφυγας)
Λιάρος Διονύσιος
Λιολιούσης Κώστας
Λουκέρης Κώστας
Μαστραπός Σάββας
π. Γεώργιος Μεταλληνός
Μίχας Ηρακλής
Ξυδιάς Βασίλης
Πάνου Δημήτρης
Παπαγεωργίου Γιάννης
Παπαγιαννόπουλος Γιώργος
Παπασιματάελλος Σταμάτης

Πιρπιρής Γιάννης
Πολυχρονίδης Νικόλαος
Πράσος Γιώργος (Βορειοηπειρώτης πρόσφυγας)
Ραπτόπουλος Θεόδωρος
Ραπτόπουλος Σωτήρης
Ρηγοπούλου Πέπη
Ροδάκης Περικλής
Σαρρής Νεοκλής
Στοφορόπουλος Θέμος
Σχίζας Γιάννης
Τσουκάτου Στέλλα
Φίλης Δημήτρης
Χολέβας Κώστας

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Βακαλόπουλος Κωνσταντίνος
Δημητρά Μαρίνα
Ζιάκας Θεόδωρος
τηλ. 943403
Καλλένος Λάμπρος
Τζιούμπας Θανάσης
Φιλανιώτης Τάσος
Χατζηπέτρου Μιχάλης
τηλ. 307765A

ΛΕΜΕΣΟΣ

Μακρίδης Ανδρέας
Μακρίδης Κώστας
Μελκή Άντρη
Παστελλάς Ανδρέας
Χρηστίδης Νίκος (ο Κρητικός)

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Αντωνιάδου Μύρια
Βιολάρης Νίκος
Γεωργιάδης Θεόφιλος
Δημητρίου Μαρίνα
Ευθυμίου Ντίνος
Καραλιώτας Γιάννης
Κυθραιώτης Γιώργος
Κύρρης Κώστας
Λαζάρου Πέτρος
Μάυρος Λάζαρος
Οικονομίδου Φλωρίτα
Παναγιώτου Αλέκος
Παύλου Σάββας
Πίγγουρας Λάκης
Προδρόμου Πρόδρομος
Σογκιούρογλου Σίμης
Τζίβας Γιώργος
Χατζηχριστοδούλου Πέτρος

ΧΑΝΙΑ

Μαχαιριδής Χρήστος

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Τσίρκας Χρήστος (Μελβούρνη)

ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Καρυπίδης Γιάννης (Τιφλίδα)
Κεσσιδης Θεοχάρης (Μόσχα)
Πολιτίδης Χαράλαμπος (Σοχούμι)
Χιονίδης Ηρακλής (Βατούμι)

Εἰσαγωγικό Σημείωμα

Τὸ ὀπερεττικὸ πρᾶξικόπημα τῆς Μόσχας ἐπιτάχυνε ἀποφασιστικὰ τὴ διαδικασία κατάλυσης τῆς Σοβιετικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τὶς κοσμογονικὲς ἀλλαγές πού αὐτὴ πυροδοτεῖ. Οἱ ἐξελίξεις κινοῦνται ἀπὸ δύο δυναμικές: μία «ἀπὸ τὰ πάνω», τὴν ἀμερικανικὴ «νέα τάξη», καὶ μία «ἀπὸ τὰ κάτω», πού θὰ τὴν ὀνομάσουμε κίνημα αὐτοδιάθεσης. Οἱ δύο αὐτὲς δυναμικές, ἀπὸ τὴ φύση τους ἀντιθετικὲς καὶ ἀντίπαλες, στὴ σημερινὴ συγκυρία ἐμπλέκονται παράδοξα σ' ἓνα ἀξεδιάλυτο κουβάρι. Αὐτὸ ὀφείλεται σὲ ὀργανικὲς ἀδυναμίες καὶ τῶν δύο.

Η κατάρρευση τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ κατέλαβε τὴ Δύση ἐξαπίνης. Εἶναι φανερό ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν ἦταν προετοιμασμένοι γιὰ μιὰ τέτοια ἐξέλιξη. Ἔτσι βρέθηκαν χωρὶς κανένα σχέδιο γιὰ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴ χρυσὴ εὐκαιρία καὶ ν' ἐγκαταστήσουν μιὰ παγκόσμια Pax americana. Ἐνα τέτοιο σχέδιο θὰ ἔπρεπε ἀπαραιτῶς νὰ μεριμνᾷ γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν βασικῶν προβλημάτων τοῦ καιροῦ μας (ἀθλιότητα στὸν τρίτο κόσμο, ἐνεργειακὸ τοπικὲς συρράξεις) σὲ μιὰ νέα σύνθεση μὲ ἀκτινοβολία καὶ ὑποσχέσεις. Ἀλλὰ βέβαια τέτοιο σχέδιο δὲν ὑπάρχει, γιὰτὶ ἀπλούστατα ὁ φορέας του, ἡ δυτικὴ μητρόπολη, στερεῖται ἐκείνων τῶν ἀποθεμάτων ἠθικοῦ σθένους, μορφωτικοῦ βάρους καὶ δυναμικοῦ πού θὰ τῆς ἐπέτρεπαν μιὰν ἰδεολογικὴ ἡγεμονία. Στὴν οὐσία, ἡ ἀμερικανικὴ στρατηγικὴ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ παραδοσιακὴ «στρατηγικὴ τοῦ ντόμινο» (καταλαμβάνουμε τὸ χῶρο πού ὁ ἀντίπαλος ἀφήνει), ἐντελῶς ἀκατάλληλη γιὰ «κενὸ» τέτοιων διαστάσεων ὅπως αὐτὸ πού ἄφησε ἡ ὀλοκληρωτικὴ κατάρρευση τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου. Ἔτσι, μετὰ τὴν ἐπίδειξη δύναμης στὸν Κόλπο, ἡ «νέα τάξη» τοῦ κυρίου Μπούς φαίνεται νὰ ἔχει βαλτώσει, τόσο στὴ Μέση Ἀνατολή, ὅσο καὶ στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη καὶ τὰ Βαλκάνια.

Απὸ τὴν ἄλλη πλευρά, τὸ νέο κίνημα αὐτοδιάθεσης, πού κατέκλυσε ὅλη τὴν ἐπικράτεια τῆς Σοβιετικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῶν δορυφόρων της, στερεῖται ἐξ ἴσου ὀράματος, σχεδίου καὶ αὐτοπεποίθησης. Γεννημένο σὲ κοινωνικὲς συνθήκες ἠθικῆς διάλυσης, σπρωγμένο ἀπὸ τὶς ραγδαῖες ἐξελίξεις, τὸ κίνημα αὐτὸ δὲν πρόφθασε νὰ ἀνδρωθεῖ, νὰ ἀποκτήσει βάθος, στρατηγικὴ καὶ ἀνάλογη ἡγεσία. Ξέρει τί θέλει νὰ γκρεμίσει, ἀλλὰ ὄχι τί θὰ βάλει στὴ θέση του. Καὶ τὸ σπουδαιότερο: δὲν ὑπῆρξε καμμία σύνθεση αὐτοῦ τοῦ νέου κινήματος αὐτοδιάθεσης μὲ τὰ προϋπάρχοντα ἐθνικοαπελευθερωτικὰ κινήματα (Παλαιστίνιοι, Κοῦρδοι κ.λπ.), πού παραμένουν καθηλωμένα στίς ὀριστικὰ χρεωκοπημένες ἰδεολογίες τοῦ παρελθόντος.

Ετσι λοιπὸν οἱ δύο δυναμικές, ἀντὶ νὰ διαχωρίζονται καὶ νὰ ἀντιπαρτίθενται, ἀκουμποῦν ἡ μία στὴν ἄλλη καὶ ἀλληλοσυμπληρῶνουν τὴν ἀδυναμία τους. Αὐτὴ ἡ σύγχυση, πού ὅλα δείχνουν πῶς θὰ διαρκέσει πολὺ, περιπλέκει ἐξαιρετικὰ τὰ πράγματα σὲ ὅλες τὶς περιοχές τοῦ κόσμου.

Σήμερα ἡ πιὸ κρίσιμη περιοχή εἶναι τὰ Βαλκάνια. Ἡ ἀποσύνθεση τῆς Γιουγκοσλαβικῆς ὀμοσπονδίας, στὸ φόντο μιᾶς καταρρέουσας Ἀλβανίας, μιᾶς ἐξαιρετικὰ ἐξασθενημένης Βουλγαρίας καὶ μιᾶς Τουρκίας πού φιλοδοξεῖ νὰ γίνεῖ ὁ ἰσραηλινὸς Ράμπο τῆς περιοχῆς μας, ἐνεργοποιεῖ πολὺ ἐπικίνδυνες καταστάσεις. Αὐτὸ πού κρίνεται πιά δὲν εἶναι μόνο τὰ ἐσωτερικὰ σύνορα τῶν Γιουγκοσλαβικῶν Δημοκρατιῶν, ἀλλὰ ὅλα τὰ Βαλκανικὰ κρατικὰ σύνορα. Ὅλοι φοβοῦνται, ὄλοι ὀρέγονται, ὄλοι παίζουν σὲ περισσότερα τοῦ ἐνός παιχνίδια, καὶ τὸ σκληρὸ θυμίζει ἔντονα τὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας (πράγμα πού δὲν φαίνεται νὰ διαφεύγει τῆς προσοχῆς τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἰταλῶν).

Δυστυχῶς ἡ ἑλληνικὴ πολιτικὴ ἡγεσία (κυβέρνηση καὶ ἀντιπολίτευση) ἐμφανίζεται πολὺ μικρὴ γιὰ νὰ σταθεῖ ἀπέναντι στίς προκλήσεις τῶν καιρῶν. Περιμένει ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανούς νὰ τὴν προστατεύσουν ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ τὰ Σκόπια, νὰ τῆς λύσουν τὸ Κυπριακὸ καὶ νὰ τῆς ἐξασφαλίσουν τὰ σύνορα (ἐνῶ παράλληλα ἀγνοεῖ ἐπιδεικτικὰ τὸν ἀγῶνα ἐπιβίωσης καὶ ἀνασυγκρότησης τῶν Ἑλλήνων τῆς ΕΣΣΔ καὶ προπηλακίζει βάνουσα τοὺς Βορειοηπειρώτες, γιὰ νὰ «μὴν ἀνοίξει κι ἄλλα μέτωπα»). Ἀλλὰ εἶναι φανερό ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ νὰ θέλουν, δὲν μποροῦν. Ἔτσι λοιπὸν ἡ ἐξωτερικὴ μας πολιτικὴ ἔχει γίνεῖ μιὰ ἀλυσίδα ἀπὸ «γκάφες» καὶ φιάσκα.

Τὸ μεγαλύτερο φιάσκο ὑπῆρξε ἡ πρόταση Μητσοτάκη-Βασιλείου γιὰ ὀμοσπονδία καὶ ἡ περίφημη διάσκεψη: Ἐμφανισθήκαμε νὰ ζητοῦμε ἐμεῖς ἀπὸ τοὺς Τούρκους νὰ τοὺς ἐκχωρήσουμε κατὰ τὸ ἤμισυ ἓνα ἑλληνικὸ νησί! Κι αὐτοὶ ἀπέρριψαν τὴν πρόταση, γιὰτὶ ἀπλούστατα τὸ θέλουν ὀλόκληρο (κι εὐελπιστοῦν ὅτι, ἔτσι πού πᾶμε, κάποια στιγμή θὰ φτάσουμε νὰ τὸ υἰοθετήσουμε κι αὐτὸ σὰν δική μας πρόταση!). Σὲ μιὰ ἐποχὴ πού οἱ φτιαχτές ὀμοσπονδίες διαλύονται καὶ ἀναπτύσσεται ἓνα παγκόσμιο κίνημα αὐτοδιάθεσης, ἐμεῖς ἀπεμπολοῦμε τὴν αὐτοδιάθεση καὶ προωθοῦμε μιὰ ἐξωφρενικὰ φτιαχτὴ ὀμοσπονδία.

Μόνον τυφλοὶ δὲν βλέπουν πιά τὴν ἐπείγουσα ἀνάγκη μιᾶς ριζικῆς ἀλλαγῆς τῆς ἐθνικῆς μας πολιτικῆς. Πού θὰ ἀπαγκιστρωθεῖ ἀπὸ τὸ «νεο-ταξικὸ» ἄρμα Μπούς, θὰ ξανατοποθετήσῃ τὸ Κυπριακὸ στὴν οὐσία του, σὰν ζήτημα ἀπελευθέρωσης-αὐτοδιάθεσης, θὰ στηρίξει καὶ θὰ ἀξιοποιήσῃ τὸ δυναμικὸ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς ΕΣΣΔ, καὶ θὰ προωθήσῃ μιὰ «βαλκανικὴ συνεννόηση» ἐναντίον τοῦ τουρκικοῦ ἐπιθετισμοῦ. Διανύουμε μιὰ ἱστορικὴ περίοδο ἐξαιρετικὰ ρευστῆ, γεμάτη κινδύνους. Πρέπει νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὴ μακάρια ἀποχαύνωσή μας πρὶν νὰ εἶναι πολὺ ἀργά.

Νίκος Μανίκας

**ΜΝΗΜΕΣ
ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΟΣ**

Τις ημέρες του πραξικοπήματος στην ΕΣΣΔ, αρκετοί στην Ελλάδα τάχθηκαν εναντίον. Ελάχιστοι όμως σκέφτηκαν τη θέση του μισού εκατομμυρίου συμπατριωτών μας που ζουν εκεί.

Μία από τις φωνές αυτές ήταν και αυτή της **Ευξείνου Λέσχης Θεσ/νίκης**. Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το μήνυμα συμπαραστάσης που εστάλη, στις 21/8/91, «Προς τον εξοχώτατο κύριο Μπόρις Γιέλτσιν, Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Ρωσίας».

«Παρακαλουθούμε με θαυμασμό και περηφάνεια την σθεναρή και ηρωική άμυνα και αντίσταση σας, κατά των σφετεριστών της εξουσίας και του ολοκληρωτισμού. Ο πολιτισμένος κόσμος έχει στραμμένα τα βλέμματά του προς εσάς και προβλέπει στην επιτυχία σας. Είμαστε ένα ζωντανό κομμάτι του Ποντιακού Ελληνισμού, που με την συνθήκη της Λωζάνης του 1923 μετακινήθηκε από την πατρίδα κοιτίδα του τον Πόντο και πολιτογραφήθηκε στα Ελληνικά Εθνικά Μητρώα της Μακεδο-

νίας, όπου εδώ και επτά δεκαετίες συμβάλλει με όλες τις δυνάμεις του στην πολιτική, οικονομική, δημόσια και κοινωνική ζωή του τόπου.

Ένα άλλο τμήμα του Ελληνισμού του Πόντου ζει και δημιουργεί κάτω από την φωτεινή ηγεσία σας, στη γη της επικρατείας σας. Φυσικό είναι Εξοχώτατε Κύριε Πρόεδρε, το ενδιαφέρον μας για τον Ελληνισμό αυτόν να είναι ζωηρό επειδή είμαστε τέκνα της ίδιας πατρογονικής κληρονομιάς. Αισθανόμαστε λοιπόν την ανάγκη να επικοινωνήσουμε μαζί σας και να σας επαινέσουμε για το θερμό ενδιαφέρον σας και την αγάπη που δείχνετε στους ομογενείς μας και συμπατριώτες σας.

Έχουμε την πεποίθηση, πως οι ιδέες που καλλιιεργήσατε για την παροχή δικαιωμάτων στον Ελληνισμό της Πατρίδας σας, θα ανθίσουν και θα προοδεύσουν για το καλό της κοινωνίας σας».

Β.Α.

Περί τρομοκρατίας ο λόγος

Να λοιπόν που το είδαμε και αυτό!

Τα εθνικά ζητήματα να γίνονται και πολύ in. Να υπερκεράζουν τον παραδοσιακό αντιιμπεριαλισμό και την εργατολαγνεία! Είδαμε την «17 Νοέμβρη», την οργάνωση φάντασμα, να εγκαταλείπει τον παραδοσιακό αριστερό αντιιμπεριαλισμό και τον πρωτόγονο αντικαπιταλισμό.

Αφού κατά καιρούς έστρωσε με πτώματα το δρόμο της στο όνομα του «δικαιώματος των λαών» και του «δικαιώματος των εργατών», τώρα υπεραμύνεται των «εθνικών δικαιών».

Β.Κ.

Οικόπεδα

Βραχονησιίδες σκέφτηκαν να βγάλουν στο σφυρί κάποιο κυβερνητικό φωστήρες, για να γεμίσουν τά κρατικά ταμεία.

Καταπληκτική ιδέα, πού μās άφησε όλους άφωνους.

Αναρωτιέμαι, πώς δέν σκέφτηκαν να κάνουν τό ίδιο και μέ την Κύπρο και να τά οικονομήσουν χοντρά, αλλά τή χαρίζουν έτσι, χωρίς αντίλλαγμα;

Ν.Μ.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ...

Στήν έναγώνια προσπάθειά της να καλύψει τά δημόσια έλλείμματα, ή κυβέρνηση επιβάλλει χαράτσια και περικοπές ευεργετημάτων πέρα για πέρα άδικες, αλλά και επικίνδυνες «στούς καιρούς χαλαρώσεως πού ζούμε»· μέ άστεία μάλιστα εισπρακτικά άποτελέσματα σέ σχέση μ' αυτά πού θά είλε, άν διέθετε τήν πολιτική βούληση για τήν φορολογική μεταρρύθμιση, πού θά άποτελούσε ένα από τά σπουδαιότερα μέτρα για τήν αντιμετώπιση τού προβλήματος.

Κάνουμε λόγο για τήν προσβλητική για τούς στρατευμένους κατάργηση τών έκπτώσεων στά εισιτήρια, λές και οι σχέσεις μεταξύ πολιτείας και πολιτών είναι μονόδρομος· λές και θά μπορούσε να ύπάρχει σύγκριση αúτου τού ευεργετήματος μέ άλλου είδους ευεργετήματα διαφόρων επαγγελματικών ή κοινωνικών ομάδων πού δικαίως κόπηκαν (;), για να έξοικονομηθούν τά άνοικονόμητα. Καθώς δέ είναι περιττό ν' αναφερθούμε στούς πασιφανείς λόγους για τό δίκαιο τών αιτημάτων όσων άπαιτούν μειωμένα εισιτήρια ή ελεύθερη επιβίβαση στά μέσα μεταφοράς για τούς στρατευμένους, άς δούμε ποιά θά ήταν άπλά ή ύποχρέωση τής κοινωνίας και τής πολιτείας.

Η διά νόμου θεσμοθέτηση τής δωρεάν μετακίνησης μέ πλοία και τρένα μέ άπλή επίδειξη τής στρατιωτικής ταυτότητας· τό ίδιο να ισχύει και για τά μέσα άστικής και υπεραστικής όδικής συγκοινωνίας.

Για τούς κρατικούς φορείς, άκτοπλοοία, ΟΣΕ, ΟΑΣ δέν τίθεται θέμα, καθώς είναι δεδομένος ό κοινωνικός τους χαρακτήρας (πρός τό παρόν τουλάχιστον)· για τίς εταιρείες λαϊκής βάσης και τίς ιδιωτικές είναι μία ευκαιρία να δείξουν τήν ευαισθησία τους και τό έθνικό τους φρόνημα άπέναντι σ' αúτους πού υπερασπίζονται τήν ειρήνη και τήν άπρόσκοπη επιχειρηματική τους δραστηριότητα.

Σ' όσες εταιρείες παρουσιάζεται σοβαρό πρόβλημα ή πολιτεία όφείλει ν' αναλάβει τήν καταβολή τών ναύλων· δέν χωράει καμιά οικονομίστικη προσέγγιση στό θέμα. Δεδομένου δέ ότι ή στρατιωτική θητεία δέν είναι διακοπές για τήν συντριπτική πλειοψηφία τών στρατευμένων, κανείς δέν μπορεί να ισχυριστεί ότι μπορεί να γίνει κατάχρηση αúτου τού ευεργετήματος.

Ν.Τ.

Ο πατριωτισμός και η ιστορική μνήμη στους Έλληνες της ΕΣΣΔ

Στις 28 Αυγούστου 1991 βρεθήκαμε στις 3μερες εκδηλώσεις που οργάνωσε η Πανσοβιετική Ένωση Ελλήνων ο Πόντος» στα ερείπια της αρχαίας Ελληνικής πόλης Γοργιπία που πάνω της είναι χτισμένη η σημερινή Ανάπα και στο ελληνικό χωριό Βύτιζοφ.

Η εμπειρία ήταν συγκλονιστική! Ένα μόνο περιστατικό θα αναφέρουμε εδώ. Το ελληνικό γυναικείο συγκρότημα ΛΥΡΑ από το Ντμανίσι της Κεντρικής Γεωργίας τραγούδησε το παρακάτω τραγούδι που μαρτυρά όχι μόνο συναισθήματα του εκεί Ελληνισμού, αλλά και τη ζωντανή ιστορική του μνήμη:

*Εσείς περήφανα πουλάκια
που πετάτε αψηλά
κι αν θα πάτε στην Ελλάδα
χαιρετίσματα πολλά.*

*Κι αν θα θρείτε τη μαμά μου
πέστε της σκοτώθηκα.
Σκοτώθηκα ο καημένος
στης Αγκύρας τα βουνά.*

*Άφησα γυναίκα χήρα
με τα τρία ορφανά,
που γυρίζουν τα καημένα
πεινασμένα και γυμνά.*

*Κι όσα χρήματα κι αν έχω
δώστε τα στο βασιλιά
να τα κάνουν κανόνια
για να κάψουν την Τουρκιά.*

Η έκπληξή μας μεγάλωσε όταν δέκα μέρες αργότερα βρεθήκαμε στο χωριό Σπάρτα της Σταυρούπολης στο Βόρειο

Καύκασο και ακούσαμε μια παραλλαγή του προηγούμενου τραγουδιού:

*Ανάθεμά σ' Ευρώπη
και εμείς είμερ μοναχοί.
Εμείς κανέναν κι φοβούμες,
ο Θεός εμάς κρατεί.*

*Φωνάζει ο Κωνσταντίνον,
«τα παιδιά μου εμπρός!»
Α κρούγομεν την Τουρκίαν,
εσώστεπεν ο καιρός.*

*Εσείς περήφανα πουλάκια
που πετάτεν υψηλά,
αν περάτεν ασ' την Ελλάδαν,
χαιρετήματα πολλά.*

*Εγώ σκοτώθηκα ο καημένος
στης Αγκύρας τα βουνά,
και αφήκα τα παιδιά μου
πεινασμένα και γυμνά.*

*Όσα χρήματα κι αν έχω
δώστε τα στο βασιλιά,
ας τα κάνει κανόνια
να χτυπήσει τη Τουρκιά.*

[Σχόλιο: Φυσικά η αναφορά στο «βασιλιά» δεν έχει καμιά σχέση με τους Γκλύξμπουργκ, αλλά αναφέρεται στην ιδεατή Ελληνική αυτοκρατορία, ανάμνηση και πόθο των καταδιωγμένων Ελλήνων].

B.A.

Λάθη βου τεύχους

Ο δαίμων της σελιδοποίησης «χτύπησε» και τα δύο κείμενα για την Δ. Θράκη:

1) τό κείμενο του Άν. Πολυμέρη, όπου η τελευταία παράγραφος από την 5 άραδα έχει ως εξής: «που παραλύει τα έθνικά άντανακλαστικά, Ιδιαίτερα στά νησιά του Αιγαίου».

Όταν ή πολιτική ήγεσία (σέ δλο της τό φάσμα) δέν μπορεί νά δώσει σ' έναν Λαό-είδικά στίς άκριτικές περιοχές-προσανατολισμό, στόχους και παλμό, τότε ο Λαός αυτός λέγεται άκέφαλος και σταδιακά φθίνει...»

και, 2) τό κείμενο του καθηγ. Σαρρή στην σελ. 24, όπου ή παράγραφος στή μέση της 1ης στήλης αρχίζει ως εξής: «Μιά πρώτη ένσταση προβάλλει την ιδιότητα του Έλληνα πολίτη...»

Ζητάμε ταπεινά συγγνώμη...

Όσοι από τους αναγνώστες μας έχουν τη διάθεση και τη δυνατότητα να βοηθήσουν κάποιους πρόσφυγες αδελφούς μας, Πόντιους, Βορειοηπειρώτες προσφέροντας στέγη ή εργασία, μπορούν να επικοινωνήσουν μαζί μας.

Φίλοι συνδρομητές της «ΕΛΛΟΠΙΑΣ» άνανεώστε εγκαίρως τή συνδρομή σας ή ΕΛΛΟΠΙΑ βασίζεται σέ σās. Πληροφοροδμε επίσης τούς άναγνώστες μας ότι μπορούμε νά τούς στείλουμε επί άντικαταβολή παλαιότερα τεύχη της «ΕΛΛΟΠΙΑΣ» άρκεί ένα τηλεφώνημα.

Η Κυρά της Ρω

Ποιός δέν θυμάται την Κυρά της Ρω; Την συμπαθέστατη γριούλα, μοναδική κάτοικο, από τό 1961, της βραχονησίδας Ρω της έπαρχίας Μεγίστης τών Δωδεκανήσων, λίγες έκατοντάδες μέτρα από τά τουρκικά παράλια, πού μέχρι τό θάνατό της καθημερινά και άδιαλείπτως έκανε έπαρση τής ελληνικής σημαίας.

Άν ζούσε σήμερα ή Κυρά της Ρω, θά τήν πουλούσαν κι αυτήν μαζί μέ τήν βραχονησίδα της:

Ε.Μ.

ΚΥΠΡΙΑΚΟ 1991

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Η ανακοίνωση αυτή με τα ονόματα που την προσυπογράφουν δημοσιεύθηκε στον ελλαδικό και κυπριακό τύπο και διαβάστηκε και σχολιάστηκε εκτενώς στα πλαίσια διαφόρων εκπομπών πολλών ραδιοφωνικών σταθμών στα τέλη Ιουλίου, στην Αθήνα και τη Λευκωσία. Η συλλογή υπογραφών συνεχίζεται. Μπορείτε να απευθυνθείτε στο περιοδικό «Ελλοπία» - Χαθρίου 3. Αθήνα.

Το Κυπριακό δράμα οδηγείται στη «λύση» του. Όλα δείχνουν πως, με την επίσκεψη του προέδρου Μπους, μια μακρά διαδικασία βαινει προς την τελική της φάση. Η κατάληψη της Κύπρου από τους Τούρκους το 1974 πάει να νομιμοποιηθεί, υπό την ονομασία διζωνική ομοσπονδία, με τις ευλογίες του Γ.Γ του ΟΗΕ, δυνάμεων και υπερδυνάμεων και με την υπογραφή των ίδιων των θυμάτων της.

Η λεγόμενη ομοσπονδία δεν είναι παρά η νομιμοποίηση της επιβολής της μειοψηφίας του 18% στην πλειοψηφία του 80%, με εγγυητή και επιτηρητή τις λόγχες των Τουρκικών στρατευμάτων κατοχής. **Μια μειοψηφία που όχι μόνο θα εξισώνεται αλλά και θα ελέγχει μια συντριπτική πλειοψηφία. Πρόκειται για την αποθέωση του ρατσισμού σε μια εποχή καταδίκης του.**

Στην περίπτωση της Κύπρου όλα γίνονται ανεστραμμένα και παράλογα. Ένα Ελληνικό νησί, στο οποίο κατοικεί μια Τουρκική μειονότητα, κατάντησε να είναι ένα νησί το οποίο ελέγχει η Τουρκία και η Ελληνική πλειοψηφία αγωνίζεται να κατοχυρώσει δικαιώματα... μειονότητας.

Σ' αυτή τη ζοφερή πραγματικότητα ο Ελληνικός λαός, σε συνθήκες εθνικής και ηθικής κρίσης, πελαγοδρομεί. Ο Κυπριακός Ελληνισμός εγκαταλελειμένος στην απογνώση του ανησυχεί. Αναμένουν οι Ελληνοκύπριοι πρόσφυγες να επιστρέψουν στα σπίτια τους, σε περιοχές που θα διοικεί ο Ντεκτάς. Ακόμα και αυτός ο παραλογισμός είναι μέρος των σχεδίων «λύσης».

Του ΣΤΑΘΗ από τα «ΝΕΑ».

Σ' αυτή τη ζοφερή πραγματικότητα οφείλουμε, έστω και την ύστατη ώρα, να αντιδράσουμε.

- Να πούμε όχι στον ρατσιστικό παραλογισμό που αντιπροσωπεύει η λεγόμενη διζωνική ομοσπονδία.

- Να απαιτήσουμε να επανέλθει το Κυπριακό πρόβλημα στη λογική του βάσιου. **Ως πρόβλημα ενός Ελληνικού νησιού στο οποίο, με όλα τα διεθνώς κατοχυρωμένα δικαιώματα, κατοικεί και μια Τουρκική μειοψηφία. Ένα Ελληνικό νησί στο οποίο εισέβαλαν και κατέχουν το 36% τα Τουρκικά στρατεύματα κατοχής από το 1974.**

- Να καταλάβουμε πως η σιωπή μας και η αποδοχή αυτού του παραλογισμού θα οδηγήσει στη διάλυση του Ελληνισμού.

- Να ξαναβρούμε τη δύναμη, το κουράγιο και το ήθος που απαιτούν οι εθνικές μας υποχρεώσεις και να υπερασπίσουμε έμπρακτα τον Κυπριακό Ελληνισμό, υπερασπίζοντας τη δική μας αξιοπρέπεια.

- Να απευθυνθούμε σ' όλες τις δυνάμεις του Ελληνισμού για να μπορούμε να αποτρέψουμε ένα κυριολε-

κτικό εθνικό έγκλημα.

- Να δώσουμε σ' όλους να καταλάβουν πως δεν μπορεί η Κύπρος να είναι χώρος διαρκούς παραβίασης και των στοιχειωδέστερων κανόνων ηθικής και δικαίου.

- Να καλέσουμε τις πολιτικές δυνάμεις, στην Αθήνα και τη Λευκωσία, να αναλάβουν τις ευθύνες τους.

Την ανακοίνωση υπογράφουν:

1. Μάριος Πλωρίτης, συγγραφέας
2. Γιώργος Στεφανάκης, δικηγόρος
3. Χρήστος Παπουτάκης, εκδότης περιοδικού «Αντί»
4. Χρήστος Γιανναράς, καθηγητής φιλοσοφίας
5. Φώτης Κουβέλης, Βουλευτής
6. Διονύσης Σαββόπουλος
7. Στέλιος Ράμφος, συγγραφέας
8. Μανώλης Αναγνωστάκης, ποιητής
9. Τίτος Πατρικίος, ποιητής
10. Θεόδωρος Τάσιος, καθηγητής ΕΜΓ
11. Ευγένιος Αρανίτσας, συγγραφέας
12. Κώστας Ζουράρις, καθηγητής Πανεπιστημίου
13. Νεοκλής Σαρρής, καθηγητής Πανεπιστημίου
14. Γιάννης Μαγκλής, συγγραφέας
15. Χρυσή Καρύδη, εκδότης «ΙΚΑ»

ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΟΠΙΑ

ΡΟΥ»

16. Παύλος Σακκελλαριδής, καθηγητής ΕΜΠ - ακαδημαϊκός
17. Βαγγέλης Οικονομίδης, δημοσιογράφος
18. Δημήτρης Καλουδιώτης, Πολιτικός μηχανικός
19. Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος, Οικονομολόγος
20. Δημήτρης Ρόκκος, καθηγητής ΕΜΠ
21. Διονύσης Λιάρος, ψυχίατρος
22. Γιάννης Σχίζας, ελεγκτής εναέριων κυκλοφοριών
23. Ευθύμιος Στοφορόπουλος, τ. πρέσβυς
24. Διονύσης Καψάλης, επιμελητής εκδόσεων
25. Μαριάννα Καραϊτίδη, υπεύθυνος βιβλιοπωλ. «ΕΣΤΙΑΣ»
26. Μαρία Σορμαϊνη, δημοσκόπος
27. Περικλής Ροδάκης, συγγραφέας
28. Βασίλης Ξυδιάς, μηχανολόγος ηλεκτρολόγος
29. Χρήστος Λυμπέρης, τ. αρχηγός Γ.Ε. Ναυτικού
30. Αχιλλέας Λαζάρου, εκτ. καθηγητής Πανεπ. Σορβόνης
31. Σεβαστιανός, μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως, Κονίτσης και Παγωνιανής
32. Θεόδωρος Μπινιχάκης, χημικός
33. Νικόλαος Πολυχρονίδης, πολιτικός επιστήμων
34. Θεόδωρος Ζιάκας, μαθηματικός - συγγραφέας
35. Αντώνης Δούλας, πρόεδρος πανελληνίου συνδ. αγωνιστών Κύπρου 1974
36. Νίκος Μανίκας, μηχανολόγος - ηλεκτρολόγος
37. Γιώργος Ζερβίδης, φιλόλογος
38. Νίκη Ορφανουδάκη, φιλόλογος
39. Βαγγέλης Κοροβίνης, γιατρός
40. Μέμα Κλαουδάτου, δρ. οικονομολόγος
41. Στέλιος Παπαθεμελής, βουλευτής
42. Βλάσης Αγκτζίδης, μαθηματικός - συγγραφέας
43. Βαγγέλης Βουρδουμπάκης, υπάλληλος
44. Μανώλης Δεληγιαννάκης - Χυδηρογλου, δικηγόρος
45. Θεόδωρος Ραπτόπουλος, μουσικός

«Ανησυχούμε και αγωνιούμε όχι αν θα γίνει ή δεν θα γίνει διάσκεψις. Το ζήτημα είναι τι ζητούμε και τι προϋποθέσεις βάζουμε. Πάμε σε μια διάσκεψιν χωρίς προϋποθέσεις, μια διάσκεψιν που θα επισφραγίσει απaráδεκτες αποδοχές.

Ο Ελληνισμός πρέπει όχι μόνον να αποφύγει αλλά και να καταδικάσει την απaráδεκτη λύση της διζωνικής ομοσπονδίας. Η διζωνική ομοσπονδία θα είναι το προγεφύ-

Τη δήλωση αυτή μας έκανε ο Μακαριώτατος σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχαμε κατά την παραμονή του στην Αθήνα, την Τετάρτη 14 Σεπτεμβρίου. Επίσης ο Μακαριώτατος αποδέχτηκε με προθυμία παράκλησή μας για μια συνέντευξη προς την «Ελλοπία», στο επόμενο τεύχος. Τέλος μας διαβεβαίωσε ότι είναι διατεθειμένος να βοηθήσει, όπως μπορεί καλύτερα, σε κάθε αγωνιστική προσπάθεια που θα πραγματοποιούνταν στην Ελλάδα, για τη σωτηρία της Κύπρου.

Πρέπει να τονίσουμε ως χαρακτηριστικό του κλίματος που διαμορφώνεται στη χώρα την ευρεία προβολή που έτυχε ο Αρχιεπίσκοπος στα μαζικά μέσα ενημέρωσης. Τα εθνικά θέματα αρχίζουν να γίνονται «πρωτοσέλιδα», να δι-

ρωμα για την κατάληψη ολόκληρης της Κύπρου. Όταν μάλιστα δεχόμαστε την παρουσία Τουρκικών στρατευμάτων.

Η Κύπρος είναι πολύ μικρή για να χωριστεί. Η Κύπρος είναι τρεις χιλιάδες χρόνια λίκνο του Ελληνισμού και κανένας δεν μπορεί να αγνοήσει αυτό το γεγονός. Η Κύπρος ανήκει σ' ολόκληρο τον Ελληνισμό και η ευθύνη για τη σωτηρία της είναι κοινή».

απερνούν την επικαιρότητα. Ο Ελληνικός λαός αρχίζει να τείνει «ευήκοον ους», να αναρωτιέται για την τύχη του Ελληνισμού. Εισέρχεται, έστω και καθυστερημένα, στην συγκυρία που από καιρό έχει διαμορφωθεί στην περιοχή μας. Μια συγκυρία που πρωτίστως μας αφορά.

Ο Αρχιεπίσκοπος μίλησε με παρηγορία προς κάθε κατεύθυνση, θέτοντας τον δάκτυλον επί των τύπων των ήλων. Λέγοντας δηλαδή ότι η ευθύνη για τη σωτηρία της Κύπρου είναι ενιαία. Όπως ενιαία θα ήταν αν κινδύνευαν, όπως χαρακτηριστικά δήλωσε, οι Σέρρες ή η Κρήτη, ιδιαίτερες πατρίδες του προέδρου της δημοκρατίας και του πρωθυπουργού αντίστοιχα.

Δ.Κ.

46. Βασίλης Βαλασσόπουλος, οικονομολόγος
47. Δημήτρης Τζουβάνος, γεωπόνος
48. Στέλιος Γιανναράκης, διευθυντής ΚΕΔΚΕ
49. Ηλίας Μπεριάτος, τ. Νομάρχης
50. Γιώργος Καραμπελιάς, εκδότης
51. Τασία Ανδρεαδάκη, βουλευτής
52. Γιάννης Μπαχάρας, εκδότης

53. Γιώργος Μπουρίτσας, Ένωση Ελλήνων φυσικών
54. Βλάσης Βολιώτης, Μηχανολόγος Ηλεκτρολόγος

(Τα ονόματα δημοσιεύονται με τη σειρά που έγινε η επικοινωνία. Να σημειωθεί ότι πάρα πολύς κόσμος που θα υπογράφε αυτό το κείμενο έλειπε σε διακοπές).

Το πολιτικό κενό στην Κύπρο

του Γιώργου Ζερβίδη

Η παταγώδης αποτυχία της σημερινής πολιτικής γραμμής για το Κυπριακό, τόσο από την τωρινή Ελληνική κυβέρνηση όσο και από την Κυπριακή πολιτική ηγεσία, δημιούργησε στην Κύπρο ένα τεράστιο πολιτικό κενό: τέτοιο που όμοιό του ίσως να μην υπάρχει στην πολιτική ιστορία της Ευρώπης.

Παρουσιάζεται μάλιστα το φαινόμενο, όσο εντείνεται το πολιτικό αδιέξοδο να αυξάνεται παράλληλα και το πολιτικό κενό.

Είναι κοινό μυστικό ότι αυτό το πολιτικό κενό δεν μπορεί να καλυφθεί παρά μόνο με την κεντρική πολιτική παρέμβαση των ριζοσπαστικών εθνικών και κοινωνικών δυνάμεων, που αναδείχθηκαν μέσα από τους αγώνες που διεξήχθησαν από το 1974 μέχρι σήμερα. Όσο αυτή η παρέμβαση δεν πραγματοποιείται, θα συνεχίζεται η ασυνεχής, αποσπασματική και ασυντόνιστη δραστηριοποίηση ατόμων, μικρών ομάδων και κινήσεων. Προς το παρόν το καυστικό έως επιθετικό χιούμορ αντικατέστησε την πολιτική παρέμβαση. Παρόλο που όπως φάνηκε είναι αρκετά υπολογίσιμο από το πολιτικό κατεστημένο της Κύπρου, εντούτοις είναι αδύνατο να γίνει σοβαρή και αποτελεσματική πολιτική μόνο με αυτό.

Είναι τελικά έκδηλη η πολιτική αδυναμία του ριζοσπαστικού υποκειμένου της Κύπρου να αυτοοργανωθεί γύρω από ένα νέο κεντρικό πολιτικό πόλο. Όμως είναι πλέον ιστορική ζωτική ανάγκη, αυτή η αδυναμία να μετατραπεί σε δύναμη. Αλλιώς καμιά άλλη προσπάθεια δεν πρόκειται να αποκτήσει την συνέχεια, τη συνέπεια, τη φερεγγυότητα που απαιτούνται για μια αποτελεσματική και δυναμική πολιτική. Και βέβαια, όσο το τεράστιο πολιτικό κενό είναι υπαρκτό, οι οποιεσδήποτε προτάσεις μας, λόγω ανυπαρξίας οργανωμένου πολιτικού υποκειμένου, θα παραμένουν κούφιας λέξεις.

Σήμερα, κάτω από φυσιολογικές συνθήκες, θα έπρεπε να είχαμε περάσει στη δράση, στην ανάληψη ποικιλόμορφων και πολυδύναμων πρωτοβουλιών, στις μαχητικές πορείες και διαδηλώσεις. Μια τέτοια ρωμαλέα πολιτική πρακτική θα αποδεικνυε και στην πράξη, ότι όχι μόνο υπάρχει εθνική αντιπολίτευση, αλλά και ότι είναι σε θέση να αποτρέπει και να ανατρέπει οποιεσδήποτε διαδικασίες ξεπουλήματος.

Θα έπρεπε. Πολύ πιθανόν θα μπορούσαμε. Μόνο που τέτοιες πρακτικές προϋποθέτουν την ύπαρξη οργανωμένων πολιτικών δυνάμεων ικανών να εμπνέουν, να κινητοποιούν, να συντονίζουν.

Αφού, δυστυχώς, η πραγματικότητα δεν είναι αυτή που θα θέλαμε, φρόνιμο θα ήταν να επισημαίναμε με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια, τις αντικειμενικές δυνατότητες και κυρίως τις αντικειμενικές και υποκειμενικές αδυναμίες, ώστε να βρούμε τρόπους υπέρβασής τους. Στο παρόν σημείωμα περιορίζομαι σε καιρίες επισημάνσεις του ζητήματος και δεν επιχειρώ την σε βάθος ανάλυση του προβλήματος, που άλλωστε δεν είναι το αντικείμενο τούτου του κειμένου.

Λοιπόν, οι τωρινές αντικειμενικές συνθήκες τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, είναι κατά κοινή ομολογία ευνοϊκότερες για την προώθηση μιας νέας εθνικής στρατηγικής στο κυπριακό. Η καταστροφική εθνική πολιτική που ακολουθείτο

μέχρι τώρα οδηγήθηκε σε ολικό αδιέξοδο. Οι φορείς αυτής της πολιτικής, κυρίως τα κυπριακά πολιτικά κόμματα όπως και ο πρόεδρος Βασιλείου, κατανοούν ταχύτατα αφερέγγυοι, ανίκανοι, επικίνδυνοι. Ο κυπριακός ελληνισμός συνειδητοποιεί την ανάγκη για μια νέα πορεία.

Στο διεθνές επίπεδο, η αυτοδιάθεση επανήλθε δυναμικά στο παγκόσμιο προσκήνιο. Λαοί και έθνη διεκδικούν, ακόμη και ένοπλα, ιστορικά δικαιώματά τους, ή επιχειρούν να διορθώσουν ιστορικές αδικίες πολλών δεκαετιών.

Δυστυχώς οι υποκειμενικές δυνάμεις δεν είναι το ίδιο ώριμες. Στις δυνάμεις αυτές περιλαμβάνουμε: τα κινήματα των νέων (μαθητών-φοιτητών), των γυναικών της «επιστροφής», μερικά ριζοσπαστικά προσφυγικά σωματεία, τους οικολόγους, τις ομάδες που λειτουργούν γύρω από την κατά καιρούς έκδοση διαφόρων εντύπων και τέλος όλες εκείνες τις μονάδες που δρουν ατομικά. Είναι αξιοπρόσεχτο ότι οι δυνάμεις αυτές είναι πλέον υπολογίσιμες στους χώρους τους και αποκτούν ολοένα και περισσότερη δύναμη. Αυτοί που ισχυρίζονται ότι οι δυνάμεις τούτες είναι ακόμη περιθωριακές, είναι σίγουρα εκτός τόπου και χρόνου.

Το ζητούμενο είναι η σύγκλιση και σύνθεση των προαναφερθεισών δυνάμεων και αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο με την δημιουργία ενός νέου, κοινού, πολιτικού σχήματος: διακαής πόθος που προσκρούει στις κάτωθι δυσκολίες:

α) Η Κύπρος είναι στην πραγματικότητα ένα κομμάτι της ελληνικής επαρχίας, απομονωμένη από τον Ελλαδικό κορμό. Η κυπριακή κοινωνία παραμένει μια κλειστή και συντηρητική κοινωνία και λειτουργεί διαλυτικά και πυροσβεστικά σε οτιδήποτε το πολιτικά καινούργιο.

β) Η Κύπρος ακόμη δεν διαθέτει ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αναγκάζονται έτσι οι χιλιάδες νέοι του τόπου να ξενιτεύονται για τις σπουδές τους. Έτσι το νησί μόνιμα στερείται του πλέον μαχητικού και δυναμικού τμήματός του.

γ) Ο καταναλωτισμός και ευδαιμονισμός λειτουργούν σαν οδοστρωτήρες. Χρειάζεται να διαθέτει κανείς υψηλά φρονήματα και αξίες για να μην ισοπεδωθεί από τις αξίες του χρήματος. Τελικά το μικροαστικό βόλεμα πολλών αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ανανέωση της πολιτικής ζωής της Κύπρου.

δ) Λείπει εκείνη η ενοποιητική ιδεολογία που θα επέτρεπε την δημιουργία ενός εθνικού μετώπου. Η Κύπρος δεν είναι μια τριτοκοσμική χώρα για να αναπτύξει εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα κάτω από την ομπρέλλα παρωχημένων και καταδικασμένων από την ιστορία ιδεολογιών.

Στις σημερινές συνθήκες έχουν ωριμάσει οι προϋποθέσεις για την ανάληψη κοινών πρωτοβουλιών και παρεμβάσεων σε Κύπρο και Ελλάδα. Μόνο η αναζήτηση μιας κοινής πορείας μπορεί να μας οδηγήσει κάπου.

Γιώργος Ζερβίδης
Προσφωρινός κάτοικος Χαϊδαρίου Αττικής
Μόνιμη διεύθυνση: Κώμα του Γιαλού, Καρπασία
και Δερυνείας 17, Αρμόχωστος
Ελληνικά εδάφη υπό τουρκική κατοχή

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗ «ΝΕΑ ΤΑΞΗ» ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

του Δημήτρη Καλουδιώτη

*Τό κείμενο αποτελεί απομαγνητοφώνηση
όμιλίας που έγινε στά πλαίσια συνεδρίου γιά τά
έθνικά θέματα στην Λευκωσία στις 14 και
15/6/91*

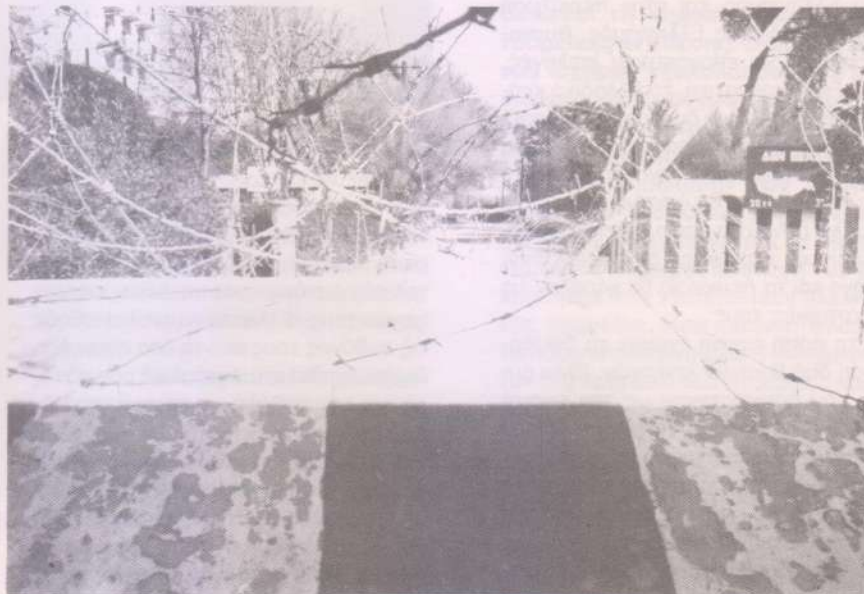
Κυρίες και κύριοι

Επιτρέψτε μου να εκφράσω τη συγκίνησή μου που βρίσκομαι εδώ, στον κεντρικό προμαχώνα του Ελληνισμού. Επιτρέψτε μου επίσης να σας μεταφέρω ένα θερμό χαιρετισμό από τους συνεργάτες του περιοδικού μας, της Ελλοπίας. Ο προλαήσας φίλος Σάββας Παύλου προτρέπει πάντα τους Ελλαδίτες να αναμειγνύονται στα Κυπριακά πράγματα. Γνώμη της Ελλοπίας, γνώμη δική μου, είναι πως το ίδιο πρέπει να κάνουν και οι Κύπριοι για τα Ελλαδικά. Για τα προβλήματα της ενιαίας μας πατρίδας πρόκειται. Μ' αυτό το πνεύμα θα προσπαθήσω και γω να σας μιλήσω σαν Έλληνας και όχι σαν Ελλαδίτης.

Το θέμα που μου αναθέσατε σήμερα να μιλήσω είναι τεράστιο και είναι αδύνατο να μπορέσω να το αναπτύξω διεξοδικά. Είμαι αναγκασμένος να καταφύγω σε σχηματικότητες και απλοποιήσεις για τις οποίες σας ζητώ προκαταβολικά συγγνώμη.

Το πρόβλημα της έλλειψης στρατηγικής για τον Ελληνισμό, της ανεπάρκειας έστω των στρατηγικών, είναι κοινά ομολογημένο. Το γεγονός αυτής της έλλειψης θα το διαπιστώσει κανείς στις μεταβατικές περιόδους. Σε τέτοιες περιόδους μένουμε χωρίς πυξίδα, χωρίς δυνατότητα προσαρμογών. Τότε έχουμε και τα άλματα στα κεκτημένα των караδοκούντων αντιπάλων μας.

Χαρακτηριστική περίπτωση αμχανιάς είναι η τωρινή. Έχουμε τα τελευταία δύο χρόνια τις κοσμογονικές αλλαγές στην Ανατολική Ευρώπη, έχουμε τον πόλεμο και τη «νέα τάξη» και ο Ελληνισμός παραμένει χωρίς νέες αντιλήψεις για τα πράγματα. Ο Ελληνισμός, ηγεσία και λαός, παραμένει εκτός της νέας συγκυρίας. Εκτός της νέας συγκυρίας και σε αδυναμία για μια αλλαγή πορείας στην αντιμετώπιση των εθνικών μας θεμάτων.

Χαρακτηριστική επίσης ήταν η στάση της Ελλάδας το '74 οπότε οι Τούρκοι έκαναν και το μεγάλο άλμα της εισβολής, σε συνέχεια και για την κατοχύρωση των κεκτημένων της Ζυρίχης και του Λονδίνου.

Δεν είμαι από εκείνους που πιστεύουν πως η μόνη ανάγνωση της ιστορίας είναι η ερμηνεία όσων συνέβησαν, όσων τελικά επικράτησαν. Ένας τέτοιος ιστορισμός θα οδηγούσε τους ανθρώπους, τα κινήματα, τα έθνη στην απραξία. Τη ζωή στο τέλμα. Υπάρχουν πλευρές της ιστορίας που δεν μπόρεσαν, δεν είχαν την τύχη να γίνουν κυρίαρχες. Παραμένουν όμως παρακαταθήκες δυναμικές και πνευματικές στην διαδρομή των εθνών. Υπάρχουν επίσης δυνατότητες νέων δημιουργικών συλλήψεων που μπορούν να διαμορφώσουν ένα ιστορικό κίνημα.

Όπως και νάχει το πράγμα η ανίχνευση των διαδρόμων του μέλλοντος διέρ-

χεται απ' την καλύτερη γνώση του παρελθόντος.

Και το δικό μας παρελθόν, από το '74 έστω και μετά, μ' ένα ανάγλυφο τρόπο, μπορεί να καταδείξει τα στρατηγικά αδιέξοδα μας.

Οι επιλογές της μεταπολίτευσης

Δίνουμε μια ιδιαίτερη σημασία στη σημαδιακή χρονιά από το Νοέμβρη του '73 ως τον Αύγουστο του '74. Τα γεγονότα είναι γνωστά: Φοιτητική εξέγερση του Πολυτεχνείου το Νοέμβρη του '73. Πραξικόπημα κατά του Μακαρίου - Τουρκική εισβολή - πώση της Χούντας και μεταπολίτευση τον Ιούλιο του '74. Ολοκλήρωση της Τουρκικής εισβολής με δημοκρατική κυβέρνηση στην Αθήνα τον Αύγουστο του '74.

Το φοιτητικό κίνημα τότε είχε σαν κύριο στόχο την επαναλειτουργία του

δημοκρατικού συστήματος και την επανασύνδεση της χώρας με το διεθνές περιβάλλον σε μια εποχή σημαντικών ανακατατάξεων. Η επανασύνδεση αυτή θα έβγαζε μια καθημαγμένη χώρα από τη μιζέρια, την αμάθεια, τη διεθνή απομόνωση. Το κίνημα αυτό ενέπνευσε τμήματα των Ελλήνων, δεν πρόλαβε να συναγείρει το σύνολο του Ελληνισμού. Για λόγους που συνδέονται με το προδικτατορικό παρελθόν, με τη στάση των Ελλήνων πολιτικών απέναντι στο Κυπριακό δηλαδή, εκείνη την εποχή δεν είχαμε στα μάτια μας την Κύπρο.

Την αδυναμία του κινήματος αυτού την αντιληφθήκαμε μετά, με τα γεγονότα εισβολής και κατοχής της Κύπρου. Ο έξω Ελληνισμός και στην περίπτωση μας ο Κυπριακός Ελληνισμός, **θυσιαζόταν** για να επανακτήσει επιλογές, ύπαρξη δημοκρατική, το Ελλαδικό κράτος. Παρά ταύτα, η δυναμική που προέκυπτε απ' την αντίδραση της νεολαίας στη δικτατορία και το γεγονός της κατοχής της Κύπρου, θα ώφειλαν να είναι τα θεμέλια πάνω στα οποία οι νεοδημιουργούμενες πολιτικές δυνάμεις στην Αθήνα και τη Λευκωσία θα χάραζαν τις στρατηγικές τους.

Στη φάση εκείνη έχουμε τη διαμόρφωση δύο βασικών επιλογών. Είναι αυτές που δοκιμάστηκαν ως την τωρινή περίοδο. Μπορούμε να μιλάμε λοιπόν για τη λεγόμενη στρατηγική Καραμανλή, που αποτέλεσε και τον κύριο πόλο της περιόδου, και για μια παραλλαγή της, τη γραμμή Παπανδρέου. Οι άλλες πολιτικές δυνάμεις και πρόσωπα στην Αθήνα και τη Λευκωσία, όσο και αν φαίνεται παράξενο, δεν είχαν δική τους αυτόνομη γραμμή και κινήθηκαν στα πλαίσια των δύο παραπάνω. Άλλωστε ο Μακάριος πέθανε νωρίς...

Η στρατηγική Καραμανλή ήταν μια συντηρητική πολιτική σύλληψη που για μια ακόμα φορά συμβάδιζε με τις πιο ηττοπαθείς ομάδες του Ελληνισμού. Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της σύλληψης ήταν κατά τη γνώμη μας τα παρακάτω:

Προσπάθησε να ικανοποιήσει πολλά από τα κοινωνικά και δημοκρατικά αιτήματα του λαού. Ικανοποίησε τις πιο επιφανειακές πλευρές του αντιαμερικανισμού. Χειρίστηκε μ' ένα νέο και ικανοποιητικό τρόπο τις σχέσεις με τις Βαλκανικές χώρες. Και για τα δυο μεγάλα προβλήματα της εποχής του, την ένταση στην ΕΟΚ και την αντιμετώπιση της Τουρκικής εισβολής στην Κύπρο επέλεξε να ρίξει όλο το βάρος στην ένταση της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Εγκατέλειψε στην κυριολεξία το Κυπριακό, άφησε

για «καλλίτερους συσχετισμούς» την αντιμετώπιση των τετελεσμένων που δημιουργήθηκαν από την εισβολή της Τουρκίας. Παρέπεμψε το όλο θέμα στον Ελληνοτουρκικό και στον δια-«κοινοτικό» διάλογο...

Η κατεύθυνση αυτή μετέθετε στους ώμους της απρόθυμης ΕΟΚ την φρούρηση των ήδη ακρωτηριασμένων Ανατολικών συνόρων μας και δεν προέτρεπε καν τους Έλληνες να αναλογισθούν τις ευθύνες τους από τα όσα είχαν ήδη δημιουργηθεί στα Ανατολικά μας σύνορα, με την εισβολή και κατοχή της Κύπρου.

Μέσα στον ορυμαγδό της μεταπολίτευσης, των κινημάτων και των διεκδικήσεων, όπου η Κύπρος είχε λησμονηθεί, η κατεύθυνση αυτή παρελήφθη από τις ελίτ της Αθήνας και έγινε «βίος και πολιτεία». Αυτός ο βίος και η πολιτεία συνθέτουν το διαρκές παραλυτικό φαινόμενο του Ελληνισμού στην τελευταία δεκαετία.

Γιατί και στην Κύπρο αυτή η κατεύθυνση έδινε σαφές το μήνυμα της εγκατάλειψης της από το Ελλαδικό κέντρο.

Το μήνυμα αυτό αποτέλεσε τη βάση όλης αυτής της φιλολογίας της αναζήτησης σωτήρων που αναπτύχθηκε στην Κύπρο. Της φυγής δηλαδή προς κατασκευές που δεν στηρίζονται σε δεδομένα. Είτε ότι οι Ρώσοι θα μας σώσουν, είτε ότι οι Αμερικανοί θα πιέσουν τους Τούρκους, είτε ότι ο Βαλντχάιμ παλιότερα και ο Γκουεγιάρ τώρα θα βρουν τη μαγική λύση.

Πρέπει όλοι μας να το ξεκαθαρίσουμε ότι αυτές οι λογικές απελπισίας που ευδοκίμησαν στην Κύπρο οφείλονται στη στάση που κράτησε το Ελλαδικό κέντρο, συνδέονται με την όλη ιστορική ψυχολογία του Κυπριακού Ελληνισμού. Η Κύπρος δεν είναι ένα μικρό έθνος,

που πρέπει να αντιμετωπίσει τα πράγματα από μόνη της. Η ιστορική ψυχολογία του Κυπριακού Ελληνισμού είναι η ψυχολογία ενός κομματιού του Ελληνισμού, όπως και κάθε άλλης περιοχής της Ελλάδας. Η δράση του προδιορίζεται άμεσα από την Ελλάδα.

Αντίβαρο σ' αυτό το κλίμα που κυριάρχησε στη μεταπολίτευση ήρθε η γραμμή Παπανδρέου.

Εδώ έχουμε πιο ριζοσπαστικούς ακόμα χειρισμούς στα δημοκρατικά και κοινωνικά αιτήματα. Τους ίδιους χειρισμούς στα διεθνή προβλήματα με ισχυρή δόση αντιαμερικανικής ρητορείας. Μόνο που ιδιαίτερα όταν το ΠΑΣΟΚ ήταν αντιπολίτευση, αλλά και σ' ένα βαθμό ως κυβέρνηση, έθετε σε πρώτη προτεραιότητα το Κυπριακό άρουμε τις συνέπειες της εισβολής και κατοχής που προέκυψαν το 74, χωρίς να επιζητούμε να άρουμε το λαθεμένο υπόβαθρο πάνω στο οποίο από τις συμφωνίες της Ζυρίχης και εντεύθεν είναι τοποθετημένο το Κυπριακό. Δεν ετίθετο και πάλι με τη γραμμή αυτή η απλή, απλούστατη αλήθεια ότι **η Κύπρος είναι ένα Ελληνικό νησί, στο οποίο βεβαίως υπάρχει μια Τουρκική μειονότητα που δικαιούται όλα τα διεθώς αναγνωρισμένα δικαιώματα.** Έξω απ' αυτή την πραγματικότητα δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπισθεί, στην ουσία του, το Κυπριακό.

Όπως είναι πια σ' όλους γνωστό, η γραμμή αυτή παρά τη γρήγορη επιβολή της -μέσω αυτής της γραμμής το ΠΑΣΟΚ πέρασε τόσο γρήγορα στην εξουσία- δεν άντεξε στη δοκιμασία του χρόνου. Με το πραξικόπημα Ντεκτάς, ήδη από το 1983, έδειξε τα όριά της. Τις μέρες εκείνες ο κ. Παπανδρέου και η κυβέρνησή του ομολογούσαν έμπρακτα την αδυναμία τους να υπερασπίσουν τη γραμμή τους για το Κυπριακό.

Έκτοτε έχουμε μια βαθμιαία προσαρμογή αυτής της γραμμής στην αντίπαλή της. Το στοιχείο της αδιαφορίας, της παραίτησης των πάντων από κάθε ευθύνη επιβίωσης αυτού του έθνους, καθίσταται το κυρίαρχο. Ο βούρκος του Νταβός και του σκανδάλου Κοσκωτά ήταν η δραματική ολοκλήρωση αυτής της τραγωδίας. Τις συνέπειές της θα τις πληρώνουμε για χρόνια.

Στην Κύπρο η όλη κατάληξη του πειράματος Παπανδρέου είχε καταλυτικές συνέπειες. Γιατί δεν άφησε μόνο μετέωρο το λεγόμενο απορριπτικό μέτωπο. Οδήγησε στην απογοήτευση και νέες δυνάμεις που ξεκινούσαν, χωρίς τις δουλείες του παρελθόντος, μια νέα πορεία στην Κύπρο.

Η νέα συγκυρία

Τώρα βρισκόμαστε σε μια νέα μεταβατική περίοδο. Έχουμε το τέλος του διπολισμού, τον πόλεμο στον κόλπο, τη διαμόρφωση δηλαδή των συνθηκών της «νέας τάξης» πραγμάτων, όπως αρέσκει να την αποκαλεί ο πρόεδρος Μπούς.

Ο Ελληνισμός εξακολουθεί να παραμένει στις αντιμετωπίσεις των εθνικών του θεμάτων με τις προδιαγραφές του '74. Και μάλιστα με πολιτικούς «εφαρμογής» τους κ.κ. Μητσοτάκη και Βασιλείου. Τις χειρότερες δηλαδή εφεδρείες.

Η αντιπολίτευση επίσης προσπαθεί να επαναφέρει την τότε ανεπαρκή γραμμή του '80 με εκφραστές τα ίδια δοκιμασμένα και χρεωκοπημένα πρόσωπα. Στην Αθήνα και τη Λευκωσία.

Όμως ποιά είναι το πλαίσιο αυτής της μεταβατικής περιόδου; Πώς εξελίσσονται τα γεγονότα στα τρία δίκτυα σχέσεων, στον ιστορικό χώρο, δηλαδή, του Ελληνισμού; Στον Δυτικοευρωπαϊκό, το Βαλκανικό - Ανατολικοευρωπαϊκό και τον Ανατολικομεσογειακό; Σε ποια κατάσταση ηθικού, πνευμάτων βρίσκεται ο Ελληνισμός και ιδιαίτερα το Ελλαδικό κέντρο;

Διαβάζω ένα απόσπασμα από μια ανάλυση που επιχειρήσα και δημοσιεύτηκε στο 5ο τεύχος της Ελλοπίας σχετικά με τη διεθνή τάξη πραγμάτων:

«Η σημερινή κατάσταση θα μπορούσε να συνοψιστεί ως η πλήρης αποτυχία του Βορρά να επιτύχει την ενσωμάτωση του Νότου. Η αποτυχία αυτή σημαίνει πως για τη λειτουργία του συστήματος ο Νότος καθίσταται ένα πε-

ριττό βάρος. Να σημειωθεί πως εκείνες οι περιφημες προτάσεις του Β. Μπράντ για τη βοήθεια του τρίτου κόσμου, που όταν διατυπώθηκαν θεωρήθηκαν συντηρητικές, σήμερα θεωρούνται άπιαστο όνειρο, για την πενόμενη περιφέρεια της Ασίας, της Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής.

Η κύρια λειτουργία του Νότου εξαπτελείται στη χρησιμοποίησή του για την απόσπαση του στρατηγικού πρώτα απ' όλα προϊόντος, του πετρελαίου, κι είναι κι αυτός ένας λόγος που κάνει τη Μέση Ανατολή να συνεχίζει να είναι ζώνη των καταγίδων, τόπος ανταγωνισμών και συγκρούσεων. Είναι ένας από τους λόγους που έκαναν πιο ελκτική την προσφυγή στην πολεμική λύση στον Κόλπο.

Το γεγονός της μη ενσωμάτωσης του Νότου δεν σημαίνει πως οι μητροπόλεις του Βορρά απαλλάχτηκαν από ένα φορτίο και βγαίνουν ενισχυμένες. Ίσα-ίσα αυτή πιστοποιεί την αδυναμία του Βορρά να έχει πολιτικές προτάσεις, αλλά και νοήματα, ιδέες ενότητας του κόσμου.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, παρά το θρίambo του δυτικού συστήματος στην Ανατολική Ευρώπη, η επέκταση των μορφών διακυβέρνησης και οικονομικής λειτουργίας εντείνει τον αμοραλισμό, τη διάσπαση, την αίσθηση αβεβαιότητας στις νεοαπαλλαγμένες απ' το σταλινικό ολοκληρωτισμό χώρες. Στις ίδιες τις ηγέτιδες χώρες του Βορρά, τα κενά εξουσίας, η αδυναμία κάλυψης μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού, η αδυναμία του οικονομικού συστήματος, τείνει να γίνει ενδημική. Η εσωτερική αυτή κατάσταση ενισχύει τις επιθετικές ενέργειες, τον άνευ ορίων ανταγωνι-

σμό, που αποτελεί και την ιδεολογία του δυτικού κόσμου (νεοφιλελευθερισμός)...»

Το συνολικό παγκόσμιο πλαίσιο το χαρακτηρίζει η αστάθεια. Η κατάρρευση του διπολισμού οδήγησε σε μια φαινόμενη κυριαρχία των ΗΠΑ. Μια κυριαρχία που δεν στηρίζεται σε καμιά ηθική και ιδεολογική ακτινοβολία, σε καμιά ελκτικότητα. Στην καλύτερη περίπτωση η αποδοχή της κυριαρχίας των ΗΠΑ στηρίζεται σ' ένα πνεύμα ανάγκης και συμβιβασμού που δεν ωθεί σε σύνθεση αλλά σε αποσύνθεση το σημερινό κόσμο.

Στην περιοχή μας και σε ότι αφορά τον Ελληνισμό η δομή της συγκυρίας δεν τροποποιεί, αντίθετα, επαναναιδεικνύει τη σημασία της Ελληνοτουρκικής αντίθεσης. Οι σχεδιασμοί των ισχυρών εξακολουθούν να επιδιώκουν την ευθυγράμμιση, πάση θυσία, των δύο χωρών. Μάλιστα στις ΗΠΑ σχεδιάζουν να χρησιμοποιήσουν την «επίλυση» των Ελληνοτουρκικών διαφορών ως μοντέλο για τη Μέση Ανατολή και τα Βαλκάνια. Αυτό σημαίνει υποταγή του Ελληνισμού στις επεκτατικές βλέψεις της Τουρκίας. Είναι κατανοητό λοιπόν το πόσο επικίνδυνη είναι η «κινητικότητα» στο Κυπριακό που επιδιώκει ο πρόεδρος Μπούς. Και αυτό φαίνεται με τον προγραμματισμό της επίσκεψής του στην Αθήνα και στην Άγκυρα.

Αναφερόμενοι στην κατάσταση πνευμάτων στην Ανατολική Ευρώπη, θα μπορούσαμε να πούμε πως το μόνο σταθερό σημείο στη ζωή των λαών της είναι η αναζήτηση του εθνικού παρελθόντος. Ο προσδιορισμός των κεντρικών νοημάτων από τα οποία ο κάθε πολίτης αντλεί τις στοιχειώδεις πολιτισμικές του καταβολές έχει σαν βάση την εθνική του καταγωγή. Αυτή η στάση έχοντας για επίκεντρο την Ανατολική Ευρώπη διέρχεται από τα Βαλκάνια και συναντάται με τα παλιά ρεύματα εθνικής χειραφέτησης στη Μέση Ανατολή. Στο χώρο της Τουρκίας το Κουρδικό κίνημα παρακολουθεί και τις παλιές και τις καινούργιες αναζητήσεις. Και δεν θα πρέπει να εκπλαγούμε για άλλες κινήσεις και αναζωογονήσεις κινήσεων εθνικής χειραγωγής στη χώρα αυτή.

Στις διαμάχες των κρατών και των εθνών η αστάθεια που κυριαρχεί αναδειχνει και υποβιβάζει κέντρα και παράκεντρα.

Η Τουρκία του Οζάλ διαφημίζεται ως ο ανατέλλων αστήρ της περιοχής, σε ρόλους που ξεπερνούν τους μέχρι χτες επίσης σημαντικούς. Αλλά τα γεγονότα δεν φαίνεται να επιβεβαιώνουν

αυτές τις προθέσεις, παρά τις προσπάθειες των ΗΠΑ αλλά και διάφορων κέντρων της Δ. Ευρώπης. Παρά τις εκτιμήσεις της ιστορικά πια ηττοπαθούς πολιτικής ηγεσίας της Αθήνας.

Η Τουρκία δεν μπορεί να καθιερωθεί στη θέση που την προορίζουν. Δεν μπορεί γιατί η κατερχόμενη άμμος των εθνικών κινημάτων την αναγκάζει να είναι σε μόνιμη κατάσταση εθνικής κρίσης. Δεν μπορεί γιατί το Κουρδικό κίνημα αναγκαστικά γίνεται επίκεντρο των διαμαχών της Μέσης Ανατολής. Δεν μπορεί γιατί ο Αραβικός κόσμος που βρίσκεται σε διαρκή κινητικότητα δυσπιστεί προς την Τουρκία και τους ρόλους για τους οποίους προορίζεται. Δεν θα μπορούσε αν η Ελληνική πολιτική ηγεσία αντιλαμβάνονταν ότι ο Ελληνισμός μπορεί να έχει ένα ευρύτερο απελευθερωτικό ρόλο στην περιοχή μας.

Στις Βαλκανικές χώρες η διαδικασία απελευθέρωσης και σταθεροποίησης παρά τις θεαματικές εκκινήσεις του '89 και του '90, θα διαρκέσει. Η νέα δυναμική δεν φαίνεται να κινείται με τους προηγούμενους ρυθμούς. Σ' αυτή τη δυναμική θα μπορούσε ο Ελληνισμός και να εμποδίσει την κάποια διείσδυση της Τουρκίας και να βοηθήσει τις απελευθερωτικές διαδικασίες, παρά τα εμπόδια που προσπαθούν από πολλές πλευρές να παρεμβάλλουν. Αντίθετα οι Έλληνες πολιτικοί παραμένουν αγκιστρωμένοι στους συσχετισμούς της δεκαετίας του '80, δίνοντας πολλές φορές την εντύπωση ότι ανέχονται καταστάσεις και πρόσωπα του καταρρέοντος Σταλινισμού. Μπροστά στους δικούς τους φόβους δείχνουν εχθρότητα στις εξελίξεις στα Βαλκάνια. Δείχνουν εχθρότητα ακόμα και στο δικαίωμα της αυτοδιάθεσης που θάπρεπε να το αναδείξουμε σε κυρίαρχο. Ούτε καν δεν μπόρεσαν να αξιοποιήσουν το δυναμικό των Ελλήνων της Σοβιετικής Ένωσης που μπορούν να είναι και ήδη το κάνουν από μόνοι τους, γέφυρα με τη μεγάλη αυτή χώρα. Τα ίδια και χειρότερα συμβαίνουν με τους Βορειοηπειρώτες τους οποίους και περιφρονεί το Αθηναϊκό κράτος. Και φυσικά δεν अपετόλμησαν καν να αναδείξουν το Κυπριακό στη νέα συγκυρία σαν πρόβλημα αυτοδιάθεσης και απελευθέρωσης ενός Ελληνικού νησιού. Παραμένουν οι Έλληνες πολιτικοί στη λογική υποτίμησης της σημασίας της Κύπρου, στη λογική της μεταπολίτευσης. Αγνοούν ότι στη διχοτομημένη Λευκωσία δοκιμάζεται η αντοχή του Ελληνισμού. Αγνοούν ή κάνουν πως αγνοούν ότι ο Τουρκικός επεκτατισμός μετά την Κύπρο θα συνεχίσει στη Θράκη και στο Αιγαίο.

Στην Αθήνα με βάση όλες της εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη, ειδικότερα στη Σοβιετική Ένωση και τα Βαλκάνια αλλά και στην Ανατολική Μεσόγειο, το κενό στρατηγικής δεν μπορεί να καλυφθεί με το μοναδιάστατο Ευρωπαϊκό προσανατολισμό.

Στα πλαίσια αυτού του προσανατολισμού ακούγονται συχνά επιχειρηματολογίες για την ανάγκη επαναποδοχής, σαν κύριας, της Αμερικανικής ομπρέλας. Οι πιο συντηρητικοί κύκλοι ανοικτά της Ευρωπαϊκής προστασίας και υποδεικνύουν να δεχτούμε μια θέση πίσω από την Τουρκία στο Αμερικανικό άρμα. Μια θέση δορυφόρου της Τουρκίας.

Δεν είναι της ώρας να εμβαθύνουμε σ' αυτό το σημείο. Είναι όμως σίγουρο πως πίσω απ' αυτές τις «στρατηγικές» σκέψεις υποκρύβεται ο φόβος και επομένως η προσπάθεια να βρεθεί κάποιος μαγικός συμβιβασμός με την Τουρκία. Υπόγεια, πολλοί φοβούνται πως το Κυπριακό μπορεί και πάλι να αποτελέσει τη νέμεση για ανθρώπους, ομάδες, κοινωνικά στρώματα. Τρέμουν δηλαδή μια επικείμενη εθνική κρίση με υπόβαθρο τις εξελίξεις στο Κυπριακό.

Σ' αυτό το κλίμα θα θέλαμε να σχολιάσουμε άρθρο ειδικού συνεργάτη, χωρίς υπογραφή δηλαδή, στην εφημερίδα Καθημερινή που είδε το φως της δημοσιότητας στην Αθήνα. Ο τίτλος τα λέει όλα: «ΟΙ ΗΠΑ ΒΛΕΠΟΥΝ ΩΣ ΕΝΙΑΙΟ ΧΩΡΟ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑ» και στη συνέχεια ο υπότιτλος: «Με αποτέλεσμα να ενισχύεται ο ρόλος της Άγκυρας εις βάρος των εθνικών μας συμφερόντων».

Το άρθρο αυτό αναδεικνύει ένα ερώτημα που για δεκαετίες υποκρύπτεται: Μήπως δεν υπάρχει θέση για τον Ελληνισμό στα πλαίσια των Αμερικανικών επιδιώξεων; Το ερώτημα αυτό δεν μπορεί επίσης να απαντηθεί με την μονοδιάστατη (και πάλι) προσκόληση στον Ευρωπαϊκό προσανατολισμό.

Αν υπήρχαν τέτοιες λύσεις στα πλαίσια των δεδομένων προσανατολισμών τα πράγματα θα ήταν εύκολα. Θα συνεχίζαμε να να εισπράτουμε τις Ευρωπαϊκές επιδοτήσεις και οι «κουτόφραγκοι» θα μας εγγυόνταν και τα σύνορά μας. Και εμείς θα το δεχόμαστε. Εκεί έστω που βρίσκονται σήμερα. Με την Κύπρο διχοτομημένη.

Η όλη αυτή αναφορά, αυτής της κατάστασης, δεν έχει γνωσιολογικό χαρακτήρα. Δεν υπάρχουν για τον Ελληνισμό λύσεις τεχνικού χαρακτήρα. Δυστυχώς ή ευτυχώς δεν είμαστε Δανία ή Νορβηγία.

αγαπητοί φίλοι

Δεν ήρθαμε εδώ να μιλήσουμε σαν ειδικοί που άλλωστε δεν είμαστε. Ήρθαμε για να διαδηλώσουμε το σεβασμό μας προς την ακριτική αυτή γωνιά που επιμένει να υπάρχει και να αντιστέκεται. Να αντιστέκεται παρά το γεγονός ότι κάθε βήμα, κάθε προσπάθεια του ακριτικού αυτού Ελληνισμού, χρησιμοποιήθηκε απ' το Αθηναϊκό κράτος για να καλυφθούν αλλότριοι σκοποί. Κάθε βήμα αυτού του βασανισμένου λαού ήταν υπονομευμένο, εξαρχής, από το Αθηναϊκό κράτος.

Το ζήτημα μιας στρατηγικής του Ελληνισμού που θα έχει για άξονα της την απελευθέρωση της Κύπρου και θα όρι-

ζε για τον Ελληνισμό ένα ευρύτερο περιφερειακό ρόλο στην περιοχή δεν απαιτεί μόνο καλή γνώση των δεδομένων. Απαιτεί μια υπέρβαση, μια αυτοδιάθεση νέων δυνάμεων του Ελληνισμού και ταυτόχρονα αποστράτευση της σημερινής πολιτικής ηγεσίας. Μιας ηγεσίας που είναι αδύνατο να κατανοήσει τη νέα φάση των δεδομένων που διαμορφώνονται στην περιοχή μας και για τα εθνικά μας θέματα.

Μια τέτοια στρατηγική θα στηριζόταν στο γεγονός ότι στην περιοχή μας υπάρχουν δυνάμεις, ή καλύτερα, οι νέες δυνάμεις που αναδύονται θέλουν να συμπορευτούν με τον Ελληνισμό σε μια πορεία απελευθέρωσης, σε μια πορεία απομόνωσης του Τουρκικού επεκτατισμού στην περιοχή.

Θα έθετε όπως προείπαμε στο επίκεντρό της την απελευθέρωση της Κύπρου. Αυτή η προτεραιότητα θα άλλαζε το ηθικό και πολιτικό κλίμα σ' όλο τον Ελληνισμό.

Αλλά απελευθέρωση της Κύπρου σημαίνει κατανόηση ότι μιλάμε για ένα **Ελληνικό νησί το οποίο κατέχεται από τους Τούρκους κατά παράβαση κάθε έννοιας δικαίου.**

Απελευθέρωση της Κύπρου σημαίνει όχι στη διζωνική ομοσπονδία. Όχι στην αναγνώριση με τις δικές μας υπογραφές της κατοχής της μισής Κύπρου και έλεγχο της υπόλοιπης. Σημαίνει όχι σε μια ρατσιστική επιλογή που αναδείχνει μια οπλισμένη μικρή μειοψηφία σε ρόλο κυβερνήτη της συντριπτικής Ελληνι-

κής πλειοψηφίας. Με τις λόγχες της Άγκυρας.

Απελευθέρωση της Κύπρου σημαίνει ανάληψη των ευθυνών που αναλογούν στο Αθηναϊκό κέντρο. Ανάληψη των ευθυνών που θα τροποποιούσε όλες τις προτεραιότητες. Στις σημερινές συνθήκες αυτό σημαίνει μια νέα πορεία ηθικής ανάταξης και κάθαρσης από ένα κλίμα ιδιοτέλειας και ατομισμού που χαρακτηρίζει το Ελλαδικό κέντρο!

Μια τέτοια στάση θα άλλαζε όλο το κλίμα στην Κύπρο. Θα επέτρεπε στον Κυπριακό Ελληνισμό να βγει απ' την απόγνωση και τις πολιτικές που την στηρίζουν. Θα έδινε τη δυνατότητα σε νέες δυνάμεις, να βγουν στο προσκήνιο και να αλλάξουν τους σημερινούς συσχετισμούς.

Σ' αυτή την σημερινή κρίσιμη κατάσταση μπορούμε εμείς να κάνουμε πράξη την πιο στενή, την καθημερινή σύνδεση της Ελλάδας και της Κύπρου. Μπορούμε σε πολλούς τομείς ξεπερνώντας τη στάση κρατών και κομμάτων να αναπτύξουμε την πιο στενή συνεργασία ώστε ν' αρχίσει να προωθείται μια ψυχολογία ενότητας και συνευθύνης σε Ελλάδα και Κύπρο. Στην *Ελλοπία* πιστεύουμε πως μια πρωτοβουλία προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να αναληφθεί και να παρουσιάσουμε στην Αθήνα τη σημερινή ζωντανή Κύπρο, εκείνες τις δυνάμεις που δίνουν τον τόνο στον πνευματικό και πολιτιστικό τομέα αλλά και στην αγωνιστική εναντίωση στο ξεπούλημα της Κύπρου.

Αγαπητοί φίλοι

Σ' αυτή τη σημερινή κρίσιμη κατάσταση μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα κίνημα σε Αθήνα και Λευκωσία που θα αποσκοπεί:

Να πούμε όχι στη διζωνική ομοσπονδία. Να αρνηθούμε όλες τις διαδικασίες που δρομολογούνται από τις ΗΠΑ σε συνεργασία με την Τουρκία και στις οποίες είναι παγιδευμένη η Ελληνική πλευρά και στη συνέχεια να παλέψουμε για:

Να καταγγελθεί το σύνολο των διαδικασιών δια-«κοινοτικού» και Ελληνοτουρκικού διαλόγου που έχουν πραγματοποιηθεί από το '74 και μετά, λόγω του ότι η Τουρκία επιμένει να κατέχει την Κύπρο και στην ουσία το μόνο που επιδιώκει είναι η διαιώνιση της Κατοχής και ο τελικός έλεγχος της Κύπρου.

Να επαναποθετηθεί στην κοινή γνώμη, Ελληνική και παγκόσμια, η πραγματική βάση του Κυπριακού. Ότι δηλαδή η Κύπρος είναι ένα **Ελληνικό νησί** στο οποίο ζει μια Τουρκική μειονότητα, (η οποία δικαιούται, το ξανατονίζουμε, όλα τα διεθνώς παραδεδεγμένα δικαιώματα) και το οποίο **τελεί υπό Τουρκική κατοχή.**

Μια τέτοια ευθύνη περνάει πρώτα απ' όλους εμάς. Δική μας ευθύνη είναι να μπορέσουμε να αλλάξουμε το όλο κλίμα. Τα πράγματα δεν είναι εύκολα. Όμως στις σημερινές δύσκολες συνθήκες είμαστε εμείς που μπορούμε να δώσουμε στην Κύπρο, στον Ελληνισμό μια νέα ελπίδα.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ
 ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΣΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΗΦΟΡΗΣΗ

Η ΣΥΝΟΧΗ ΤΗΣ ΔΩΣΑΝΗΣ
 ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΒΡΕΜΑ - ΚΟΜΕΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΤΩΝ
 ΤΕΛΕΣΙΩΝ - ΑΝΑΤΟΛΙΟΦΟΡΩΝ - ΒΡΑΧΗΣ
 ΚΟΜΟΤΗΝΗ ΙΟΥΛΙΟΣ 1981

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ. ΣΑΡΤΣΟΥ
 ΤΑΞΙΔΙΩΤΩΝ Σ.Α.

ΚΥΠΡΟΣ '74

ΓΙΑΤΙ

ΔΕΝ ΝΙΚΗΣΑΜΕ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
 1980

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΘ. ΚΑΛΟΥΔΙΩΤΗΣ

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: Η ΑΛΛΗ ΟΥΨΗ
 ΜΙΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΝΩΣΗ»
 ΑΘΗΝΑ 1980

Η ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΛΥΣΗ ΟΔΗΓΕΙ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΠΟΙΗΣΗ

του Τάκη Γεωργίου*

Είναι πολύ ατυχής η εμμονή της δικής μας πλευράς στη χαμένη από την αρχή υπόθεση της ομοσπονδιακής λύσης του Κυπριακού.

Η λύση αυτή θα οδηγήσει νόμοτελικά και ανεπανόρθωτα στην καταστροφή του κυπριακού Ελληνισμού και την τουρκοποίηση της Κύπρου. Οι λόγοι που συνθέτουν την εκτίμησή μας αυτή είναι:

1) Η αποτυχία του συστήματος των «υπαρκτών» πολυεθνικών ομοσπονδιών σε όσες χώρες εφαρμόστηκε.

2) Η ανεπάρκεια των οιαδήποτε διεθνών εγγυήσεων να μας εξασφα-

λίσουν την εθνική μας επιβίωση στην περίπτωση ομοσπονδίας.

3) Η ουτοπία της επιστροφής των προσφύγων στην υπό τουρκική διοίκηση περιοχή στην περίπτωση ομοσπονδιακής λύσης.

4) Τα στοιχεία ρατσισμού και αδικίας που εμπεριέχονται ακόμα και στις ομόφωνες προτάσεις του εθνικού συμβουλίου που έδωσε στον Ραούφ Ντενκτάς η ελληνοκυπριακή πλευρά.

5) Ο δεδομένος τελικός στόχος της Τουρκίας που είναι η πλήρης τουρκοποίηση της Κύπρου.

Η αποτυχία των «υπαρκτών» πολυεθνικών ομοσπονδιών

Μέχρι και πριν από ένα χρόνο το κύριο επιχείρημα των υποστηρικτών της ομοσπονδιακής λύσης του Κυπριακού ήταν το παράδειγμα της επιτυχημένης εφαρμογής του ομοσπονδιακού συστήματος σε πολλές χώρες όπως στη Σοβιετική Ένωση, τη Γιουγκοσλαβία, τον Καναδά, το Βέλγιο, την Τσεχοσλοβακία, την Ελβετία, τις ΗΠΑ, τη Δυτική Γερμανία, την Αυστραλία.

Πρόσφατα μάλιστα η πολιτική μας ηγεσία εξέδραμε στη Τσεχοσλοβακία για μετεκπαίδευση στο ομοσπονδιακό σύστημα της φίλης χώρας.

Πριν προλάβουν οι πολιτικοί μας ηγέτες να επιστρέψουν στην Κύπρο, τα δυο συστατικά μέρη της ομοσπονδίας της Τσεχοσλοβακίας άρχισαν τις διεργασίες για δημιουργία χωριστών κρατών.

Θα ήταν χρήσιμο να ξεχωρίσουμε τις πιο πάνω ομοσπονδίες σε πολυεθνικές, όπως είναι οι πρώτες έξι, και γεωγραφικές ομοσπονδίες, όπως είναι οι τελευταίες τρεις που αναφέραμε πιο πάνω.

Στις πολυεθνικές ομοσπονδίες τα συστατικά μέρη, δηλαδή οι περιφέρειες, διαχωρίζονται σύμφωνα με την εθνική, φυλετική ή θρησκευτική κατανομή του πληθυσμού.

Αντίθετα, στις γεωγραφικές ομοσπονδίες ο διαχωρισμός γίνεται με βάση γεωγραφικά κριτήρια για λόγους αποκέντρωσης και καλύτερης διοίκησης, και ουδεμία σχέση έχει με την εθνική ή άλλα κατανομή του πληθυσμού.

Πράγματι στις γεωγραφικές ομοσπονδίες το σύστημα λειτουργεί ομαλά και απρόσκοπτα.

Στις πολυεθνικές όμως ομοσπονδίες που αναφέραμε πιο πάνω, το ομοσπονδιακό σύστημα βρίσκεται υπό διάλυση με φυγόκεντρες τάσεις και διακοινοτικές συγκρούσεις με εκατοντάδες νεκρούς, χιλιάδες τραυματίες και εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες.

Στην περίπτωση της Σοβιετικής Ένωσης είναι γνωστές οι φυγόκεντρες τάσεις που έφτασαν μέχρι διαχωρισμού στις περιπτώσεις της Λιθουανίας, Εσθονίας, Λετονίας. Στη Μολδαβία που ενσωματώθηκε υποχρεωτικά στην Σοβιετική Ένωση μετά που αποχωρίστηκε βία από τη Ρουμανία, γίνεται αγώνας για την επανένωση με τη Ρουμανία.

Ακόμα και η ίδια η Ρωσική Σοβιετική Δημοκρατία παρουσιάζει συμπτώματα απομονωτισμού και διαχωρισμού από τις υπόλοιπες Σοβιετικές Δημοκρατίες.

Στη Σοβιετική Δημοκρατία του Αζερπαϊτζάν και τη Σοβιετική Αρμενία συνεχίζεται ο ακήρυκτος πόλεμος που προκάλεσε χιλιάδες θύματα στις διακοινοτικές συγκρούσεις, όπου οι Αρμένιοι της πρωτεύουσας του Αζερπαϊτζάν Μπακού υπέστησαν πραγματικό «πογκρόμ» με πολυάριθμους σφαγιασθέντες Αρμένιους και χιλιάδες πρόσφυγες που κατέφυγαν στη Σοβιετική ομόσπονδη Αρμενία για να σωθούν.

Ενώ οι Αζέροι σφάζουν τους Αρμένιους του Αζερπαϊτζάν, Αζέροι σφάζονται στις γεγονοτικές Σοβιετικές δημοκρατίες όπου πληθυσμιακά είναι μειοψηφίες.

Συνολικά οι Αζέροι ισχυρίζονται ότι έχουν 200.000 πρόσφυγες από την Αρμενία και τις γύρω ομοσπονδιακές περιοχές. Πρόσφατα οι Αζέροι της Γεωργιανής Σοβιετικής Δημοκρατίας σφαγιάστηκαν από τους Εθνικούς Γεωργιανούς.

Όλα όσα περιγράψαμε έγιναν στις Σοβιετικές Δημοκρατίες -χωριστικές τάσεις, λυσσαλέες συγκρούσεις, λουτρό αίματος, «πογκρόμ»- παρά τις ρητές διατάξεις του Σοβιετικού συντάγματος. Σύμφωνα με αυτό: «έχει τεθεί τέλος μια για πάντα στις εχθρότητες των εθνών (...) ο Σοβιετικός λαός αποτελεί μια νέα ιστορική πραγματικότητα που είναι αποτέλεσμα της προσέγγισης και της αδελφικής συνεργασίας όλων των κοινωνικών στρωμάτων, όλων των εθνών και εθνοτήτων».

Πρέπει να αναρωτηθούν οι κομματικοί ηγέτες πώς θα επιβιώσει μια ενδεχόμενη διεθνική ομοσπονδία στην Κύπρο και να μη συμβούν και εδώ στην Κύπρο τα ίδια και χειρότερα από όσα συνέβησαν στις Σοβιετικές ομόσπονδες δημοκρατίες.

Το σοβιετικό κράτος, η ισχυρή κεντρική εξουσία, το πανίχυρο κομμουνιστικό κόμμα απέτυχαν να επιβάλλουν

Η ΓΟΡΓΟΝΑ ΚΥΠΡΙΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΑΓΑ-ΑΧΜΕΤ.

την ομαλή λειτουργία του συστήματος. Εμείς εδώ στην Κύπρο πως θα τα καταφέρουμε;

Ενώ αυτά συμβαίνουν στις σοβιετικές ομόσπονδες δημοκρατίες, τα ίδια λαμβάνουν χώρα στη γιουγκοσλαβική ομοσπονδία.

Χωριστικές τάσεις και συγκρούσεις παρατηρούνται και στις Δυτικές ομόσπονδες δημοκρατίες, όπως ανάμεσα στους Βαλώνους και Φλαμανδούς του Βελγίου.

Εκεί επίσης που η απόσχιση και ο αποχωρισμός βρίσκονται σε εξέλιξη είναι το ΚΕΜΠΕΚ του Καναδά, όπου ο πρωθυπουργός του Ρόμπερτ Μπούρασα δεν απέκλεισε την οργάνωση δημοψηφίσματος για την ανεξαρτησία.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε πως είναι ιστορικά αποδεδειγμένο ότι το σύστημα των πολυεθνικών ομοσπονδιών απέτυχε στις χώρες που εφαρμόστηκε. Είναι, επομένως, ουτοπία να αναμένουμε πως θα πετύχει στην Κύπρο κάτι που απέτυχε σε όσες περιπτώσεις εφαρμόστηκε αλλού.

Όμως υπάρχει μια μοναδική εξαίρεση πολυεθνικής ομοσπονδίας, η Ελβε-

τία, όπου πράγματι το σύστημα λειτουργεί ομαλά, μέχρι τώρα τουλάχιστον.

Η ομαλή όμως λειτουργία της πρέπει να αναζητηθεί στους ιστορικούς λόγους της δημιουργίας της.

Ο ελβετικός πληθυσμός αποτελείται από 70% γερμανόφωνους, σχεδόν 20% γαλλόφωνους και 10% ιταλόφωνους.

Η Γερμανία, η Γαλλία και η Ιταλία που συνορεύουν με την Ελβετία έχουν κάθε συμφέρον για τη διατήρηση της ειρήνης, της σταθερότητας και της ουδετερότητας της για να παρεμβάλλεται σαν ουδέτερη ζώνη ανάμεσά τους. Γι' αυτό αποθαρρύνουν τυχόν εθνικιστικές εξάρσεις ανάμεσα στους γερμανόφωνους, γαλλόφωνους και ιταλόφωνους Ελβετούς.

Πράγμα που ασφαλώς δεν θα συμβεί στην περίπτωση μας όπου η Τουρκία θα υποδαυλίζει κατά το δοκούν και ανάλογα με τον προκαθορισμένο στόχο της (την τουρκοποίηση της Κύπρου) τον τουρκοκυπριακό εθνικισμό.

Για πόσο ακόμα θα λειτουργεί ικανοποιητικά η ελβετική ομοσπονδία δεν είναι δυνατόν να το προβλέψει κανείς μετά από τις πρόσφατες δηλώσεις του

Καγκελάριου Κολ που αναφέρετο στις τέσσερις Γερμανίες, εννοώντας τη Δυτική, την Ανατολική Γερμανία, την Αυστρία και την Ελβετία.

Η ανεπάρκεια των οικονομικών διεθνών εγγυήσεων

Όπως φαίνεται από το διάγραμμα των προτάσεων μας τον Γενάρη του 1989, η ασφάλεια μας στηρίζεται πάνω στις διεθνείς εγγυήσεις όπου σύμφωνα με αυτές «θα πρέπει να γίνει προοσια για διεθνή δύναμη κάτω από τον έλεγχο των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της εσωτερικής ασφάλειας... οι κίνδυνοι σύγκρουσης θα εκλείψουν με την αποστρατιωτικοποίηση...

... Οι εγγυήσεις πρέπει να είναι πολυμερείς και η καλύτερη θα είναι αυτή του συμβουλίου ασφαλείας...

... δεν πρέπει να υπάρχει δικαίωμα μονομερούς επέμβασης...

Το αντικείμενο των εγγυήσεων πρέπει να είναι η ανεξαρτησία, η εδαφική ακεραιότητα, η κυριαρχία και η συνταγματική τάξη της ομοσπονδιακής Δημοκρατίας».

Με απλή ορθολογιστική σκέψη και με τη βοήθεια των τραυματικών εμπειριών των τελευταίων ετών στις «υπαρκτές» πολυεθνικές ομοσπονδίες που αναφέραμε πιο πάνω, βγαίνει αβίαστα το συμπέρασμα, πως είναι ανέφικτη και ουτοπική η εξασφάλιση της ασφάλειάς μας έστω και εάν πετύχουμε να εφαρμοστούν στο ακέραιο οι προτάσεις μας.

Προσδοκούμε σύμφωνα με τις προτάσεις μας την εξασφάλιση της εσωτερικής μας ασφάλειας από τη μισθοφορική δύναμη των Ηνωμένων Εθνών. Είναι εντελώς έξω από κάθε λογική να περιμένουμε από τη διεθνή δύναμη των Ηνωμένων Εθνών να πετύχει στην Κύπρο αυτό που απέτυχαν να κάμουν στις Σοβιετικές ομόσπονδες δημοκρατίες τα δυο εκατομμύρια του πολυεθνικού σοβιετικού στρατού.

Ακόμα πιο αφελής είναι η παράγραφος των προτάσεων μας στην οποία αναφέρεται πως «με την αποστρατιωτικοποίηση θα εκλείψουν οι συγκρούσεις». Στη σοβιετική ομοσπονδία υπήρχε αποστρατιωτικοποίηση, δηλαδή οι ομόσπονδες δημοκρατίες δεν είχαν δικό τους στρατό. Ο σοβιετικός στρατός λειτουργεί όσον αφορά τουλάχιστον την εσωτερική ασφάλεια κατά ανάλογο τρόπο που προσδοκούμε να λειτουργήσει στην Κύπρο η διεθνής δύναμη.

Κύπρος, 1974.

Παρ' όλα ταύτα οι συγκρούσεις στις σοβιετικές δημοκρατίες δεν εμποδίστηκαν.

Μιλούμε για πολυμερείς εγγυήσεις του συμβουλίου ασφαλείας. Όμως ξεχνούμε τη βραδύτητα της λήψης και της εκτέλεσης των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας όπως συνέβη στην περίπτωση του Κουβέιτ που το καταβρόχθισε το Ιράκ σε 8 ώρες. Διερωτώμεθα πώς η ηγεσία μας ελπίζει σε έγκαιρη αποτελεσματική επέμβαση του Συμβουλίου Ασφαλείας σε ανάλογη κίνηση της Τουρκίας.

Μήπως ελπίζουν οι ευφάναστοι πολιτικοί μας πως θα επέμβει η δύναμη των Ηνωμένων Εθνών όπως έγινε στην Κόρεα το 1948, ή θα αρκестούν στα λόγια και στα προσωρινά «εμπάργκο» όπως συνέβη στην πρόσφατη περίπτωση του Κουβέιτ που στο τέλος - τέλος είναι περίπτωση πετρελαίου και όχι αρχών;

Στις προτάσεις μας του 1989 καθορίζουμε το αντικείμενο των εγγυήσεων του Σ.Α. σαν να προγραμματίζουμε ένα κομπιούτερ.

Παραγνωρίζουμε εντελώς την πολιτικοστρατιωτική ιστορία των τελευταίων δεκαετιών όπου η συμπεριφορά των κρατών και των διεθνών βημάτων καθορίζονται από συγκυρίες και διεθνείς ισορροπίες που διαρκώς μεταβάλλονται.

Διαφορετικά συμπεριφέρεται το Συμβούλιο Ασφαλείας στην περιοχή της κατεχόμενης Παλαιστίνης, διαφορετικά στο Κουβέιτ και διαφορετικά στο Τσαντ όπου επεμβαίνουν ταυτόχρονα η Γαλ-

λία και η Λιβύη.

Η φιλοδοξία μας για στρατιωτική παρέμβαση των εγγυητριών σε περίπτωση ανάγκης, φοβούμαστε πως είναι όνειρο απατηλό.

Δεν υπάρχει παράδειγμα στην ιστορία της ανθρωπότητας να εμπλακεί σε πολεμικές περιπέτειες ένα κράτος όταν τα δικά του συμφέροντα δεν θίγονται άμεσα.

Έτσι βλέπουμε την Αγγλία να εμπλέκεται στον πόλεμο των Φόκλαντ, ενώ

για την Κύπρο που ήταν εγγυήτρια δύναμη ουδέν έπραξε.

Υπενθυμίζουμε τη βραδύτητα της λήψης των αποφάσεων και των ψηφισμάτων που έβγαιναν κατόπιν εορτής το 1974. Τότε το συμβούλιο ασφαλείας με το ψήφισμα 354 της 20.7.74 και 354 της 23.7.74 επέβαλλε κατάπαυση του πυρός όταν οι Τούρκοι επέτυχαν τον πρώτο τους αντικειμενικό στόχο. Μετά από τρεις βδομάδες οι Τούρκοι ξανάρχισαν τις επιχειρήσεις για να αποδεχθούν κατάπαυση του πυρός με το ψήφισμα 358-359 της 14.8.74 όταν ολοκλήρωσαν την κατάκτηση ενός μεγάλου μέρους της πατρίδας μας.

Στην πραγματικότητα οι εγγυήσεις όπως τις επιδιώκουμε είναι μέσα στις υποχρεώσεις και δικαιώματα του συμβουλίου ασφαλείας. Όμως δεν τις είδαμε να εφαρμόζονται το 1974 και δεν πρέπει να έχουμε την αφελή προσδοκία ότι θα εφαρμοστούν σε περίπτωση ανάγκης στο μέλλον.

Επισημαίνουμε πως στη Σοβιετική Ένωση με την ισχυρή κεντρική εξουσία, τον πανίσχυρο στρατό, το καλά οργανωμένο κράτος και το πανίσχυρο κομμουνιστικό κόμμα δεν επενέβησαν μετά από πολλούς μήνες συγκρούσεως για εξομάλυνση της κατάστασης στο Αζερμπαϊτζάν - Αρμενία.

Διερωτώμεθα πώς είναι δυνατό να επέμβει το συμβούλιο ασφαλείας με ταχύτερο ρυθμό για να μας σώσει σε περίπτωση ανάγκης. Μπορεί να μας παρατηρήσουν πως άλλο το συμβούλιο ασφα-

Τά έρειπια της αρχαίας Σαλαμίνας. Τώρα υπό τουρκική κατοχή.

Τοῦ Α. Πετρούλακη ἀπὸ τὴν ΑΥΓΗ

λείας και άλλο το σοβιετικό κράτος. Πράγματι έτσι είναι. Όμως και στις δυο παράλληλες περιπτώσεις πρόκειται για κέντρα λήψης αποφάσεων για στρατιωτικές κινητοποιήσεις και επεμβάσεις.

Εκτιμούμε πως τέτοιες εγγυήσεις δεν είναι αποτελεσματικές, είτε γιατί δεν θα κινηθούν καθόλου ή αν κινηθούν, θα είναι πολύ αργά λόγω της δυσκινησίας που απαιτείται, τόσο για τη λήψη αποφάσεων όσο και για την εφαρμογή τους.

Ένα Σενάριο

Ας υποθέσουμε πως το Συμβούλιο Ασφαλείας μας προστατεύει από τη μονομερή Τουρκική επέμβαση. Όμως ποιός θα μας προστατεύσει από την εφαρμογή ενός σεναρίου σαν το πιο κάτω;

Πρόκληση σύγκρουσης ανάμεσα στους Τουρκοκυπρίους και Ελληνοκυπρίους απαρχής γενομένης με προβοκάτσιες. Πάνω σ' αυτό είναι μαστόροι οι Τούρκοι - Βλέπε ανατίναξη του τεμένους Μπαϊρακτάρη, ανατίναξη τουρκικού προξενείου στη Θεσσαλονίκη κλπ. - Θα σχηματιστούν ομάδες αυτοάμυνας και από τις δυο πλευρές που παροδικά θα συγκρούονται. Θα τρέχουν οι κυονόκρανοι της πολυεθνικής δύναμης να τους χωρίζουν, αλλά ασφάλεια δεν θα υπάρχει. Αρκετοί από εμάς λόγω των κινδύνων

θα εκπατριστούν, οι πλείστοι όμως θα παραμείνουν.

Όταν όμως εφαρμοστεί η τελική φάση του σεναρίου, δηλαδή θα αρχίσουν οι Τούρκοι να πολυβολούν σχολικά λεωφορεία, να ρίχνουν χειροβομβίδες στα σχολεία, τότε και ο γράφων που κάμνει το παλληκάρι για να σώσει τα παιδιά του θα εγκαταλείψει την Κύπρο, μαζί του και οι χιλιάδες των Ελληνοκυπρίων. Τελικά το νησί θα απομυλωθεί από τον Ελληνισμό με εξαίρεση κάποιους γέροντες όπως στην περίπτωση της Καρπασίας. Βέβαια μετά από αυτό η Κυπριακή ομοσπονδία θα εξακολουθήσει να είναι ακέραιη, αδέσμευτη και αποστρατιωτικοποιημένη, αλλά εμείς δεν θα είμαστε εδώ...

Είναι ουτοπία, η ασφαλής επιστροφή των προσφύγων στην υπό τουρκική διοίκηση περιοχή, στην περίπτωση ομοσπονδιακής λύσης.

Δεν κατανοούμε πώς οι ηγέτες των πολιτικών κομμάτων αντιλαμβάνονται την ασφαλή επιστροφή επιστροφής των προσφύγων. Και στην περίπτωση που κάποιοι θα επιστρέψουν, η μοίρα τους θα είναι προκαθορισμένη όπως στην περίπτωση των προσφύγων της Λευκας. Από τους χίλιους διακοσίους Έλληνες που επροσφυγοποιήθησαν το 1957, επέστρεψαν στην Λευκα δυο μόνο οικογένειες μετά τη συμφωνία της Ζυρίχης, για να ξαναφύγουν άρον άρον πριν

περάσουν 24 ώρες.

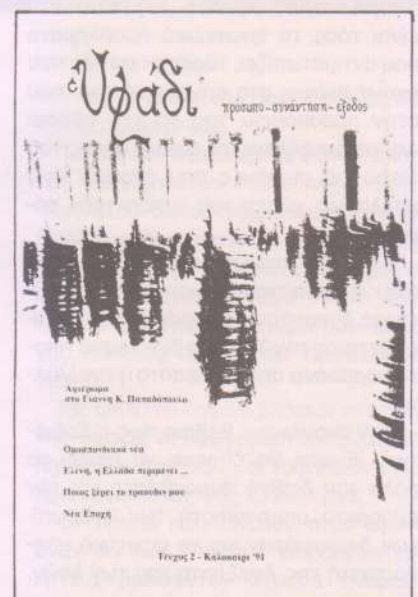
Χαρακτηριστική περίπτωση είναι τα πρόσφατα γεγονότα στην ομοσπονδιακή Δημοκρατία του Σοβιετικού Ουζμπεκιστάν. Συμμορίες εθνικιστών Ουζμπεκικών επετέθησαν εναντίον της μειοψηφίας των Μεσκέτ, σκότωσαν πάνω από 100 και εξεδίωξαν από το Ουζμπεκιστάν το σύνολο των Μεσκέτ, κάπου 20.000

Όταν η πανίσχυρη Σοβιετική εξουσία και το ομοσπονδιακό της σύστημα δεν μπόρεσε να σώσει τους φτωχούς Μεσκέττους, διερωτώμαι πώς θα τα καταφέρουν καλύτερα οι Ελληνοκύπριοι πρόσφυγες, που θα επιλέξουν να επιστρέψουν υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση.

Το στοιχείο της αδικίας που εμπεριέχει η ομοσπονδιακή λύση

Ακόμα και στην περίπτωση που επιτευχθεί μια λύση με βάση τις «ομόφωνες» προτάσεις του εθνικού συμβουλίου, το αποτέλεσμα θα είναι το ίδιο καταστροφικό, για όλους τους άλλους λόγους που αναφέραμε αλλά και γιατί θα περιέχει τα στοιχεία της αδικίας σε βάρος των Ελλήνων της Κύπρου.

Η πολιτική ισοτιμία ανάμεσα στις δυο ομοσπονδιακές κυβερνήσεις και τις δυο περιφέρειες των οποίων η πληθυσμική αναλογία είναι ένα προς πέντε, το «Βέτο» του αντιπροέδρου, και το «Βέτο» της Τουρκικής μειοψηφίας στην άνω Βουλή, είναι αδικίες σε βάρος των Ελλήνων της Κύπρου.

Θα πρόκειται για ένα καθαρά ρατσιστικό καθεστώς χειρότερο από εκείνο της Νότιας Αφρικής. Ιστορικά είναι προκαθορισμένο, πως όπου υπάρχει αδικία και ρατσισμός, το αποτέλεσμα είναι οι συγκρούσεις που θα επέλθουν αργά ή γρήγορα.

Ο τελικός στόχος της Τουρκίας

Ο δεδομένος τελικός στόχος της Τουρκίας είναι η πλήρης Τουρκοποίηση της Κύπρου.

Πώς η Τουρκοποίηση της Κύπρου είναι ο τελικός στόχος της Τουρκίας είναι η ομόφωνη αποδοχή του εθνικού συμβουλίου και της κυπριακής κοινής γνώμης. Δημόσια συμφώνησαν σ' αυτό οι αρχηγοί των πολιτικών κομμάτων στην τηλεοπτική συζήτηση της 28.9.90. Έχοντας αυτό υπόψη διαιρωτόμεθα πώς η Τουρκία θα αποδεχθεί μια λύση που να της αποκλείει την τουρκοποίηση της Κύπρου.

Σ' αυτό το σημείο θα αντιληχθεί πως «πρέπει να εξασκηθούν πιέσεις στην Τουρκία για να κάνει υποχωρήσεις για μια δίκαιη λύση και λοιπά».

Αλλά για να εξασκηθούν πιέσεις, πρέπει πρώτα να βρεθούν εκείνοι που να μπορούν και να θέλουν να εξασκήσουν πιέσεις και, δεύτερο και σπουδαιότερο, η Τουρκία να είναι ευένοδοτη σε πιέσεις.

Πρωτεύεται η ιδέα πως τάχα πιέσεις μπορούν να εξασκήσουν οι υπερδυνάμεις ΗΠΑ και ΕΣΣΔ. Για τη Σοβιετική Ένωση, ούτε λόγος μπορεί να γίνει για δυνατότητα ή και διάθεση να πιέσει την Τουρκία προς όφελός μας. Καθ' ότι είναι τόσα τα εσωτερικά προβλήματα που αντιμετωπίζει, τόσες οι φωτιές που έχουν ανάψει στο εσωτερικό της, που στην προσπάθειά της να τες σβήσει άφησε ανεξέλεγκτες και στο έλεος του Θεού τις πυρκαγιές που άναψαν στις υπόλοιπες χώρες του «υπαρκτού» σοσιαλισμού.

Αλλά και στην περασμένη δεκαετία όταν η Σοβιετική Ένωση είχε μεγαλύτερες δυνατότητες παρέμβασης και πίεσης προς την Τουρκία δεν έκανε τίποτε παραπάνω από το Λεσότο ή την Μάλτα.

Δεν αναμέναμε βέβαια πως η Σοβιετική Ένωση θα έπρεπε να παίζει το ρόλο του διεθνή πυροσβέστη και τον έμπρακτο υπερασπιστή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το μαχητικό υπερασπιστή της Ανεξαρτησίας των λαών.

Αν αναλάμβανε αυτό το ρόλο ο Ρωσικός λαός, δεν θα έκαμνε τίποτε άλλο παρά να πολεμά πότε στην Νότιο Αφρική, πότε στην Κύπρο, πότε στο Κουρδιστάν και πότε αλλού.

Συμβαίνει κατά καιρούς πότε για κομματικούς και πότε άλλους λόγους, να μεγαλοποιούμε ή να υποβαθμίζουμε το ρόλο τους στο Κυπριακό, πότε της Σοβιετικής Ένωσης, πότε των ΗΠΑ και πότε και των δύο.

Εν πάση περιπτώσει, είναι παραπλάνηση της κοινής γνώμης να μιλούμε για αποτελεσματικές πιέσεις από κοινού Σοβιετικής Ένωσης και Ηνωμένων Πολιτειών ή και χωριστά.

Η περίπτωση Ιράκ-Κουβέιτ, πρέπει να μας δώσει δυο μαθήματα:

Πρώτο, για να κινηθούν αποφασιστικά οι μεγάλες δυνάμεις, πρέπει να θιγούν τα δικά τους συμφέροντα, όπως στην περίπτωση του πετρελαίου.

Δεύτερον, πως και οι πιο ισχυρές πιέσεις, όπως η διεθνής κινητοποίηση στην περίπτωση του Ιράκ, δεν έφεραν σύντομα και οίγουρα αποτελέσματα.

Στην υποθετική περίπτωση που πράγματι θα πιεστεί η Τουρκία για να ενδώσει στις πιέσεις και να αποδεχθεί λύση που της αποκλείει τους τελικούς της στόχους σχετικά με την Κύπρο, πρέπει να είναι ευένοδοτη λόγω κατάστασης αδυναμίας.

Δυστυχώς για μας, ούτε ευένοδοτη είναι ούτε βρίσκεται σε κατάσταση αδυναμίας, τουλάχιστον στο παρόν στάδιο.

Απεναντίας, αισθάνεται αυτοπεποίθηση και αρκετά δυνατή να πιέζει αντί να πιέζεται, προς μεν την πλευρά της Αμερικής με το φλερτάρισμα προς τη Σοβιετική Ένωση, προς δε την πλευρά των γειτόνων της με τα νερά του Εφράτη ανατολικά και με τους Τουρκοβούλγαρους και τους Μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης δυτικά. Ιδιαίτερα τώρα με την περίπτωση Ιράκ-Κουβέιτ ούτε λόγος να γίνεται για πιέσεις προς την Τουρκία. Απεναντίας λειτουργεί το αντίθετο.

Πρέπει να γίνει αντιληπτό πως η Τουρκία δεν είναι ο χωροφύλακας των ΗΠΑ στην περιοχή, αλλά μια τοπική υπερπαραδυναμική επεκτατική δύναμη που λειτουργεί αυτόνομα και για δικό της λογαριασμό.

Μπορεί να συμπλέει με την Αμερική, αλλά αυτό οφείλεται στη σύμπτωση των συμφερόντων των και όχι γιατί χειραγωγείται από την ΗΠΑ.

Για την ΕΟΚ

Πολλά έχουν ειπωθεί και γραφεί για την περίπτωση ΕΟΚ, πως τάχα η ανάγκη της εισδοχής της Τουρκίας, θα την αναγκάσει σε υποχωρήσεις.

Λυπούμαι να παρατηρήσω πως αποκρύβεται από την κοινή γνώμη, ότι η αδυναμία της εισδοχής της στην ΕΟΚ είναι πρώτα η οικονομική κατάσταση της Τουρκίας και ο κίνδυνος του κατακλισμού της Ευρώπης από Τούρκους στην περίπτωση σύνδεσης και ύστερα το Κυπριακό.

Με αυτά τα δεδομένα, είναι φανερό πως στο παρόν στάδιο, οιαδήποτε εφικτή ομοσπονδιακή λύση του Κυπριακού, που θα γίνει αποδεκτή από την Τουρκία, θα αφήνει ανοικτό το παράθυρο για την πλήρη τουρκοποίηση της Κύπρου. Μετά από όλες αυτές τις απαισιόδοξες σκέψεις, μπαίνει το ερώτημα.

Τι κάμνουμε;

Το πιο σημαντικό που πρέπει να κάμνουμε, κατά τη δική μας εκτίμηση, είναι να ανακόψουμε την καταστροφική πορεία προς την ομοσπονδιακή λύση που θα οδηγήσει μοιραία και με μαθηματική ακρίβεια στην πλήρη τουρκοποίηση της Κύπρου.

Ταυτόχρονα να ανακόψουμε και να αντιστρέψουμε τα επεκτατικά σχέδια της Τουρκίας οργανώνοντας την αντίσταση και την άμυνα μας με μεθοδικότητα επιμονή και αποφασιστικότητα².

1. Διευκρινίζουμε πως άλλο είναι η ισοτιμία των πολιτών, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, της οποίας είμαστε φανατικοί υποστηρικτές και άλλο το αντιδημοκρατικό, άδικο και ρατσιστικό σύστημα της ισοτιμίας της μειοψηφίας και της πλειοψηφίας.
2. Στοιχεία για την μεθόδευση του αγώνα μας θα δώσουμε σε επόμενο άρθρο μας.

* Αναδημοσίευση από την εφημερίδα «Ο Φιλελεύθερος» 9/10/1990.

Από την κυπριακή τραγωδία στη σημερινή γενική κρίση και εθνική απειλή

του Νικολάου Πολυχρονίδη

Από τους ήρωες της ΕΟΚΑ στους πεσόντες μαχητές του Αττίλα

Θ' αρχίσω με τα λόγια του μεγάλου Γερμανού φιλόσοφου Καρλ Γιάσπερς. «Μπορεί -είπε ο Γιάσπερς- τα πράγματα να καταστρέφονται, αλλά οι νεκροί είναι πάντα παρόντες». Στη μνήμη των ανθρώπων παραμένουν και μετά το θάνατό τους, όσοι δίνουν τη ζωή τους για να υπερασπίσουν ένα ιδανικό.

Εμείς σαν Έλληνες το γνωρίζουμε αυτό ίσως καλύτερα από τους άλλους λαούς, γιατί κρατηθήκαμε πάνω από τρεις χιλιάδες χρόνια σ' αυτήν εδώ τη γωνιά της Ευρώπης, στεριά και θάλασσα, μόνο με τους αγώνες και τις θυσίες των προγόνων μας.

Δεν έχουμε λοιπόν δικαίωμα να παραδώσουμε στα παιδιά μας, λιγότερα από αυτά που μας παρέδωσαν οι πρόγονοί μας.

Από το Μαραθώνα και τη Σαλαμίνα μέχρι το '21, και από το '12 με '13 μέχρι το '40, ό,τι κράτησαν εκείνοι και παρέδωσαν σε μας, πληρώθηκε με αίμα και δάκρυα, με θυσίες και αγώνες.

Σήμερα, χρέος μας εθνικό όλων μαζί, αλλά και χωριστά καθενός από μας, είναι η προάσπιση, η διατήρηση και η διεκδίκηση όσων μας ανήκουν, ανεξάρτητα από τις θυσίες που θα απαιτήσει αυτός ο αγώνας.

Οφείλουμε χρέος τιμής στους νεκρούς που έπεσαν στην Κύπρο το '74. Οι πεσόντες δεν έκαναν τίποτα λιγότερο ή περισσότερο από τον Λεωνίδα και τους τριακόσιους Σπαρτιάτες στις Θερμοπύλες τρεις χιλιάδες χρόνια πριν.

Όπως στις Θερμοπύλες έτσι και στην εισβολή του Αττίλα, ο εισβολέας ήταν σίγουρο πως θα περάσει πάνω από τα πτώματα των Ελλήνων υπερασπιστών.

Όπως στις Θερμοπύλες έτσι και στην Κύπρο είχε προηγηθεί προδοσία.

Αθήνα, 20 Αυγούστου 1954.

Ο Εφιάλτης τότε, οι άφρονες της χούντας τώρα.

Όμως και στις δύο περιπτώσεις οι Έλληνες έμειναν στις θέσεις τους. Οι τριακόσιοι του Λεωνίδα με τους επτακόσιους Θεσπιείς τότε, και οι χίλιοι πεντακόσιοι της ΕΛΔΥΚ με τους εξακόσιους της Εθνοφρουράς τώρα.

Η θυσία των παιδιών της Ελλάδας το '74 στην Κύπρο, είναι η ιστορική συνέχεια της θυσίας των Κυπρίων Αγωνιστών της ΕΟΚΑ στην περίοδο '55- '59.

Τις πρώτες ώρες της 3ης Μαρτίου του '57, ο ήρωας Γρηγόρης Αυξεντίου έπεσε μαχόμενος μόνος εναντίον εξήντα Άγγλων στρατιωτών, στο όρος Τρόδος κοντά στη Μονή του Μαχαιρά.

Μπορούσε να φύγει, μα τους συντρόφους του προσπάθησε να διώξει, κά-

νοντας το χρέος του σαν Έλληνας Κύπριος αξιωματικός.

Το ίδιο και οι ήρωες της ΕΟΚΑ, μαθητές του Γυμνασίου, που απαγχόνισαν οι Άγγλοι. Ο δεκαεπτάχρονος Ευαγόρας Παλληκαρίδης απαντά μπροστά στο αγγλικό δικαστήριο: «Ξέρω πως θα με κρεμάσετε. Εκείνο που έχω να πω είναι τούτο: Ό,τι έκαμα το έκαμα σαν Έλληνας Κύπριος που ζητάει τη Λευτεριά του».

Με ψηλά το κεφάλι βάδιαν στο τόπο της θυσίας οι πρωτομάρτυρες Καραλής και Δημητρίου και τόσο άλλοι Κύπριοι αγωνιστές της Ελευθερίας.

Οι νεκροί που έπεσαν στον αγώνα εναντίον των Τούρκων εισβολέων του Αττίλα βρίσκονται σήμερα ανάμεσά μας.

Θα ήταν λοιπόν ιεροσουλία, οι οποιοσδήποτε σκοπιμότητες να μας εμποδίσουν να πούμε σήμερα την αλήθεια, όσο πικρή, δυσάρεστη και ενοχλητική και αν είναι αυτή για όλους μας.

Αλλά υπάρχει και ένας επί πλέον λόγος. Η Κυπριακή Τραγωδία μετά το '74, όπλισε το δολοφονικό εγχειρίδιο των τούρκων εισβολέων στην πλάτη της Ελλάδας και του λαού της.

Η Κύπρος κλειδί για την εθνική μας υπόσταση

Σήμερα δεν θα φοβόμαστε τους Τούρκους στο Αιγαίο και στη Θράκη, αν η Κύπρος δεν ήταν σε ομηρεία από τα τουρκικά στρατεύματα κατοχής.

Αντίθετα οι Τούρκοι θα ήταν πολύ προσεκτικοί στις διεκδικήσεις και στις προκλήσεις τους, αν η Κύπρος παρέμενε όπως ήταν το '64- '65 ελεύθερη και ασφαλής.

Κατά την ταπεινή μας γνώμη, η Άγκυρα λόγω των πολλαπλών εσωτερικών της προβλημάτων, όπως το κουρδικό, το οικονομικό και τα άλλα συνακόλουθα, δεν θα έθετε ποτέ θέμα νησιών Αιγαίου ή Θράκης, ή τουλάχιστον δεν θα επέμενε σ' αυτά. Με τη σημερινή τους μορφή τα θέτει για πρώτη φορά σταδιακά από το '73- '74, δηλαδή μετά τον αφοπλισμό της Κύπρου από τη χούντα και την κατοχή του 37% του Κυπριακού εδάφους από τα στρατεύματα του Αττίλα.

Με λίγα λόγια, αν η Κύπρος ήταν ελληνική σήμερα, δεν θα τολμούσαν ούτε καν να μας προκαλέσουν, με τα οξυμένα εσωτερικά προβλήματα που έχουν. Κι αυτό χωρίς να ξεετάσουμε πώς θα ήταν η ηθική αντίσταση της ελληνικής κοινωνίας σήμερα, αν δε μεσολαβούσε η χούντα και η εισβολή του '74.

Η Κυπριακή τραγωδία λοιπόν, βρίσκεται πίσω από την εθνική και ηθική κρίση που μας μαστίζει σήμερα, γιατί έφερε δυνάμεις στον τόπο, που δυστυχώς ολοκλήρωσαν το εθνοκτόνο έργο της χούντας. Οι δυνάμεις αυτές διέλυσαν τον κοινωνικό ιστό, γιατί με το παράδειγμά τους διέβρωσαν την ελληνική κοινωνία και άλλαξαν το ήθος των σημερινών Ελλήνων.

Θα είχε ενδιαφέρον λοιπόν να βλέπαμε με μια σύντομη χρονική αναδρομή τα λάθη, τις αδυναμίες, τις ανευθυνότητες, αλλά και τις εθνικά απαράδεκτες πράξεις ή παραλείψεις όσων έχουν ευθύνες στην Κυπριακή τραγωδία.

Με αντικειμενικότητα θα πρέπει να πούμε από την αρχή, χωρίς φόβο ή πάθος, πως εξ αιτίας των δικών μας σφαλ-

μάτων επωφεληθήκαν οι Τούρκοι και μας έχουν σήμερα «βάλει κυριολεκτικά στη γωνία».

1955: Ο αφανισμός του Ελληνισμού της Πόλης

Πρώτο λάθος της εξωτερικής μας πολιτικής ήταν η συμμετοχή μας στην τριμερή διάσκεψη του Λονδίνου (29/8-7/9/55) μαζί με την Αγγλία και Τουρκία. Το ολίσθημα διέπραξε ο τότε υπουργός των εξωτερικών στην κυβέρνηση του στρατάρχου Παπάγου, Στέφανος Στεφανόπουλος, και ήταν ολίσθημα γιατί, ενώ η Τουρκία είχε παραιτηθεί από κάθε δικαίωμά της με την συνθήκη της Λωζάνης του 1923, με τη συμμετοχή της στη διάσκεψη της αναγνωρίζαμε εκ νέου δικαιώματα στην Κύπρο.

Η Τουρκία μέχρι τότε δεν ενδιαφερότο για την Κύπρο. Αυτό φαίνεται και από τη δήλωση του προέδρου της Τουρκικής Δημοκρατίας Τζελάρ Μπαγινάρ το 1952, στον Υπουργό των Εξωτερικών της Ελλάδας, ότι: «η Τουρκία δεν έχει να υπηρετήσει Τουρκικά συμφέροντα στην Κύπρο».

Η Αγγλική διπλωματία, προκειμένου να διατηρήσει σαν αποικία της την Κύπρο, καταφέρνει να παρασύρει την Ελλάδα στην παγίδα, ώστε το Κυπριακό από αγγλοελληνική διαφορά να μεταβληθεί σε ελληνοτουρκική, πράγμα που ολοκληρώνει το 1958, φέρνοντας τους Τουρκοκυπρίους αντιμέτωπους με τους Ελληνοκυπρίους.

Το τι εσήμαινε η αναγνώριση αυτή με την τριμερή του Λονδίνου το είδαμε πριν λήξει η διάσκεψη, όταν οι αρχιμαγίστροι της Κωνσταντινούπολης ανέλαβαν δράση.

Στις 6 Σεπτεμβρίου -δηλαδή μια μέρα πριν λήξει η διάσκεψη- οι 150.000 Έλληνες της Κωνσταντινούπολης υπέστησαν πρωτοφανείς βανδαλισμούς από τον τουρκικό όχλο. Εμπρησμοί εκκλησιών, λεηλασίες σπιτιών και μαγαζιών, αρπαγές περιουσιών, σύλληψη μημάτων γίνονται συνεχώς επί δύο μέρες, ενώ συμβαίνουν και βιασμοί Ελληνίδων γυναικών του Κλιμακίου Ελλήνων αξιωματικών του ΝΑΤΟ στη Σμύρνη.

Οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης, αθώα θύματα του τουρκικού πογκρόμ, αρχίζουν να εγκαταλείπουν την Κων/πολη. Η Άγκυρα εκμεταλλεύεται το Κυπριακό, καλλιεργεί το μίσος μεταξύ των δύο λαών και αρχίζει συστηματικό πλέον διωγμό της ελληνικής μειονότητας.

Και η Αθήνα τι κάνει; Θα ρωτήσετε. Η τότε ελληνική κυβέρνηση της ΕΡΕ που αντικατέστησε την προηγούμενη του Ελληνικού Συναγερμού μετά τις 6/10/55, αντί να διώχνει δέκα μουσουλμάνους από τη μουσουλμανική μειονότητα στη Δυτική Θράκη, σε αντίποινα για κάθε Έλληνα που έδιωχναν οι Τούρκοι, ικανοποιείται με τι λέτε; Με την απόδοση τιμών στην ελληνική σημαία στο στρατηγείο του ΝΑΤΟ Σμύρνης από τουρκική διμοιρία! Γιαγνίς ολντού, είπαν ο Τούρκοι και συνέχισαν ανενόχλητοι τον αφανισμό των Ελλήνων στην Κων/πολη μέχρι και του τελευταίου.

1959: Οι συνθήκες Ζυρίχης-Λονδίνου

Στην Κύπρο ο απελευθερωτικός αγώνας της ΕΟΚΑ συνεχιζόταν εντωτέρως.

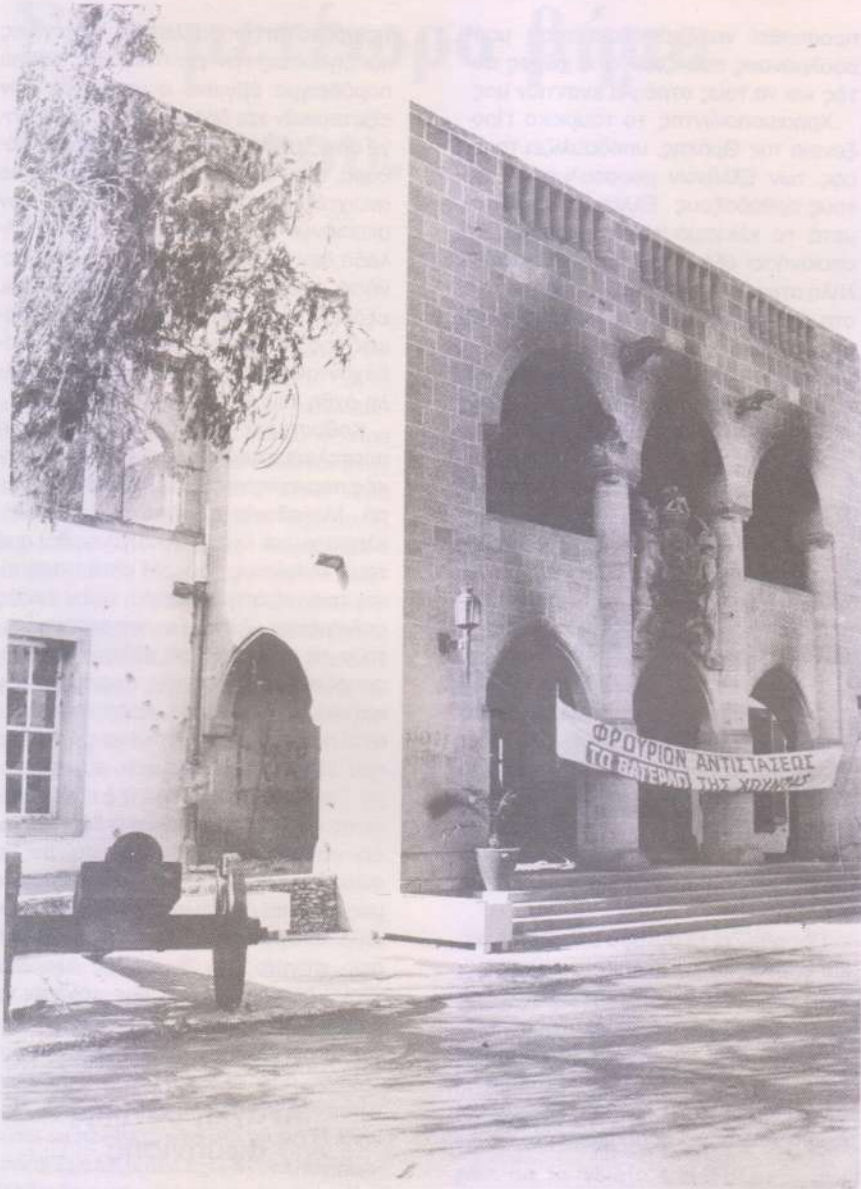
Το δεύτερο λάθος της ελληνικής πλευράς ήταν οι εθνικά απαράδεκτες συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου του '59. Τις συμφωνίες υπέγραψαν ο Κων/νος Καραμανλής, τότε πρωθυπουργός, ο Ευάγγελος Αβέρωφ, τότε υπουργός εξωτερικών, και ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος από κυπριακής πλευράς.

Με τις συμφωνίες αυτές ιδρύετο μεν ανεξάρτητο κράτος, αλλά το κράτος αυτό κατέστη αιχμάλωτο πολιτικά και διοικητικά στην τουρκοκυπριακή μειονότητα του 18%. Η εφαρμογή των συμφωνιών της Ζυρίχης και του Λονδίνου έφερε τους Τούρκους νόμιμα πλέον συγκυριαρχους, με Τούρκο αντιπρόεδρο και δικαίωμα αρνησικυρίας επί παντός θέματος, εκστρατευτικό τουρκικό σώμα (την ΤΟΥΡΔΥΚ) και τουρκοκυπριακή συμμετοχή στο 30% των κρατικών υπηρεσιών του νησιού. Το ότι δημιουργήθηκε ένα Κυπριακό κράτος αιχμάλωτο των τουρκοκυπρίων, και κατ' επέκταση της Άγκυρας, το ανεγνώρισε και ο ίδιος ο Μακάριος, που αργότερα (1964) κατήγγειλε και τις ίδιες τις ιδρυτικές συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου που ο ίδιος είχε υπογράψει.

Η αντίδραση της Τουρκίας ήταν έντονη. Απειλήσε με απόβαση.

1964: Απώλεια της μεγάλης ευκαιρίας

Και τότε συνέβη το θαύμα. Ο Γεώργιος Παπανδρέου, πρωθυπουργός της κυβέρνησης της Ενώσεως Κέντρου και τελευταίος εκπρόσωπος του Βενιζελισμού, στέλνει σταδιακά στην Κύπρο μια ελληνική μεραρχία εξοπλισμένη με δύ-

Κύπρος, Ιούλιος 1974.

ναμη σώματος στρατού. Οι Τούρκοι χάνουν πλέον το παιχνίδι και προσπαθούν να περισώσουν ό,τι μπορούν. Προτείνουν στην Ελλάδα την ένωση της Κύπρου με αντάλλαγμα τη Ρόδο. Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας τους απαντά τότε επί λέξει ότι «τα εδάφη κατακτώνται, δεν παραχωρούνται». Στη συνέχεια, με πρόταση του αμερικανικού απεσταλμένου Άτσεσον που αποδέχονται και οι Άγγλοι, ζητούν έκταση 50 τ.χλμ. κυπριακού εδάφους με κυριαρχικά δικαιώματα, για εγκατάσταση τουρκικής στρατιωτικής βάσεως. Ο Παπανδρέου αρνείται και αντιπροτείνει την εκμίσθωση για 20 χρόνια, ενώ οι Τούρκοι συζητούν για χρονική διάρκεια 50 χρόνων. Και ενώ διαφαίνεται ότι το Κυπριακό λύνεται σύμφωνα με τα ελληνικά συμφέροντα,

ή με διακρατικές συμφωνίες ή με την άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης του Κυπριακού λαού στον ΟΗΕ, με κατάληξη την πολυπόθητη Ένωση, ο Μακάριος διαπράττει φοβερό ολισθημα που ξεπερνά τα όρια της εθνικής μειοδοσίας. Ενώ συμφωνεί στην Ελλάδα με τον πρωθυπουργό και το ελληνικό υπουργικό συμβούλιο, μόλις επιστρέφει στην Κύπρο αποδεικνύεται διπρόσωπος. «Μακαριώτατε» του τηλεγραφεί ο Παπανδρέου «άλλα συμφωνούμε και άλλα πράττετε».

Έτσι ενώ ο ίδιος υποκριτικά μειοψηφεί στο κυπριακό υπουργικό συμβούλιο, οι υπουργοί του αποφασίζουν να απορρίψουν τη λύση που θα έφερνε την ένωση, με τα ήσσονος σημασίας ανταλλάγματα που θα έπαιρνε η Τουρκία για

να δεχθεί, με ποια νομίζετε επιχειρήματα; «Η Κύπρος είναι ουδέτερο κράτος –μας λένουν– και δεν μπορεί να δεχθεί στο έδαφός της Νατοϊκές βάσεις» – λες και οι Αγγλικές ήταν βάσεις του κυπριακού λαού! Τα επιχειρήματα τελείωναν με την υπογράμμιση ότι η Κύπρος έχει και υποχρεώσεις προς τους αδεσμευτούς.

Οι κομμουνιστές του ΑΚΕΛ πανηγυρίζουν στην Κύπρο με την απομάκρυνση του κινδύνου της ένωσης γι' αυτούς, ενώ στην Ελλάδα ο ανεύθυνος Κων/νος Γλύξμπουργκ ανατρέπει τη Δημοκρατική Κυβέρνηση της Ενώσεως Κέντρου, ανοίγοντας τους ασκούς του Αιόλου.

1967-1974: Οι δύο φάσεις της χουντικής προδοσίας

Η συνέχεια είναι γνωστή. Στις 21 Απριλίου του '67, λιγώτερο από εκατό επίορκοι Έλληνες αξιωματικοί καταλύουν τη Δημοκρατία και αυτοανακηρύσσονται σε πατριάρχες του ελληνικού έθνους. Αμόρφωτοι, υπερφίαλοι και ταυτόχρονα κομπλεξικοί καθώς είναι, καταφέρνουν να διαλύσουν τον ελληνικό στρατό.

Αφόπλισαν την Κύπρο (13 Δεκεμβρίου '67) με την ανάκληση των Ελληνικών στρατευμάτων που είχε στείλει ο Γεώργιος Παπανδρέου. Έτσι άφησαν γυμνή την άμυνα της Κύπρου, για να την παραδώσουν αργότερα στους Τούρκους που καραδοκούσαν, με το παρανοϊκό πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου τον Ιούλιο του '74.

Και ήρθε η μεταπολίτευση και η χώρα περίμενε το νέο Ελευθερίο Βενιζέλο που θα την έβγαζε από τις συμπληγάδες του Ομήρου. Αλλά δυστυχώς έμελλε να επαληθευτεί η προφητεία του στρατοδίκη Κούνδουρου στη δίκη των έξη, για την Μικρασιατική καταστροφή. «Αρκεί –είχε πει– μία νύξ για να γεννηθεί ένας βασιλεύς, αλλά χρειάζονται χίλια χρόνια για να δει το φως ένας πολιτικός του αναστήματος του Ελευθερίου Βενιζέλου».

Η χώρα δεν συνήλθε ποτέ από την κυπριακή τραγωδία. Παρά τις προσπάθειες του Κων/νου Καραμανλή, που χάρις στο προσωπικό του κύρος επέτυχε την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ και που ταυτόχρονα αναδιοργάνωσε τις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις, η χώρα ποτέ δεν κατάφερε να ξεφύγει από το σύνδρομο της κυπριακής ήττας.

Από το '74 μέχρι και σήμερα η Ελλάδα βρίσκεται στην πιο κρίσιμη και επικίνδυνη καμπή της ιστορίας της μετά την επανάσταση του '21.

1983-1989: Οι τεράστιες ευθύνες του ΠΑΣΟΚ

Οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ και ιδιαίτερα ο πρόεδρος του Ανδρέας Παπανδρέου έχουν τεράστιες ευθύνες για τη σημερινή εθνική και ηθική κρίση.

Δεν αντέδρασαν στην ανακήρυξη του ψευδοκράτους του Ντενκτάς το 1983.

Με το φιάσκο του Νταβός εγκατέλειψαν στην ουσία την Κύπρο, ενώ παράλληλα αυτοδέσμευσαν κυριαρχικά δικαιώματα της χώρας μας υπέρ των Τούρκων ακόμα και μέσα στα χωρικά μας ύδατα.

Για να εξυπηρετήσουν τα κομματικά τους συμφέροντα, με τη συνεργασία του Κ.Κ.Ε. και του Συνασπισμού της Αριστεράς, ψήφισαν τον εκλογικό νόμο-έγκλημα, αν και ήξεραν από πριν ότι θα έφερνε στην ελληνική Βουλή τους δύο ανεξάρτητους εκπροσώπους της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, που δηλώνουν Τούρκοι, υποδαυλίζουν το μίσος των ομοθρήσκων τους, παίζουν το παιχνίδι της Άγκυρας και μας εκθέτουν διεθνώς με τις ανθελληνικές τους δηλώσεις.

Ανέτρεψαν την ισορροπία στο Αιγαίο, γιατί καθυστέρησαν εγκληματικά τον εξοπλισμό της χώρας και ιδιαίτερα την αγορά των νέων σύγχρονων αεροπλάνων, με την δήθεν δικαιολογία της είσπραξης των προμηθειών από το ελληνικό κράτος, ενώ όλοι οι Έλληνες γνωρίζουν ποιος ή ποιοι εισέπραξαν τις προμήθειες.

Απέκλεισαν την Ελλάδα από τη Δυτικο-Ευρωπαϊκή Ένωση, με την αφελή δικαιολογία της συνέπειας στην αντιπυρηνική και αντιπυραυλική πολιτική τους.

1991: Ολομέτωπη επίθεση της Τουρκίας

Οι ευθύνες λοιπόν ελληνικών και κυπριακών κυβερνήσεων είναι δεδομένες, με μόνη εξαίρεση την κυβέρνηση του 1964/65.

Το κυπριακό εθνικό θέμα χρησιμοποιήθηκε από τις κομματικές ηγεσίες στην Αθήνα και τη Λευκωσία για εξυπηρέτηση κομματικών συμφερόντων.

Το θλιβερό συμπέρασμα που βγαίνει απ' όσα συμβαίνουν σήμερα γύρω μας, είναι ότι δεν διδαχθήκαμε τίποτα από τα λάθη μας.

Η Τουρκία εκμεταλλευόμενη τη σημερινή αστάθεια στη Βαλκανική, και ειδικότερα στις τρεις βαλκανικές χώρες που έχουν με την Ελλάδα κοινά σύνορα,

προσπαθεί να ξεσηκώσει τους μουσουλμάνους που ζουν στις χώρες αυτές και να τους στρέψει εναντίον μας.

Χρησιμοποιώντας το τουρκικό Προξενείο της Θράκης, υποδαυλίζει το μίσος των Ελλήνων μουσουλμάνων για τους ορθόδοξους Έλληνες, με στόχο μετά το κλείσιμο του Κυπριακού, να υποκινήσει εξέγερσή τους την κατάλληλη στιγμή, για να επέμβει στρατιωτικά στη Θράκη όπως έκανε με τον Αττίλα στην Κύπρο.

Για να διευκολύνει τα σχέδιά της και να μας αναγκάσει να αποσύρουμε στρατεύματα από το ανατολικό μέτωπο, εκμεταλλεύεται την Γιουγκοσλαβική κρίση και ενισχύει με τεράστια χρηματικά ποσά τους Σκοπιανούς ψευτομακεδόνες, για να μπορέσουν, όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν –όπως συμβαίνει τον τελευταίο καιρό– να αποσπάσουν από τη χώρα μας εθνικό έδαφος, από την ελληνική Μακεδονία.

Ενισχύει και συνεργάζεται με την Κυβέρνηση και τους μουσουλμάνους της Αλβανίας, για τη δημιουργία της «Μεγάλης Αλβανίας» με την απόσπαση του Κοσσυφοπεδίου από τη Γιουγκοσλαβία, ώστε να μη μπορέσει ποτέ η Ελλάδα να κατοχυρώσει τα συμφέροντα των αδελφών μας στη μαρτυρική Βόρειο Ήπειρο.

Παραβιάζει τα σύνορά μας στο Αιγαίο και απειλεί να καταλάβει τα νησιά μας, διότι όπως ισχυρίζεται θρασύτατα βρίσκονται κοντά στα παράλια της.

Όπως λέει και ο λαός «τρώγοντας έρχεται η όρεξη». Μετά την Κύπρο το Αιγαίο και μετά το Αιγαίο η Θράκη και έχει ο Αλλάχ για παραπέρα.

Παθητική πολιτική της σημερινής κυβέρνησης

Και μεις θα ρωτήσετε τι κάνουμε; Η σημερινή Κυβέρνηση –όπως έγραψαν πριν λίγο καιρό οι εφημερίδες– ετοιμάζει νόμο, για την καθιέρωση και στην Ελλάδα της κοινωνικής ή εναλλακτικής θητείας για τους αντιρρησίες συνειδήσης, πολιτικούς και θρησκευτικούς.

Φαίνεται πως εδώ ταιριάζει απόλυτα το «Μωραίνε Κύριο ο Θεός ον βούλετ' απολέσαι». Έτσι θα δώσει καινούργια εθνικά ιδανικά στους νέους «για να αμύνονται περί πάρτης», όπως πολύ σωστά επισημαίνεται σε σχετική ανακοίνωση εβδομήντα καθηγητών στον Τύπο.

Αντιμετωπίζει μόνο με φραστικές διαμαρτυρίες σε πολύ χαμηλούς τόνους,

τις θρασύτατες προκλητικές ενέργειες και δηλώσεις των γειτόνων μας. Αν για παράδειγμα έβγαине ο υπουργός των εξωτερικών και δήλωνε, όχι με μισόλογα όπως το συνηθίζουν όλοι, αλλά ξεκάθαρα, όταν οι Τούρκοι υποδέχτηκαν με ανοιχτές αγκάλες τον πρόεδρο των σκοπιανών ψευτομακεδόνων, ότι η Ελλάδα δεν θα είχε αντίρρηση να φιλοξενήσει, όποτε το αποφάσιζαν οι Κούρδοι, εξόριστη κουρδική κυβέρνηση στο έδαφός της. Να δούμε τότε πώς θα το υποδέχονταν αυτό οι φίλοι μας από την άλλη όχθη του Αιγαίου.

Καθυστερεί απαράδεκτα τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων στις ακριτικές περιοχές της Ελλάδας, στην Ήπειρο, Μακεδονία και Θράκη, όπου ολόκληρα χωριά έχουν εγκαταλειφθεί από τους κατοίκους τους. Η κατάσταση είναι τραγική στην Ήπειρο, όπου ορδές οπλισμένων Αλβανών κατατρομοκρατούν τα παραμεθόρια ελληνικά χωριά, αρπάζοντας την κινητή περιουσία των κατοίκων, χωρίς να προστατεύονται ανάλογα από τις στρατιωτικές μονάδες που έστειλε η κυβέρνηση στην περιοχή. Για την αντιμετώπιση της εθνικά κρίσιμης κατάστασης που έχει δημιουργηθεί γύρω από τα σύνορά μας, με τις συνεχείς προκλήσεις των γειτόνων μας, πρέπει όχι απλώς να ανησυχούμε αλλά να προετοιμαζόμαστε για την κρίσιμη στιγμή, που δυστυχώς όλα δείχνουν πως μπορεί να μην αργήσει να έρθει.

Ανάγκη εθνικής αφύπνισης

Εκείνοι που πιστεύουν πως τις εξελίξεις σε βάρος μας, όποιες κι αν είναι αυτές, θα τις σταματήσουν οι ξένοι, βρίσκονται σε λάθος δρόμο, έστω και αν είμαστε μέλη του ΝΑΤΟ και της ΕΟΚ.

Η απόκρουση κάθε εχθρικής επιβουλής πέφτει στους ώμους του ελληνικού έθνους, του ελληνικού λαού.

Όσα αναφέρθηκαν πιο πριν, για το πώς φθάσαμε στη σημερινή κατάσταση στην Κύπρο, δείχνουν καθαρά τι πρέπει να κάνουμε στο μέλλον, αν θέλουμε να διασώσουμε τουλάχιστον όσα μας κληροδότησαν οι μακρινοί και κοντινοί μας πρόγονοι, θυσιάζοντας τη ζωή τους για να ζούμε εμείς ελεύθεροι σήμερα.

Αθήνα, 21 Ιουλίου 1991

Στο μετέωρο βήμα του αετού...

της Εύας Παπαδάτου

Ο αετός είναι το μεγαλύτερο και δυνατότερο απ' όλα τα πουλιά, γι' αυτό λέγεται και «βασιλιάς των πουλιών» (εγκ. Χ. Πάτση). Η Αλβανία, η χώρα του αετού, έτσι όπως αποκαλείται στην εθνική της γλώσσα, κάθε άλλο παρά τέτοια εικόνα παρουσιάζει, σήμερα. Η παρένθεση των πρώτων «ελευθέρων» εκλογών, που έγιναν πριν αρκετό καιρό, στις 31-3-91, έκλεισε χωρίς να αφήσει να διαφανούν κάποιες προοπτικές για την αντιμετώπιση των τεράστιων οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών προβλημάτων της πιο καθυστερημένης χώρας της Ευρώπης.

Σύμφωνα με την εικόνα, που είχε παρουσιάσει ο πρώην πρωθυπουργός της χώρας Φάτος Νάνο για την πορεία της Αλβανικής οικονομίας στις 13-5-91 αναπτύσσοντας τό κυβερνητικό πρόγραμμα, το εξωτερικό χρέος της χώρας ανέρχεται σε 350 εκ. δολάρια, ενώ το έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου σε 320 εκ. δολάρια. Ο αριθμός των ανέργων υπερβαίνει τα 50.000 άτομα, ενώ 40.000 εργάτες αμοιβονται με το 80% του κατώτατου μισθού.

Η Αλβανία δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματα μόνη της. Η Κεντρική Τράπεζα δεν έχει συναλλαγματικά αποθέματα για να αγοράσει προϊόντα από το εξωτερικό. Το σύστημα διανομής αγαθών έχει διαλυθεί. Οι αγρότες με την προοπτική της ιδιωτικοποίησης δεν εργάζονται και η παραγωγή τροφίμων αναμένεται να είναι φέτος μικρότερη της περσινής, σε ποσοστό τουλάχιστον 25%. Τα περισσότερα εργοστάσια λειτουργούν με παθητικό καθώς παράγουν χωρίς να έχουν αγοραστή για τα προϊόντα τους. Οι άνθρωποι στα Τίρανα και στις άλλες πόλεις μαζεύονται σε ουρές κάθε πρωί στις 4 η ώρα για να προλάβουν να αγοράσουν 1/2 λίτρο γάλα για τα παιδιά ηλικίας κάτω του ενός έτους. Σύμφωνα με στοιχεία που ανακοίνωσαν αξιωματούχοι των Ηνωμένων Εθνών, η Αλβανία είναι μια τριτοκοσμική χώρα στην καρδιά της Ευρώπης με υψηλό ποσοστό θνησιμότητας, υποσιτισμού και εκπαιδευτι-

Λοβιτσιάνη Β. 'Ηπειρου, 29/7/91. «Ντου» σέ αποθήκη.

κό σύστημα σε αποσύνθεση (Ελευθεροτυπία 24-8-91).

Η ευρείας κλίμακας απεργιακή κινητοποίηση που άρχισε στις 16 Μαΐου και διήρκεσε 17 μέρες, με κύρια αιτήματα τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και την ανακάλυψη και τιμωρία των ενόχων για το θάνατο 4 διαδηλωτών στη Σκόδρα στις 2 Απριλίου, οδήγησε σε παραίτηση το τότε κυβερνών εργατικό κόμμα της Αλβανίας (πρώην κομμουνιστικό και νυν σοσιαλιστικό). Ο σχηματισμός κυβέρνησης εθνικής σωτηρίας, με νέο πρωθυπουργό στην θέση του Φάτος Νάνο τον 45χρονο μηχανικό Γίλι Μπούφι και στόχο την αποκατάσταση της κοινωνικής γαλήνης και την διεξαγωγή νέων εκλογών σε ένα χρόνο, φαίνεται ότι δεν επαρκεί να αντιμετωπίσει τις ογκούμενες αντιδράσεις και να προλάβει την οικονομική κατάρρευση της χώρας.

Ένδειξη της συνεχιζόμενης δραματικής οικονομικής κατάστασης που μαστιάζει την Αλβανία αποτελεί η συρροή χιλιάδων Αλβανών στο Δυράχιο στις αρχές του Αυγούστου και τα δραματικά γεγονότα που ακολούθησαν. Η Αλβανία πεινάει και-παραπαίει.

Αλβανικός εθνικισμός και μειονοτικά ζητήματα

Μια Αλβανία έντονα διηρημένη που κατοικείται εκτός από την ελληνική μειονότητα από διαφορετικές και ενίοτε συγκρουόμενες φυλές, τους *Τόσκηδες* στα Βόρεια του ποταμού Γενούσου, τους *Γκέγκηδες* στο Νότιο τμήμα της χώρας, τους *Λιάπηδες*, τους *Τσάμηδες* στις παραλιακές περιοχές ανάμεσα στις εκβολές των ποταμών Αχέροντα και Βουθρωτού.

Οι κάτοικοι της χώρας του Αετού είναι στη μεγάλη τους πλειονότητα μουσουλμάνοι (2.100.000 περίπου) χωρισμένοι σε Σουνίτες και αιρετικούς Μπεκτασήδες. Οι υπόλοιποι είναι Χριστιανοί. Ρωμαιοκαθολικοί στο Βορρά (300.000 περίπου) και Ορθόδοξοι στο Νότο (800.000 περίπου). Οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί της Αλβανίας χωρίζονται α) στους Έλληνες ορθόδοξους που κατοικούν κυρίως στα 99 χωριά της επαρχίας Δερόπολης και των Αγίων Σαράντα καθώς επίσης και τα 4 χωριά της Χειμάρρας, β) στους Βλάχους Ορθόδοξους, εγκατεστημένους κυρίως στην πε-

ριοχή της Κορυτσάς, τους οποίους το Αλβανικό κράτος καταγράφει επίσημα ως «Ρουμάνους» και γ) στους Αλβανούς Ορθοδόξους, εγκατεστημένους κυρίως στην κεντρική Αλβανία. Η μεγαλύτερη αλβανική μειονότητα εντοπίζεται σήμερα στο Κοσσυφοπέδιο της Γιουγκοσλαβίας (1,5 εκ. Αλβανοί) ενώ αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες έχουν μεταναστεύσει στις ΗΠΑ.

Η τύχη και το μέλλον της ελληνικής μειονότητας ανάμεσα σ' αυτό το μωσαϊκό φυλών μ' ένα υπολανθάνοντα αλβανικό εθνικισμό ισλαμικού προσανατολισμού είναι τουλάχιστον δυσσιώπη.

Στην Αλβανία και το Κοσσυφοπέδιο οι Αλβανοί θεωρούν βέβαιη και νομοτελειακή την ένωσή τους και μάλιστα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Τα πρόσφατα γεγονότα στην Γιουγκοσλαβία ενισχύουν αυτή την πεποίθηση.

Στή δημοκρατία των Σκοπίων το αλβανικό μειονοτικό κόμμα δημοκρατικής ευημερίας (ΡΡΟ) έχει 17 εκπροσώπους στο Κοινοβούλιο με 12,35% στο α' γύρο των βουλευτικών εκλογών στις αρχές του έτους ('Εψιλον 8-9-91).

Δεν πάει πολύς καιρός που τα Τίρανα ανακίνησαν το αποκαλούμενο θέμα «Τσαμουριάς», δηλαδή της περιοχής γύρω από την Παραμυθιά Θεσπρωτίας, που διεκδικούν οι Αλβανοί υποστηρίζοντας ότι είναι πατρίδα των Τσάμηδων που εκδιώχθηκαν κατά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο από τον Ζέρβα, λόγω συνεργασίας τους με τα Γερμανικά Ες-Ες σε βάρος των Ελλήνων της περιοχής. Η οργάνωση «Τσαμουριά» δηλώνει ότι εκπροσωπεί 200.000 Τσάμηδες και ζητά το δικαίωμα επιστροφής αυτών στα σπίτια και τα κτήματα που είχαν πριν από το 1944 στην περιοχή της Θεσπρωτίας Τσαμουριά. Σύμφωνα δε με το υπόμνημα που υπέβαλαν στον πρωθυπουργό Κ. Μητσοτάκη στις 28-3-91 και που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της κίνησης, ζητούν να αναγνωρισθεί στον Τσάμηκο πληθυσμό που ζει στην περιοχή της Τσαμουριάς (Θεσπρωτία) το δικαίωμα της διατήρησης της μητρικής γλώσσας, της ίδρυσης αλβανικών σχολείων, της διατήρησης των πολιτιστικών ηθών και εθίμων κ.λπ.

Τα παραπάνω ζητήματα γίνονται ακόμα πιο σοβαρά όταν συσχετιστούν με τις γενικότερες μειονοτικές εκρήξεις στο χώρο της Βαλκανικής και τη προοπτική εξαπλώσεως της Τουρκικής επιρροής. Οι κίνδυνοι για τον Ελληνισμό είναι τεράστιοι και δεν πρέπει να υποτιμηθούν, όπως δεν πρέπει να υποτιμηθεί και το θέμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία.

ΣΤΟ ΙΑΛΛΑΡΙΩΠΑ ΤΗΣ 29
9-1943 ΠΟΡΕΥΤΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟ
ΜΕΓΑΡΟ ΤΟΥ Α' ΔΗΜΟΤ ΣΧΟΛΕΙ-
ΟΥ ΟΠΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΤΗΣ
27-9-1943 ΚΡΑΤΟΥΝΤΑΝ ΟΙ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΑ ΣΥΛΛΗΦ-
ΘΕΝΤΕΣ ΑΠΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
ΓΕΡΜΑΝΟΤΣΑΜΗΔΩΝ 49 ΠΡΟΚ-
ΡΙΤΟΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΝΤΥΜΕΝΟΙ
ΤΗ ΧΛΑΜΥΔΑ ΤΗΣ ΑΘΑΝΑ-
ΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΥΝΤΑΣ ΣΤΑ
ΤΙΜΙΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥΣ ΤΗΝ ΠΡΟ-
ΓΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΔΑΦΝΗ.
ΠΑΝΘ ΣΤΟΝ ΑΝΟΙΓΜΕΝΟΝ
ΑΠΟ ΤΗΣ 25-9-1943 ΚΟΙΝΟΝ
ΤΑΦΟΝ ΟΠΟΥ ΕΠΕΣΑΝ ΑΠΟ
ΤΑ ΠΥΡΑ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ
ΕΥΘΔΙΑΖΕΙ Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΥΓΝΟ-
ΜΟΣΥΝΗ ΣΤΟΥΣ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥ-
ΡΕΣ ΜΑΣ ΠΟΥ ΣΕ ΣΚΟΤΕΙΝΟΥΣ
ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΙΝΑΧΤΗΚΑΝ ΦΩΣ
ΑΛΦΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Μνημείο για τους εκτελεσμένους από τους Γερμανοτσαμηδες στη Θεσπρωτία.

Η ελληνική μειονότητα

Ποιά είναι λοιπόν σήμερα η ελληνική μειονότητα; Φτάνει τα 59.000 άτομα υποστηρίζει η Αλβανική Κυβέρνηση και επικαλείται τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής του πληθυσμού, περιορίζοντας σκόπιμα τον ελληνικό πληθυσμό στις επαρχίες Πωγωνίου, Δρυϊνουπόλεως και σε μερικές κοινότητες της επαρχίας Δελβίνου και αποφεύγοντας να υπολογίσει και τους Έλληνες στους νομούς Κορυτσάς, Βερατίου και Αυλάνας καθώς και αυτούς που εγκαταστάθηκαν σ' άλλες πόλεις για λόγους «επαγγελματικούς». Οι τελευταίοι είναι άτομα της ελληνικής μειονότητας που διορίστηκαν στα ενδότερα της χώρας σε εφαρμογή μιας συγκεκριμένης πολιτικής για αλλοίωση του Ελληνικού πληθυσμού στις μειονοτικές περιοχές και αναγκάστηκαν να παραμείνουν, δημιουργώντας οικογένειες. Στα πλαίσια αυτής της πολιτικής θα πρέπει να αναφερθούν και οι σημαντικές μετακινήσεις Τσάμηδων και Γκέγκηδων από το Βορρά στον Νότο στις μειονοτικές περιοχές (Μουζεκιά).

Ωστόσο σε πρόσφατο μνημόνιο που υπογράφηκε στην Ουάσιγκτον για την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων Η.Π.Α.-Αλβανίας, μεταξύ του Αλβανού υπουργού εξωτερικών Μουχάμετ Καπλάνι και του Αμερικανού αναπληρωτή υπουργού εξωτερικών για

ευρωπαϊκές και καναδικές υποθέσεις Ρέυμοντ Σετς, γίνεται λόγος για την ελληνική μειονότητα, αναφέροντας τον αριθμό των **250.000** ατόμων. Σύμφωνα με τα Βορειοηπειρωτικά σωματεία, όμως, ο ελληνικός πληθυσμός ανέρχεται σε **350-400.000** άτομα τουλάχιστον.

Οι Έλληνες της Αλβανίας εκεί που βρίσκονται ως συμπαγής πληθυσμός κατοικούν σε 99 χωριά. Από αυτά τα 37 βρίσκονται στην επαρχία Αργυροκάστρου και τα υπόλοιπα στους Αγίους Σαράντα. Στα Τίρανα υπολογίζεται ότι ζουν περίπου 7.000 Έλληνες. Στο Πανεπιστήμιο της Αλβανικής πρωτεύουσας διδάσκουν 15 καθηγητές και υφηγητές ελληνικής καταγωγής, ενώ δεκάδες άλλοι βρίσκονται σε ανώτατα Ινστιτούτα.

Λειτουργούν συνολικά 45 ελληνικά σχολεία βασικής εκπαίδευσης 8ετούς φοίτησης με 9.000 μαθητές και 500 δασκάλους. Το 80% των μαθητών συνεχίζει σε σχολεία μέσης εκπαίδευσης στα οποία όμως δεν διδάσκεται η ελληνική γλώσσα. (Διδάσκεται μόνο στην βασική εκπαίδευση).

Η ελληνική μειονότητα εκδίδει στο Αργυροκάστρο δύο φορές την εβδομάδα την εφημερίδα «Λαϊκό Βήμα».

Η καθιέρωση του πολυκομματισμού επέτρεψε στην ελληνική μειονότητα να ιδρύσει ανεξάρτητη πολιτική κίνηση με τον τίτλο «Ομόνοια».

Στις πρόσφατες εκλογές (31-3-91) η «Ομόνοια» με δικά της ψηφοδέλτια σ'

όλες τις περιοχές των Βορειοηπειρωτών (εκτός από τις περιοχές Αργυροκάστρου, Αγ. Σαράντα και Δελβίνου εξ αιτίας της άρνησης του Αλβανικού Υπουργείου Δικαιοσύνης με το πρόγραμμα της μη ύπαρξης αμιγούς Ελληνικού πληθυσμού στις περιοχές αυτές) εξέλεξε 5 βουλευτές (τους Ανδρ. Ζαρμπαλά, Γιάννη Γιάννη, Θωμά Νάσιο, Παν. Μπέρκα και Παν. Γκιζέλα). Ενώ άλλοι 13 μειονοτικοί έχουν εκλεγεί με τα ψηφοδέλτια του κόμματος Εργασίας και του Δημοκρατικού κόμματος.

Όμως ένα μόλις μήνα μετά την έναρξη της στην ΔΑΣΕ η Αλβανία, με απόφαση της Αλβανικής βουλής κατά τη συζήτηση του άρθρου 28 του Νόμου για τα πολιτικά δικαιώματα, έκρινε ότι δεν θα λειτουργούν πια πολιτικές οργανώσεις μειονοτήτων (όπως η οργάνωση της ελληνικής μειονότητας «Ομόνοια») στο αλβανικό έδαφος παρά μόνο οργανώσεις κοινωνικού και πολιτιστικού χαρακτήρα. Λίγο αργότερα ψηφίστηκε και το άρθρο 7 που απαγορεύει τη σύσταση κομμάτων πάνω σε θρησκευτική ή εθνική βάση, σχεδόν ομόφωνα από τα δύο κόμματα (σοσιαλιστικό και δημοκρατικό). (Ποντίκι 1-8-91).

Η δεύτερη αυτή απόφαση της αλβανικής βουλής αφήρεσε και την τελευταία δυνατότητα της οργάνωσης της ελληνικής μειονότητας να μετατραπεί σε πολιτικό κόμμα.

Η Αλβανική ορθόδοξη εκκλησία βρίσκεται στο στάδιο της οργάνωσης. Ο ορισμός από το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κων/πολης του επισκόπου Ανδρούσης Αναστασίου στην θέση του Εξάρχου, οδήγησε στην τόνωση του ορθόδοξου πληθυσμού και της ελληνικής μειονότητας.

Μόλις πρόσφατα, την 1η και 2η Αυγούστου, συνήλθε στα Τίρανα η πρώτη κληρικολαϊκή συνέλευση της εκκλησίας της Αλβανίας υπό την προεδρία του Εξάρχου του οικουμενικού θρόνου, επισκόπου Ανδρούσης Αναστασίου.

Στη συνέλευση έλαβαν μέρος 15 ιερείς και εκπρόσωποι ορθόδοξων εκκλησιαστικών κοινοτήτων της Αλβανίας και ορίστηκαν οι προϊστάμενοι των 4 Ορθόδοξων Επισκοπών (Τιράνων, Βερατίου, Κορυτσάς και Αργυροκάστρου), οι οποίοι μαζί με τους προέδρους των εκκλησιαστικών επιτροπών των πόλεων αυτών θα αποτελούν το γενικότερο συμβούλιο της ορθόδοξης εκκλησίας της Αλβανίας υπό την προεδρία του επισκόπου Ανδρούσης (κυβ. εκπρόσωπος 9-8-91).

Η Έξοδος προς την Ελλάδα

Οι στερήσεις και οι πόθοι της ελληνικής μειονότητας για στενότερη και ουσιαστικότερη επαφή με την Ελλάδα, η κατάρρευση του Αλβανικού καθεστώτος, η δυσπιστία ως προς τις αλλαγές που συμβαίνουν σήμερα στην Αλβανία μαζί με την αντικειμενικά καλύτερη κατάσταση της Ελλάδας δημιούργησαν ένα εν δυνάμει μεταναστευτικό ρεύμα που με την πρώτη ευκαιρία που του δόθηκε πέρασε τα σύνορα. Από τον Δεκέμβριο του '90 που άρχισαν να φτάνουν οι πρώτοι φυγάδες μέχρι σήμερα υπολογίζεται ότι βρίσκονται στη χώρα μας **περισσότεροι από 50.000** φυγάδες, Βορειοηπειρώτες και Αλβανοί.

Ακόμα και σήμερα καθημερινά περνούν τα σύνορα, είτε από τα φυλάκια είτε από άλλα σημεία δύσβατα των συν-

όρων, 100 με 200 φυγάδες. Ενώ τις πρώτες μέρες της φυγής ο αριθμός των Βορειοηπειρωτών ήταν διπλάσιος και περισσότερος από τους Αλβανούς, σήμερα η αναλογία αυτή έχει αντιστραφεί. Τα βουνα της περιοχής σύμφωνα με τις μαρτυρίες κατοίκων έχουν γεμίσει από Αλβανούς που κρύβονται για να μην συλληφθούν από αστυνομικές περιπόλους και επιστραφούν στην Αλβανία.

Ο νομός Θεσπρωτίας ήταν αυτός που δέχθηκε σε πρώτη φάση το μεγάλο κύμα των φυγάδων. Λόγω όμως της έλλειψης υποδομής παρέμεινε διαμετακομιστικό κέντρο, ενώ το κέντρο «των επιχειρήσεων» είναι ο νομός Ιωαννίνων. Από τις αρχές του νομού Ιωαννίνων (νομάρχης, αστυνομική δ/ση, επιθεωρητής Ηπείρου και Δ. Μακεδονίας του ΕΙΥΑΠΟΕ) συντονίζεται το θέμα της αποκατάστασης αλλά και γενικότερα η επίλυση των προβλημάτων που ανακύπτουν από την έλευση στην Ελλάδα των φυγάδων Βορειοηπειρωτών και Αλβανών.

Για την «υποδοχή» των Βορειοηπειρωτών και Αλβανών δημιουργήθηκαν από το Εθνικό Ίδρυμα υποδοχής και αποκατάστασης παλιννοστούντων ομογενών Ελλήνων (Ε.Ι.Υ.Α.Π.Ο.Ε.) 34 κέντρα προσωρινής διαμονής, (ΚΠΔ) από τα σύνορα μέχρι την Πρέβεζα. Σήμερα από τα 34 κέντρα λειτουργούν τα 2, στο Ξηρό Θεσπρωτίας και την Αγία Ελένη Ιωαννίνων, υπό την αιγίδα του Εθνικού Οργανισμού Προνοίας. Στα Κέντρα αυτά έχουν φιλοξενηθεί πάνω από 15.000 Βορειοηπειρώτες.

Τα άτομα που έφταναν στα κέντρα ήταν στην πλειοψηφία τους Βορειοηπειρώτες ή δήλωναν έτσι. Οι Αλβανοί απέφευγαν να πλησιάσουν με το φόβο της απέλασης. Οι περισσότεροι δεν είχαν χαρτιά μαζί τους και οι υπεύθυνοι των κέντρων έγραφαν ότι τους δήλωναν. Το ξεκαθάρισμα για το ποιοί ήταν Αλβανοί και ποιοί Βορειοηπειρώτες γινόταν αργότερα από άτομα που ήταν από τα ίδια χωριά και γνώριζαν τους κατοίκους. Οι Βορειοηπειρώτες, κυρίως αυτοί που έμεναν στις μειονοτικές περιοχές, είχαν διαβατήρια με την ένδειξη «Έλληνας» στην εθνικότητα. Τα κέντρα προσωρινής διαμονής του ιδρύματος φιλοξένησαν κατά βάση Βορειοηπειρώτες (μεμονωμένα άτομα και οικογένειες). Οι Αλβανοί φυγάδες που έφταναν ή πιάνονταν από αστυνομικές περιπόλους, μεταφέρονταν στο Κ.Π.Δ. της Κοζάνης που ήταν αρμοδιότητα της αστυνομίας και όπου φιλοξενήθηκαν μόνο Αλβανοί φυγάδες και στρατιωτικοί.

Δελβίνο, Χριστούγεννα 1990: τό εκκλησίασμα κατά την πρώτη λειτουργία μετά τό 1967.

Καταυλισμός φυγάδων από τη Β. Ήπειρο.

Υπολογίζεται ότι έχουν έλθει στην Ελλάδα πάνω από 5.000 στρατιωτικοί όλων των βαθμίδων του Αλβανικού στρατού και περισσότεροι από 800 αστυνομικοί.

Σύμφωνα με έρευνα που χρηματοδοτήθηκε από το Εθνικό Ίδρυμα υποδοχής και αποκατάστασης παλινοστώντων ομογενών Ελλήνων και έγινε από 15/1-12/2/91 σε κέντρα προσωρινής διαμονής του ιδρύματος, στην συντριπτική τους πλειοψηφία οι φυγάδες από την Αλβανία είναι νέοι άνδρες (το 80% των Βορειοηπειρωτών και το 82% των Αλβανικής καταγωγής).

Από αυτούς που ήρθαν, οι 9 στους 10 ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία των 15-35 ετών, ενώ στους Βορειοηπειρώτες συναντάμε και βρέφη και παιδιά ηλικίας έως 10 ετών. Οι 4 στους 10 είναι παντρεμένοι, σε πολλές δε περιπτώσεις στην Ελλάδα έχουν έρθει τα μέλη της οικογένειάς που είναι άνδρες. Οι γυναίκες και τα παιδιά παραμένουν στα χωριά είτε περιμένοντας την οικονομική ενίσχυση από τον ξενιτεμένο είτε την ειδοποίηση για να τον ακολουθήσουν στην Ελλάδα. Στην μεγάλη τους πλειοψηφία οι οικογένειες αποτελούνται από περισσότερα από 4 άτομα, ενώ λιγότερα από τα μισά μέλη των οικογενειών τους έχουν έλθει στην Ελλάδα. Το 62%

των Βορειοηπειρωτών που ρωτήθηκαν είχαν στην Ελλάδα ένα ακόμα μέλος της οικογένειάς τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι 2 στους 3 φυγάδες διέμεναν σε αγροτικές περιοχές και εξασκούσαν διάφορων ειδών χειρωνακτικές εργασίες σχεδόν στο σύνολό τους. Το 42% των Βορειοηπειρωτών έχουν τελειώσει μέση εκπαίδευση, ενώ μόνο το 3% δήλωσαν απόφοιτοι Πανεπιστημίου ή φοιτητές.

Όσον αφορά τη ζωή τους στην Αλβανία, γενικά οι Βορειοηπειρώτες εκτιμούν ότι «μειονεκτούσαν» έναντι των Αλβανών όσον αφορά τις συνθήκες ζωής τους (61% δήλωσαν ότι η αλβανική κυβέρνηση τους αντιμετώπιζε χειρότερα από τους Άλβανούς, ενώ το 37% ότι ετύγγχαναν της ίδιας αντιμετώπισης).

Η σημερινή κατάσταση

Η Ήπειρος σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ και του Κ.Ε.Π.Ε. έχει σήμερα τους λιγότερους κατοίκους ανά τ. χλμ. (31), το λιγότερο συγκριτικά εργατικό δυναμικό, και το χαμηλότερο κατά κεφαλή διαθέσιμο ιδιωτικό εισόδημα από κάθε άλλη περιφέρεια της χώρας.

Η απρόσμενη και χωρίς έλεγχο «εισβολή» των φυγάδων από την Αλβανία διατάραξε την κοινωνική και οικονομι-

κή ισορροπία της περιοχής δημιουργώντας μια σειρά από προβλήματα. Μετά την πρώτη δυναμική παρέμβαση της πολιτείας για την προσωρινή εγκατάσταση των προσφύγων, εξακολουθούν να υπάρχουν και μάλιστα έντονα τα προβλήματα εγκατάστασης και απασχόλησε των φυγάδων.

Οι κάτοικοι της περιοχής, ενώ στις πρώτες μέρες υποδέχθηκαν τους φυγάδες εγκάρδια προσφέροντάς τους ρούχα, φαγητό ακόμα και μέρος για να κοιμηθούν, σήμερα τους αντιμετωπίζουν με καχυποψία και εχθρικότητα. Οι καταγγελίες για κλοπές πολλαπλασιάζονται, ενώ σύμφωνα με δημοσιεύματα της ηπειρωτικής εφημερίδας «Ελευθερία» (17-4-91) πανικός έχει δημιουργηθεί στους κατοίκους των παραμεθόριων χωριών από τις σπείρες που εξορμούν από το Αλβανικό έδαφος, φθάνουν στα Ελληνικά χωριά, λεηλατούν τα σπίτια και επιστρέφουν με τη λεία τους πίσω στην Αλβανία για να αρχίσει «η μαύρη αγορά», πουλώντας ηλεκτρικά σκεύη και ρούχα σε τιμές ιδιαίτερα υψηλές. Όλοι μιλούν ακόμα και για την ύπαρξη λαθρεμπορίου εικόνων και αρχαίων αντικειμένων, ενώ υπάρχουν καταγγελίες για λαθρεμπόριο ζώων, χρυσών λιρών, παλιών αντικειμένων (κυρίως από ασήμι), παραδοσιακών στολών καθώς και καταγγελίες για εμπόριο λευκής σαρκός!

Ένας ιδιότυπος κοινωνικός ρατσισμός ανθεί στην ευρύτερη περιοχή όπου Αλβανοί και Βορειοηπειρώτες χρησιμοποιούνται για δουλιές «δεύτερης κατηγορίας», με πολύ χαμηλά μεροκάματα, χωρίς οποιαδήποτε ασφάλιση. Σύμφωνα με την έρευνα του ΕΙΥΑ-ΠΟΕ το 52% αυτών που κατόρθωσαν να βρουν δουλειά αμείφθηκαν με μισθούς σημαντικά κατώτερους από αυτούς των Ελλήνων εργαζομένων, ενώ ένα 6% δεν ήξερε πόσα θα έπαιρνε. Τα προβλήματα και οι προστριβές από την έλλειψη προσφοράς εργασίας και την ανεργία που υπάρχει στην περιοχή της Ηπείρου εντάθηκαν τους καλοκαιρινούς μήνες, μια και οι ελάχιστες δουλιές που προσφέρονταν την καλοκαιρινή περίοδο δόθηκαν λόγω των χαμηλών μεροκάματων σε Βορειοηπειρώτες και Αλβανούς. Ο εκτοπισμός αυτός των ντόπιων εργατών πρόκειται να δημιουργήσει μεγάλες προστριβές μεταξύ Ελλήνων και φυγάδων, δυσχεραίνει δε την ενσωμάτωση των δεύτερων στον ελληνικό κοινωνικό ιστό.

Η αρνητική προδιάθεση των κατοίκων από την ήδη διαμορφωμένη αντίληψη τους για το υποβαθμισμένο και

εξαθλιωμένο ανθρώπινο δυναμικό των φυγάδων, ο φόβος για εμφάνιση επιδημιών, η έξαρση της εγκληματικότητας, κάνουν όλο και πιο ορατό τον κίνδυνο γκετοποίησης και απομόνωσης των φυγάδων.

Οι ίδιοι οι Βορειοηπειρώτες δεν θέλουν να «καθήσουν στους καταυλισμούς» αλλά να δουλέψουν για να «σηκώσουν την οικονομία» των σπιτιών τους. Σχεδόν όλοι οι φυγάδες Βορειοηπειρώτες και Αλβανοί δεν ξοδεύουν τα λεφτά που κερδίζουν από διάφορες δουλειές που αναλαμβάνουν, αποθηκεύουν δε τα περισσότερα από τα είδη που τους προσφέρονται στα Κ.Π.Δ., όπως σαμπουάν, σαπούνη, χαρτί υγείας κ.λπ. Από το «σύνδρομο της κατοχής» δεν ξεφεύγουν ούτε οι οικογένειες των Βορειοηπειρωτών που σκοπεύουν να παραμείνουν στην Ελλάδα.

Τα Σαββατοκύριακα, δεκάδες ταξί ξεκινούν για τα σύνορα μεταφέροντας Βορειοηπειρώτες με πράγματα (ρούχα, ηλεκτρικά είδη, τρόφιμα κ.λπ.) που παραδίδουν στις οικογένειές τους και επιστρέφουν πάλι στην Ελλάδα. Ένα συνεχές «πήγαινε έλα» Βορειοηπειρωτών και Αλβανών βρίσκεται σε εξέλιξη κατά μήκος των ελληνοαλβανικών συνόρων, χωρίς κανείς να μπορεί να ελέγξει τους αριθμούς των φυγάδων που περνούν καθημερινά τα σύνορα από τα διάφορα μονοπάτια.

Από την έρευνα του ΕΙΥΑΠΟΕ προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία (86% των ερωτηθέντων φυγάδων) δεν θα γυρίσει πίσω στην Αλβανία ακόμα και εάν θα μπορεί να έρχεται ελεύθερα στην Ελλάδα.

Η ροή φυγάδων από την Αλβανία συνεχίζεται καθημερινά. Οι εκκαθαρίσεις που επιχειρούνται από την αστυνομία και οι απελάσεις δεν φαίνονται να μπορούν να την ανακόψουν. Κατά εκατοντάδες περνάνε απέναντι καθημερινά τα μονοπάτια του ορεινού όγκου του Γράμμου, της Μουργκάνας και του Βιτσίου οι νεαροί Βορειοηπειρώτες και Αλβανοί, φορτωμένοι με ελπίδες και όνειρα ότι θα εξασφαλίσουν μια θέση «στον παράδεισο» που αντιπροσωπεύει για αυτούς η Ελλάδα. Από την μιζέρια και την πείνα σε ένα παράδεισο χωρίς «αντίκρυσμα».

Και η Ελλάδα; Τι μπορεί να κάνει η Ελλάδα; Θα προσπαθήσει να παίξει το παιχνίδι που παίζουν ή προσπαθούν να παίξουν η Ιταλία, η Γερμανία και η Τουρκία με τα Τίρανα; Η Ελλάδα έχει και ένα λόγο παραπάνω, την Ελληνική μειονότητα που ζει μέσα στην Αλβανία, πλειοψηφία στο χώρο της τη Β. Ήπει-

Αποψη ενός καταυλισμού.

ρο (τουλάχιστον μέχρι πριν τη μαζική έξοδο). Το θέμα της Β. Ηπείρου έχει παραμείνει εκκρεμές ενώπιον του συμβουλίου των 4 Υπουργών των Εξωτερικών (Η.Π.Α. ΕΣΣΔ, Μ. Βρεταννίας και Γαλλίας) από τον Ιούλιο του 1946 που άρχισαν στο Παρίσι οι εργασίες της Διάσκεψης της Ειρήνης και η Ελληνική Κυβέρνηση ζήτησε να εγγραφεί το Βορειοηπειρωτικό στην ημερήσια διάταξη. Το θέμα όμως παραπέμφθηκε και πάλι στο Συμβούλιο των 4 Υπουργών Εξωτερικών όπου είχε συζητηθεί δύομηνη μήνες ωριότερα και είχε αποφασισθεί να συζητηθεί διεξοδικά μετά την υπογραφή της συνθήκης Ειρήνης με την Αυστρία. Η συνθήκη υπογράφηκε τον Μάιο του 1955 χωρίς να περιλάβει καμιά διάσκεψη για την Β. Ήπειρο. Το θέμα λοιπόν της Β. Ηπείρου παραμένει ανοικτό.

Η Ελληνική μειονότητα βρίσκεται πάλι σε εξαιρετικά δύσκολη θέση. Η αναλαμπή που φάνηκε με την δημιουργία της πολιτικής οργάνωσης «Ομόνοια» τελείωσε άδοξα με τις πρόσφατες αποφάσεις της Αλβανικής Βουλής (άρθρο 28 παρ. 7).

Ο εκδημοκρατισμός της Αλβανίας δεν θα σημαίνει «αυτονόητα» και την προστασία της εθνικής, πολιτιστικής, γλωσσικής και θρησκευτικής ταυτότητας της ελληνικής μειονότητας. Οι πρόσφατες εξελίξεις στην Αλβανία, που παρ' όλα τα προβλήματα επιβίωσης της δεν ξεχνά να ζητά την απελευθέρωση των

αδελφών της στο Κοσσυφοπέδιο και να βιώνει έναν ιδιότυπο εθνικισμό, το αποδεικνύει περίτρανα.

Όσο για τους πρόσφυγες Αλβανούς και Βορειοηπειρώτες, που έχουν πλέον διασκορπισθεί σε όλη τη χώρα, θα εξακολουθούν να τριγυρίζουν χωρίς σκοπό και να κοιμούνται όπου βρουν; Η πολιτεία, μετά την πρώτη δυναμική παρέμβαση της για την προσωρινή εγκατάστασή τους, θα πρέπει να δει το πρόβλημα μακροπρόθεσμα, μια και τα προβλήματα εγκατάστασης και απασχόλησής τους γίνονται όλο και εντονότερα. Οι 21 εκατομμύρια έτοιμες μερίδες φαγητών που θα σταλούν από τους Αμερικανούς στη χώρα μας, από τα υπόλοιπα του πολέμου του Κόλπου, μπορεί να λύσουν για κάποιο διάστημα το πρόβλημα επισιτισμού, αλλά δεν αρκούν. Η μόνη λύση στα αισθήματα ξενοφοβίας και καχυποψίας που έχουν δημιουργηθεί από την πλευρά των Ελλαδιτών και στα προβλήματα εκμετάλλευσης και κοινωνικής αποβολής είναι, αφ' ενός η δημιουργία κινητήρων για την επιστροφή τους στα πατρογονικά εδάφη, καθώς και η καλύτερη του βιοτικού τους επιπέδου στην Β. Ήπειρο και αφ' ετέρου η ενσωμάτωση όσων τελικά παραμένουν στην Ελληνική κοινωνία.

Το Βορειοηπειρωτικό εξακολουθεί να αιμοραγεί. Η Ελλάδα θα κατορθώσει να σταματήσει αυτή την αιμοραγία;

ΝΑΥΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ

του Κυριάκου Κεντρωτή*

Η προβληματική των σχέσεων ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία διαμορφώνεται σε σημαντικό βαθμό και από την παράμετρο της διεξαγωγής ναυτικών γυμνασίων, ένα μέγεθος που αν συναρτηθεί με τα άλλα ζητήματα, στα οποία διαφωνούν οι δύο χώρες (αιγιαλιτίδα ζώνη, εναέριος χώρος, υφαλοκρηπίδα, εξοπλισμός των νησιών κ.λπ.), δεν στερείται σπουδαιότητας. Πολλές φορές μάλιστα τα ναυτικά γυμνάσια συντελούν δραστικά στην όξυνση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Τα ναυτικά γυμνάσια στο Αιγαίο και γενικότερα στον χώρο της Μεσογείου διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: 1) σε εκείνα που διεξάγονται στα πλαίσια της Ατλαντικής Συμμαχίας, και 2) σε εκείνα που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της κατά τακτά χρονικά διαστήματα προετοιμασίας του αμυντικού μηχανισμού της καθεμιάς χώρας (εθνικά γυμνάσια). Με την πρώτη περίπτωση συνδέεται άρρηκτα το ζήτημα της Λήμνου, που αποτελεί, ιδίως τα τελευταία χρόνια, ακανθώδες πρόβλημα στη στρατιωτική δομή του ΝΑΤΟ.

Η Τουρκία υποστηρίζει ότι η Λήμνος δεν καλύπτεται από τις διατάξεις της Συνθήκης του Μοντρέ (1936), επειδή δεν αναφέρεται σε αυτήν ρητά και συνεπώς δεν πρέπει να αρθούν οι διατάξεις για την αποστρατικοποίησή της. Σύμφωνα με τις τουρκικές θέσεις, μπορεί η Συνθήκη του Μοντρέ να αναφέρει στο προοίμιό της ότι τα συμβαλλόμενα μέρη διαδηλώνουν την βούλησή τους να υποκαταστήσουν την Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, η διάταξη αυτή όμως δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση κατάργηση ολόκληρης της Συνθήκης της Λωζάννης. Οι διατάξεις περί αποστρατικοποίησης εξακολουθούν, συνεπώς, να ισχύουν για τα ελληνικά νησιά Λήμνο και Σαμοθράκη. Θα ήταν άλλωστε παράλογο, τη στιγμή που σκοπός της Συνθήκης του Μοντρέ ήταν η ρύθμιση του ζητήματος της ασφάλειας της Τουρκίας, να εξυπηρετείται η Τουρκία από την αποστρατικοποίηση

των ελληνικών νησιών. Απόρροια του παραπάνω είναι να κατηγορείται η Ελλάδα ότι προβαίνει σε συστηματικό εξοπλισμό της Λήμνου, κάτι που την καθιστά επικίνδυνη για την ασφάλεια της Τουρκίας².

Η Τουρκία ανέκαθεν επιδιώκει να θέτει το ζήτημα της Λήμνου, τόσο στα πλαίσια των σχέσεών της με την Ελλάδα όσο και εντός του ΝΑΤΟ. Μοναδικός σκοπός της είναι ο αποκλεισμός της Λήμνου και του αεροδρομίου της από τις συμμαχικές ασκήσεις, και που τον εξυπηρετεί από παλιά. Ήδη από το 1958 ξεκινά η εκστρατεία της, που είχε τότε ως αποτέλεσμα τη μη έγκριση ενός συμμαχικού προγράμματος για την κατασκευή αεροδρομίου στη Λήμνο.

Μέχρι το 1977 η Λήμνος περιλαμβανόταν κανονικά στο Γενικό Σχέδιο Άμυνας του Ανώτατου Συμμαχικού Διοικητή της Ευρώπης (Supreme Allied Commander Europe/SACEUR), χωρίς κανένας σύμμαχος να προβάλλει ποτέ αντίρρηση. Εκείνη τη χρονιά, όμως, η Ελλάδα ζήτησε από το πρόγραμμα έργων υποδομής του ΝΑΤΟ πιστώσεις για τον εκσυγχρονισμό του ραντάρ του νησιού, γεγονός που δημιούργησε την άμεση αντίδραση της Τουρκίας, η οποία απείλησε μάλιστα να μη συμμετάσχει στα επόμενα κοινά γυμνάσια του ΝΑΤΟ, αν γινόταν δεκτό το ελληνικό αίτημα. Το θέμα παραπέμφθηκε στη νομική υπηρεσία του ΝΑΤΟ, της οποίας η γνωμοδότηση (νομικός σύμβουλος του ΝΑΤΟ B. Bayle) είδε το φως της δημοσιότητας στις 2.11.1978, υπογραμμίζοντας ότι η Ελλάδα έχει το δικαίωμα εξοπλισμού της Λήμνου, καθώς η Συνθήκη της Λωζάννης του 1923 έχει αρθεί από την Συνθήκη του Μοντρέ το 1936 και δεν ισχύει πλέον το καθεστώς αποστρατικοποίησης της Λήμνου στην οποία η Ελλάδα μπορεί να ασκεί τα δικαιώματά της όπως αυτή νομίζει καλύτερα³.

Παρόλα αυτά η γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας του ΝΑΤΟ δεν βοήθη-

σε στη λύση του προβλήματος. Μάλιστα δυσκόλεψε ακόμα περισσότερο την κατάσταση, από τη στιγμή που αφενός η Τουρκία εξακολούθησε να πιέζει την Συμμαχία για τον αποκλεισμό της Λήμνου από τον κοινό αμυντικό σχεδιασμό και αφετέρου ο τότε γ.γ. του ΝΑΤΟ J. Luns ζήτησε στις 8.5.1980 με έγγραφο του από τον ΑΣΔΕ/SACEUR τον αποκλεισμό «των αμφισβητούμενων περιοχών» από τον προγραμματισμό των πιστώσεων του ΝΑΤΟ, επειδή ακριβώς δημιουργούσαν πολιτικά προβλήματα εντός της Συμμαχίας. Εκείνη την εποχή η Ελλάδα δεν μετείχε στο στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ, το έγγραφο όμως του J. Luns ερμηνεύτηκε διασταλτικά από τα αρμόδια όργανα του Ατλαντικού Συμφώνου. Δοθείσης μάλιστα της πρώτης ευκαιρίας, εφαρμόστηκε η εντολή Luns κι εξαιρέθηκε η Λήμνος από την συμμαχική άσκηση Wintex Cimex '81, ενώ για την ίδια άσκηση δεν είχε υπάρξει πρόβλημα στα 1979, παρότι και τότε η Ελλάδα βρισκόταν εκτός του στρατιωτικού σκέλους του ΝΑΤΟ. Οι σημαντικότερες συμμαχικές ασκήσεις στις οποίες η Ελλάδα, λόγω του αποκλεισμού της Λήμνου από το σχεδιασμό τους, αναγκάστηκε να μη συμμετάσχει είναι οι εξής: Arax Express 82, Wintex Cimex 83, 85, Display Determination 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, Distant Hammer 85, 86, 87 και Dragon Hammer 87⁴.

Οι ελληνικές θέσεις

Οι ελληνικές θέσεις σχετικά με το νομικό καθεστώς της Λήμνου συνοψίζονται στα εξής σημεία:

Σύμφωνα με την αρχή του Διεθνούς Δικαίου "lex posterior derogat legi priori" («μεταγενέστερος νόμος αντικαθιστά προγενέστερο» / άρθρο 59 Σύμβασης της Βιέννης περί Δικαίου των Συνθηκών του 1969) οι διατάξεις περί αποστρατικοποίησης της Συνθήκης της Λωζάννης του 1923 δεν

ισχύουν πλέον για τα ελληνικά νησιά Λήμνο και Σαμοθράκη, για τα τουρκικά νησιά Gokseada ('Ιμβρος), Bozcaada (Τένεδος) και Tavshahada (Λαγούσες) καθώς επίσης και για τα Στενά του Çanakkale (Δαρδανέλια), αφού η Συνθήκη του Μοντρέ του 1936 –προκλήθηκε άλλωστε από την Τουρκία, επειδή δεν μπορούσε να αντέξει άλλο το καθεστώς αποστρατικοποίησης των εδαφών της– αναφέρει στο προοίμιο της την σαφή πρόθεση των συμβαλλομένων κρατών (Αυστραλίας, Βουλγαρίας, Γαλλίας, Γιουγκοσλαβίας, Ελλάδας, Ιταλίας, Ιαπωνίας, Κύπρου, Μ. Βρετανίας, Ρουμανίας, Σοβιετικής Ένωσης και Τουρκίας) να αντικαταστήσουν (replace, replacer, zu ersetzen) τη Συνθήκη της Λωζάννης. Είναι γεγονός ότι στην Συνθήκη του Μοντρέ δεν γίνεται σαφής αναφορά στα πέντε παραπάνω νησιά, αλλά απλώς αναγράφεται ο όρος «αντικαθιστώ» όλης της Σύμβασης της Λωζάννης από αυτήν του Μοντρέ: υπήρχε άλλωστε γενική επιθυμία για συνολική αποδέσμευση ολόκληρης της ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής των Στενών των Δαρδανελίων από τις διατάξεις αποστρατικοποίησης της Συνθήκης της Λωζάννης του 1923, επιθυμία μάλιστα που έχει εκφραστεί και επίσημα από την Τουρκία, τόσο με την από 6.5.1936 επιστολή του Τούρκου πρεσβευτή στην Αθήνα R. Esref προς τον τότε Πρωθυπουργό και Υπουργό Εξωτερικών Ι. Μεταξά, όσο και με τη σχετική δήλωση στην Τουρκική Εθνοσυνέλευση του Τούρκου Υπουργού Εξωτερικών T. Aras στις 31.7.1936. Σκοπός της Συνθήκης του Μοντρέ ήταν η ελευθερία διόδου και ναυσιπλοΐας στα Στενά, γι' αυτό θα ήταν παράλογο, ερμηνεύοντας τελολογικά την Συνθήκη του Μοντρέ, να παραμείνουν τα ελληνικά νησιά αποστρατικοποιημένα, επειδή, πρώτον, τα Στενά και τα τουρκικά νησιά απελευθερώνονταν από αυτή τη δέσμευση και, δεύτερον, στη Συνθήκη του Μοντρέ δεν γινόταν καν μνεία περί αποστρατικοποίησης. Σε αντίθετη περίπτωση θα έπρεπε να υπάρχει ειδική διάταξη στο κείμενο της Συνθήκης, προκειμένου να συνεχισθεί το καθεστώς αποστρατικοποίησης για τα ελληνικά νησιά. Από την σχετική διπλωματική αλληλογραφία της εποχής προκύπτει, επιπλέον, ξεκάθαρα πόσο αστήρικτες νομικά είναι σήμερα οι τουρκικές απόψεις⁵.

Το 1957 καθορίστηκαν από τη Στρατιωτική Επιτροπή του ΝΑΤΟ τα όρια των επιχειρησιακών ζωνών στο Αιγαίο. Δημιουργήθηκαν δύο ζώνες ευθύνης, που ελάχιστα διαφέρουν μεταξύ τους και

ανήκουν στον έλεγχο του Έλληνα Διοικητή της Διοίκησης Ανατολικής Μεσογείου (Commander Eastern Mediterranean Area/COMED EAST) με έδρα την Αθήνα. Αυτές είναι: 1) η Ζώνη Έρευνας και Διάσωσης (SAR/Search and Rescue), και 2) η Ζώνη Επιχειρησιακού Ελέγχου και Διοίκησης (OCC / Operational Control and Command). Έτσι ανατέθηκε στην Ελλάδα ο έλεγχος του Ιονίου και όλου του Αιγαίου, εκτός βέβαια από τα χωρικά ύδατα της Τουρκίας κατά μήκος των δυτικών της ακτών· αυτό σημαίνει ταυτόχρονα την ανάληψη εκ μέρους της Ελλάδας του επιχειρησιακού ελέγχου για σκοπούς του ΝΑΤΟ, όχι μόνο του δικού της εθνικού χώρου αλλά και του Διεθνούς Εναέριου Χώρου και των διεθνών υδάτων στο Αιγαίο.

Αυτών των ρυθμίσεων είχε προηγηθεί ο καθορισμός των ζωνών εναέριου ελέγχου κάθε κράτους (FIR/Flight Information Region/Περιοχή Πληροφοριών Πτήσεων) στα πλαίσια του ιδρυθέντος στις 4.4.1947 Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO/International Civil Aviation Organization) Ο ICAO σε συνεργασία με τα συμβαλλόμενα κράτη «μοίρασε» τον διεθνή εναέριο χώρο στα κράτη εκείνα που αφενός ήταν πιο κοντά σε αυτές τις εναέριες περιοχές και αφετέρου διέθεταν τα κατάλληλα μέσα για την άσκηση του ελέγχου. Στο FIR, που περιλαμβάνει τον εθνικό εναέριο χώρο και τον Διεθνή εναέριο χώρο, δεν ασκείται εκ μέρους του ελέγχοντος κράτους κυριαρχία αλλά απλώς εναέριος έλεγχος και συντονισμός της εναέριας κυκλοφορίας. Τα όρια του FIR Αθηνών εκτείνονται από τα χερσαία σύνορα της Ελλάδας με την Αλβανία, την Γιουγκοσλαβία και την Βουλγαρία (41ος παράλληλος) μέχρι τον 34ο παράλληλο έξω από την Κρήτη, και από τα χερσαία και θαλάσσια ελληνοτουρκικά σύνορα (30ός μεσημβρινός) μέχρι τον 19ο μεσημβρινό έξω από την Κέρκυρα. Υπάγονται στον έλεγχο επιτήρησης του Κέντρου Ελέγχου Εναέριας Κυκλοφορίας Αθηνών κι έχουν αναγνωρισθεί διεθνώς –η Τουρκία άρχι-

σε να θέτει θέμα μόλις μετά την εισβολή στην Κύπρο, γιατί θεώρησε και θεωρεί τη ρύθμισή τους ως μονομερή, και να ζητά τον επανακαθορισμό τους. Η Λήμνος ανήκει τόσο στο FIR Αθηνών όσο και στις δύο άλλες ζώνες του SAR και του OCC⁶.

Η πλήρης νομική κάλυψη των ελληνικών θέσεων δεν μπόρεσε μέχρι σήμερα να ανακόψει τις τριβές και τα προβλήματα τόσο σε επίπεδο σχέσεων της χώρας με την Τουρκία όσο και σε συμμαχικό επίπεδο. Οι γενόμενες κατά την διάρκεια των κοινών συμμαχικών ασκήσεων παραβιάσεις του ΕΕΧ και οι παραβάσεις των κανόνων του FIR Αθηνών, τόσο από τουρκικά αεροσκάφη, όσο και πολλές φορές από συνεργαζόμενα συμμαχικά πολεμικά αεροσκάφη, αποτελούν σκληρή πραγματικότητα και αντιμετωπίζονται από ελληνικής πλευράς είτε με αμυντικό τρόπο (αναγνωρίσεις, αναχαϊτίσεις) είτε με διπλωματικές ενέργειες (διαβήματα διαμαρτυρίας προς την Τουρκία αλλά και προς διεθνείς οργανισμούς όπως ICAO, IATA, ΟΗΕ κλπ.).

Στις σύντομες αυτές γραμμές δόθηκε φυσικά μόνο η ιχνογράφηση του προβλήματος, το οποίο είναι σύνθετο και πολύπλοκο, γιατί εκτός από τη νομική του πλευρά έχει και την πολύ δύσκολη πολιτική του πλευρά. Το ότι η Ελλάδα πρέπει να αγρυπνά, μπορεί μεν να ακούγεται πια ως κοινοτοπία, αλλά είναι πέρα ως πέρα επιτακτικό καθήκον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Γενικά για τα ναυτικά γυμνάσια στη Μεσόγειο, KENTROTIS, Κ. "Militärische Manöver im Mittelmeer", διδακτορική διατριβή Kaiserslautern 1990, 255 σελ.
2. Βλ. αναλυτικά τις τουρκικές θέσεις στο ΠΑΖΑΡΤΖΙ, Χ. «Το καθεστώς αποστρατικοποίησης των νησιών του ανατολικού Αιγαίου» (μτφρ.), Αθήνα 1989 (παράθεση εκτενούς βιβλιογραφίας).
3. Βλ. το πλήρες κείμενο της γνωμοδότησης στη μελέτη στο ΣΑΖΑΝΙΔΗΣ, ΧΡ. «Ελλάδα, Τουρκία, ΝΑΤΟ και ο εναέριος χώρος του Αιγαίου 1974-1986», Θεσσαλονίκη 1987, σελ. 206-207.
4. ΒΑΛΗΝΑΚΗΣ, Γ., «Εξωτερική πολιτική και Εθνική Άμυνα 1974-1987», Θεσσαλονίκη 1987, σελ. 141 επ., ΣΑΖΑΝΙΔΗΣ, ΧΡ., ό.π., σελ. 47 επ.
5. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ, Κ.Π., «Το νομικό καθεστώς των ελληνικών νησιών του Αιγαίου», Αθήνα 1989, σελ. 129 επ. (παράθεση εκτενούς βιβλιογραφίας).
6. ΣΑΖΑΝΙΔΗΣ, ΧΡ., ό.π., σελ. 23 επ., ΕΛΙΑΜΕΠ, «Ελληνικά προβλήματα στον αέρα από διπλωματική, στρατιωτική, τεχνική και νομική σκοπιά», 6.11.1987 (πρακτικά συνεδρίου) Αθήνα 1989.

* Ο Κυριάκος Κεντρωτής είναι Πολιτικός Επιστήμονας, Διδάκτορας Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του Κάιζερσλάουτερν της Ο.Δ. της Γερμανίας και εξωτερικός συνεργάτης του Ελληνικού Ινστιτούτου Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛ.Ι.Α.Μ. Ε.Π.).

ΤΟ ΣΧΟΙΝΙ

(Για τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο
λόγος ὁρίων)

του Σταμάτη Ν. Παπασταματέλου

Ἡ βάρβαρη τουρκική ἐπιβουλή κατά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπως ἐκδηλώθηκε ἀπὸ ἕναν ἐσμό δοτῶν «φίλων τῶν Τούρκων τῆς Δυτικῆς Θράκης», δὲν εἶναι πρωτοφανὴς ἱστορική ἐνέργεια. Τὰ φαιδρολογήματα Σαλίχογλου ὅτι, τάχα, τὸ Πατριαρχεῖο δὲν ἔχει θέση στὴν Πόλη ἀλλὰ στὴ Ρωσία, ὅπου ὑπάρχουν διακόσια πενήντα ἑκατομύρια Ὁρθόδοξοι, δὲν εἶναι παρά ἀδήριτη ἐξέλιξη τῆς ἐπίσημης τουρκικῆς γραμμῆς πού ἀρνεῖται τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ Φαναρίου, θεωρώντας τὸ ὡς ὑπαγόμενο στό δίκαιο περὶ σωματείων. Ἐν παραλλήλῳ ἡ πολιτική ἡγεσία τῆς γείτονος ἐπιτρέπει τὴν ἀνέγερση νέου πατριαρχικοῦ Οἴκου, ἀναλώμασιν Ἀγγελοπούλου καὶ «χάριτι» Ὁζάλ, προλαβαίνοντας τὴν ἱστορική, τῶ ὄντι, ἐπίσκεψη στὸν Νέο Κόσμο τοῦ σεπτοῦ προκαθημένου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κ. Δημητρίου. Ἐάν ἐπρόκειτο γιὰ ἄτομο, ὑπ' αὐτές τὶς συνθήκες θὰ μιλούσαμε γιὰ προχωρημένη σχιζοφρένεια ἐκτός καὶ ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ ἀθῶα περιστέρᾳ, ἤτοι μιά ἔκχυση φιλαδελφίας τοῦ τύπου «νὰ μὴ γνωρίζει ἡ δεξιά σου τί ποιεῖ ἡ ἀριστερά σου»· ἀπέναντι μας, ὁμως, στέκεται ἡ σαρδωνεῖως γελῶσα στρατοκρατία τοῦ νεοκεμαλικοῦ σφβινισμοῦ, μὲ προμελετημένα καὶ πειραματικῶς ἐφηρμοσμένα σχέδια. Τὸ '55 στὴ Βασιλεύουσα, τὸ '64 στὴν ἀνεξάρτητη Κύπρο, τὸ '87 στὸ Αἰγαῖο, τὸ '91 —Θεὸς φυλάξοι— στὸ Φανάρι.

Θὰ ἦταν στρουθοκαμηλισμὸς νὰ μὴ χρεώσει κανεὶς σκόπιμο, κατά τὸ χρόνο ἐκδηλώσεώς του, ἀνθελληνισμὸ στὴν τελευταία πρόκληση τῆς Ἀγκυρας, πού, σκοπίμως, ὀλοκληρώθηκε —ὀρισμένοι πλανῶνται νομίζοντας δι... ἐκτονώθηκε— ἔξω ἀπὸ τὴν κεντρική πόλη τοῦ Πατριαρχείου. Οἱ φωστῆρες τοῦ ὀσμανικοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ἐμπλέκουν τὸ Φανάρι σ' ὅ,τι οἱ ἴδιοι ἀποκαλοῦν «ἐλληνοτουρκικὲς σχέσεις» καὶ μάλιστα λίγο πρὶν ξεφουσκώσουν σὰν τρύπιες σαμπρέλες οἱ προσδοκίες τῶν ΟΗΕδῶν στό παρισινό ράλυ τῶν κ.κ. Γιλμάζ, Μητσοτάκη μὲ συντρέχουσα καταϊδρωμένη τῆ διεθνή νομιμότητα· οἱ γυμνὲς προθέσεις τοῦ γερακιοῦ ἔκαναν μιά μουκιά τὴν ἀφέλεια τοῦ μούφου. Τὸ θέμα, ἐν προκειμένῳ, εἶναι ὅτι ἡ ἀρχὴ ἔγινε στὸ Φανάρι, ἐνώπιον τοῦ ὁποῦ τὰ περὶ τετραμεροῦς σενάρια δοκιμάζονται καὶ δοκιμάζουν τὰ... νεῦρα μας.

Ὅστοςό στὸ παρὸν σημεῖωμα δὲν πρόκειται νὰ ἀναψηλαφήσουμε τὴ σκληρὴ ἐπιφάνεια τῶν ἐθνικῶν μας ζητημάτων. Διότι, ἄς τὸ καταλάβουμε διὰ παντός, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο δὲν ἀποτελεῖ προκεχωρημένο φυλάκιο τῆς ἐλλαδικῆς μας ἀσυναρτησίας, οὔτε τεκμήριον τῆς ἰδιοκτησιακῆς σχέσεώς μας πρὸς τὸν ἐνδοξόν μας βυζαντινισμόν, κάτι που καὶ ἐξ ἀποστάσεως ὄζει ἐπαρχιωτισμοῦ. Μπορεῖ νὰ ἐξανιστάμεθα γιὰ τὸ διαφαινόμενο ξεπούλημα τῆς Κύπρου ἀπειλοῦντες ἀκόμη

καὶ μὲ ἔνοπλο ἀγῶνα· μπορεῖ νὰ ἐπιδιδόμαστε, ἐνίοτε, σέ φραστικούς λεονταρισμούς παπανδρεϊκῆς δυσγηρίας τετιγμένοι τῷ ἐγωισμῷ, ὅταν ἀσφαλῶς δὲν εὐφραινόμαστε στὴ Videομαγία· μπορεῖ νὰ εὐελπιστοῦμε στὴν ἐμφάνιση ἐνός ἀπὸ μηχανῆς θεοῦ γιὰ νὰ ἀποσεισοῦμε τὶς εὐθύνες μας, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἀνακατεῦομε στὰ παιχνίδια μας ἕναν θεσμό διαχρονικό, πού ἐν αὐτῷ συντηρεῖται ἡ ἐνότητα τοῦ Γένους τῶν Ὁρθοδόξων, πού ἀγωνίζεται μὲ τὴ σειρά του γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἔνωσι τοῦ Γένους τῶν ἀνθρώπων. Θεωρῶ ὅτι, παρά τὰ μηκέτι ἀριθμητικῶς συρρικνούμενα ταξίδια τῶν Νεοελλήνων πρὸς Τουρκία, ἡ ἐγχώρια ἀντίληψη γιὰ τὸ Πατριαρχεῖο τὸ τοποθετεῖ μεταξὺ ἐθνικοῦ φολκλόρ καὶ μουσειακῆς ἀρχαιότητος, τὴν ὁποία καὶ ἐπισκέπτονται, ἂν τοὺς περισσεύει χρόνος ἀπὸ τὶς δερματαγορὲς. Ἀκόμη καὶ οἱ ἐντυπες ἢ διὰ ὀργανώσεως ταξιδίων ἐκρήξεις ὑπερασπίσεως τῆς πατριαρχικῆς ὑποστάσεως —ὡσάν νὰ μποροῦσαν οἱ ὑπερασπιζόντες νὰ ὑπερασπιστοῦν ἑαυτοὺς ἀπὸ τὴν ψύχωση τῆς δημοσιομανίας— δὲν ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὸν μικρονοϊκὸ φολκλορισμὸ καταναλωτῶν.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐιλόγως θὰ μᾶς ρωτοῦσε κάποιος τί προτείνουμε. Ὁ φίλτατος Χαραλαμπίδης λ.χ. προτείνει τὴν ἀναγνώριση κρατικῆς ὑπόστασης στὸ Πατριαρχεῖο — ὅσο κι ἂν ἐντοπίζω ἀπρόθετο βατικανισμό, κρίνω συζητήσιμη κι ἄκρως ἀξιόλογη τὴν πρόταση, θεμελιωμένη, βεβαίως, ἐκκλη-

σιολογικά. Ο Έλλην πρωθυπουργός εξ άλλου έχει δηλώσει ότι θά ζητήσει να αλλάξει ο τρόπος εκλογής Πατριάρχη — εδῶ τί νά πῶ προτοῦ βεβαιωθῶ ὅτι δέν πρόκειται γιά ἔωλο σλόγκαν. Τό πρόβλημα, ὅμως, παραμένει καί μαζί του ἡ σύνολη ἀμηχανία μας. Στήν παρούσα περίπτωση ἡ σιωπή ἴσως καί νά μὴν εἶναι ἡ καλύτερη λύση ἔστω καί ἂν ἐκλαμβάνεται ὡς διπλωματία ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτήρος. Ὅταν ὁ Imperator Μπούς ἀπαξιοῖ νά συναντηθεῖ μέ τόν Πατριάρχη κατά τό θερινό ταξίδι του στήν Τουρκία, διαλύοντας καί τίς τελευταῖες αὐταπάτες ὅταν «οἱ γάμοι τοῦ Ἀχιλλέως» ἀπεδείχθησαν παραμύθια, καί νέες Αὐλίδες, ἀλίμονο, μᾶς ἀναμένουν ὅταν ὁ διονυσιασμός τῶν δικῶν μας μετεβλήθῃ σέ φαρμακεία, τότε πρέπει νά εἶμαστε λιγόλογοι καί εὐθυβόλοι.

Κατ' ἀρχήν θά μπορούσε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, σέ συνεργασία μέ ἄλλες ὀρθόδοξες τοπικές Ἐκκλησίες τῆς Βαλκανικῆς καί τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων συμπεριλαμβανομένων, νά ἡγηθεῖ ἐκστρατείας προβολῆς καί διεθνούς ἀναγνώρισης τῆς οἰκουμενικότητας τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Ἐννοεῖται ὅτι τό εὖρος αὐτῆς τῆς ἐκστρατείας θά ὑπερβαίνει τά ὄρια τοῦ ἐρωπαϊκοῦ χώρου, κατατείνοντας σέ μιᾶ διαφωτιστική παγκοσμιοποίηση — πέρα βέβαια ἀπό φιλοδοξίες παπικοῦ τύπου — τοῦ ἐνοποιητικοῦ ρόλου πού διαδραματίζει τό Φανάρι. Ἡ δυσκολία τοῦ ἐγχειρήματος ἔγκειται στήν προϊοῦσα ἐνιασιοποίηση τοῦ κόσμου ὑπό τό δυτικό πρότυπο βίου, πού μέ τό μανδύα τῆς «νέας τάξης» ἐγκαθιστᾶ μιᾶ νέα «οἰκουμένη» δέν πρόκειται

γιά ἀνταγωνισμό τῆς μιᾶς οἰκουμένης — τῆς χριστιανικῆς — πρὸς τήν ἄλλη, ἀφοῦ ἡ δεύτερη εἶναι ψευδώνυμη καθ' ὅσον ἐπιβάλλεται ἄνωθεν μέ μηχανισμούς συνενώσεως γύρω ἀπό ἄλλοτριωτικά καθολικά ἰσοδύναμα. Πρόκειται, ἀπλῶς, γιά μεταβολή τῶν κριτηρίων τῆς πνευματικότητας ἀπό τό ἐκκλησιοκεντρικό ἐπίπεδο στό ἀνθρωποκεντρικό (ἀνθρωπαρέσκεια). Ὡστόσο παρά τήν δυσχέρεια τοῦ ἐγχειρήματος εἶναι ἄκρως ἀπαραίτητη ἡ κατάδειξη τῶν ἱστορικοθεολογικῶν διαστάσεων τῆς rax Christiana μέ τόν ἐγγενῆ τῆς σεβασμό στήν πολιτιστική ἰδιαιτερότητα κάθε λαοῦ.

Ἐάν ἡ ἐν λόγῳ ἐκστρατεία ἀποδώσει καρπούς θά εἶναι, ἐκτός τῶν ἄλλων, ἀδύνατο γιά τήν τουρκική ἡγεσία νά προκαλεῖ τό Πατριαρχεῖο ἀμέσως ἢ ἐμμέσως. Τοῦτου δοθέντος, ὁ τρόπος ἐκλογῆς Πατριαρχῶν καί ἡ νομική ὑπόσταση τοῦ Φαναρίου θά διαμορφωθεῖ ὑπό τήν ἄγρυπνη παρουσία τῆς διεθνούς κοινότητος, μέ πιστότητα στήν παράδοση ἀναδείξεως Ἑλληνορωμοῦ Πατριάρχη.

Ἐκτιμῶ ὅτι, πρὸς τό παρόν, θά ἦταν ἀρκετή μιᾶ τέτοια πρωτοβουλία, ἐννοηματομένη μέ σωτηριολογική διάσταση — ἀκόμη καί στό ἐπίπεδο τῆς ἐπιβίωσης — γιά τόν κόσμο. Εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τίς ἐλληνοτουρκικές λυκοφιλίες ἄς ἀσχοληθεῖ τό ἔθνος. Μέ πένθος καί περίσκεψη.

Η ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

του Μιχαήλ Γ. Δανίκα

Τό ότι η Τουρκία απειλεί άμεσα και θρασυτάτα την εδαφική άκεραιότητα της πατρίδος μας είναι βέβαια πασίγνωστο. Οι τελευταίες δέ κινήσεις της, πού προσβλέπουν σέ μιά άτυπη έστω σύμμαχία μέ την «Μακεδονία» τών Σκοπίων καθώς και μέ τούς μουσουλμάνους τής Βοσνίας — Έρζεγοβίνης¹, πείθουν και τόν πλέον άφελή γιά τήν προσπάθεια δημιουργίας ενός άσφικτικού κλοιού γύρω άπό τήν Έλλάδα πού σάν άπώτερο στόχο έχει τήν άνευ όρων παράδοσή μας και τόν διαμελισμό τού έθνικού μας χώρου. Η σημερινή ασάθεια πού επικρατεί στη Γιουγκοσλαβία, ή συνεχιζόμενη κατοχή τής Κύπρου μας, οί παλλικαρισμοί τής Τουρκίας στό Αίγαίο και τήν Θράκη μας είναι ένδεικτικά τού πόσο κρίσιμες ώρες διέρχεται τό έθνος.

Στό παρόν άρθρο σκοπός μας είναι νά θίξουμε και νά σχολιάσουμε μερικά σημεία τής τουρκικής έξωτερικής πολιτικής και άκόμα νά προτείνουμε τρόπους δράσεως, κατά την γνώμη μας, τής ελληνικής έξωτερικής πολιτικής.

Είναι γνωστό πώς μέ τόν πόλεμο τού Κόλπου ό ρόλος τής Τουρκίας στην περιοχή τής Ανατολικής Μεσογείου και τής Μ. Ανατολής αναβαθμίστηκε. Τό ταξίδι τού Αμερικανού προέδρου τόν Ίούλιο τής φετινής χρονιάς στην Άγκυρα και ή πλήρης ύποστήριξή του γιά τίς τουρκικές θέσεις επιβεβαιώνουν μέ τόν πλέον πανηγυρικό τρόπο τήν παραπάνω άποψη. Η αναβάθμιση όμως αυτή καθώς και τά παντουρανικά σχέδια τής Τουρκίας περκλείουν και κάποιους κινδύνους τούς όποιους καλόν θά ήτο νά μπορούσε νά εκμεταλευθί πρós ίδιον όφελος ή ελληνική πλευρά.

Η πρόσφατη σφαγή τών Κούρδων στό Ίράκ (μετά τό πέρας τού πολέμου τού Κόλπου) και ή προσφυγιά τους κατά εκατοντάδες χιλιάδες στό τουρκικό Κουρδιστάν δέν δίδει μόνο λαβή στην τουρκική προπαγάνδα νά προσποιείται τόν προστάτη τών Κούρδων (όπως άλλωστε τό θέλει και ό Όζάλ²). Τήν ίδια στιγμή ή άριθμητική ένίσχυση τών Κούρδων στό άνατολικό τμήμα τής

Τουρκίας μπορεί ν' άποτελέση άκόμη μεγαλύτερο πρόβλημα γιά τήν εδαφική άκεραιότητα τής Τουρκίας και έστία τώνάσεως τού έθνικού των φρονήματος³.

Παρά τήν θεατρική — και όχι ουσιαστική — χειρονομία τού Όζάλ γιά άρση τών άπαγορεύσεων στην χρήση τής Κουρδικής γλώσσας μέχρι στιγμής τουλάχιστον ή χρήση τής κουρδικής επιτρέπεται μόνο στό οικογενειακά πλαίσια⁴. «Λαός ξεχασμένος άπό τούς Θεούς», κατά μιά προσφυή φράση τής έγκυρης έπιθεωρησεως Le Monde Diplomatique (Δεκέμβριος 1990, σ. 17), «όρεσειβισι Τουρκοί» κατά τούς προπαγανδιστές τής Άγκυρας, οί Κούρδοι, λαός 14-15 εκατομμυρίων μέ τήν πατρίδα τους νά καλύπτει τό 30% τής συνολικής επιφανείας τής Τουρκίας, άποτε-

λούν μιά μόνιμη άπειλή γιά τό ρατσιστικό-άποικιοκρατικό καθεστώς τής Άγκυρας.

Η όποια αναβάθμιση τού ρόλου τής Τουρκίας στην ευρύτερη μεσανατολική περιοχή θά βρísκεται πάντα άντιμέτωπη μέ κάποιες παραμέτρους τού έθνικοαπελευθερωτικού άγώνος τών Κούρδων πού είναι δύσκολο νά προβλεφθούν. Μήπως άραγε ή ιδέα τού βουλευτού τού κυβερνώντος κόμματος Eyup Asik γιά τήν δημιουργία κουρδικού ίνστιτούτου όπως και ή δήλωση ενός άλλου βουλευτού τού ίδιου κόμματος, τού Naim Gaylani, γιά τό ότι ή Τουρκία θά μπορούσε νά γίνη μιά όμοσπονδία⁵, είναι βεβιασμένες άντιδράσεις σ' αυτές άκριβώς τίς άπρόβλεπτες παραμέτρους τού κουρδικού προβλήματος;

Όπως και νάχει τό πράγμα, οί Κούρ-

δοι είναι άποφασισμένοι να συνεχίσουν μέχρι την τελική τους δικαίωση. Παρά τις αντιξοότητες και την —πέρα από κάθε νοσηρή φαντασία— κτηνωδία των τουρκικών καταδιωκτικών άρχων⁶ οι άγωνες των Κούρδων στο τουρκοκρατούμενο Κουρδιστάν έχουν μιά τεράστια λαϊκή ύποστηρίξη⁷. 'Η ελληνική πλευρά θάπρεπε με την σειρά της να κάμη ότι είναι δυνατόν για την ένισχυση του εθνικοαπελευθερωτικού άγώνος των Κούρδων και για τόν έδαφικό διαμελισμό της πέραν του Αιγαίου «φίλης και συμμάχου».

'Η αναβάθμιση του ρόλου της Τουρκίας καθώς και ή τακτική της από καιρού εις καιρόν κατακρατήσεως των υδάτων του Τίγρητος και του Εϋφράτου, δέν μπορεί παρά ν' άνησυχή βαθύτατα την Συρία πού και αυτή διεκδικεί πρωτεύοντα ρόλο στην περιοχή. 'Ηδη ύπάρχει τό προηγούμενο του 'Ιανουαρίου του 1990 όταν ή Τουρκία κατεκράτησε τά ύδατα των άνωτέρω ποταμών για ένα ολόκληρο μήνα⁸. Τούς φόβους της Συρίας για τό ότι τό νερό μπορεί νά χρησιμοποιηθί ως μέσον εκβιασμού, ένισχύουν επίσης και κάποιες ανάλογες δηλώσεις Τούρκων επισήμων (ανάμεσα τους βέβαια και του 'Ιδίου του 'Οζάλ). "Αν σ' όλ' αυτά προστεθεί και ή παλαιά —και δικαία— διεκδίκηση της 'Αλεξανδρέττας από την Συρία (ή όποια παρεχωρήθη τό 1939 από την Γαλλία στην Τουρκία), τότε κατανοεί κανείς ότι ή Τουρκία έχει ν' αντιμετώπιση μιά ακόμη ανταγωνίστρια δύναμη στα νότια σύνορά της.

Αυτό πού ισχύει για την Συρία, σχετικά μέ την κατακράτηση των υδάτων του Τίγρητος και του Εϋφράτου, ισχύει και για τό 'Ιράκ⁹. Πέραν αυτού, ή επιθυμία του 'Ιράκ νά τιθασεύσει και έξουδετερώση τόν εθνικοαπελευθερωτικό άγώνα των Κούρδων δέν σημαίνει ότι ή πολιτική του συμπίπτει αναγκαστικά μέ αυτήν της Τουρκίας. 'Η επιθυμία της Τουρκίας νά έπωφεληθί από τις κατάλληλες συνθήκες για νά κατακτήση τις πετρελαιοφόρες περιοχές της Μοσούλης και του Κιρκούκ στο Βόρειο 'Ιράκ δείχνει μάλλον πώς ή όποια συμμαχία της μέ τό 'Ιράκ έχει εύκαιριακό χαρακτήρα για την αντιμετώπιση του κοινού... αντιπάλου τους: των Κούρδων. 'Αλλά οι συνοριακές διαφορές και οι έδαφικές διεκδικήσεις προχωρούν βαθύτερα. 'Ο Coskun Kirca, έμπειρος Τούρκος διπλωμάτης και συνεργάτης της εφημερίδος Mliyet, τονίζει: «Οι 'Αραβες θέλουν ν' απελευθερώσουν έδαφη πού θεωρούν δικά τους. Τό 'Ιράκ έχει βλέψεις στην περιοχή του Χακαρί (στό νοτιοα-

ναλικό άκρο της Τουρκίας) και δέν μπορούμε νά ξεχάσουμε ότι ό Σαντάμ Χουσεϊν άρχισε τόν πόλεμο εναντίον του 'Ιράν τό 1980 για νά υπερασπίση τους 'Αραβες του Κουζιστάν¹⁰. Σχετικά μ' αυτή την τελευταία φράση του Τούρκου διπλωμάτη, καλόν θά ήτο νά μη λησμονούμε την σημαντική 'Αραβική μειονότητα πού ύπάρχει στα νοτιοανατολικά της Τουρκίας και ειδικά στην γύρω από τό Μαρντίν περιοχή.

'Αλλ' εκείνος ό ανταγωνισμός πού σήμερα βρίσκεται σε λανθάνουσα κατάσταση και κάποτε ίσως εκδηλωθί μέ επιπτώσεις για όλους την περιοχή της Μ. 'Ανατολής, είναι μεταξύ της Τουρκίας και του 'Ιράν, εκφραζόμενος κυρίως σε δύο επίπεδα: στό ένα, το 'Ιράν δέν θ' άφηνε την Τουρκία νά καρπωθί τά πετρέλαια της Μοσούλης και του Κιρκούκ. 'Ετσι δήλωσε ρητά κατά την διάρκεια του πολέμου του Κόλπου, ότι δέν θά παρέμενε άπλός θεατής σε μιά πιθανή συμμετοχή της Τουρκίας στον πόλεμο εναντίον του 'Ιράκ.¹¹ Τό 'Ιράν, έχοντας τό 9,3% της παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου και τό 13,1% της αντίστοιχης σε φυσικό άέριο, διεκδικεί ένα κυρίαρχο ρόλο στην περιοχή, την στιγμή μάλιστα πού προσβλέπει σε κέρδη (έδαφικά ή πολιτικά) από μιά μελλοντική άναταραχή στο 'Ιράκ όπου τό 60% του πληθυσμού είναι σιίτες¹².

Στό δεύτερο επίπεδο, τό 'Ιράν φαίνεται άποφασισμένο νά μήν επιτρέψη στην Τουρκία νά εκμεταλευθί την μουσουλμανική μειονότητα της ΕΣΣΔ για ν' άποκομίση όφέλη. Και δικαιολογημένα: οι κάτοικοι του 'Αζερμπαϊτζάν είναι κατά τά τρία τέταρτα σιίτες και όχι

σούνιτες, οι δέ Τατζίκοι είναι περσόφωνοι και όχι τουρκόφωνοι¹³. 'Οπως σωστά σχολιάζεται σε πρόσφατο άρθρο¹⁴, ό τουρκο-ιρανικός ανταγωνισμός μετά την στρατιωτική ήττα του 'Ιράκ θά γίνη ακόμη πιό πρόδηλος¹⁵.

Θά αναφερθούμε τέλος εν συντομία και στα μειονοτικά ζητήματα πού προσπαθεί νά ύποδαυλίξη ή Τουρκία (αυτή ή κατ' έξοχήν χώρα των μειονοτήτων). Οί κατά καιρούς προκλητικότερες δηλώσεις των προβοκατόρων της 'Αγκύρας, τύπου Σαδίκ για την 'Ελλάδα ή τύπου 'Αχμέτ Ντογκάν για την Βουλγαρία¹⁶, δείχνουν πώς οι Βαλκανικές χώρες πρέπει τώρα άμέσως ν' απαντήσουν στις μηχανορραφίες της Τουρκίας. Άύριο θά είναι πολύ άργά για όλους μας. 'Οσον άφορά στην πατρίδα μας τό τουρκικό προξενείο της Κομοτηνής πρέπει νά κλείση, δεδομένου ότι σε όλα τά χρόνια λειτουργίας του δέν ήτο τίποτε άλλο παρά σφηκοφωλιά πρακτόρων της Τουρκίας. 'Η άνακίνηση μειονοτικών ζητημάτων από την Τουρκία, ύπαγορεύει μιά ελληνική έξωτερική πολιτική επιθετική πού θά θέση πριν άπ' όλα θέμα άναγωνίσεως της γενοκτονίας των Πόντιων αδελφών μας στις πρώτες δεκαετίες του αιώνας μας από τους Τούρκους¹⁷. Μιά ελληνική έξωτερική πολιτική πού θά καταγγείλει τό τουρκικό κράτος ως ήθικό και φυσικό ατύτουργό της γενοκτονίας των Μικρασιατών 'Ελλήνων, των 'Αρμενίων και (σήμερα) των Κούρδων. Μιά ελληνική έξωτερική πολιτική πού θά καταγγείλει τους τουρκισμούς του Σεπτεμβρίου του 1955 εναντίον των 'Ελλήνων της Κωνσταντινουπόλεως σε όλα τά διεθνή

Κούρδοι άντάρτες επιστρέφουν από τή μάχη.

βήματα.

Στό άρθρο αυτό προσπαθήσαμε να θιξομε (έν συντομία είναι αλήθεια) μερικές από τις προκλήσεις και τά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Τουρκία σήμερα. Μιά χώρα εθνολογικά ετερογενής¹⁸ ή όποια όμως φιλοδοξεί να παίξει τον ρόλο μεγάλης δυνάμεως στην λεκάνη της Άν. Μεσογείου και στον μεσανατολικό χώρο. **Φρονούμε πώς ή πατρίδα μας πρέπει να στοχεύσει σε συμμαχίες με όλες τις χώρες εκείνες οι οποίες για τον Άλφα ή βήτα λόγο αντιτίθενται στην επεκτατική πολιτική της Τουρκίας.** Αυτοί οι στόχοι, αυτές οι συμμαχίες καλούν την Ελλάδα να σφυρηλατήσει τους δεσμούς της με τά ὀρθόδοξα ἔθνη του Βαλκανικού χώρου, την Σερβία, την Βουλγαρία και την Ρουμανία ει δυνατόν, καθώς επίσης και τους δεσμούς της με τον Άραβικό κόσμο και τό Ίράν. Κατά τή γνώμη μας, ἕνας από τους ἄξονες, γύρω από τους οποίους θᾶπρεπε να κινηθῆ ἡ ἔξωτερική πολιτική της Ἑλλάδος είναι και ἡ στενή συνεργασία με τήν ΕΣΣΔ, με τήν όποια μᾶς ἑνώνουν ἡ ὀρθόδοξία και πολιτιστικοί δεσμοί πολλῶν αἰώνων. Ἡ φιλία και συνεργασία με τήν ΕΣΣΔ πρέπει κατά τήν γνώμη μας ν' ἀναπτυχθῆ δεδομένου ὅτι ἡ Μόσχα δέν ᾗ ἄβλεπε με καλό μάτι τήν ἀνάμειξη τῆς Ἀγκυρας στις ὑποθέσεις τῶν μουσουλμανικῶν μειοψηφιών¹⁹ στις νότιες περιοχές τῆς ΕΣΣΔ.

Ἡ σημερινή ἀκατάσχετη ἐπιθετικότητα τῆς Τουρκίας στην Κύπρο, τό Αἰγαίο και τήν Θράκη, καλεῖ γά μιά ἀνάλογη ἀπάντηση ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς²⁰. Μιά ἀπάντηση ἐπιθετική, τόσο στό διπλωματικό ἐπίπεδο, ὅσο και στό στρατιωτικό, με ἐνίσχυση τῆς Κύπρου μας και τῆς πολεμικῆς μηχανῆς μας στό Αἰγαίο και τόν Ἐβρο. Ἄς κατανοήση ἐπιτέλους ἡ πολιτική ἡγεσία και τῆς Ἑλλάδος και τῆς Κύπρου ὅτι στην θραυσότητα τῆς Ἀγκυρας δέν μπορούμε ν' ἀπαντᾶμε με προτάσεις ἀφοπλισμοῦ²¹. Ἄς καταλάβουν πλέον οἱ πολυπράγμονες πολιτικοί μας ὅτι με τήν τακτική τους, τακτική διαρκῶν ὑποχωρήσεων και ραγιαδισμού, θά συντελέσουν τά μέγιστα στην συρρίκνωση τοῦ Ἑλληνισμού. Καί ἄς καταλάβουν ἐπιτέλους, ἔστω κι' ἄν σ' αὐτούς τούς καιρούς τοῦ πλαδαροῦ κοσμοπολιτισμοῦ δέν θέλουν κᾶν νά τ' ἀκοῦν, ὅτι ἡ Βόρεια Κύπρος, ἡ Β. Ἡπειρος, ὅπως και ἡ Ἄν. Θράκη, ἡ Μ. Ἀσία και ὁ Πόντος περιμένουν τήν λύτρωση.

Σημειώσεις.

1. Παρά τήν προσέγγιση τῶν μουσουλμάνων τῆς Βοσνίας - Ἐρζογοβίνης με τήν Ἀγκυρα, οἱ πρῶτοι σέ μιά ἀναπάντεχη ἀλλαγῆ κατευθύνσεως δήλωσαν πῶς ὑποστηρίζουν τήν Σερβία στην διαμάχη τῆς με τούς Κροάτες (The European, 26-29 Ἰουλίου 1991, σ. 2).
2. Ἴδε τήν συνέντευξη τοῦ Τουρκοῦτ Ὁζάλ στην ἰσπανική El Pais, 20 Ἰουνίου 1991, με τίτλο "La cultura Kurda no existe" (Ἡ κουρδική κουλτούρα είναι ἀνύπαρκτη). Στην συνέντευξη αὐτή ὁ Τοῦρκος πρόεδρος ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ Τουρκία είναι ἕνα εἶδος προστάτη γιά τούς Κούρδους (!). Ἰσχυρίζεται πῶς ο συνολικός ἀριθμός τῶν Κούρδων στην χώρα του δέν ὑπερβαίνει τά 7-8 ἑκατομύρια (!) Ἀκόμη, λέγει πῶς ἡ κουρδική γλῶσσα είναι συνουθῆλημα διαλέκτων, βασιζόμενος σέ ἔργασις ἑνός γαλιανέζου ἐπιστήμονα, τοῦ ὁποῦ ὅμως ἄγνωστὸ ὄνομα! Ἀκόμη ὅτι στην ἀνατολική Τουρκία οἱ Κούρδοι είναι σχετικᾶ λίγοι και ὅτι ἄν γινόταν δημοψήφισμα τό 85% τῶν Κούρδων θά ἀντιτίθετο στην δημιουργία ἀνεξαρτήτου κουρδικοῦ κράτους (φυσικά τό 85% πού ἀναφέρει ὁ Ὁζάλ είναι ἐντελῶς αἰθαίρετο). Σέ κάποιο σημείο τῆς συνεντεύξεως του λέγει τά ἑξῆς: «Στήν Τουρκία κανείς δέν ἔχει ἀκριβῶς ποιά είναι ἡ καταγωγή του, διότι πᾶσι πολλοίς καιρός ἀπό τότε πού οἱ διάφορες ἐθνότητες ἔχουν ἀναμιχθῆ μεταξύ τους.» (Ἡ Τουρκία) είναι αὐτό πού ὀνομάζουμε meeting rot τῆς Ἀνατολῆς». Φρονούμε πῶς ἡ δήλωση αὐτή τοῦ Ὁζάλ είναι ἐξαιρετικᾶ σημαντική: πρῶτον, διότι παραδέχεται τήν ὑπαρῆ ἔθνοτήτων στην χώρα του, και δεύτερον διότι αὐτός ὁ ἴδιος, τό πῶ ἐπίσημο πρόσωπο τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, ἀμφισβητεῖ τήν ἱστορική και φυλετική συνέχεια τοῦ ἔθνους στό ὁποῖο ὑποτίθεται ὅτι ἀνήκει. Θά ἦτο εὐχῆς ἔργον νά ἐκμεταλεῦθῆ ἡ ἑλληνική πλευρά δεόντως τήν ἀποκαλυπτική συνέντευξη τοῦ Τοῦρκου προέδρου.
3. Ἴδε: Γ. Καραμελιᾶ, «Ἡ Τουρκία και τό Κουρδικό ζήτημα μετὰ τήν κρίση τοῦ Κόλπου», Ἑλλοπία, τεῦχος 6, σ. 40-44.
4. Ἴδε: Κ. Ἀλῆ, «Yan Kurdistan Yan neman», Ἑλλοπία, τεῦχος 6, σ. 45-47.
5. Ἴδε: Alain Gresh, «La Turquie ebranlée par les mutations regionales», Le Monde Diplomatique, Ἰούλιος 1991, σ. 16-17.
6. Ἴδε: Τήν σειρά ἄρθρων με γενικό τίτλο: «The Turks want in», Newsweek, 21/5/1990. Σ' ἕνα ἄπ' τά ἄρθρα ἀναφέρεται ὅτι Τοῦρκοι στρατιῶτες ὑπερῆσαν κατοίκους Κουρδικῶν χωριῶν νά φάγουν τά περιττώματά τους. Στό ἴδιο τεῦχος τοῦ Newsweek ὁ ἀναγνώστης μπορεί νά διαβάσει δήλωση τοῦ Τοῦρκου στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς περιοχῆς: «Ἄν μᾶς ἔδιναν ἐλευθερία κινήσεων, δέν θά ξαναφύτρωνε χορτάρι σ' ὅλη τήν περιοχή». Αὐτά, χωρίς ἄλλα σχόλια...
7. Ἴδε: Christiane More, «Les Kurdes une fois encore oubliés», Le Monde Diplomatique, Δεκέμβριος 1990, σ. 17.
8. Ἴδε τό ἄρθρο: «Les dossiers a ouvrir quand les armes se seront tués» Le Monde Diplomatique, Φεβρουάριος 1991, σ. 8-9. Ἐπίσης γιά τό θέμα τῆς κατακρατήσεως τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν Τίγρητος και Εὐφράτου, ἴδε και: Christiane More, «Les Kurdes, une fois encore oubliés», Le Monde Diplomatique, Δεκέμβριος 1990, σ. 17.
9. Ἴδε σημείωση 8.
10. Ἴδε σημείωση 5.
11. Ἴδε σημείωση 3.
12. Ἴδε Yann Richard, «Teheran entre tant d'ecueils», Le Monde Diplomatique, Μάρτιος 1991, σ. 14.
13. Ἴδε, Μ.Γ. Λανίκα, «Παντουρανικά ἄνετρα», Κοινωνικῆς Τομέας, Ὀκτώβριος 1990, σ. 420-421.

14. Ἴδε σημείωση 3.
15. Ἴδε σημείωση 5. Σ' αὐτό ἄς ἀκούσουμε τί ἔχει νά πῆ ὁ Ertugrul Orkok, ἀρχισυντάκτης τῆς urtiyeyet: «Οἱ Σοβιετικοί δέν μπορούν νά διατηρήσουν τήν ἀτοκρατορία τους ἄν δέν κᾶνουν κάποιες παραχωρήσεις στους ποικίλους ἐθνικισμούς. Είναι πρὸς τό συμφέρον τους νά ἐπηρεάσουμε τά πράγματα ἐκεῖ (στις περιοχές με ἔντονο μουσουλμανικό στοιχείο), και νά τά ἐπηρεάσουμε βασιζόμενοι στό λαϊκό μοντέλο μας (και φυσικά) ἐναντίον τῶν φανατικῶν ἰσλαμικῶν στοιχείων». Βλέπουμε ἄρα καθαρά πῶς οἱ ριζές τοῦ τουρκο-ιρανικοῦ ἀνταγωνισμού είναι βαθύτατες.
16. Ὁ Ἀχμέτ Ντογκάν, ἀρχηγός τοῦ μουσουλμανικοῦ μειοψηφικοῦ κόμματος «Κίνηση γιά τά δικαιώματα και τίς ἐλευθερίες», δήλωσε τά ἑξῆς προκλητικά: «Ὁ βουλγαρικός δρόμος πρὸς τήν Εὐρώπη περνᾶ ἀπό τήν Τουρκία, τόν Βόσπορο και τόν τάπητα τῶν Ἰσλᾶμ.» Ἴε: Christophe Chiclet, «La si sage Bulgarie en route permanente», Le Monde Diplomatique, Ὀκτώβριος 1990, σ. 7.
17. Ἴδε: Φ. Φουντουκίδη, «19η Μαΐου: Οἱ Πόντιοι ἀπαίτουν ἀναγνώριση τῆς γενοκτονίας», Ἑλλοπία, τεῦχος 6, σ. 36 καθώς και Β. Ἀτζιζῆ, «Ἡ γενοκτονία τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου και ἡ τουρκική ἀντίδραση», Ἑλλοπία, τεῦχος 6, σ. 37-39.
18. Ἄς μῆν λησμονοῦμε τῆ δήλωση τοῦ Σ. Ντεμιρέλ: «Στή Τουρκία ὑπάρχουν 26 ἐθνικῆς ὀμάδες». Ἴδε Β. Ἀτζιζῆ, «Γιά τό ἐθνικό ζήτημα στην Τουρκία», Ἑλλοπία, τεῦχος 5, σ. 20-21.
19. Ὁ Coskun Kitca δήλωσαν τά ἑξῆς κατακλητικᾶ: «Ἐάν οἱ Ἀρμένιοι ἐπιτίθεντο στό Καραμπάχ (τῶν Ἀρμενικῶν θύλακα στό Ἀζερμπαϊτζάν) ἡ Τουρκία θά ἐπέμβανε.» (Ἡ Τουρκία) εἶχε ἤδη εἰδοποιήσει σχετικᾶ τήν Μόσχα. Οἰαδήποτε κυβέρνηση θά ἦτο ὑποχρεωμένη νά τό πράξῃ». Ἴδε: Alain Gresh, «La Turquie ebranlee par les mutations regionales», Le Monde Diplomatique, Ἰούλιος 1991, σ. 16-17. Ἡ δήλωση, πού προέρχεται ἀπό κάποιον πού ἀκόμη και σήμερα είναι σύμβουλος τοῦ τουρκικοῦ ὑπουργοῦ ἔξωτερικῶν, λέει πολλά σχετικά με τίς ὀρέξεις τῆς Τουρκίας. Τό τερατώδες είναι ὅτι ἀπευθύνεται σέ μιά χώρα - ὑπερδύναμη...
20. Μιά ἐπιθετική ἑλληνική ἔξωτερική πολιτική στις σημερινῆς κρίσιμες συνθήκες δέν είναι φυσικά πολυτέλεια, ὅπως νομίζουν μερικοί ἀνευροί και ἀσπονδῶλοι. Ἀποτελεῖ ἀδήριτη ἐθνική ἀνάγκη, εἰδικᾶ τήν ὄρα πού ἡ «φιλη» ἐξ Ἀνατολῶν ἔχει ἀποκτήσει περισσή αὐτοπεποιθῆση και —ἐν πολλοῖς— αὐθάδεια ἀπό τήν ἀνευδρων ὑποστήριξη τῆς πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὑπερδυνάμεως. Τά λόγια τοῦ Kamran Inan, ὑπουργοῦ στην τωρινή κυβέρνηση, είναι ἐνδεικτικᾶ τοῦ ρόλου πού θέλει νά παίξει ἡ Τουρκία: «(Μετὰ τά γεγονότα τοῦ Κόλπου) θά ἔχουμε ἕνα ρόλο πολύ πῶ ἐνεργητικό στην Μ. Ἀνατολή. Κανείς ἄλλος ἐκτός ἀπό ἡμᾶς δέν μπορεί νά καταλάβῃ τήν ἐξέχουσα αὐτή θέση». Ἴδε: Alain Gresh, «La Turquie ebranlee par les mutations regionales», Ἰούλιος 1991, σ. 16-17).
21. Γνώμη μας είναι πῶς προτάσεις ἀφοπλισμοῦ δέν ἔχουν ἔννοια τήν στιγμή πού ἡ κατοχή στην Βόρεια Κύπρος συνεχίζεται και τήν στιγμή πού ἡ Τουρκία συνεχίζει τίς προκλήσεις τῆς σ' ἄλλα μέτωπα. Κάτω ἀπό τέτοιες συνθήκες, αὐτοῦ τοῦ εἶδους οἱ προτάσεις ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς μόνο ὅς ἐνδείξει ἀδυναμίας τῆς μπορούν νά ἐκληφθοῦν ἀπό τούς ἀσπονδούς φίλους μας.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

του Ἀχ. Γ. Λαζάρου*

Οι σχέσεις μεταξύ λαών και κρατών καθίστανται φιλικές ή εχθρικές ανάλογα με τὰ σχολικά βιβλία, υποχρεωτικά, βοηθήματα και δῆθεν ἐλεύθερα δημοσιεύματα, στὰ ὁποῖα καταχωρίζονται γνώσεις, πληροφορίες, χαρακτηρισμοὶ γιὰ συνανθρώπους γειτονικῶν ἢ καὶ ἀπομακρυσμένων χωρῶν, σύμφωνα με τὴν ἀλήθεια ἢ με σκοπιμότητες παραπλανήσεως καὶ, τὸ χειρότερο, ἐμφυσήσεως πνεύματος ἀντιπαλότητος, μίσους καὶ ἐκδικήσεως.

Τὸ γενικὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τῆς ἱστορίας μετὰ τον Α΄ παγκόσμιον πόλεμον

Μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον οἱ παιδαγωγοὶ ἀπέδωσαν μεγάλο μέρος τῆς φρίκης καὶ τῶν καταστροφῶν στὴν ἀκαταλλήλότητα τῶν σχολικῶν ἐγχειριδίων ἱστορίας, μετὰ τὰ ὁποῖα γαλουχήθηκαν οἱ προηγούμενες γενεές, ὥστε νὰ συγκρουσθοῦν, μετὰ πρωτοφανῆ μανία καὶ ἀπανθρωπιά.

Γιὰ τὴν ἀποσόβηση μελλοντικῶν σκληρῶν ἐνόπλων ἀναμετρήσεων σχεδιάζονται μεταπολεμικὰ ἐκπαιδευτικὲς μεταρρυθμίσεις. Κυρίως ἐπιδιώκονται βελτιώσεις τῆς ὕλης πού θὰ περιλαμβάνεται στὰ βιβλία ἱστορίας, καὶ ἐνίσχυση τοῦ ἐπιστημονικοῦ χαρακτήρα τῶν μαθημάτων. Μάλιστα τὸ δεύτερο ἐπιφέρεται στοὺς διδάσκοντες ὡς προσωπικὴ ἀποστολή τους. Συγκεκριμένα τὸ 1923 ὁ Discry ἀναφέρει: « Ἀξίζει ὀλοένα περισσότερο νὰ τελειοποιῶμε, νὰ ἐνισχύομε τὸν ἐπιστημονικὸν χαρακτήρα τῶν μαθημάτων. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ προσωπικὸς ρόλος τοῦ καθηγητῆ, στὸν ὁποῖο τὰ νέα προγράμματα δὲν θὰ προσφέρουν αὐτοματικὰ τίποτα τὸ καινούργιο, τίποτα τὸ γόνιμο. Μιὰ μεταρρύθμιση δὲν εἶναι χρησὶμη καὶ πολὺτιμη παρὰ μόνον ὅταν ἀπαντᾷ σὲ μιὰ καινούργια σύλληψη». Καὶ προσθέτει κάτι, πού λείπει καὶ σήμερα:

Κωνσταντινούπολη. Σεπτέμβριος 1955: οἱ τῶνοι τῶν Παιδαγωγικῶν...

« Ἡ γενικὴ ἱστορία ἐστὶ ἰδομένη καὶ ἐκτεθειμένη, παύει νὰ εἶναι μιὰ καθαρὴ ἀσκηση τῆς μνήμης γιὰ νὰ γίνῃ μιὰ ἐξαιρετικὴ γυμναστικὴ τῆς προσοχῆς καὶ μιὰ ἐκπαίδευση πάνω στὴν ἐκτίμηση καὶ τὴν κρίση τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πράξεων τους »¹.

Ἄν τὸ τελευταῖο εἶναι βέβαια ἀπραγματοποίητο, ἀφοῦ ἀκόμη τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας παραμένει μνημονικό, ἢ Ἑλλάδα παρὰ τὰ προβλήματα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς σπεύδει ἤδη τὸ 1924 στὴν ἀποδοχὴ προγραμμάτων ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως στὸν τομέα τῆς ἱστορίας κατὰ τὰ διεθνή καὶ ἰδίως δυτικοευρωπαϊκὰ πρότυπα, χωρὶς φυσικὰ τὴν παραμικρὴ παραγνώριση τῶν βαλκανικῶν δεδομένων. Πειστικές εἶναι οἱ πρῶτες ἐκδόσεις τῆς σειρᾶς Λαζάρου - Θεοδωρίδη, ἢ ὁποῖα ἀκολουθεῖ τὴν ἀντίστοιχη γαλλικὴ Malet et Isaac.

Ἐξ ἄλλου, τὸ 1930, ὁργανώνεται στὴν Ἀθήνα τὸ πρῶτον βαλκανικὸ συνέδριον μετὰ γενικὸν θέμα: **Ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας ὡς κύριον μέσον συμφιλίωσης τῶν βαλκανικῶν λαῶν**². Σχεδὸν ταυτόχρονα καὶ ὁ εὐρωπαϊκὸς βορρᾶς, οἱ χώρες

τῆς Σκανδιναυίας, ἀρχίζουν τὶς συνδιασκέψεις ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἱστορικῶν μετὰ σκοπὸν τὴν ἐξεύρεση ἐφικτῶν λύσεων στὴν ἐξουδετέρωση τῆς ἐχθρότητας καὶ πρό πάντων στὴν ταχύτερη καὶ βαθύτερη σύσφιγξη τῶν δεσμῶν φιλίας τῶν ἐπερχομένων γενεῶν τῆς βόρειας Εὐρώπης διὰ μέσου τῶν σχολικῶν βιβλίων.

Μετὰ δύο ἔτη, τὸ 1932, ἡ Δ. Εὐρώπη ἀναπτύσσει εὐρύτερες πρωτοβουλίες. Ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας ἀποτελεῖ τὸ θέμα εἰδικοῦ συνεδρίου, πού συγκαλεῖται στὴ Χάγη μετὰ πρόεδρον τὸν Don Raphael Altamira y Crevea.

Οἱ Βαλκάνιοι ἐκπαιδευτικοὶ καὶ ἱστορικοὶ συνέρχονται γιὰ δευτέρην φορά, τὸ 1933, στὸ Βελιγράδι μετὰ θέμα: **Τὰ σχολικὰ βιβλία ἱστορίας**. Ὁ Μιχαὴλ Λάσκαρις³ μετὰ συγκριτικὴ παρουσίαση τῶν ἐλληνικῶν, γιουγκοσλαβικῶν, βουλγαρικῶν καὶ ρουμανικῶν σχολικῶν βιβλίων ἱστορίας ἀπέδειξε καὶ ἐγίνε δεκτὸ ὅτι καλύτερα ἦσαν τὰ πρῶτα.

Παρόμοιες δραστηριότητες ἐπαναλαμβάνονται ἐπίμονα καὶ μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον. Στὰ πλαίσια

του Ο.Η.Ε. ή U.N.E.S.C.O. ήδη τό 1950 οργανώνει στις Βρυξέλλες εκπαιδευτικό-ιστορικό συνέδριο με θέμα πάλι τά σχολικά βιβλία ιστορίας. Οί σύεδροι συζητούν κατά πρώτον τόν έλεγχο τής ιστορικής αλήθειας, τής άμεροληψίας και άντικειμενικότητας, αλλά έν συνεχεία επιδίδονται στην έπισήμανση και άπάλειψη κάθε στοιχείου, πού δυσχεραίνει ή παρεμποδίζει τήν ανάπτυξη τών φιλικών σχέσεων μεταξύ λαών, όπως προκαταλήψεις, ύβριστικές και ύποτιμητικές-περιφρονητικές έκφράσεις ή και μεμονωμένες λέξεις⁴. Μέ δεύτερο δέ συνέδριο στό Παρίσι έπιχειρείται και μελέτη σύγχρονης και ένιαίας μεθόδου διδασκαλίας τής ιστορίας. Παράλληλη προσπάθεια καταβάλλουν και οι άρμόδιοι παράγοντες του Συμβουλίου τής Εύρώπης, τά δέ άποτελέσματα είναι ένθαρρυντικά και έποικοδομητικά, όπως άποτυπώνονται στις έξαιρετικά ένδιαφέρουσες έκδόσεις⁵, λιτές αλλά περιεκτικές, πού συνιστούν πράγματι πολύτιμους οδηγούς. 'Επί πλέον τό Συμβούλιο τής Εύρώπης από τό 1965 άποκτά και τό Διεθνές Ίδρυμα Σχολικού Βιβλίου τής Βρουνσβίκης⁶, τό όποιο όφείλεται στον όνομαστό καθηγητή Georg Eckert και παρέχει τις ένδειξιμένες κατευθύνσεις για συγγραφή σχολικών βιβλίων άπαλλαγμένων από σφάλματα, παρερμηνείες, έμπάθειες. Τό ίδιο δέ έτος 1965, βλέπει τό φως τής δημοσιότητας και ή διακήρυξη - έκκληση τών Δελφών⁷, κείμενο καταστατικό τής Διεθνούς 'Επιτροπής για τή διδασκαλία τής ιστορίας, πού άποσκοπεί στην ύποβοήθηση τών ιστορικών και τών εκπαιδευτικών τόσο κατά τή συγγραφή όσο και κατά τή διδασκαλία, ώστε να πραγματοποιείται και στις δύο περιπτώσεις ευχερέστερα και άσφαλέστερα ή ιδέα τής παγκόσμιας άνθρώπινης άλληλεγγύης και ειρήνης.

'Οπωσδήποτε δέν άδρανούν μεταπολεμικά⁸ και οι χώρες του 'Ανατολικού Συνασπισμού. Διότι παρά τήν έπιβολή του κομμουνιστικού καθεστώτος με τόν δήθεν διεθνιστικό χαρακτήρα ύποβόσκουν οι έθνικιστικοί άνταγωνισμοί, όπως άλλως τε πρόσφατα άποκαλύφθηκαν περίτρανα. 'Εξ άλλου δέν έλειψαν προγενέστερες άποκαλύψεις από τόν Τσέχο ιστορικό Josef Kabrda⁹, καθώς και έπίσημα δημοσιεύματα¹⁰, τά όποια δυστυχώς οι 'Ελληνες εκπαιδευτικοί και ιστορικοί άπέφευγαν να χρησιμοποιούν, για να μή χαρακτηρισθούν συντηρητικοί και δεξιοί, όροι πού απέκλειαν συνήθως τήν κατάληψη ύψηλών θέσεων ή τήν είσοδο στις πανεπιστημιακές συντεχνίες, όπου κυριαρχούσαν οι

Κωνσταντινούπολη. Σεπτεμβριός 1955: ο τουρκικός όχλος επί τή πλατεία...

«προοδευτικοί», οι θιασώτες και ύπερμαχοι «λαϊκών» δημοκρατιών, ένω γνώριζαν ότι τά καθεστώτα αυτά ήσαν παρωχημένα και άπάνθρωπα. 'Αλλοι άγνοώντας ή ύποτιμώντας τις τόσο πρώιμες, άν και όρθότατες, διαπιστώσεις του Μιχαήλ Λάσκαρι για τήν έπαινετή ποιότητα και άριότητα τών έλληνικών σχολικών βιβλίων ιστορίας, συνεχίζουν, κατά κανόνα καλοπροαίρετα, να δημοσιεύουν και άυτοτελώς τις παρατηρήσεις τους για άνακρίβειες και έλλειψεις, πού άσφαλώς ύπάρχουν¹¹.

Γενικά τά σύνδρομα τής προοδευτικότητας και του άντιευρωπαϊσμού σε συνδυασμό με τήν ένδημική άνοργανωσιά¹² τής έλληνικής πολιτείας, συντελούν στην πλημμελή συμμετοχή ή άπουσία 'Ελλήνων ειδικών από ευρωπαϊκά και διεθνή κέντρα μελέτης του προβλήματος τών σχολικών βιβλίων ιστορίας. 'Η 'Ελλάδα δέν λαμβάνει ενεργό μέρος ούτε καν παρακολουθεί από κοντά με συνέπεια και γνώση όσα γίνονται για τά σχολικά βιβλία στην U.N.E.S.C.O., στό Συμβούλιο τής Εύρώπης και στην Εύρωπαϊκή Κοινότητα. Χάνει τήν μοναδική ευκαιρία να διδάσκονται τά νιάτα τής Εύρώπης με κοινό βιβλίο στην τελευταία τάξη τής ύποχρεωτικής εκπαιδεύσεως τόν έλληνικό πολιτισμό στις αληθινές διαστάσεις του. Μετά τό 1982, λόγω τής συγχύσεως πού έπέφεραν τά προηγούμενα σύνδρομα, αλλά και τής άβελτηρίας τών λεγομένων άρμοδίων, ξεσπά ό θόρυβος με τήν κυκλοφορία τής ιστορίας Ντυροζέλ.

Οί Τούρκοι φορείς του παγκόσμιου πολιτισμού!

Κατ' άντίθεση προς τήν 'Ελλάδα, ή Τουρκία κινείται προγραμματισμένα, μεθοδικά και καιρία, μάλιστα όχι για τήν επικράτηση τής τεκμηριωμένης αλήθειας, αλλά για τήν παραχάραξη τής και τή συνακόλουθη έπίτευξη τών άνθελληνικών σκοπών.

Μολοντί μόλις τήν 15 Αυγούστου 1900 ίδρύεται στην Κωνσταντινούπολη με νόμο του σουλτάνου 'Αβδούλ Χαμίτ Β' και μόλις από τό 1908 αρχίζει κάποια κίνηση για τήν έρευνα τής τουρκικής ιστορίας με τήν ίδρυση του Ίνστιτούτου Τουρκικής Ίστορίας, του όποιου μετέχει και ό Παύλος Καρολίδης μετά τις μεταπτυχιακές σπουδές στην Εύρώπη ως ύπότροφος τής οικογένειας Σίνα, οι Τούρκοι άποτολμοούν άλματα για τήν κάλυψη τής καθυστερήσεως και θεωρίες για τήν ιστορική άναδρομή τους, πού καταπλήσσουν με τήν αντιφατικότητα και τήν ύπερβαση κάθε μέτρου. 'Ενωρίς θέτουν τό θέμα τής ιστορίας στην ύπηρεσία του κράτους. 'Επιδιόκουν τήν έδραίωσή του και τήν εφαρμογή μακροπρόθεσμης έπεκτατικής πολιτικής.

'Ενώ κατά τό πρώτο χρονικό διάστημα λειτουργίας του πανεπιστημίου Κωνσταντινουπόλεως, του μοναδικού, και τών συλλόγων έρευνας τής ιστορίας, «άπασαι αί τουρκικάί αύται ιστορικάί μελέται έβασίζοντο επί τής γενικώς και ως άναμφισβήτητου γνωστής θεωρίας, καθ' ήν οι Τούρκοι ήλθον εις τήν Μικράν 'Ασίαν εκ τής Κεντρίας 'Ασίας διά τής Περσίας, ίδρυσαντες κατ' άρχάς μέν τό

κράτος τῶν Σελτζούκων, κατόπιν δὲ τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν»¹³, ἀπὸ τὸ 1913 προβάλλουν ἄλλες θεωρίες.

Τὸ 1923, οἱ Τούρκοι σπεύδοντας νὰ προλάβουν τὸ «Ζήτημα τοῦ Πόντου» δημοσιεύουν «τὴν πρώτην πραγματεία, μετὴν ὁποία διατείνονται ὅτι εἶναι ἀπόγονοι τῶν Χετταίων καὶ τῶν Σουμερίων! Ὅταν δὲ στίς αἰθουσες τῆς διεθνούς διπλωματίας τίθεται πρὸς συζήτηση ὄχι μόνον τὸ θέμα κυριότητος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀλλὰ καὶ τῆς Συρίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας, διευρύνουν τὸν χῶρον τῆς καταγωγῆς τους, προσθέτοντας ὅτι καὶ οἱ Ἀκκάδιοι καὶ ὄλοι ἀνεξαιρέτα οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Μεσοποταμίας ἦταν τουρανικῆς καταγωγῆς, μετὰ ἄλλα λόγια Τούρκοι»¹⁴. Ἐπίσης ἰσχυρίζονται ὅτι «τὸ λεγόμενον θαῦμα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ δὲν ἦταν παρά θαῦμα τοῦ τουρκικοῦ πολιτισμοῦ, οἱ δὲ Τούρκοι φορεῖς τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ!»¹⁵.

Δὲν διστάζουν νὰ λαμβάνουν μέρος σὲ εὐρωπαϊκὰ καὶ διεθνῆ συνέδρια ἐπιμένοντας ἐγκαιρὰ καὶ προσχηματικά, μετὰ καλοδιατυπωμένα καὶ ἐμπερίστατα ὑπομνήματα, ὅτι ἐπιβάλλεται περισσότερος χῶρος στὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια ἱστορίας τῶν ἄλλων χωρῶν γιὰ τὴν παρουσίαση τοῦ τουρκικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐντονα δὲ ἀπαιτοῦν τὴν ἀπάλειψη τῶν δυσμενῶν κρίσεων καὶ σχολίων κατὰ τῶν Τούρκων ὄλων τῶν περιόδων. Αὐτὸ εἰσηγήθηκε κατὰ τὶς προεργασίες τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ-ἱστορικοῦ συνεδρίου τῆς Χάγης, τὸ 1932, ὁ καθηγητὴς καὶ γενικός γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου Ἐρευνῶν τῆς Τουρκικῆς Ἱστορίας Ἀλὴ Μουζαφέρ μπέη.

Μεταπολεμικά, ἐνῶ ἡ U.N.E.S.C.O. σὲ παγκόσμια κλίμακα, ἡ E.O.K. στὸν χῶρον τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς καὶ ἄλλοι ἔθνη, διακρατικοὶ καὶ διεθνεῖς ὀργανισμοὶ μελετοῦν δυνατότητες προσεγγίσεως τῶν λαῶν μετὸν παράγοντα ἐκπαίδευση καὶ ἀκριβέστερα βιβλία ἱστορίας καὶ πολιτικῆς ἀγωγῆς, ἡ Τουρκία ὀργανώνει τὰ Σεπτεμβριανὰ τοῦ 1955 καὶ ἐξοντῶνει τὸν Ἑλληνισμό τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἰμβρου καὶ Τενέδου, κατὰ παράβαση διακρατικῶν καὶ διεθνῶν συμφωνιῶν καὶ συνθηκῶν, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχε ἐκθρέψει τὸ ἄσπονδο μίσος κατὰ παντός ἑλληνικοῦ μετὰ τὰ σχολικὰ βιβλία στὰ σχολεῖα τῆς.

Ἐπίσης, ὅταν ἀργότερα ἡ Ἑλλάδα λόγω τῆς δικτατορίας ἀπομονώνεται ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, ἡ Τουρκία γλυτώνοντας τὶς κυρώσεις γιὰ τὰ Σεπτεμβριανὰ καιροφυλακτεῖ γιὰ τὴν εἰσβολὴν εἰς τὸν Κύπρο, ὅπου διαπράττει ἐγκλήματα ἀνηκουστα. Παράλληλα ἐτοιμάζει νέες προκλήσεις ἐξαπολύοντας πρῶτα ἐπισημοφανῆ ἐκστρατεία. Ἐξαποστέλ-

λει εἰς τὴν Εὐρώπη τὴν Adile Ayda¹⁶ γιὰ σειρά διαλέξεων σὲ ἰδρύματα ἐπιστημονικά, ὅπου βολεδοσκοπεῖ τὶς ἐνδεχόμενες ἀντιδράσεις εἰς τὴν παράτολμη μεθόδευση ἀναγωγῆς Ἐτρούσκων καὶ Πελασγῶν εἰς τὴν τουρκικὴ φυλὴ, ὁπότε κάθε ἄλλοτινὸς ἔτρουσκικὸς ἢ πελασγικὸς χῶρος εἶναι τουρκικὸς! Ἄν ἀποφεύγονται ἐδαφικὲς διεκδικήσεις εἰς τὴν ἔτρουσκικὴν περιοχὴν τῆς ἰταλικῆς χερσονήσου, δὲν σημαίνει ὅτι χαρίζεται ἀσυζητητὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡπειρωτικὸς χῶρος, στὸν ὁποῖο ἀναφέρονται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς Πελασγοί, ὅπως ἡ Θεσσαλία μετὰ τὴν Πελασγίδα Λάρισα, ἡ Ἀττικὴ κλπ., ἢ νησιωτικὸς, ὅπως ἡ Λήμνος καὶ ἡ Λέσβος. Ὅσοδήποτε δὲ καὶ ἂν ἦχον παράδοξα ὅλα αὐτὰ, στίς ἡμέρας μας φιλοξενοῦνται ἀποσπασματικά καὶ εὐκαιριακά στὸν περιοδικὸ καὶ ἡμερησίον τύπον τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἄλλων ἡπείρων ἢ περιέχονται σὲ λεξικά ἐγκυκλοπαιδικὰ καὶ σοβαροφανῆ συγγράμματα.¹⁷

Ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα ὡς κατασκευάσμα τῶν Εὐρωπαίων!

Ἄλλὰ ἡ Τουρκία ἐπικαλεῖται ποικιλία τίτλων ἰδιοκτησίας ἑλληνικοῦ χῶρου, ἡπειρωτικοῦ καὶ νησιωτικοῦ. Μάλιστα φροντίζει νὰ προβάλλονται μετὰ βιβλία τῶν σχολείων τῆς, ὥστε νὰ γίνονται πιστευτοὶ ἀπὸ τὶς ἄθωες παιδικὲς ὑπάρξεις, πού μελλοντικὰ χρεῶνονται ἀγῶνες αἱματηροῦς γιὰ τὴν ἀπόκτησίν τους, μετὰ συνέπεια τὴν παρεμπόδιση ὁποιασδήποτε προοπτικῆς καλῆς γειτονίας καὶ φιλικῶν σχέσεων τῶν δύο λαῶν, τουρκικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ. Ἄρκοῦν ἴσως μερικὰ δείγματα ὕλης καταχωρισμένης σὲ τουρκικὰ σχολικὰ βιβλία καὶ τῆς πρώτης βαθμίδας ἐκπαίδευσεως, δηλαδὴ τοῦ Δημοτικοῦ, ὅπου λόγω τῆς μικρῆς ἡλικίας τῶν μαθητῶν τὰ περιεχόμενα ἐκλαμβάνονται ὡς ἀληθινὰ, ἀδιαμφισβήτητα, ὡς ἀξιώματα, καὶ ἐπηρεάζουν ἀποφασιστικὰ τὴ σκέψη, τὴ βούληση καὶ τὶς πράξεις τῶν αὐριανῶν Τούρκων πολιτῶν.

Πορίσματα σχετικῆς ἐρευνας στὰ τουρκικὰ σχολικὰ βιβλία τοῦ μεσοπολέμου εἶχε δημοσιεύσει ἤδη προπολεμικὰ σὲ περιοδικὸ εἰδικὸ καὶ ἐγκριτότατο ὁ Ν. Μοσχόπουλος¹⁸. Ὅμως πέρασαν ἐντελῶς ἀπαράτηρητα ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας πού ἀσχολοῦνται μετὰ τὸ θέμα, μολοντί ἐπιδοκιμάσθηκαν κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀπὸ ἐπιφανεῖς ξένους

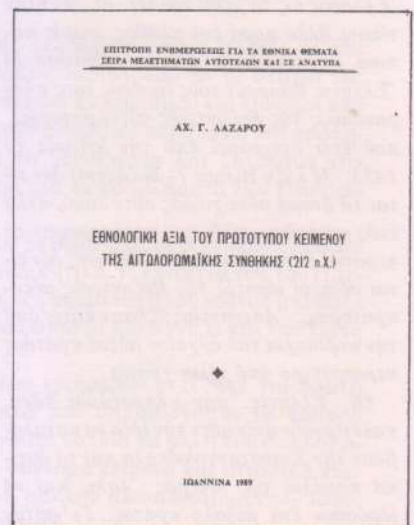
εἰδικούς, ὅπως ὁ ἀκαδημαϊκὸς καὶ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Βουκουρεστίου Ν. Ιοργα¹⁹.

Τὰ σύγχρονα τουρκικὰ βιβλία εἶναι ἀσυγκρίτως ἐπιβλαβέστερα καὶ ἄκρως ἀντίθετα πρὸς τὶς εὐρωπαϊκὲς προδιαγραφές²⁰.

Τὰ Τουρκόπουλα τῆς Ε' Δημοτικοῦ στό μάθημα Κοινωνιολογίας διδάσκονται ἀπὸ τὸ ἀντίστοιχο σχολικὸ βιβλίο ἐκδόσεως 1976 καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Δὲν πρέπει νὰ συγχέουμε τοὺς τωρινούς κατοίκους τῆς Ἑλλάδος, δηλαδὴ τοὺς Ἕλληνες, μετὰ τοὺς Γρεκ (Γραικοὺς) τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς. Οἱ Γραικοὶ ἦρθαν στὰ Βαλκάνια τὸ 2000 π.Χ., μετατοπίστηκαν σιγά-σιγά πρὸς νότον καὶ ἐγκαταστάθηκαν στὰ ἀνατολικά τμήματα τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος. Ἀφοῦ ἐμαθῶν τὰ σχετικὰ μετὰ τὸν αἰγαιακὸν πολιτισμὸν ἀπὸ φυλῆς πού εἶχαν μετοικήσει ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία, συγχωνεύθηκαν μαζί τους. Ἐπίσης συγχωνεύθηκαν μετὰ τοὺς Μακεδόνας, Ρωμαίους, Σλάβους καὶ Ἀλβανούς σὲ βαθμὸν πού νὰ μὴ διατηρηθεῖ κανένας δεσμὸς πέρα ἀπὸ τὴ γλῶσσα καὶ ὀρισμένα ἔθιμα.

Ἡ Ἑλλάδα, ἀφοῦ ἐξῆσε κάτω ἀπὸ ξένη κυριαρχία πάνω ἀπὸ δύο χιλιάδες χρόνια, ἐπέτυχε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, μετὰ τὴ βοήθεια τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Ὡστόσο τὰ ἐπόμενα χρόνια ἡ ἐνότητα τοῦ λαοῦ δὲ διατηρήθηκε καὶ οἱ ἐπαναστάσεις ἀκολούθησαν ἢ μία τὴν ἄλλη.

Μετὰ τὴν ἀνάκτηση τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος συνέχισε νὰ ἔχει μετὰ μέρος τῆς τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη καὶ μάλιστα τὴν Ἀγγλία, μετὰ ἀποτέλεσμα νὰ διευρύνει τὰ σύνορά της μετὰ ἐδάφη πού ἀποκόπτονταν ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν. Συμφώνησε μετὰ τὴ Βουλγαρία καὶ τὴ Σερβία εἰς τὴν πρὸ κρίσιμη στιγμὴ (1912-13) καὶ συμπεριφέρθηκε πολὺ βάναισα στοὺς Τούρκους κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου.

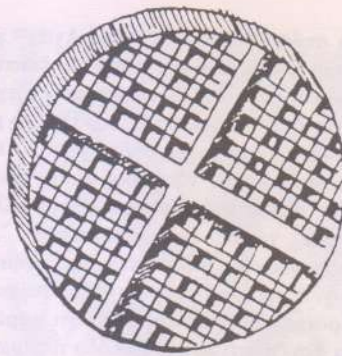

Μετά τον α' παγκόσμιο πόλεμο ο ελληνικός στρατός, πάλι με τη βοήθεια των μεγάλων δυνάμεων, πάτησε πόδι στη Μικρά Ασία. Στο β' παγκόσμιο πόλεμο οι Γερμανοί κατέλαβαν όλη την Ελλάδα, εντούτοις της χάρισαν τα Δωδεκάνησα. Η διάσταση που υπάρχει μεταξύ μας οφείλεται στο κυπριακό, στο θέμα του Αιγαίου και στο θέμα των Τούρκων της Δυτικής Θράκης.

Η συμπεριφορά του Ατατούρκ και των τουρκικών κυβερνήσεων προς την Ελλάδα, ήταν φιλική. Ωστόσο ο τελευταίος βασιλιάς της Ελλάδος δε δίστασε να πει ότι η Κωνσταντινούπολη κάποια μέρα θα γίνει ελληνική. Μέχρι λοιπόν να αναγνωρίσει η Ελλάδα την αξία της φιλίας μας οφείλουμε να είμαστε πολύ προσεκτικοί και ζήπνιοι. Τα τουρκόπαιδα οφείλουν να έχουν υπόψη τους την αλήθεια αυτή»²¹.

Πόση σχέση με την αλήθεια έχουν όλα αυτά, τό αντιλαμβάνεται εύκολα και ο πιο ανίδεος. Προφανώς δε για εμπέδωση, σχεδόν τα ίδια διδάσκονται τά Τουρκόπουλα και της Α' Γυμνασίου στο μάθημα της Κοινωνιολογίας από τό αντίστοιχο βιβλίο εκδόσεως 1976: «Οι λέξεις Yunan και Yonan (Ελληνας) ετυμολογικά προέρχονται από τό Yonua ή Iyonyua (= Ίωνία), που στην παλιά εποχή ήταν τό όνομα μιās περιοχής στα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας. Πήρε την ονομασία αυτή από την εκεί φυλή. Yon στη μυθολογία είναι ο πάππος των Ίωνων. Χωρίς άμφιβολία ο λαός που σήμερα ονομάζουμε Έλληνες δεν έχει σχέση με τους Τονες. Οι Ρωμαίοι ονόμαζαν τους αρχαίους κατοίκους της Ελλάδος Graeci (Grek) (= Γραικούς), αλλά μετονομάστηκαν σε Helen (Έλληνες) μετά τον Ζ' αι. Η λέξη αυτή έμεινε άγνωστη μέχρι τό ΙΗ' αι. Στην πραγματικότητα Helen ήταν τό πρώτο πατρικό όνομα μιās μικρής φυλής. Μέ λγα λόγια οι σημερινοί κάτοικοι της Ελλάδος ως τά μέσα του ΙΗ' αι. δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένα πλήθος, χωρίς κάποιο συγκεκριμένο όνομα. Ωστόσο οι Έλληνες θεωρούν τους έαυτούς τους κληρονόμους της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, που έχει διαγραφεί από την ιστορία τό 1453. Η λέξη Bizans (= Βυζάντιο) δεν είναι τό όνομα ούτε χώρας ούτε λαού, αλλά ενός μικρού χωριού, που κατέστρεψαν τά περσικά στρατεύματα. Οι Έλληνες δεν είναι ούτε οι ιδρυτές της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Απεναντίας έζησαν κάτω από την κυριαρχία του αρχαίου αυτού κράτους περισσότερο από χίλια χρόνια.

Οι Έλληνες, σάν κληρονόμοι τάχα, καλλιεργούν ανέκαθεν την ιδέα να καταλάβουν την Κωνσταντινούπολη και τά δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας και να ιδρύσουν ένα μεγάλο κράτος. Γι' αυτόν

άκριβως τό λόγο φανατίζονται κατά των Τούρκων από μικρή ηλικία.

Οι Εύρωπαίοι, εξαιτίας της επίδρασης του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, υποστήριζαν τό νέο αυτό έθνος για πολλά χρόνια και συνεχίζουν να τό υποστηρίζουν και σήμερα. Έκατοντάδες νησιά, που είναι σκορπισμένα στο Αιγαίο, παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα πάλι με τη βοήθεια των ευρωπαϊκών κρατών. Μετά τον α' παγκόσμιο πόλεμο ο ελληνικός στρατός επιτέθηκε στη χώρα μας, αλλά υποχώρησε όταν έπαθε την πανολεθρία στο Σαγγάριο. Έπειτα τράπηκε σε φυγή στο Dumlupinar και απωθήθηκε στη θάλασσα, στα παράλια του Αιγαίου. Παρόλα αυτά οι Έλληνες δεν έπαψαν να όνειρεύονται τά δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας και την Κωνσταντινούπολη. Μερικά από τά νησιά του Αιγαίου απέχουν λίγα χιλιόμετρα από τίς άκτές μας και είναι εφοδιασμένα με αεροδρόμια και όπλα.

Είναι από τά ιερά μας καθήκοντα να είμαστε πάντα ζήπνιοι, προσεκτικοί και δυνατοί προς κάθε αφινιδιαστική επίθεση, που είναι δυνατό να έρθει από τον Έβρο και τά νησιά. Στόχος μας πρέπει να είναι η πολλή δουλειά και η προκοπή στην επιστήμη, στις καλές τέχνες, ώστε να γίνουμε από τά εξελεγμένα και ισχυρά έθνη»²².

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Η πλαστογράφηση της ιστορίας της Κύπρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Fernand Discry, «Enseignement de l'histoire», *Le Musée Belge* 27 (1923) 83 και 88.
2. Άφησαν άριστες εντυπώσεις οι εισηγήσεις της Γιουγκοσλάβας Bogdanovitch και του Δελμούζου.
3. M. Lascaris, «Les Manuels d'Histoire», *Les Balkans* 4 (1933) 1130-1134.
4. E. Bruley et E.H. Dance, *Une histoire de l'Europe?* Leyde 1960. E.H. Dance, «Les préjugés dans l'enseignement de l'histoire», *L'enseignement de l'histoire et la revision de manuels d'histoire*, Strasbourg 1967 E.E.Y. Dales, *Histoire*, Strasbourg 1973.

5. Πβ. Conseil de la Coopération Culturelle, *Conférence sur "La coopération en Europe depuis 1945" telle qu'elle s'est présentée dans les matériels d'enseignement de l'histoire, de la géographie et d'instruction civique dans les écoles secondaires*, Brunswick, 3-7 décembre 1979, Etude de cas sur la situation en Suède par Bengt Thelin, Strasbourg, le 18 octobre 1979, DECS/EGT (79) 60. Το ίδιο έτος συντάσσεται και όποβάλλεται της Μ. Βρεταννίας από τούς M.W.H. Cavill et M.R.W. Randle, της Πορτογαλίας από τίς Maria Emilia Tornelli Cordeiro Ferreira και Maria Leonor Basto de Almeida, κ.ά.
6. Internationales Schulbuchstitut, 33. Braunschweig, Rbenring.
7. Βλ. *Ιστορική Επιθεώρησης*, τεύχος 7ο, έτος Γ' (1965) άρ. 1, και *Φιλολόγος* 5 (1965) 245.
8. Τόν Νοέμβριο του 1977 ή Ρουμανία φιλοξένησε τό Διεθνές Συμπόσιο: *Préoccupations pour l'illustration correcte de l'histoire, de la civilisation et de la culture des peuples européens dans les manuels scolaires et les cours universitaires*. Βλ. και *Forum* 12 (1977) 61-77. Για τό μεσοπόλεμο βλ. *Bulletin of the international committee of historical sciences* 7, 4 (1934) 514.
9. Βλ. Άπ. Βακαλοπούλου, «Η διδασκαλία χωλαίνει», *Τά Νέα* 4 και 5-7-1977.
10. Βλ. *Βαλκανική Βιβλιογραφία* 1 (1973) 9-15: «Επί τη συμπλήρωσει 25ετίας από της εκδόσεως του περιοδικού Istoriceski Pregled (Κατεθύνσεις του Κόμματος και της Κυβερνήσεως προς τούς Βουλγάρους, ιστορικούς). Μετάφρ. και σχόλια Ι.Θ. Λαμφιόδη». Επίσης βλ. *Rapports, XVe Congrès International des Sciences Historiques*, Bucarest, 10-17 août 1980. Ι. Άχ. Γ. Λαζάρου, «Σχολικά έγχειρίδια ιστορίας και διδασκαλία της ιστορίας στη Μ.Ε.» *Έκθεση για την Έκπαίδωση στην ΕΣΣΔ*, Βέροια 1980.
11. Η.Π. Γεωργίου, *Ανακριβεία διδασκόμενα εν τη νεοελληνική ιστορία*, Αθήναι 1961. Ν.Χ. Άχλη, *Οι γειτονικοί μας λαοί, Βούλγαροι και Τούρκοι στα σχολικά βιβλία Ιστορίας Γυμνασίου και Λυκείου*, Θεσσαλονίκη 1983.
12. Βλ. *Ελευθεροτυπία* 20-4-1990, 21.
13. Νικηφόρου Μοσχολούλου, *Αι νέα τουρκικά ιστορικά και έθνολογικά θεωρία*, εν Αθήναις 1935, 7-8.
14. Άχ. Γ. Λαζάρου, «Φαιδρότητες της Άγκυρας», *Η Καθημερινή* 22-5-1983.
15. Αύτ.
16. Adile Ayda, *Les Etrusques étaient-ils des Turcs?* Paris 1971. Της αυτής, *Les Etrusques étaient des Turcs-Preuves*, Ankara 1985. Βλ. και Roger Lambrechts, «Comptes Rendus», *Antiquité Classique* (1971) 767-768.
17. Πβ Άχ. Γ. Λαζάρου, «Τό 56ο Διεθνές Συνέδριο της IFLA», *Κοινωνικές Τομές* 21 (1991) 32β.
18. *Bulletin du comité international de sciences historique*, IX².
19. *Revue historique du sud-est européen* 4-6 (1937) 167-168.
20. Βλ. εκδόσεις σχολικών βιβλίων ιστορίας Armand Colin, Paris 1981, και Hatier, Paris 1982.
21. Πβ. *Βαλκανική Βιβλιογραφία* V-1976. Παράρτημα, IMXA Θεσσαλονίκη 1979, 445.
22. Πβ. *αύτ.* 447-448.

* Ρωμανιστής - Βαλκανολόγος
Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Άθηνών
Chargé de cours à la Sorbonne

«ΑΡΓΩ»

Η πορεία ενός συλλόγου

της Κλαυδίας Καντηλάπτη

Ο ποντιακός σύλλογος «Αργώ» ιδρύθηκε το 1986 στην Καλλιθέα Αττικής από νέους ανθρώπους της τρίτης προσφυγικής γενιάς και Πόντιους από την ΕΣΣΔ. Η δημιουργία του ξεκίνησε από τους προβληματισμούς μιας ομάδας ατόμων αλλά και από τις ανάγκες που είχαν αρχίσει να διαφαίνονται στον ποντιακό χώρο, ανάγκες οι οποίες διαμορφώνονταν από το αυξανόμενο ρεύμα Ποντίων από την ΕΣΣΔ στην Ελλάδα, αλλά και από την ανάγκη γνώσης και δικαίωσης της αποσιωπημένης μέχρι τότε τραγικής ιστορίας του Ποντιακού Ελληνισμού.

Από την αρχή ο σύλλογος μπήκε δυναμικά στον ποντιακό χώρο και προσέγγισε το θέμα με ένα τρόπο άγνωστο για το ευρύ και ανυποψίαστο κοινό αλλά και «ανορθόδοξο», θα μπορούσε να πει κανείς, σε σχέση με τους υπόλοιπους συλλόγους που υπήρχαν μέχρι τότε. Ο σύλλογος «Αργώ» συνέλαβε το θέμα στις εθνικές του διαστάσεις και μέσα από αυτό το πρίσμα το προσέγγισε και το προέβαλε προς τα έξω. Μέσω του συλλόγου «Αργώ» το Ποντιακό ξέφυγε από τον φολκλορικό και καλλιτεχνικό χαρακτήρα στον οποίο το είχαν περιορίσει μέχρι τότε διάφοροι φορείς (σύλλογοι, πολιτεία, κόμματα) και άρχισε να παίρνει τις αληθινές, εθνικές και ιστορικές διαστάσεις του.

Σε δίφυλλο που τύπωσε ο σύλλογος το 1987, λίγους μήνες μετά την ίδρυσή του, και όπου αναφέρονται οι στόχοι και η μέχρι τότε δραστηριότητά του, διαβάζουμε:

«Το κίνητρο της ίδρυσης του συλλόγου είναι η διαπίστωση ότι ο ποντιακός χώρος αντιμετωπίζει μία χρόνια και πολύπλευρη κρίση η οποία εκδηλώνεται με τη λήθη της ιστορίας και την αλλοίωση της πολιτιστικής του ταυτότητας. Κρίση η οποία αρχίζει το 1922 μετά το βίαιο ξεριζωμό από την πατρίδα.

Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα οξυμένο στην τρίτη και τέταρτη γενιά. Η αδυναμία πρότασης από τον παραδοσιακό ποντιακό χώρο, συνδυασμένη με τη ρατσιστική στάση της Ελλαδικής κοινωνίας (π.χ. ανέκδοτα) και την υποτίμηση της ιστορίας των Ποντίων, δημιουργούν πράγματι τραγικές αμφισβητήσεις. Ο Ποντιακός Ελληνισμός, που ανέδειξε ένα αντάρτικο και ένα πολιτικό κίνημα για την ανεξαρτησία του Πόντου, που υπέστη μια γενοκτονία και έχει ακόμα και σήμερα ανοιχτές πληγές, μοιάζει να έχει χάσει τελείως τη μνήμη του και τη δυνατότητα υπεράσπισης των συμφερόντων του.

Η κατάσταση αυτή πρέπει να αλλάξει. Σε συνεργασία με τους Ποντιακούς συλλόγους θα δώσουμε όλες τις δυνάμεις μας σ' αυτή την κατεύθυνση».

Για να πετύχει τους στόχους της η «Αργώ» στηρίχτηκε κατά πολύ στους Πόντιους από την ΕΣΣΔ, οι οποίοι αποτέλεσαν πάντα ένα πολύ μεγάλο μέρος —ίσως το μεγαλύτερο— από το δυναμικό του συλλόγου, είτε άμεσα, σά μέλη ενεργά, είτε έμμεσα, σαν ένα κοινωνικό δυναμικό που ξαναφέρει το ποντιακό θέμα στην επικαιρότητα και μας θυμίζει ότι ο ελληνισμός της Μαύρης Θάλασσας εξακολουθεί να υπάρχει.

Ο ερχομός τους από την ΕΣΣΔ είναι ένα φαινόμενο που, εκτός από τις κοινωνικές του διαστάσεις, έχει τον αντίκτυπο του και στο θέμα της ιστορίας και της γνώσης του παρελθόν-

τος. Οι άνθρωποι αυτοί, για τους οποίους η ποντιακή παράδοση και ο πολιτισμός αποτελεί όχι είδος φολκλορικό αλλά τρόπο ζωής, διατηρούν πολύ πιο ζωντανά και τα τραύματα και τις μνήμες από τη γενοκτονία, τους διωγμούς και τις εξορίες που υπέστησαν, και πολύ πιο έντονη την αγάπη για τον τόπο αυτό που θεωρούν πατρίδα τους. Η έλευσή τους από την ΕΣΣΔ φέρνει την ελληνική κοινωνία —ή τουλάχιστον τα πιο ευαισθητοποιημένα μέλη της— αντιμέτωπη με τα κενά που υπάρχουν στη νεοελληνική ιστορία όσον αφορά τους Πόντιους, και με τις ευθύνες της.

Η πρώτη δημόσια εμφάνιση του συλλόγου —ο οποίος στο ξεκίνημά του στηρίχτηκε σχεδόν αποκλειστικά στον ενθουσιασμό και το δυναμισμό των μελών του— έγινε το Σεπτέμβρη του 1986 στην πλατεία Δαβάκη της Καλλιθέας με το 1ο ποντιακό τριήμερο που ήταν αφιερωμένο στη γενοκτονία των Ποντίων από τους Τούρκους.

Ήδη στις πρώτες αυτές εκδηλώσεις ήταν σαφείς οι δύο άξονες γύρω από τους οποίους περιστρεφόταν οι στόχοι της «Αργώ»: Ιστορία του Ποντιακού Ελληνισμού και Πόντιοι από την ΕΣΣΔ. Ο σύλλογος χρησιμοποίησε αεροπανώ και προκηρύξεις που μιλούσαν για τη γενοκτονία και ζητούσαν την αναγνώρισή της, καθώς και για τα προβλήματα των Ποντίων από την ΕΣΣΔ.

Ήταν η πρώτη φορά που τα θέματα αυτά θίχτηκαν δημόσια —σε μια πλατεία— και διεκδικητικά. Η επιτυχία του 1ου Ποντιακού τριήμερου και η μαζική συμμετοχή του κοινού απέδειξε ότι το Ποντιακό είναι θέμα ζωντανό και αγγίζει και την τρίτη προσφυγική γενιά.

Κατά τη διάρκεια του 1ου τριήμερου εκτέθηκε για πρώτη φορά μια σειρά από ταμπλώ που δημιούργησαν με καθαρά προσωπική έρευνα και εργασία τα ίδια τα μέλη του συλλόγου και όπου παρουσίασαν με σύντομα κείμενα και ιστορικά ντοκουμέντα την άγνωστη —ή μάλλον αποσιωπημένη— ιστορία του Ποντιακού Ελληνισμού.

Τα άγνωστα κεφάλαια της ιστορίας των Ποντίων που παρουσιάστηκαν στα ταμπλώ —πέρα από τη γενοκτονία που αποτελούσε και το κεντρικό θέμα του τριημέρου— είχαν σχέση με την εκπαίδευση και την οικονομική και κοινωνική ζωή στον Πόντο πριν το 1914, με τους εξισλαμισμούς και την ύπαρξη κρυπτοχριστιανών, με το αντάρτικο απελευθερωτικό κίνημα και την προσπάθεια για αυτονομία του Πόντου. Όσον αφορά τους Πόντιους της ΕΣΣΔ, τα ταμπλώ περιείχαν στοιχεία για τις σταλινικές διώξεις και εξορίες που άρχισαν το 1937 και κορυφώθηκαν το 1949 με την εξορία σε εθνικό επίπεδο των ελληνικών πληθυσμών του Καυκάσου στην Κεντρική Ασία.

Τα ταμπλώ αυτά έχουν έκτοτε εκθεθεί επανειλημμένα σε διάφορους άλλους χώρους και εκδηλώσεις.

Το ιστορικό υλικό και το περιεχόμενο των πρώτων αυτών αυτοσχέδιων ταμπλώ αποτέλεσε την βάση για τη δημιουργία μιας ανάλογης έκθεσης με τίτλο «*Η Οδύσσεια των Ελλήνων του Εύξεινου Πόντου*», η οποία διαμορφώθηκε και μεταφράστηκε στα αγγλικά και γαλλικά με χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Αποδήμου Ελληνισμού. Η νέα αυτή έκθεση παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Ευρωκοινοβούλιο στο Στρασβούργο τον Απρίλιο του 1990. Τον Ιούνιο του ίδιου έτους εκτέθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών κατά τη διάρκεια του Διεθνούς Συνεδρίου Μελέτης της Ελληνικής Ιστορίας, και το Νοέμβριο του 1990 πλαισίωσε το Διεθνές Συνέδριο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα που οργανώθηκε από το Refugees Studies Programme του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης.

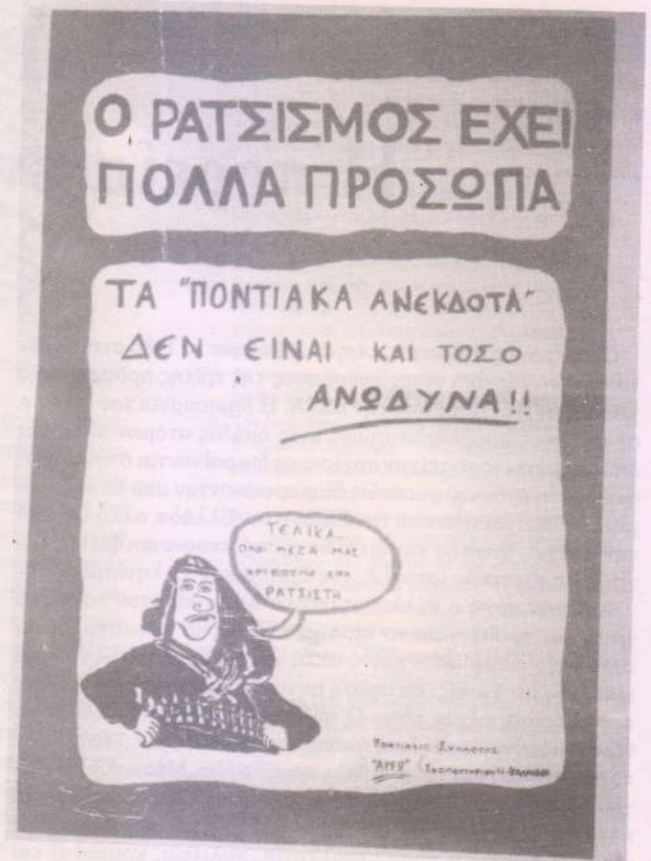
Η «*Αργώ*» —εκτός από τις εκδηλώσεις των Ποντιακών τριημέρων που πια έχουν καθιερωθεί— σαν ετήσιος θεσμός για την περιοχή της Καλλιθέας — έχει να παρουσιάσει και μια σειρά άλλων εκδηλώσεων που οργάνωσε για να τιμήσει γεγονότα και πρόσωπα της Ιστορίας του Ποντιακού Ελληνισμού.

Στις 16 και 17 Μαΐου 1987 έγιναν ξανά εκδηλώσεις αφιερωμένες στη γενοκτονία.

Ένα χρόνο αργότερα, στις 28-5-88 ο σύλλογος οργάνωσε εκδήλωση αφιερωμένη στο **αντάρτικο απελευθερωτικό κίνημα του Πόντου** για να τιμήσει δύο από τους επιζώντες αγωνιστές της εποχής εκείνης.

Από τις 13 Ιουνίου 1989, ημερομηνία κατά την οποία συμπληρώθηκαν 40 χρόνια από τότε που ο ελληνικός πληθυσμός του Καυκάσου εξορίστηκε στην Κεντρική Ασία από το σταλινικό καθεστώς, ο σύλλογος καθιέρωσε σε ετήσια πλέον βάση την οργάνωση μιας εκδήλωσης-συζήτησης. Οι σταλινικές διώξεις, ένα μεγάλο κεφάλαιο της ιστορίας των Ποντίων της Ε.Σ.Σ.Δ. από τα πλέον αποσιωπημένα και αδικαιώτα, παρουσιάστηκε δημόσια και καταδικάστηκε για πρώτη φορά από το σύλλογο «*Αργώ*» από τον πρώτο ήδη χρόνο της ίδρυσής του, σε μια εποχή που κανείς δεν τολμούσε να το κάνει, αφού ακόμα και σήμερα αποτελεί θέμα-ταμπού για ορισμένους κύκλους. Ένα σημαντικό μέρος του δυναμικού της «*Αργώ*ς» έχει στραφεί στην επιστημονική έρευνα και την ευρύτερη δημοσιοποίηση του θέματος των σταλινικών διώξεων, προσπάθεια που έχει ήδη αποφέρει αποτελέσματα και έχει στρέψει κι άλλους ερευνητές προς αυτή την κατεύθυνση.

Τα κενά που υπάρχουν στη νεότερη ελληνική ιστορία όσον αφορά τον Ποντιακό Ελληνισμό και η ανάγκη έρευνας και συγγραφής επιστημονικών εργασιών πάνω στο θέμα, είχαν ήδη επισημανθεί στις πρώτες προκηρύξεις που κυκλοφόρησαν από την «*Αργώ*». Για να συμβάλουν στην κάλυψη αυτού του κενού, τα ίδια τα μέλη του συλλόγου ασχολήθηκαν με την συγκέντρωση ιστορικού υλικού. Στα πέντε χρόνια λειτουργίας του κατόρθωσαν να συλλέξουν προσωπικές μαρτυρίες και να διασώσουν έγγραφα και φωτογραφικό υλικό που αποτελούν μοναδικά ιστορικά ντοκουμέντα για την ιστορία των Ποντίων

της Σοβιετικής Ένωσης και ειδικότερα τις σταλινικές εξορίες. Πολλά από τα στοιχεία αυτά έχουν ήδη δει το φως της δημοσιότητας σε βιβλία και άρθρα που δημοσιεύτηκαν στον τύπο.

Μέλη του συλλόγου έχουν ήδη πραγματοποιήσει τρία ταξίδια στην ΕΣΣΔ με σκοπό την έρευνα σε αρχεία και την συλλογή στοιχείων που αφορούν τον ελληνισμό εκεί. Το πρώτο τέτοιο ταξίδι έγινε το 1989, οπότε μεταφέρθηκαν 2.000 βιβλία στις εκεί ελληνικές κοινότητες. Με την επιστροφή τους στην Ελλάδα τα μέλη του συλλόγου πληροφόρησαν την ελληνική πολιτεία με εκθέσεις και άρθρα στον τύπο για την κατάσταση του ελληνισμού της ΕΣΣΔ. Το 1990 έγινε συστηματικότερη συλλογή και μεταφορά ντοκουμέντων, ενώ το 1991 η έρευνα ήταν επιτόπια και έγινε σε συνεργασία με ελληνικά Πανεπιστήμια.

Ένας άλλος τομέας δραστηριότητας της «*Αργώ*ς» έχει να κάνει με τη συμπαράσταση προς τους Πόντιους της ΕΣΣΔ που έχουν έρθει τα τελευταία χρόνια για μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα. Η συμπαράσταση στους ανθρώπους αυτούς, που αποτελούν μια ιδιόμορφη περίπτωση προσφύγων, εκφράστηκε ως τώρα κυρίως με δημοσιεύματα στον τύπο και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, δημοσιεύματα που είχαν σκοπό να κάνουν γνωστά τα προβλήματά τους και να εναισθητοποιήσουν την κοινή γνώμη. Το Δεκέμβριο του 1988, μετά τους καταστροφικούς σεισμούς στην Αρμενία, η «*Αργώ*» έφερε στο φως της δημοσιότητας το δράμα του ελληνικού πληθυσμού της περιοχής που θρήνησε 1.000 νεκρούς και κινητοποιήθηκε για την αποστολή βοήθειας. Τον ίδιο χειμώνα, η φιλοξενία στα γραφεία της δύο οικογενειών από το Ανκαβάν της Αρμενίας και η δημοσιοποίηση της άσχημης κατάστασής τους προκάλεσε το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης και των φορέων και έκανε το θέμα ευρύτερα γνωστό.

Με δημοσιεύματα και επιστολές σε κρατικούς φορείς, η «Αργώ»:

■ Ζήτησε να αποδοθούν οι συντάξεις των Ποντίων της ΕΣΣΔ και να γίνει μεταφορά των ασφαλιστικών τους δικαιωμάτων, αίτημα που παραμένει ακόμα ανοιχτό και αποτελεί ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα των προσφύγων.

■ Πρότεινε να αποδευστεί η ανταλλάξιμη περιουσία των προσφύγων του 1922, ώστε να εξασφαλιστεί η στεγαστική αποκατάσταση των οικογενειών που έρχονται τώρα, ή να τους δίνονται δάνεια με ευνοϊκούς όρους, όπως συμβαίνει με άλλη κατηγορία προσφύγων.

■ Εισηγήθηκε από πολύ νωρίς στο Υπουργείο Εξωτερικών την δημιουργία ομάδων υποδοχής και την επεξεργασία προγράμματος ένταξης, για όσους θέλουν να έρθουν στην Ελλάδα.

Μετά από πολύμηνους αγώνες και προσπάθειες, η «Αργώ» συνετέλεσε στην άποψη να καταργηθούν οι τελωνειακοί δασμοί για τις οικογένειες που έρχονται για μόνιμη εγκατάσταση και να διοργανωθούν από τις ΝΕΛΕ και από τη Γ. Γ. Αποδήμου Ελληνισμού βραδινά μαθήματα και επιδοτούμενα σεμινάρια ελληνικής γλώσσας ειδικά για τους Πόντιους πρόσφυγες από την ΕΣΣΔ.

Το ενδιαφέρον της «Αργώ» για την κοινωνική αποκατάσταση των Ποντίων από τη Σοβιετική Ένωση εκδηλώθηκε πιο οργανωμένα και συστηματικά με τη δημιουργία του «Κέντρου Πληροφόρησης και Ένταξης Ποντίων από την ΕΣΣΔ», που ξεκίνησε με τη βοήθεια και τη συνεργασία της Αρσακείου Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας. Το Κέντρο έχει νομικά τη μορφή σωματείου και προς το παρόν στεγάζεται —ελλείψει χώρου— στα γραφεία του συλλόγου. Λειτουργεί σε επαγγελματική βάση και απασχολεί έναν υπάλληλο. Σκοπός του είναι η παροχή πληροφοριών και κοινωνικής βοήθειας σε όσους έχουν έρθει πρόσφατα από την ΕΣΣΔ. Το Κέντρο φιλοδοξεί να καλύψει ένα κενό που υπάρχει στις ελληνικές δημόσιες υπηρεσίες.

Ανάμεσα στις δραστηριότητες της «Αργώ» που θα πρέπει να αναφερθούν, είναι ότι το 1986 ο σύλλογος τύπωσε προκήρυξη και αφίσα ενάντια στα «ποντιακά» ανέκδοτα, την οποία διέθεσε σε όλη την Ελλάδα, και μήνυσε εκδοτικό οίκο που δημοσίευε έντυπα με ανέκδοτα για Ποντίους.

Τον Ιούλιο του 1989, τα μέλη του συλλόγου ίδρυσαν ραδιοφωνικό σταθμό, ο οποίος εξέπεμπε απογευματινές ώρες από τα μεσαία κύματα. Η δημιουργία του ραδιοσταθμού —που η πορεία του ήταν βραχύβια για λόγους τεχνικούς— ξεκίνησε από την ανάγκη να προβληθούν και στο επίπεδο του ραδιοφώνου οι θέσεις της «Αργώ». Το περιεχόμενο των εκπομπών είχε να κάνει περισσότερο με σχόλια και ανακοινώσεις και λιγότερο με καλλιτεχνικό πρόγραμμα.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η «Αργώ» στην πορεία της παραγνώρισε τη σημασία της παράδοσης. Στο χώρο του συλλόγου —εκτός από τα μαθήματα νεοελληνικής γλώσσας που απευθύνονταν στους Πόντιους από την ΕΣΣΔ— οργανώνονται κάθε χρόνο μαθήματα χορών και ποντιακής λύρας. Το 1987 έγινε προσπάθεια και για την διδασκαλία της ποντιακής διαλέκτου. Ήταν μία προσπάθεια μοναδική, η οποία όμως δεν στέφθηκε με επιτυχία λόγω των ανεπαρκειών που υπάρχουν γενικότερα στον τομέα αυτό.

Το Μάρτιο του 1991 μέλη του συλλόγου παρευρέθησαν στο συνέδριο των Ελλήνων της ΕΣΣΔ που έγινε στο Γελεντζίκ της νότιας Ρωσίας και είχε ως αίτημα τη δημιουργία Αυτόνομης Ελληνικής Δημοκρατίας στα παράλια της Μαύρης Θάλασσας.

Η «Αργώ» καλλιέργησε από την αρχή της ίδρυσης της σχέσεις με τους ελληνικούς συλλόγους της ΕΣΣΔ και προσπάθησε να τους ενισχύσει, με το σκεπτικό ότι ο χώρος αυτός —κυρίως ο χώρος της Μαύρης Θάλασσας και του Καυκάσου— αποτελεί

το φυσικό γεωγραφικό χώρο των πληθυσμών αυτών, όπου θα πρέπει να παραμείνουν και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, δικαιώματα που η «Αργώ» τα συνοψίζει ως εξής, σε προκήρυξη που κυκλοφόρησε το 1989 με την οποία καταδικάζονταν οι σταλινικές διώξεις: Ακύρωση των συνεπειών της πολιτιστικής γενοκτονίας που εξαπέλυσε ο Σταλινισμός από το 1937, που σημαίνει το άνοιγμα ξανά όλων των ελληνικών σχολείων που υπήρχαν μέχρι τότε και την ελευθερία να επανέλθει η ελληνική πολιτιστική ζωή στην κατάσταση που ήταν πριν το 1937. Δημιουργία κατάλληλων όρων για επανεγκατάσταση στον Καύκασο, των εξορισμένων στην Κεντρική Ασία.

Η ύπαρξη ελληνικών πληθυσμών στον Καύκασο και στα παράλια της Μαύρης Θάλασσας έχει ρίζες ιστορικές. Η δημιουργία Ελληνικής Δημοκρατίας, στο χώρο αυτό, εκτός από το να τονώσει την εθνική μας συνείδηση, θα έχει και πιο πρακτικά οφέλη, σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, και θα περιορίσει τη συρρίκνωση του Ελληνισμού της Διασποράς που στις μέρες μας έχει φτάσει σε τραγικό σημείο. Αυτή την άποψη είχε στόχο να προβάλλει και το φετινό 6ο Ποντιακό Τριήμερο που οργάνωσε ο σύλλογος και στο οποίο κυριάρχησε το σύνθημα: Όχι άλλη προσφυγιά - εθνική στρατηγική για τους Έλληνες της Μαύρης Θάλασσας. Η φράση τονίζει ειδικά την ανάγκη κατάλληλης πολιτικής εκ μέρους του ελληνικού κράτους, ώστε να ενισχυθεί η προσπάθεια για αυτονομία και να δοθούν κίνητρα για όσους Έλληνες θέλουν να παραμείνουν στην ΕΣΣΔ. Η στιγμή είναι κατάλληλη για μια τέτοια επιδίωξη. Αν αφήσουμε το χρόνο να περάσει, είναι πιθανό οι επόμενες γενιές να μας καταλογίσουν ιστορικές ευθύνες.

Η δημιουργία Αυτόνομης Ελληνικής Δημοκρατίας στην ΕΣΣΔ όσο κι αν ακούγεται ουτοπική, για όσους έζησαν από κοντά το συνέδριο και διαπίστωσαν τη θέληση και τη σοβαρότητα των ανθρώπων που είχαν αυτή την πρωτοβουλία, φαίνεται στόχος πραγματοποιήσιμος που αξίζει και χρειάζεται τη συμπαράσταση όλων μας.

Η «Αργώ» είναι διατεθειμένη να δώσει όλες τις δυνάμεις της για να στηρίξει αυτή την προσπάθεια.

«Για τα προβλήματα των Ελλήνων που ζουν στην περιοχή της Ρωσικής Δημοκρατίας»

Προς τον πρόεδρο της Ρωσίας
σ. Γιέλτσιν

Προς τον πρόεδρο του Ανωτάτου
Σοβιέτ της Ρωσίας
σ. Χασπουλάτοφ

Σύμφωνα με τα δεδομένα της πανσοβιετικής απογραφής του πληθυσμού το 1989, στην επικράτεια της Σοβιετικής Ένωσης ζουν 358.000 Έλληνες, από τους οποίους πάνω από 90.000 ζουν στην περιοχή της Ρωσικής Δημοκρατίας.

Οι σοβιετικοί Έλληνες είναι γνωστοί για την εργατικότητά τους, για την αισιοδοξία τους και έχουν το σεβασμό των σοβιετικών ανθρώπων. Από το περιβάλλον τους βγήκαν πολλοί επιστήμονες, καλλιτέχνες, μουσικοί, άνθρωποι της παραγωγής.

Από τον καιρό των αρχαίων αποικισμών των Ελλήνων στη Μαύρη Θάλασσα υπήρξαν διάφορα κύματα μετοικεσίας του ελληνικού πληθυσμού στην περιοχή της Σοβιετικής Ένωσης. Στον Καύκασο, στην Κριμαία και στη Βόρεια περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, οι Έλληνες μετοίκησαν σε διάφορες περιοχές από διάφορες χώρες.

Αν και υπήρχαν, λόγω ιστορικών συνθηκών, διαφορές μεταξύ των ελληνικών ομάδων στη γλώσσα και στον πολιτισμό, στους Έλληνες δημιουργήθηκε η έννοια της κοινής ιστορικής μοίρας και μια εθνική συνείδηση. Στις δεκαετίες '20 και '30 στους τόπους μαζικής κατοικίας Ελλήνων υπήρχαν «Ελληνικά Εθνικά Συμβούλια». Στην περιοχή της Ρωσίας, «Εθνικές Περιοχές» υπήρξαν στην περιφέρεια του Κρασνοντάρ.

Στην ελληνική γλώσσα γίνονταν η διδασκαλία σε σχολεία και σε παιδαγωγικές Ακαδημίες. Εκδίδονταν εφημερίδες και περιοδικά και τυπώνονταν λογοτεχνικά βιβλία. Πλατιά ανάπτυξη πήρε ο λαϊκός Ελληνικός πολιτισμός. Έντονη παρουσία είχαν οι Ελληνικές καλλιτεχνικές ομάδες.

Οι διώξεις του 1938, του 1944 και του 1949 κατάφεραν σκληρό χτύπημα στον ελληνικό λαό και τον άφησαν δίχως τη δυνατότητα φυσιολογικής πνευματικής ανάπτυξης, εκδιώκοντας τον από τους τόπους της ιστορικής κατοικίας του.

Το μεγάλο τμήμα των Ελλήνων της Κριμαίας και του Καυκάσου ήταν εξορισμένο σε διάφορες περιοχές της Κεντρικής Ασίας και της περιοχής των Ουραλίων. Όλες οι μορφές σχολικής εκπαίδευσης και εκδοτικής δραστηριότητας στην ελληνική γλώσσα σταμάτησαν. Διαλύθηκαν οι εθνικοί διοικητικοί εδαφικοί σχηματισμοί. Σταμάτησε η εθνική πολιτιστική δημιουργία. Κατά τις διώξεις εξολοθρεύτηκαν φυσικά δεκάδες χιλιάδες Έλληνες και κυρίως οι πιο επιφανείς εκπρόσωποι της διάνοησης.

Στις 27 Μαρτίου 1956, με το διάταγμα του Προεδρείου του Ανωτάτου Σοβιέτ της Σοβιετικής Ένωσης «για την κατάργηση των περιορισμών των κινήσεων των Ελλήνων, Βουλγάρων, Αρμενίων και των μελών των οικογενειών τους που βρίσκονται στην εξορία στις ειδικές κατοικημένες περιοχές» πραγματοποιήθηκε τμηματική αποκατάσταση των διωγμένων Ελλήνων. Τότε επετράπη η επιστροφή στα πατρικά εδάφη μικρού μόνο

κομματιού των εξορισμένων. Οι περισσότεροι αναγκάστηκαν να παραμείνουν στους τόπους της εξορίας.

Η διακήρυξη του Ανωτάτου Σοβιέτ της Σοβιετικής Ένωσης από τις 14 Ιουλίου του 1989 «για την αναγνώριση των παρανόμων και εγκληματικών δικτικών ενεργειών ενάντια στους λαούς οι οποίοι υπέστησαν βίαιη εκτόπιση και για την εξασφάλιση των δικαιωμάτων τους» και η απόφαση του Ανωτάτου Σοβιέτ της Σοβιετικής Ένωσης από τις 7 Μαρτίου 1991 που ακύρωσε τις παράνομες ενέργειες που συνδέονται με την παραπάνω διακήρυξη, εξασφάλισαν πλήρη δικαιωματική αποκατάσταση των Ελλήνων, όπως και των άλλων λαών που ήταν θύματα των σταλινικών διώξεων της δεκαετίας '30-'40. Διακηρύσσοντας τη χρησιμότητα της παραδοχής, ότι είναι απαραίτητη η εξασφάλιση των δικαιωμάτων των διωγμένων λαών, και ακυρώνοντας τις παράνομες νομοθετικές διατάξεις που θεσπίστηκαν, το Ανώτατο Σοβιέτ της ΕΣΣΔ, δεν επεξεργάστηκε ωστόσο μορφές συγκεκριμένου μηχανισμού για την αποκατάστασή τους. Οι Έλληνες της ΕΣΣΔ, όπως και οι άλλοι λαοί που έχουν υποστεί τους παράνομους διωγμούς, με μεγάλη ικανοποίηση δέχτηκαν το νόμο της Ρωσίας από 16 Απριλίου 1991 «για την αποκατάσταση των διωχθέντων λαών», ο οποίος αναγνωρίζει την ιστορική ευθύνη του κράτους για τα πεπραγμένα στα χρόνια του σταλινισμού. Ο νόμος αυτός καθορίζει τις μορφές και τα χρονικά όρια αποκατάστασης των διωχθέντων λαών. Με τον παραπάνω νόμο οι Έλληνες έχουν τις ελπίδες τους για αποκατάσταση των δικαιωμάτων τους και αναγέννηση του σοβιετικού ελληνικού ποταμικού λαού.

Σήμερα οι Έλληνες της Σοβιετικής Ένωσης νοιώθουν πάνω τους τις βαριές επιπτώσεις της γενοκτονίας που έγινε εναντίον τους στα χρόνια του σταλινισμού. Όλο και μεγαλύτερος αριθμός Ελλήνων χάνει τη γλώσσα του. Δεν υπάρχουν Ελληνικά σχολεία, εκκλησίες, δεν υπάρχουν εφημερίδες, τυπογραφεία, δεν εκδίδονται βιβλία. Απουσιάζει η δυνατότητα δημιουργίας εθνικής διανόησης. Αυτόν τον δυσάρεστο κατάλογο μπορεί κανείς να τον συνεχίσει.

Διασκορπισμένοι λόγω των διωγμών σε μικρές ομάδες σ' όλη την περιοχή της χώρας, οι Έλληνες βρίσκονται μπροστά στην πραγματική απειλή της εξαφάνισής τους ως έθνους. Σε συνδυασμό με την ανακήρυξη ανεξαρτησίας απ' όλες της Δημοκρατίες που εντάσσονταν στην ΕΣΣΔ, και με την ύπαρξη διαφορετικών οπτικών στο ζήτημα της συμμετοχής τους στην νέα σοβιετική συμφωνία, για τους Έλληνες της Ρωσίας, της Γεωργίας, της Ουκρανίας, του Καζαχστάν, του Ουζμπεκιστάν κ.ά. γίνεται πρακτικά αδύνατη η ένωση των προσπαθειών στο θέμα της αναγέννησής τους ως λαού. Έτσι διαμορφώνεται μια κατάσταση με την οποία οι Έλληνες, εγκατεστημένοι στην

επικράτεια του κάποτε ενιαίου κράτους της Ρωσίας και οι οποίοι στο μεγαλύτερο ποσοστό είναι ρωσόφωνοι, θα είναι υποχρεωμένοι να μαθαίνουν πάνω από δέκα γλώσσες των κυρίαρχων πια Δημοκρατιών όπου ζουν. Παράλληλα με αυτό οι Έλληνες δεν θα έχουν τη δυνατότητα και τις συνθήκες για την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας, κυρίως λόγω της μη συγκέντρωσής τους σε τόπους κατοικίας, ώστε να μπορεί η ελληνική γλώσσα να χρησιμοποιηθεί.

Είναι απαραίτητο να παρθούν από την πλευρά του κράτους μια σειρά από μέτρα, σε συνδυασμό με τις ενωμένες δυνάμεις των Ελλήνων, για τη διατήρηση μέσα στην περιοχή της ΕΣΣΔ του ελληνικού ποντιακού λαού.

Η Πανσοβιετική Ένωση Ελλήνων «Ο Πόντος», που δημιουργήθηκε το Μάρτιο του 1991, χρησιμοποιεί όλες τις δυνάμεις για τη λύση των ζητημάτων που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Αλλά η αδύναμη υλική και οικονομική βάση της και η μη ανάθεση αρμοδιοτήτων, δεν της επιτρέπουν να αποτρέψει τις συνεχείς, καθημερινές, εθνικές βλάβες και απώλειες.

Σύμφωνα με το άρθρο 13 του Νόμου της Ρωσίας της 26 Απριλίου 1991, που αφορά την έκδοση ξεχωριστής ρύθμισης για κάθε λαό που έχει διωχθεί, και λαμβάνοντας υπ' όψη ότι στο Συμβούλιο των Υπουργών της Ρωσίας ανατέθηκε να οργανώσει μέχρι το τέλος του 1991 πρακτικά την αποκατάσταση των δικαιωμάτων του κάθε διωγμένου λαού, η Πανσοβιετική Ένωση Ελλήνων «Ο Πόντος»

Ζ Η Τ Α:

1. Τη δημιουργία επιτροπής του Ανώτατου Σοβιέτ της Ρωσίας για τα προβλήματα των Ελλήνων.
2. Να ανατεθεί στα όργανα εξουσίας των Αυτόνομων Δημοκρατιών, Περιφερειών και Περιοχών, απ' όπου πραγματοποιήθηκε η μαζική εξορία του ελληνικού πληθυσμού, να βοηθήσουν στην πρακτική αποκατάσταση των διωχθέντων Ελλήνων και στην αποκατάσταση διοικητικών, εδαφικών σχηματισμών. Να εξασφαλίζουν κατάλληλες συνθήκες, σε όλους τους επιθυμούντες Έλληνες, να επιστρέψουν στην πατρίδα. Να προσφέρουν βοήθεια στην εγγραφή τους στην περιοχή της νέας κατοικίας. Να δίνουν οικοπέδα και να προσφέρουν κάθε βοήθεια σε αυτόν τον τομέα.
3. Με σκοπό τη δημιουργία δημογραφικών, πολιτιστικών, κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών για τη διατήρηση και την ανάπτυξη του ελληνικού πληθυσμού της ΕΣΣΔ ως έθνους, για την αναγέννηση του εθνικού πολιτισμού και της μητρικής γλώσσας, για το σταμάτημα της αναγκαστικής μαζικής εξόδου των Ελλήνων από την Σοβιετική Ένωση, πρέπει να εξετασθεί η δυνατότητα δημιουργίας, στην περιοχή της Ρωσικής Δημοκρατίας, Αυτόνομης Περιφέρειας (Ομπλάστ) ή Αυτόνομης Περιοχής (Όκρουγκ), στη βάση της επανασύστασης των ελληνικών εθνικών κρατικών σχηματισμών.
4. Για την εξασφάλιση υλικών συνθηκών αναγέννησης της γλώσσας και του πολιτισμού των Ελλήνων της ΕΣΣΔ, τη δημιουργία ελληνικών σχολείων, ανώτερων σχολών, βιβλιοθηκών, μουσείων, θεάτρων, για την προετοιμασία ειδικού παιδαγωγικού δυναμικού για τη γλώσσα, την εθνική μουσική και χορούς, για την έκδοση μαθητικών συγγραμμάτων, λογοτεχνίας, περιοδικών και για εθνικά πολιτιστικά κέντρα κατά τόπους, να προβλεφθούν κονδύλια από τον κρατικό προϋπολογισμό της Ρωσίας για το 1992.
5. Να επιδιωχθεί ώστε στις νέες συμφωνίες μεταξύ των Δημοκρατιών να μπουν τέτοιοι όροι ώστε να εξασφαλίζονται τα εθνικά δικαιώματα των μειονοτήτων, μεταξύ των οποίων είναι και οι Έλληνες.

6. Να εξετασθεί η δυνατότητα να δοθεί το δικαίωμα στους Έλληνες, που ζουν στις άλλες Δημοκρατίες, να μετοικήσουν στην επικράτεια της Ρωσίας. Να γίνουν συμφωνίες για αυτό με τις άλλες Δημοκρατίες.
7. Σε αντιστοιχία με την παράγραφο 3 της απόφασης του Ανώτατου Σοβιέτ της Ρωσίας «για τον τρόπο υλοποίησης του νόμου της Ρωσίας που αναφέρεται στην αποκατάσταση των διωχθέντων λαών», να εκπονηθεί κυβερνητικό πρόγραμμα για τα προβλήματα των Ελλήνων, που να προβλέπει πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική αποκατάσταση των Ελλήνων της ΕΣΣΔ που έχουν υποστεί μαζικές καταπίεσεις και διωγμούς.
Να οργανωθεί πρακτικά ως το τέλος του 1991 η αποκατάσταση των νόμιμων δικαιωμάτων των διωχθέντων Ελλήνων με την αποζημίωση για τις ζημιές που υπέστησαν από την πλευρά του κράτους.
8. Με σκοπό τον προσδιορισμό της εργασίας και την παροχή βοήθειας στην ελεύθερη εθνική ανάπτυξη των Ελλήνων που ζουν στην περιοχή της Ρωσίας, να προβλεφθεί η δημιουργία ομάδας εργασίας που θα αντιστοιχεί στη κυβερνητική δομή.
9. Να απαλλαγεί η «Πανσοβιετική Ένωση Ελλήνων ο Πόντος», σ' όλη την επικράτεια της Ρωσίας, από την πληρωμή φόρων στο κράτος και στα περιφερειακά ταμεία.
10. Λαμβάνοντας υπ' όψη ότι οι στόχοι και οι προβληματισμοί της «Πανσοβιετικής Ένωσης Ελλήνων ο Πόντος» είναι για την αναγέννηση και ανάπτυξη του Ελληνικού Ποντιακού λαού της ΕΣΣΔ, της γλώσσας του και του πολιτισμού του, και ότι η επίτευξη αυτών των στόχων είναι αδύνατη χωρίς τη βοήθεια των κρατικών οργάνων και των συλλογικών οργανώσεων της ΕΣΣΔ και της Ρωσίας, της Ελλάδας

και της Ελληνικής Διασποράς στο εξωτερικό:

- Να γίνουν αυστάσεις στα Υπουργεία και στις διοικήσεις της Ρωσίας, στα Συμβούλια των Υπουργών των Δημοκρατιών που υπάγονται στη Ρωσία, να βοηθούν την «Πανσοβιετική Ένωση Ελλήνων ο Πόντος» και τα τμήματά της στις διάφορες ενέργειές τους, όπως η δημιουργία επιχειρήσεων. Να δίδονται οι απαραίτητοι χώροι, να κτίζονται κατοικίες, κέντρα υγείας, κτλ. τα οποία προβλέπονται από τα κοινωνικά προγράμματα της Ένωσης Ελλήνων «Ο Πόντος».

- Να προταθεί στα συμβούλια των Υπουργών των Δημοκρατιών που υπάγονται στη Ρωσία, να ληφθούν διάφορα μέτρα εξυπηρέτησης στους ξένους υπήκοους που έρχονται για συνεργασία με την Ένωση «Ο Πόντος». Να παραχωρούνται χώροι για συναντήσεις, συνέδρια κτλ. Να συσταθεί στη «Κρατική Επιτροπή της Ρωσίας για τα Οικονομικά Ζητήματα» και στην «Κρατική Επιτροπή της Ρωσίας στα θέματα της Αντιμονοπωλιακής Πολιτικής και της Υποστήριξης Νέων Οικονομικών Δομών», ώστε να προσφέρουν βοήθεια στην Ένωση Ελλήνων «Ο Πόντος», στην οργάνωση εμπορικών ενώσεων.

- Να ζητηθεί από το «Υπουργείο Εξωτερικών Οικονομικών Υποθέσεων» της Ρωσίας, να μπορεί η Ένωση «Ο Πόντος» να δημιουργεί επιχειρήσεις εξαγωγών - εισαγωγών.

- Να καθοριστεί ότι η Ένωση «Ο Πόντος» μπορεί αυτόνομα να καθορίζει τις τιμές για τα εμπορεύματα που θα παράγουν οι επιχειρήσεις της, όπως και τα εμπορεύματα που έρχονται από το εξωτερικό για τις ανάγκες της Ένωσης «Ο Πόντος».

- Να ζητηθεί από το «Υπουργείο Επικοινωνιών» της Ρωσίας να εξασφαλίσει στην «Πανσοβιετική Ένωση Ελλήνων ο Πόντος» και στις οργανώσεις της τα απαραίτητα μέσα επικοινωνιών μεταξύ τους αλλά και διεθνών επικοινωνιών.

- Να ζητηθεί από το «Υπουργείο Εξωτερικών» της Ρωσίας η εξασφάλιση πολλαπλών αδειών εισόδου ή εξόδου από τη χώρα στα μέλη του προεδρείου και του «Κυβερνητικού Συμβουλίου» της «Πανσοβιετικής Ένωσης Ελλήνων ο Πόντος».

- Να καθοριστεί ότι η Ένωση «Ο Πόντος» μπορεί να δημιουργεί από κοινού επιχειρήσεις με νομικά ή φυσικά πρόσωπα από το εξωτερικό καθώς και πολίτες, όπως και να καθορίζει αυτή τις αμοιβές των προσώπων που δουλεύουν για την Ένωση.

- Να δοθεί δικαίωμα στην Ένωση των Ελλήνων «Ο Πόντος» να πραγματοποιεί αυτόνομα οικονομικές πράξεις στο εξωτερικό, να έχει άμεσες διεθνείς επαφές, να μπορεί άμεσα να απευθυνθεί στο «Υπουργείο Εξωτερικών» της Ρωσίας και της ΕΣΣΔ.

- Να ανατεθεί στη «Κρατική Επιτροπή για τα θέματα της Λαϊκής Παιδείας» στη Ρωσία να πάρει άμεσα μέτρα για το ανέβασμα της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας στα σχολεία, στα μέρη που ζουν μαζικά οι Έλληνες. Να προβλεφθεί ώστε ένας αριθμός ατόμων της ελληνικής εθνότητας να μπαίνει στα ανώτατα ιδρύματα της χώρας και οι οποίοι να προετοιμάζονται για μελλοντικά στελέχη.

- Να ανατεθεί στην «Κρατική Επιτροπή του τύπου» της Ρωσίας, να εξασφαλίσει την έκδοση εντύπων για την εκπαίδευση, λογοτεχνία κλπ.

- Να ανατεθεί στην «Κρατική Επιτροπή για τα θέματα της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου» της Ρωσίας η οργάνωση, στους τόπους μαζικής κατοικίας σοβιετικών Ελλήνων, εκπομπών στην ελληνική γλώσσα.

- Να ανατεθεί στο «Υπουργείο Πολιτισμού» της Ρωσίας η επεξεργασία προγράμματος για την ικανοποίηση των πολιτιστικών αναγκών του ελληνικού πληθυσμού, το οποίο θα προβλέπει την προετοιμασία του εθνικού δυναμικού στον πολιτισμό και τη τέχνη, στην παροχή συνεργασίας στην υλικοτεχνική υποδο-

μή και βοήθειας οικονομικού χαρακτήρα στα προγράμματα των ιδρυμάτων πολιτισμού τα οποία βρίσκονται στα μέρη μαζικής κατοικίας των Ελλήνων.

- Το «Υπουργείο Εξωτερικών» της Ρωσίας και το «Τμήμα Διαβατηρίων του Υπουργείου Εσωτερικών» της Ρωσίας, σε συμφωνία με την νέα νομοθεσία που καθορίζει τους τρόπους εισόδου και εξόδου από τη χώρα, να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για τη τακτοποίηση της διαδικασίας εξόδου των σοβιετικών Ελλήνων στην Ελλάδα. Να εξετασθεί το ζήτημα για τη δυνατότητα δημιουργίας από κοινού Ρωσο-Ελληνικής διακυβερνητικής επιτροπής για τα θέματα της μετανάστευσης. Να εξετασθεί η δυνατότητα να τεθεί το ζήτημα για άνοιγμα ελληνικού προξενείου στην πόλη Νοβοροσίσκ.

- Το «Υπουργείο Εξωτερικών» της Ρωσίας, από κοινού με το «Υπουργείο Εξωτερικών» της ΕΣΣΔ, να εξετάσουν τη δυνατότητα πληρωμής αποζημιώσεων για συντάξεις στους σοβιετικούς πολίτες της ελληνικής εθνότητας, που εξέρχονται για μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα.

Ο Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου

Γαβριήλ Ποπώφ

Ο Πρόεδρος του Κυβερνητικού Συμβουλίου

Ιάκωβος Ματσουκάτοφ

1 ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΠΟΝΤΙΩΝ ΑΣΙΩΜΑΤΙΚΩΝ 1
"ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ"

ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΑΝΕΝΩΣΙΑΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΣ Ε.Σ.Σ.Δ

ΙΟΥΝΙΟΣ 1991

ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΡΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ!

Στο προηγούμενο τεύχος μας αναφερθήκαμε έκτεταμένα στο Α' Συνέδριο του Ποντιακού Ελληνισμού της ΕΣΣΔ, που έγινε στις 29-31 Μαρτίου 1991.

Μία από τις συνιστώσες που πήραν μέρος στο Συνέδριο ήταν οργανώσεις μικτές εθνικά, που αυτοδηλώνονταν ως Club. Οι τέτοιου είδους οργανώσεις ήταν περίπου το 1/10 του όλου.

Η δημιουργία αυτών των οργανώσεων είναι αποτέλεσμα της ελληνολατρίας που υπάρχει στις παραλίες της Βόρειας και Ανατολικής Μαύρης Θάλασσας, όπου η ελληνική παρουσία στα αρχαία μνημεία είναι εντονώτατη.

Δεν είναι λίγοι οι σοβιετικοί ιστορικοί που δηλώνουν ότι οι Έλληνες είναι ο αρχαιότερος λαός της ΕΣΣΔ. Το κείμενο που δημοσιεύουμε είναι η αυτοπαρουσίαση μιας τέτοιας οργάνωσης που ιδρύθηκε στη Κριμαία και έχει πάρει το όνομα από τον πορθμό «Κιμμέριο Βόσπορο» που βρίσκεται ανάμεσα στην Αζοφική και στη Μαύρη Θάλασσα.

B.A.

ΣΤΗΝ ΣΟΒ. ΕΝΩΣΗ ΣΧΕΔΟΝ 6 ΧΡΟΝΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΣΤΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΠΟΥ ΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ «Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ». Η ΛΕΣΧΗ ΑΥΤΗ ΕΝΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΩΝ, ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΡΩΣΣΩΝ, ΟΥΚΡΑΝΩΝ. ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ, ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΛΕΣΧΗΣ ΜΑΣ. ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΗΣ ΛΕΣΧΗΣ ΜΑΣ ΠΡΟΕΡΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΗΣ ΑΡΧ. ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΠΟΥ ΥΠΗΡΧΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ, ΕΔΩ ΣΤΟΝ ΠΟΡΘΜΟ ΤΟΥ ΚΕΡΤΣ (ΚΙΜΜΕΡΙΟΣ ΠΟΡΘΜΟΣ).

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΛΕΣΧΗΣ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΖΩΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΠΟΥ ΕΜΕΝΕ ΚΑΙ ΜΕΝΕΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ. ΤΑ ΜΕΛΗ ΜΑΣ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΜΕΡΟΣ ΣΕ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ

ΚΑΙ ΣΕ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧ. ΚΤΙΡΙΩΝ Κ.Α. ΕΠΙΣΗΣ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΝΟΝΤΑΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΕΩΣ. ΟΙ ΙΔΙΟΡΡΥΘΜΕΣ ΘΕΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΜΑΣ ΕΓΙΝΑΝ ΑΡΚΕΤΑ ΦΗΜΙΣΜΕΝΕΣ. ΣΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΜΑΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΑΝ ΤΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ. ΦΤΙΑΧΝΟΝΤΑΣ ΤΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΟΠΛΑ ΤΩΝ ΑΡΧ. ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ, ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΜΑΣ ΤΑΞΙΔΕΥΟΥΝ ΚΑΘΕ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΠΑΝΩ ΣΤΟΝ ΑΡΧ. ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ.

ΣΥΝΑΝΤΟΥΝ ΠΕΡΙΦΗΜΕΣ ΑΡΧΑΙΕΣ ΠΟΛΕΙΣ:

ΠΑΝΤΙΚΑΠΑΙΟΝ, ΝΥΜΦΕΟΝ, ΦΑΝΑΓΟΡΕΙΑ. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΙ ΔΙΕΡΕΥΝΟΥΝ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΝΟΝΤΑΣ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΝΑ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗΣ. ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΕΙΝΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ ΣΕ ΚΑΘΕ ΤΟΥΣ ΒΗΜΑ, ΑΛΛΟΙΩΣ ΕΙΝΑΙ ΑΔΥΝΑΤΟ ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ ΤΟΣΟ ΣΤΕΝΗ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ. ΟΙ «ΝΕΟΒΟΣΠΟΡΙΤΕΣ» ΣΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΠΑΘΟΥΝ ΝΑ ΔΙΑΤΗΡΟΥΝ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΕΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ. ΚΟΙΜΟΥΝΤΑΙ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΓΗ ΚΑΙ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΧΙΤΩΝΑ ΟΠΩΣ ΕΚΑΝΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΜΑΧΗΤΕΣ. ΑΝΑΠΑΥΟΜΕΝΟΙ ΟΙ «ΝΕΟΒΟΣΠΟΡΙΤΕΣ» ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΩΣΤΕ ΝΑ ΣΚΛΗΡΑΓΩΓΟΥΝ ΤΟ ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥΣ.

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΩΝ «ΑΡΧΑΙΩΝ ΜΑΧΗΤΩΝ» ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΧΩΡΙΑ ΕΓΙΝΕ ΕΝΑ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕΝΟ ΓΕΓΟΝΟΣ. ΟΙ ΕΝΤΟΠΙΟΙ ΕΧΟΥΝ

ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΝΑ ΒΛΕΠΟΥΝ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΣΑΝ ΝΑ ΚΑΤΕΒΑΙΝΑΝ ΑΥΤΟΙ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΑΝΑΓΛΥΦΑ. Ο ΟΜΙΛΟΣ «ΒΟΣΠΟΡΟΣ» ΕΧΕΙ ΣΤΕΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ ΠΗΡΕ ΜΕΡΟΣ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΣ ΣΟΒ. ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΟ ΓΕΛΛΕΝΤΖΙΚ.

ΤΑ ΜΕΛΗ ΜΑΣ ΕΛΠΙΖΟΥΝ ΟΤΙ ΤΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΘΑ ΒΟΗΘΗΣΕΙ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΠΙΟ ΣΤΕΝΕΣ ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΛΑΟΥΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΜΑΣ.

ΕΜΕΙΣ ΘΑ ΘΕΛΑΜΕ ΝΑ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ ΝΑ ΟΡΓΑΝΩΣΟΥΜΕ ΕΝΑ ΚΟΙΝΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΑΣ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑ ΣΑΣ.

ΑΥΤΟ ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΑ ΘΑ ΣΥΝΤΕΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΜΑΣ. ΦΙΛΙΚΑ:

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ
«ΒΟΣΠΟΡΟΣ»
ΚΟΒΑΛΕΝΚΟ
ΒΑΛΕΝΤΙΝ
ΠΑΥΛΟΒΙΤΣ

Οι Έλληνόφωνοι τῆς Νοτίου Ἰταλίας

Ἀπό τό ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΗΣ ΚΑΙ
ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Περιοχές-Οίκισμοί-Οικονομία

Στήν νότιο Ἰταλία, στίς ἐπαρχίες τῆς Ἀπουλίας καί Καλαβρίας, πού ἀντιστοιχοῦν στό τακούνη καί στήν μύτη τῆς μπόττας τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου, ὑπάρχουν δύο περιοχές, οἱ κάτοικοι τῶν ὁποίων μιλοῦν μιὰ ἑλληνική διάλεκτο μέ πολλές δωρικές ρίζες. Οἱ περιοχές αὐτές ἀποτελοῦν τίς ἑλληνόφωνες περιοχές τῆς νοτίου Ἰταλίας, ἡ διάλεκτός τους δέ ὀνομάζεται «γκρίκο».

Ἡ ἑλληνόφωνη περιοχή τῆς Ἀπουλίας, ἐπειδή βρίσκεται στήν χερσόνησο τοῦ Σαλέντο, ὀνομάζεται «Ἑλλάς τοῦ Σαλέντο», στά Ἰταλικά "Grecia Salentina". Ἀπέχει περί τά 60-80 χιλιόμετρα νοτίως τοῦ Μπρίντζι καί 20-30 νοτίως τοῦ Λέτσε. Εἶναι ἐπίπεδη μέ μικρούς λόφους. Κύριες καλλιέργειες εἶναι: ἡ ἐλιά, ὁ καπνός, τά κηπουρικά καί τό ἀμπέλι. Παράγονται βιοτεχνικά προϊόντα, ὅπως εἶδη κεραμικῆς, ἀγχειοπλαστικῆς καί τσιμέντου. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἐλαφρές βιομηχανίες ἐπεξεργασίας γεωργικῶν προϊόντων, ὅπως ἐλαιοτριβεῖα, ἀλευρομύλοι καί ἕνα καπνεργοστάσιο: τό Magna Grecia.

Ἡ *Grecia Salentina* ἔχει ἔκταση περί τά 140 τετρ. χιλιόμετρα καί περίπου 45.000 κατοίκους πού κατανέμονται σέ 9 οἰκισμούς, πού εἶναι: *Τό Μαρτάνο* (πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς) πόλη ἄνω τῶν 10.000 κατοίκων, ἡ *Καλημέρα*, τό *Μαρτινιάνο*, ἡ *Στερνατία*, τό *Σολέττο*, τό *Τσολύνο*, τό *Κορυλάνο*, τό *Μελπινιάνο* καί τό *Καστρινιάνο ντέϊ Γκρέτσι* (Καστράκι τῶν Ἑλλήνων). Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς δέν εὐημεροῦν ἀλλά καί δέν δυστυχοῦν.

Ἡ ἑλληνόφωνη περιοχή τῆς Καλαβρίας εἶναι σκαρφαλωμένη πάνω στό βουνό Ἀσπρομόντε, ἀνατολικά τοῦ Ρηγίου, ὅπου κατέφυγαν οἱ κάτοικοι πρὶν πολλοὺς αἰῶνες γιά νά σωθοῦν ἀπό τοὺς Σαρακηνούς πειρατές καί νά γλυτώσουν ἀπό τίς καταπιέσεις τῶν κατακτητῶν: Νορμανδῶν καί Ἰσπανῶν.

Εἶναι ὄρεινή, ἄγρια, δυσπρόσιτη, μέ τοὺς περισσότερους δρόμους σέ κακή κατάσταση.

Ἡ ἀδύνατη οἰκονομία τῆς βασίζεται σέ φτωχές καλλιέργειες, σέ μικρή κτηνοτροφία καί σέ περιορισμένη δενδροκομία. Οἱ κάτοικοι εἶναι φτωχοί καί γιά νά ζήσουν ξενετεύονται γιά τίς παραλιακές πόλεις: Ρήγιο καί Μελίντε καί τὴν βιομηχανική βόρεια Ἰταλία, ἐγκαταλείποντας τά χωριά τους — πού εἶναι κτισμένα στίς πλαγιές τοῦ βουνοῦ, ὑψηλά, πάνω ἀπό τὴν κοιλάδα τοῦ χειμάρρου Ἀμυγδαλεῶνα, στά Ἰταλικά *Amendolèa* — πού εἶναι: ὁ *Βούας* (στά ἰταλικά *Bona*), τό *Γαλισιανό*, τό *Ροχουδι*, τό *χωριὸν Ροχουδίου*, τό *Κοντοφοῦρι*, τό *Βοννί* (*Roccajorte* στά Ἰταλικά) καί ὁ *Γιαλός τοῦ Βούα* (*Bona Marina*).

Ἡ μετανάστευσις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χωριῶν πρὸς τίς παραλίες, συγκέντρωσε πολλοὺς ἑλληνοφώνους στά χωριά *Νέο Ροχουδι*, *Μελίτο* καί *Πόρτο Σάλβο* καί στό *Ρήγιο*.

Ἡ σμίκρυνσις τῆς ἑλληνόφωνης περιοχῆς μέ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου

Στὴν ἀρχαιότητα τό μεγαλύτερο μέρος τῆς Νοτίου Ἰταλίας καί ἡ Σικελία ἦταν ἑλληνόφωνο γιατί ἦταν οἱ περιοχές αὐτές πυκνά ἐποικισμένες ἀπὸ ἑλληνικές ἀποικίες. Οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καί ἡ Ρωμαϊκὴ κατάκτηση μείωσαν τὴν ἑλληνοφωνία, χωρὶς νά τὴν ἐξαλείψουν, ὅπως συνέβη στήν Σικελία μέ τὴν Ἀραβικὴ κατάκτηση καί ἐν συνεχείᾳ τὴν Νορμανδικὴ κυριαρχία.

Ὁ Στράβων ἀναφέρει 6 ἑλληνικές ἀποικίες στήν Καμπανία, 2 στήν Λευκανία, 15 στήν Καλαβρία καί πληθώρα ἄλλων στήν Ἀπουλία. Οἱ κυριότερες ἦταν: ἡ Κύμη, ἡ Νεάπολις, ἡ Ποσειδωνία, ἡ Ἑλέα, ἡ Μέδμα, τό Ρήγιον, οἱ Λοκροί, τό Σκυλάκιον, ὁ Κρότων, ἡ Σύβαρις, οἱ Θούριοι, ἡ Ἡράκλεια, τό Μεταπόντιον, ὁ Τάρας, ὁ Ὑδροῦς, αἱ Ροδίαι, ἡ Δρία, τό Βρενδέσιον, ἡ Βάρις, τό Κανούσιον.

Μέχρι πρὶν 5 αἰῶνες οἱ ἑλληνόφωνες περιοχές τῆς Νοτίου Ἰταλίας ἦταν του-

λάχιστον πενταπλάσιες ἀπ' ὅ,τι εἶναι σήμερα. Ἡ ἑλληνοφωνία ὅμως ἔχανε σταθερὰ ἔδαφος τόσο στήν Καλαβρία ὅσο καί στήν Ἀπουλία ἀπὸ τὰ συνεχῆ πλήγματα πού ἐδέχετο.

Τὰ κύρια πλήγματα πού δέχθηκε ἡ ἑλληνοφωνία καί ἐπέφεραν τὸν περιορισμὸ τῆς ἦταν:

1. Ἡ **τουρκικὴ εἰσβολὴ** στήν Ἀπουλία τὸ 1480, πού ἰσοπέδωσε ἑλληνοφωνα χωριά καί κατέστρεψε τό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἔξω ἀπὸ τό Ὀτράντο, πού ἦταν κέντρον ἑλληνικῶν γραμμάτων καί γράφονταν τὰ χειρόγραφα λειτουργικά βιβλία τῶν ἑλληνικῶν ὀρθοδόξων ναῶν.
2. Τὸ **κλείσιμο τοῦ ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου τῆς Νάρδου** (*Nardò*), κοντὰ στόν Τάραντα στό τέλος τοῦ 15ου αἰ.
3. Ἡ **βίαια ἀντικατάστασις τῆς ὀρθοδόξου λατρείας** στά ἑλληνικά μέ τὴν Καθολικὴ στά λατινικά κατὰ τό χρονικὸ διάστημα 1570-1663, συνέπεια τῶν ἀντιμεταρρυθμιστικῶν μέτρων τοῦ παπισμοῦ.
4. Οἱ **καταπιέσεις καί διώξεις τοῦ ἑλληνοφώνου πληθυσμοῦ ἀπὸ τοὺς τοπικοὺς φεουδάρχες**, πού ἦτανε ὄλοι ξένοι, Γαλλονομανδικῆς, Ἰταλικῆς καί Ἰσπανικῆς καταγωγῆς.
5. Ἡ **διακοπὴ κάθε ἐπαφῆς ἐπὶ 10 αἰῶνες μέ τὸν ἐθνικὸ κορμό**. Διακοπὴ πού ἄρχισε τὸ 1040 μέ τὴν ἀνακλήσι τοῦ Γ. Μανιάκη καί τὴν Νορμανδικὴν κατάκτηση, ὀλοκληρώθηκε τὸ 1071 μέ τὴν ἀποχώρηση τοῦ τέλευταιοῦ βυζαντινοῦ στρατιωτικοῦ τμήματος ἀπὸ τὴν Βάριν (*Bari*) καί ἐξελίχθηκε σέ πλήρη ἀπομόνωση, μέ τὴν ἐπικράτησι τῆς φραγκοκρατίας καί τουρκοκρατίας στήν Ἑλλάδα.
6. Ἡ **ἀνάπτυξις τῶν συγκοινωνιῶν, ἐπικοινωνιῶν καί ἡ εἰσβολὴ τῶν ραδιοηλεκτρονικῶν μέσων** τῆς ἐποχῆς μας καί στά δυσπρόσιτα χωριά τοῦ Ἀσπρομόντε (Λευκόπετρας κατὰ Στράβωνα).

7. Ἡ μετανάστευση στὴν ἄλλη Ἰταλία γιὰ ἐργασία καὶ οἱ μικτοὶ γάμοι.

Ἡ καταγωγή τῶν ἑλληνοφόνων τῆς Νοτίου Ἰταλίας

Ἡ καταγωγή τῶν ἑλληνοφόνων ἦταν ἐπὶ μακρόν θέμα συζητήσεων γιατί οἱ Ἰταλοὶ φιλόλογοι καὶ ιστορικοὶ ὅπως οἱ Morosi, Parlangei, Alessio, Battisti κ.ά. δὲν ἤθελαν νὰ δεχθοῦν ὅτι ὕστερα ἀπὸ τόσες διώξεις, καταπιέσεις καὶ αἰῶνες Ρωμαϊοκρατίας, ἡ ὁποία ἐπιβλήθηκε πλήρως στὴν περιοχή ἀπὸ τὸν δεύτερο Καρχηδονιακὸ πόλεμο (210 π.Χ.), ἦταν δυνατόν νὰ ἐπιζήσει ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος καὶ νὰ μὴν ἔχει ἐξοντωθεῖ ἢ ἀφομοιωθεῖ. Ἰσχυρίζονταν λοιπὸν ὅτι οἱ ἑλληνοφῶνοι ἦταν ἀπόγονοι ἀποίκων τῆς Βυζαντινῆς περιόδου.

Ὁ Γερμανὸς γλωσσολόγος ρωμανιστῆς Gerhard Rohlfs μελετώντας τίς γειτονικὲς ρωμανικὲς διαλέκτους τῆς Καλαβρίας ἀπέδειξε ἀπὸ τὸν μεγάλο ἀριθμὸ ἑλληνογενῶν καταλοίπων σ' αὐτές ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ἐξαφανίσθηκε ἀπὸ τὴν μακρόχρονη ρωμαϊκὴ κατάκτηση, ἀλλὰ περιορίσθηκε καὶ ὅτι οἱ σημερινοὶ ἑλληνοφῶνοι εἶναι ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, πού ἐνισχύθηκαν κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἀπὸ ἑλληνες ἀποίκους, κυρίως ἐκονολάτρες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Αὐτὴ τὴν ἄποψη δέχονται πλέον καὶ οἱ ἑλληνες (οἱ Χατζιδάκις, Καρατζᾶς κ.ά.) καὶ οἱ ξένοι ἐπιστήμονες.

Οἱ κύριοι λόγοι περιορισμοῦ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Νοτ. Ἰταλίας ἦταν ἡ καταστροφή τῶν πόλεων ἀπὸ ἐμφύλιες συγκρούσεις (Ρήγιον, Λοκροί, Σύβαρις), ἀπὸ Ἰταλιῶτες (Ἰπώνιον, Θούριοι), ἀπὸ τὸν Ἀντίβα (Τέμεση, Τερίνα) καὶ τέλος ἡ Ρωμαϊκὴ κατάκτηση.

Τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν ἑλληνοφόνων τῆς νοτίου Ἰταλίας

Ἐκ πρώτης ὄψεως εἶναι δυσνόητο λόγφ τῶν ἰδιομορφῶν καὶ τῆς προφορᾶς του. Ἐχει συγγένεια μὲ νησιωτικὲς νεοελληνικὲς διαλέκτους, ἔχει δωρικές ρίζες καὶ εἶναι ἐμπλουτισμένο μὲ ἀρχαιοελληνικά καὶ μεσαιωνικά στοιχεία καὶ ἀρκετὲς ἰταλικὲς λέξεις. Οἱ δωρικές ρίζες εἶναι κατάλοιπο τῆς ἀρχικῆς γλώσσας δεδομένου ὅτι οἱ περισσότερες ἀποικίες ἦταν δωρικές καὶ οἱ ἰταλικὲς εἶναι συνέπεια τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἰτα-

λικῆς γλώσσας πού ὀμιλεῖται περὶ τὴν γλωσσικὴ νησιδα τῶν ἑλληνοφόνων.

Τὸ ἰδίωμα μεταβιβάζεται προφορικά ἀπὸ τὴν μία γενιὰ στὴν ἄλλη γιατί δὲν διδάσκεται στὰ σχολεῖα παρά τὴν ἐπιθυμία καὶ τοὺς ἀγῶνες τῶν ἑλληνοφόνων. Γιὰ τὴν γραφὴν τοῦ χρησιμοποιεῖται τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο. Μόνον τὸ μισὸ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χωριῶν τῆς ἑλληνοφῶνης περιοχῆς μιλάει καὶ καταλαβαίνει τὴν διάλεκτό της, τὸ *Grico*, καὶ ὑπάρχουν σοβαροὶ φόβοι ὅτι τὸ ἰδίωμα αὐτό, πού ἔζησε 20 αἰῶνες ἐν μέσφ διώξεων, θὰ κινδυνεύσει νὰ ἐξαφανισθεῖ ἐν μέσφ ἐλευθερίας. Καὶ τοῦτο διότι μὲ τὴν ἐξέλιξη τῶν ἐπικοινωνιῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας οἱ ἐπαφές μὲ τοὺς ἑτερογλώσσους πολλαπλασιάσθηκαν, ἡ ἐκπαίδευσις γίνεται μόνον στὴν ἰταλικὴ καὶ ἡ γνῶσις μόνον τοῦ *grico* ὁδηγεῖ στὴν κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀπομόνωση, δημιουργεῖ αἶσθημα κατωτέροτος καὶ ὁδηγεῖ στὴν ἐκμάθηση καὶ χρῆση τῆς ἰταλικῆς.

Ἡ διάσωση καὶ ἐπιβίωση τοῦ *Grico* (Γκρίκο)

Ἡ διάσωση τῆς ντοπιολαλιᾶς εἶναι ἐπιδίωξη καὶ ἔργο ζωῆς πολλῶν *γκρικάων*, πού φοβοῦνται μήπως ἡ γλῶσσα τους γίνεῖ μουσειακὸ εἶδος. Ἡ προσπάθεια ἄρχισε πρὶν ἕναν αἰῶνα.

Τὸν Μάιο 1896 μίλησε γιὰ τὸ θέμα αὐτό στὴν νεοελληνικὴ, στὸν Φ.Σ. Παρῆνασσὸ στὴν Ἀθήνα, ὁ λόγιος Γρε-

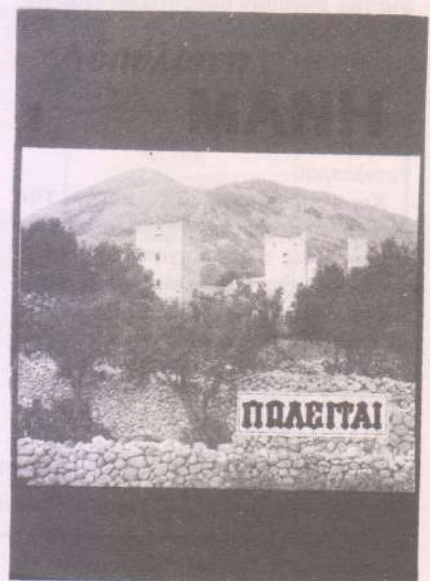
κάνος καθηγητῆς *Βίτο Ντομένικο Παλοῦμπο* καὶ ἔκρουσε τὸν κῶδωνα τοῦ κινδύνου.

Ἐκτοτε πολλοὶ ἄλλοι παρέλαβαν τὴν σκυτάλη τοῦ ἀγῶνα ὅπως οἱ: *Τομάζι, Βίτο, Φάτσι, Brisio de Santis*, ὁ *Γκαμπριέλι*, πού εἶχε πει: «Ἑλληνες εἴμαστε, καυχώμεθα γιὰ τὴν καταγωγή μας», ὁ *Λεφόν*, ὁ *Ἀπρίλε*, ὁ *Σ. Σικοῦρο* καὶ οἱ σχετικὰ πρόσφατα θανόντες *Α. Γκοτάρντο* καὶ *Π. Στομέο*.

Σήμερα πολλοὶ λόγιοι καὶ σύλλογοι («Ἡ φωνή μας», «Οἶστρος», «Ἄργαλειο», «Μεσημβρία», στὴν Ἀπουλία, καὶ «Cumela», «Ἰόνικα», «Γιαλὸς τοῦ Βούσα», «Ζωὴ καὶ γλῶσσα» στὴν Καλαβρία) σάν σύγχρονες Ἑστιάδες προσπαθοῦν νὰ διατηρήσουν ἀναμμένη τὴν φωτιὰ τῆς γλώσσας κάτω ἀπὸ τίς στάχτες τοῦ ἰταλισμοῦ, γιατί πιστεῦνται ὅτι ἡ ἐπιβίωση τῆς γλώσσας εἶναι βασικὸ ἀνθρώπινο δικαίωμα. Γι' αὐτὸ ζητοῦν νὰ διδάσκεται στὰ χωριά τους ἡ διάλεκτός τους καὶ ἡ ἑλληνικὴ, ὅπως προβλέπεται ἀλλῶστε ἀπὸ τὸ σύνταγμα τῆς Καλαβρίας ἀλλὰ ἐφαρμόζεται μόνον γιὰ τοὺς ἀλβανοφῶνους.

Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ δοθεῖ κάθε ἠθικὴ βοήθεια στοὺς *γκρέκους* μὲ ἐπαφές καὶ σύσφιξη τῶν σχέσεων πού φέρνουν τὰ ταξίδια. Ἐτσι θὰ σπάσει ἡ ἀπομόνωση καὶ θὰ διαπιστώσουν ὅτι δὲν εἶναι μόνου.

Τὸ *γκρίκο* πνίγεται καὶ μᾶς ἀπευθύνει ἐκκλήση βοήθειας γιὰ νὰ διασωθεῖ. Θά τοῦ ἀρνηθούμε τὴν βοήθεια;

Ιδεολογικά «τσιλιμπουρδίσματα» και γλωσσολογικό «ραχάτι»

του Χ. Δάλκου

Μιά άπ' τίς επιστήμες πού σχετίζεται ιδιαίτερα μέ τήν ἔθνικὴ αὐτογνωσία καί ὑπαρξή, λόγῳ τοῦ ρόλου πού παίζει στὴν στήριξη τῆς ἐνότητος καί τῶν ἱστορικῶν δικαίων ἑνὸς λαοῦ, εἶναι ἀσφαλῶς ἡ γλωσσολογία. Καί εἶναι σαφές ὅτι σέ ὥρες κρίσιμες, ὥρες ἀνακατατάξεων καί ἔθνικιστικῶν (ἢ πατριωτικῶν) ἐκρήξεων, ἡ γλωσσολογία καλεῖται νά παίξει — ὅπως καί παίξει ἄλλοτε ἄλλοτε — ἕναν ρόλο πρωταγωνιστικὸ στὴν διαμόρφωση τῶν συνειδητήσεων καί τῶν προσανατολισμῶν, τόσο τῶν μελῶν τῆς ἔθνικῆς κοινότητος, ὅσο καί τῶν ἀντιλήψεων τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης.

Ἄφοῦ λοιπὸν ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, δέν μπορεῖ παρά νά ἐκπλήσση τὸ γεγονός ὅτι στὴν σύγχρονη Ἑλλάδα ἡ ἐπιστῆμη τῆς γλωσσολογίας συνήθως ἀποφεύγει νά θίγη θέματα πού ἔχουν σχέση μέ τὸ ἔθνικό-ἱστορικό μας «εἶναι», εἴτε ἐπειδὴ τὰ θεωρεῖ ἐξαντλημένα, εἴτε ἐπειδὴ τὴν ἀπασχολοῦν περισσότερο ζητήματα «καθαρῶς» θεωρητικοῦ χαρακτήρα.

Ἄλλά κι ὅταν ξεφεύγη ἀπὸ τὸ πλαίσιο τῶν συνήθων θεωρητικῶν ἐνασχολήσεων καί ἀποφασίζει νά ἐνδιαφερθῆ γιὰ τὸ «τόδε τι» τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς πραγματικότητας, τότε ἀποκαλύπτεται τὸ πόσο στεροῦνται βάσεως οἱ θεωρητικὲς τῆς συλλήψεως καί προσανατολισμοί.

Χαρακτηριστικὲς ἄπ' αὐτὴν τὴν ἄποψη εἶναι ὀρισμένους ἐτυμολογικὲς ἀναζητήσεις τοῦ καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Μ. Σετάτου (δες: Μ. Σετάτος: *Ελληνικὴ καὶ Τουρκικὴ: μερικές περιπτώσεις δανεισμοῦ*, 10ο συνέδριο Γλωσσολογίας Παν/μίου Θεσ/νίκης), ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νά μᾶς πείσει ὅτι ὄχι μόνον τὸ πρόθημα *τσαλαστὶς* λέξεις *τσαλαβουτῶ*, *τσαλαπατῶ* κ.λπ., εἶναι τούρκικο [... *τσαλα-cala* (ἐκφράζει ἀμεσότητα καί δύναμη, πβ. *calmak χτυπῶ*)...], ἀλλὰ ὅτι ἀκόμα καί ἡ νεοελληνικὴ ἐκφραση «καλά καλὰ δέν... καί...» εἶναι δάνειο, λέει, ἀπ' τὴν τουρ-

κικὴ καί προέρχεται ἀπὸ τὸ «*kala kala*— ὅ, τι ἔμεινε, τὸ μόνον πού μένει (πβ. *kala kalmak* — βρίσκομαι ξαφνικά σέ δύσκολη θέση)».

Φυσικὰ κάνει λάθος. Ἡ συσχέτιση τοῦ νεοελληνικοῦ κοινῶ «τσιλιμπουρδῶ» καί τοῦ διαλεκτικοῦ «τσαλαμποῦρδες» (= σαχλαμάρες - Φολέγανδρος) μέ τὸ ἀρχ. ἑλληνικὸ «σιληπορδῶ» (δωρ. *σιλαπορδῆσαι*, πβλ. τὸ τοῦ Ἡσυχίου: *σιληπορδεῖν* *σιληπορδῆσαι*, *στρηνηῖαν*, *ἀβρύνεσθαι*, *θρύπτεσθαι*, *χλιδᾶν*), δείχνει ὅτι τὸ πρόθημα *τσαλα-* εἶναι ἑλληνικὸ καί σημαίνει τὸ θορυβωδῶς ποιεῖν τι. Ἐπομένως ὄχι μόνον τὰ *τσαλαβουτῶ*, *τσαλαπατῶ*,* *τσαλαπετῶ* (πβλ. *τσαλαπετεινός*) σημαίνουν: θορυβωδῶς βουτῶ, πατῶ, πετῶ, ἀλλὰ καί τὰ «*τσαλαμποῦρδίζω» (πβλ. *τσαλαμποῦρδες*), «τσιλιμπουρδίζω», «*σιλαπορδῶ» (πβλ. *σιλαπορδῆσαι*), *σιληπορδῶ*, σημαίνουν κατ' ἀρχὴν «θορυβωδῶς πέρδομαι» καί κατ' ἐπέκτασιν «λέω σαχλαμάρες, σαχλαμαρίζω».

Μιά περαιτέρω ἐτυμολογικὴ ἀναζήτηση τῶν ριζῶν τοῦ ἀ' συνθετικοῦ τῆς λέξης «τσαλαμποῦρδες» μᾶς πείθει ὅτι

εἶχε δίκιο ὁ Γ. Πάγκαλος πού συσχέτιζε τὸ *τσαλα-* μέ τὸ νεοελληνικὸ (κρητικὸ) «τσάλαχο» (= θόρυβος), τὸ ὁποῖο ἀπὸ κει καί πέρα μποροῦμε βásiμα νά ἐκλάβουμε ὡς ἐναλλακτικὴ μορφή τῶν ἀρχ. ἑλλ. *σαλάγη*, ἢ *σαλαγή* (= θόρυβος, κραυγὴ, «βοή», πβλ. ν.ε. *σαλαγάω*, α.ε. *σαλαίζειν* κόπτεσθαι, *σαλάσσω*, *σαλεύω*, *σάλος* κ.λπ.) καί *τάραχος* (πβλ. *ταραχὴ*, *ταράσσω* = *σαλάσσω*, κ.λπ.). Τὴν ἐτυμολογικὴ σχέση τῶν «τσάλαχο», καί «τάραχος» ἀποδεικνύουν καί τὰ ν.ελλ. «*τάρακωνῶ*» (= *τσαλακουνῶ πβλ. ἀρχ. ἑλλ. *σαλακωνίζειν* = *σαλεύειν* τὸν πρῶκτόν, «*σαλαχθέν*· *σεισθέν*» κ.λπ.), «*τάλαχος*», (= *ταραχὴ*, *θόρυβος* - Κρήτη), «*συντάλαχο*», καί «*συντάραχο*» (πβλ. Ν. Καζαντζάκη, Ὅδ. Ν. 1061: «*Μέγα συντάραχο γρικόῳ, φωνές, κι ὀρκίζομαί σου ἀδέρφι...*»).

Τὸ β' συνθετικὸ τῆς λέξης «τσαλαμποῦρδες» παρουσιάζει πολὺ λιγότερα προβλήματα, ἀφοῦ ἡ ὑπαρξὴ παράλληλων τύπων *τσιλιμπουρδῶ* (*σιληπορδῶ*), *τσιλιμπουρδίζω*, μᾶς ὀδηγεῖ στὸ ἀβίαστο συμπέρασμα ὅτι «πορδῆ» καί «μποῦρδα» εἶναι ἀλλότπου τῆς ἴδιας

λέξης, στους οποίους παρατηρείται ή φωνητική εναλλαγή π ~ μπ.

Κι όμως, τό λεξικό τοῦ Ἄνδριώτη καταφεύγει στήν λογική τοῦ δανεισμοῦ ἀπό ξένη πηγή: «μπούρδα, ἢ, ἀνοητολογία· ἴσως ἰταλ. bugia» (Α. Τσοπαν. στά ἑλληνικά 16, 336).

Ποῦ ἐπομένως ὀφείλεται ἡ τάση αὐτῆ τῆς ἑλληνικῆς γλωσσολογίας νά καταφεύγη συχνά στήν λύση τοῦ δανεισμοῦ ἀπό ξένη πηγή; Οὐδείς βεβαίως δικαιούται νά ἀποδώσει σέ ἐπιστήμονες ὅπως ὁ Μ. Σετάτος, ὁ Ν. Ἄνδριώτης ἢ ὁ Α. Τσοπανάκης, μειωμένες ἐθνικές εὐαισθησίες. Τό πρόβλημα δέν βρίσκεται ἐκεῖ, ἀλλά στό λάθος τῆς θεωρίας (Χατζηδακίτικῆς ἔμπνευσης) ἡ ὁποία προσανατολίζει στά συγκεκριμένα ζητήματα τήν σκέψη τους. Μιάς θεωρίας πού ἀντιλαμβάνεται τήν νέα ἑλληνική ὡς ἀπλό ἐξάρτημα τῆς ἀρχαίας, ἀνίκανο γιά ἐσωτερική ζωή καί δημιουργία, καί πού ἐπομένως ἀναζητεῖ τίς ρίζες ὁποιοῦδήποτε στοιχείου ἀφισταμένου τῆς ἀρχαίας γλωσσικῆς παράδοσης στόν δανεισμό ἀπό ξένη πηγή.

Τό ρῆμα «σαστίζω» π.χ., τό ὁποῖο κατά τόν Ἄνδριώτη ἐτυμολογεῖται ἀπό τό τούρκικο *sastim*, ἀόριστο τοῦ *sasmak*, εἶναι ἀλλότυπος τοῦ *σκιαστίζω (= σκιαζομαι), ὅπως δείχνουν οἱ κατωϊταλιωτικοί τύποι *sáddzo* (= σκιάζω), *sástari*, *sastiarúdi* (*σκιασταροῦδι).

Τό ἐπίσης τουρκικό θεωρούμενο «ραχάτ» (= ἀνάπαυση, τουρκ. *rahat*), εἶναι ἠχοποιήτῃ λέξη πού σχετίζεται ἄμεσα μέ τά ν.ε. *ροχαλιζώ*, *ροχάλα* (α.ε. *ρογγάζω*, *ρέγκω*, *ρέγγω* = *ροχαλιζώ*).

Οἱ ἑλληνικές διάλεκτοι ἀπ' τίς ὁποῖες παρέλαβαν οἱ Τούρκοι τήν λέξη, παρουσίαζαν, ὅπως εἶναι φανερό, τροπή τοῦ ὕγρου σέ ὀδοντικό, παρόμοια μέ αὐτήν πού ἐμφανίζουν, στήν ἴδια λέξη καί τά κατωϊταλιωτικά: *rákkatu*, *rákitu*, *ráfitu* (= *ροχαλητό*), *ráhatu* (= *ροχαλητό*, *δύσπνοια*), *rócha* (= *ροχάλα*), *rakkatid-dzo*, *rachatiddzo* (= *βήχω*), *raçátu*, *arraçátu* (= *νυσταλέος*, *κουρασμένος*), ἀλλά καί *raçatyári*, *raçulyári*, *raçariyáre* (= *ροχαλιζώ*, χαρακτηριστική ἢ διατήρηση τοῦ ὕγρου), *raganédza* (= *ροχαλητό*, πρβλ. ν.ελλ. «λαχανιάζω» πού πρέπει

νά ἔχη τήν καταγωγή του στήν ἴδια ἠχοποιήτῃ ρίζα) κ.λπ.

Σ' ὅλες τίς παραπάνω περιπτώσεις, ἡ μέθοδος πού ἐφαρμόστηκε (καί πού ἀποδείχθηκε ἰδιαίτερα γόνιμη) ἦταν ἡ ἐνδοσυγκριτική (δες «Ἑλλοπία», τευχ. 4).

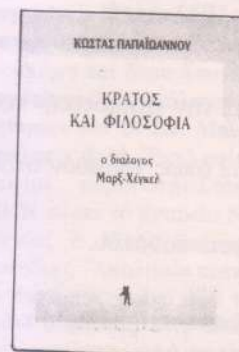
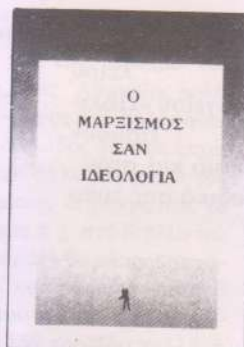
Ἡ μέθοδος αὐτή, πού δέν ὑποτιμᾷ, καί δέν παραγνωρίζει, ἀλλ' ἀντίθετα ἀξιοποιεῖ τόσο τήν λεξιλογική πολυτυπία ὅσο καί τήν ποικιλία τῶν φωνητικῶν ἐναλλαγῶν τῆς ἑλληνικῆς, εἶναι σέ θέση πιστεύω, καί σέ παλαιά προβλήματα νά δώσει νέες καί ὀρθές λύσεις, καί νά προαγάγῃ τήν ὑπόθεση τῆς γλωσσικῆς-ἐθνικῆς μας αὐτοσυνειδησίας.

Γιατί ἡ ἀβασάνιστη ἀποδοχή, ξένων πρὸς τήν ἰδιοσυστασία τῆς ἑλληνικῆς ἀπόψεων, ὡς θεσφάτων, συνοδευόμενη ἀπό ἓνα ἰδιαίτερα πιστικό «ἀντισωβινιστικό» σύμπλεγμα, κατ' ἐπίφασιν «ἀντικειμενικό», ὑπάρχει φόβος νά ἀπωθήσῃ σιγά-σιγά τήν ἐπιστήμη τῆς γλωσσολογίας — καί τοὺς γλωσσολόγους ἐπίσης — στό περιθώριο τῆς ἐθνικῆς καί πνευματικῆς μας ζωῆς.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΥ αποτελεί ένα σημαντικό έργο για την φύση της Σοβιετικής Ένωσης και την εξέλιξη της ρώσικης επανάστασης. Την ώρα που ο σοβιετικός ολοκληρωτισμός πνέει τα λοίσθια, αυτό το πρωτοποριακό βιβλίο καταγράφει τις φιλοσοφικές, ιστορικές, οικονομικές και πολιτισμικές αιτίες της μετεξέλιξης.

Ο Κώστας Παπαϊωάννου (1925-1981) υπήρξε ένας μεγάλος φιλόσοφος και θεωρητικός που έζησε και δίδαξε στή Γαλλία. Οι **Εναλλακτικές Εκδόσεις** εγκαινίασαν την έκδοση των απάντων του στα ελληνικά αρχίζοντας από την διεισδυτική κριτική του στο μαρξισμό με τα βιβλία **Ο μαρξισμός σαν ιδεολογία και το Κράτος και φιλοσοφία**.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Εναλλακτικό βιβλιοπωλείο «Κομμούνα», Θεμιστοκλέους 37, Αθήνα, τηλ. 3602644
Εναλλακτικό βιβλιοπωλείο «Πράξη», Αρμενοπούλου 24, Θεσσ/νίκη, τηλ. 202349.

τῆς ἑλληνικῆς Παιδείας μετέχουτες

Κηρύνεια

20 Ἰουλίου, 1974

Πόλεις πού ἀλλάξαν ὄνομα
μέ τούς σπασμούς τῆς Ἱστορίας
φριγμένες ἀπ' τή σκόνη καί τά αἵματα
πόλεις, ἐξαίσια ὀνόματα, λαμπρές
ὦ, πόλεις τῶν Ἑλλήνων.

Τίς συναντᾶς στούς χάρτες καί στά δρομολόγια
κάποιες ἀνθοῦσες, ἄλλες μιζοβάρβαρες
μέ τ' ὄνομά τους ξεφτισμένο ἢ σάν πληγή
Σάιντα, Ἰσμίρ, Ἀντίμπ καί πόσες!
Μά τώρα σάν βραχνάς, Γκιουίρν,
ἢ ξακουστή Κηρύνεια!

Μιά πόλη-λέξη ἑλληνική χαλάει
κι ὁ κόσμος ὅλος βαρβαρεύει.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Ἐπιμέλεια: Τασούλα Καραγεωργίου

Ἀπό τά «Συγκεντρωμένα Ποιήματα», ἐκδ. Πλέθρον, Ἀθήνα 1991 (σ. 132).

Μή μιλάτε Ἑλληνικά

Μή μιλάτε Ἑλληνικά:

νά γαβγίζετε
νά μουγκρίζετε

Νά μή μιλάτε καθόλου.

Μή διαβάζετε Ἑλληνικά:

νά διαβάζετε τούς λόγους τῶν πολιτικῶν σας
νά διαβάζετε τά «καλέσματα» τῶν ὀργανώσεών σας
νά διαβάζετε τόν ἡμερήσιο καί τόν περιοδικό σας
τύπο.

Νά μή διαβάζετε καθόλου.

Μή γράφετε Ἑλληνικά:

νά γράφετε τήν «Καθαρεύουσα» τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτε-
λείου

νά γράφετε τήν «Δημοτική» τοῦ Ἐπιτελείου «Πολι-
τισμοῦ»

νά γράφετε ὅπως γράφουν στόν ἡμερήσιο καί στόν
περιοδικό σας τύπο

Νά μή γράφετε καθόλου.

Καί

Μή κατεβαίνετε στη θάλασσα:

σᾶς βλέπει κι ἀρρωσταίνει·
γυρίζουν τα μέσα της

αφρίζει

ξερνάει σακκοῦλες

σαγιονάρες

σερβιέτες

Ξερνάει πετρέλαιο καί πίσσα

Μή κατεβαίνετε στη θάλασσα.

Μή ἀνεβαίνετε στά βουνά:

σᾶς αἰσθάνονται καί πεθαίνουν·
χάνουν τά δάση τους καί τά πουλιά τους
χάνουν τη δρόσο τους καί τ' ἄρωμά τους
χάνουν τά χιόνια τους καί τά νερά τους.

Μή ἀνεβαίνετε στά βουνά.

Μή συντηρεῖτε ἀρχαιότητες:

εἶναι Ὕ β ρ ι σ·

πάρτε κασμάδες καί σωριάστε τες
φέρτε μπουλντόζες καί σαρωστε τες
ρίχτε βενζίνη καί κάψτε τες

Εἶναι

ἡ προτελευταία τιμῆ πού μπορεῖτε νά κάνετε στόν Τόπο.

Ἡ τελευταία εἶναι:

Νά φύγετε

μέ τίς γυναῖκες σας καί τά παιδιά σας
μέ τά σαλόνια σας καί τά σκυλιά σας
μέ τή Βρωμισούνη σας καί τήν κακομοιριά σας.

Καί

μή παριστάνετε πώς περιμένετε βαρβάρους:

Ἐσεῖς εἰστε οἱ βάρβαροι

καί πρέπει νά φύγετε.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΟΦΙΑΝΟΣ

Ἀπό τήν ἀνθολογία «Μπαλαντζά» ἐκδ. ΝΕΛΕ Ἀθήνας, Ἀθήνα 1990 (σ. 147-8).

‘Ο φθόνος, «έλληνική ἄρρώστεια;»

του Διονύση Λιάρου

Οί παλότεροι θυμούνται την Σύφιλη νάναι, στά Λατινικά τών γιατρών, «Νόσος τών Γάλλων» (morbus Gallicus) για τούς Ἄγγλους καί «Νόσος τών Ἄγγλων» (morbus Anglicus) για τούς Γάλλους. Διαβάζοντας τό θαυμάσιο βιβλίο του καθηγητή τῆς ἱστορίας Ἰωάννου Βακαλόπουλου «Ἐπιπέδον τῶν Ἑλλήνων» (Θεσσαλονίκη, 1983), μένει κανείς μέ τήν ἐντύπωση πώς ἄνετα θά μπορούσε ὁ φόβος νά χαρακτηριστεῖ «morbus Hellenicus». Ἐφ’ οὗ μοιάζει νά παίξει ἕνα δυσανάλογο μεγάλο ρόλο στήν μακρά ἑλληνική ἱστορία. Χωρίς, φυσικά νά λείπει ἀπό κανέναν ἄλλο πολιτισμό ἢ χῶρο ἢ ἐποχή. Ὁ D.H. Lawrence περιγράφει τήν ἀπαίσια λάμψη ἰκανοποίησης πού βλέπει ἡ χήρα ἐνός ἀνθρακωρύχου στά μάτια τῶν συγκεντρωμένων συγχωριανῶν τῆς τήν ὥρα πού ἀνεβάζουν ἀπό τή στοά τό πτώμα τοῦ συζύγου τῆς, διότι τούς φθονοῦσαν πού εἶχαν εὐτυχισμένη σεξουαλική ζωή οἱ δύο τους...

Στήν ἑλληνική ἱστορία τά πράγματα εἶναι ἀπλῶς χειρότερα. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἀναγκάζεται νά πάρει τήν ὁδὸ πρὸς τὰ Σούσα, ὁ Ἀνδρουτσος νά κάνει «καπάκι» μέ τούς Τούρκους, ὁ Καποδίστριας δολοφονεῖται ἄγρια ἀπό φθόνον γιά τήν ἀνώτερή του ἠθική ὑπόσταση, ὁ Κολοκοτρώνης φυλακίζεται ἀπό ἀνθρώπους πού οὔτε νά τοῦ γυαλίσουν τά παπούτσια δέν ἦσαν ἄξιοι, ὁ Μακρυγιάννης τρώει σκατά στά μούτρα ἀπό βασιλόφρονα καθάρματα πού τόν περιγελάνε πού «ἤθελε Σύνταγμα».

Τό ἀνατριχιαστικό στό βιβλίο τοῦ Βακαλόπουλου εἶναι ὅτι ἀπό καμμιά σελίδα δέν λείπει ἡ λέξη «φθόνος». Ἄν καί πούθενά δέν παραπέμπει στήν Μελανί Κλαῖν, τήν μεγάλη συνεχίστρια τοῦ Φροϋδικοῦ ἔργου, καί τό ἔργο τῆς ὀριμότητάς τῆς *Envy and Gratitude: Φθόνος καὶ Ἐυγνωμοσύνη*. Ὁ Βακαλόπουλος, μάλιστα, μοιάζει νά μὴν ἔχει καθόλου ὑπ’ ὄψιν του τήν πλοῦσια σχετική ψυχαναλυτική βιβλιογραφία. Πρᾶγμα πού ἐπιβεβαίωσε μέ ἐπανειλημμένες προσωπικές συζητήσεις μαζί του. Αὐ-

τό, μακριά ἀπό τό νά μειώνει τήν σημασία τῶν ὑποθέσεων του, τήν αὐξάνει πολύ, διότι δείχνει πώς δέν εἶναι θῆμα ἐνός ψυχολογισμοῦ ἀλλά, ἀπλᾶ, καταγράφει τά ἀναπόδραστα συμπεράσματά του ὡς **ἱστορικός καί μόνον**.

Στό ἐρώτημα «γιατί οἱ Ἕλληνες;» θά μέναμε ἀμήχανοι. Γιατί οἱ Ἕλληνες ἄρχισαν τούς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες; Δέν προδίδει αὐτό μιά πανάρχαιη τάση «παρβαλοσύματος», «ἀναμέτρησης», «κοίτα νά δεῖς ποῖος εἶμαι ἐγώ!» καί «ποῖος εἶσαι ἐσύ»;

Ὅταν ὁ Μιλτιάδης ζήτησε μόνον ἕνα στεφάνι ἐλῆς γιά τόν θρίαμβό του στόν Μαραθῶνα, ἕνας Ἀθηναῖος πολίτης τόν ρώτησε «μόνος σου πολέμησες Μιλτιάδη;» Καί ὁ κλάδος ἀμέσως ξεχάστηκε... Ἐκεῖ πού ἄλλοι βλέπουν τόν θρίαμβο τῆς ἀμεσης δημοκρατίας (ὁ Χρήστος Καρανίκας π.χ. στό βιβλίο του «Τά ἰδεολογικά δεσμά»), θά μπορούσε κάποιος νά διείδει καί κάποιον νοσηρό φθόνον. Φθόνος πού πρέπει νά ἀφθονοῦσε (ἡ ἐτυμολογία ἐδῶ προδίδει πολλά, ἡ ἀφθονία νάναι συνώνυμο τῆς ἐπαρκειας) καί στήν ἀρχαία Ἑλλάδα, ἂν κρίνουμε ἀπό τίς ἱστορίες πού ἔφτασαν ἕως ἐμᾶς.

Τίποτα δέν χαρακτηρίζει καλύτερα τήν κατάσταση ἀπό ἕνα ἀνέκδοτο γύρω ἀπό τίς διάφορες ἐθνότητες στήν κόλα-

ση. Ὅλα τά καζάνια ἐφρουροῦντο, πλὴν ἐκείνου τῶν Ἑλλήνων. Ὁ ἐκπληκτος ἐπισκέπτης ρώτησε τόν Σατανά γιατί. Ἄντ’ ἀπαντήσεως ὁ Κύριος τῆς Κολάσεως τόν ὀδήγησε στό χεῖλος: δέν ὑπῆρχε περίπτωση νά ξεφύγει κανείς ἀπό τήν πίσσα πού βγαζε, διότι τόν τραβοῦσαν οἱ ἄλλοι ξανά μέσα μόλις πήγαινε νά σκαρφαλώσει τά τοιχώματα...

Ἐκδότρια μεγάλου σύγχρονου περιοδικοῦ ἀναγκάστηκε νά διακόψει τήν δημοσίευση (ἢ βράβευση) διηγημάτων συγχρόνων Ἑλλήνων καί Ἑλληνίδων, διότι αὐτό ἐξόργιζε ὅλους τούς ἄλλους — ἀκόμη καί ὅταν ἦσαν καταξιωμένοι λογοτέχνες! Σέ ἀνάλογο πνεῦμα θά κινήθηκαν καί οἱ Σπ. Μελάς, Γ. Κατσιμπαλῆς κ.ἄ. (ἡ Ἐκκλησία) ὅταν ζήτησαν (μέ... ταξίδι στήν Στοκχόλμη!) νά... ΜΗΝ πάρει τό βραβεῖο Νομπέλ Λογοτεχνίας ὁ Νίκος Καζαντζάκης!!! Ἡ Σουηδική Ἀκαδημία πρέπει νά μείνει μέ τό σαγόνι πεσμένο ἀπό τήν ἐκπληξη. Διότι ὁ φθόνος στίς ἀλλες κοινωνίες ντύνεται πολύ πιό λεπτά ἐνδύματα παραλλαγῆς (καμουφλάζ) καί δέν διανοεῖται νά βγεῖ ἔτσι, χυμα καί τσουβαλάτα, φόρα παρτίδα, στό φῶς τῆς ἡμέρας, μπροστά στά ἐμβρόντητα μάτια ὄσων ἔχουν μάθει τουλάχιστον νά τηροῦν τά προσχήματα...

ΠΕΘΑΙΝΟΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ

(παράλληλη τραγική πορεία Κούρδων και Ελληνισμού)

του Γιάννη Παπαγεωργίου

*Εκεί μέσα εκατοκούμεσες
πικραμένη, εντροπαλή,
κι ένα στόμα ακαρτερούσες
έλα πάλι, να σου πει...*

Τους είπαν: «Ελάτε να πολεμήσουμε μαζί για την ελευθερία. Ύστερα θα κόψουμε ένα κομμάτι και για σας. Καιρός να μεταλάβετε λίγο από τον αγιασμένο Άρτο της. Αρκετά μείνατε δεμένοι στο ζυγό των ποικίλων τυράννων».

«Ανεώχθησαν οι ουρανοί». Στο άκουσμα αυτής της φωνής, ένωσαν τη σάλπιγγα του Αρχάγγελου. Τους καλούσε ν' ανέβουν κοντά του. Ανταποκρίθηκαν, πήραν τα όπλα τους «λίγη Άνοιξη, μια φούχτα ελπίδα» κι έτρεξαν να πυκνώσουν τις γραμμές του φωτός.

«Κουρδιστάν, για σένα αν πεθάνω θά-ναι ελαφρύς ο θάνατός».

1919: «Θά κάνουμε την Ελλάδα μεγάλη, όπως της αξίζει», ανέκραξε στεντόρεια, ώστε να ακουστεί και «εκεί που σμίγει η Δύση κι η Ανατολή», ο Άγγλος πρωθυπουργός. Για την εξυπηρέτηση των δικών τους συμφερόντων, πετρελαικής υφής, είχαν ανάγκη από ένα μισθοφορικό στρατό χωρίς νά πληρώσουν δραχμή. Τους ταίριαζε ο ελληνικός, που πίστευε ότι εκπλήρωνε τις εθνικές του προσδοκίες και τα οράματα του λαού του. «Νο μεν, νο μάνυ» – όχι άνδρες, όχι χρήματα. Άνδρες και χρήματα, βεβαίως, όχι δικά τους.

Του ελληνικού λαού ναι. Ο δικός τους στρατός χρειαζόταν στις περιοχές των πετρελαίων, στη Μεσοποταμία. Πρώτη πράξη του δράματος.

*Με τα ρούχα αιματωμένα
ξέρω ότι έβγαίνεις κρυφά
να γυρεύεις εις τα ξένα
άλλα χέρια δυνατά.*

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έρχονται στο φως, οι μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ και της Τουρκίας ενθάρρυναν και εξόπλισαν το μάρτυρα Κούρδικο λαό να υψώσει το ανάστημά του. Με όση δύναμη του απόμεινε από τα βάσανα αιώνων, χτύπησε τα πολυκέφαλα τέρατα που τύλιγαν ασφυκτικά το σώμα του αφαιρώντας το δικό του δικαίωμα για ζωή και ελευθερία.

Είχε την αφέλεια να ακούσει τους δημίους του. Ξέχασε τις σφαγές και τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν από τους σημερινούς «φίλους» του στο Τουρκικό Κουρδιστάν και σταυρώθηκε πλάι τους στο καμίνι του πολέμου.

1919: Ο ελληνικός στρατός αποβιβάζεται στη Σμύρνη. Οι Έλληνες βαυκαλίζονται από τις υποσχέσεις των «Συμμάχων» ότι ήρθε η ώρα να τους αποδοθεί το δίκαιο τους με την απελευθέρωση του αλύτρωτου Ελληνισμού. Στις γεμάτες αοριστία υποσχέσεις, των Εγγλέζων κατά κύριο λόγο, δεν υπάρχει τίποτα το ξεκάθαρο που να παρέχει τα

εχέγγυα μιας θετικής έκβασης. Δεύτερη πράξη.

*Ναι αλλά τώρα αντιπαλεύει
καθε τέκνο σου με ορμή
που ακατάπαυστα γυρεύει
ή τη νίκη ή τη θανά.*

Πάνω στα βράχια της ανήμερης πατρίδας τους έδωσαν την δικιά τους αδυσώπητη μάχη. Με τα πρόσωπα σκαμμένα από τήν αγρύπνια αιώνων, με τα μάτια λαμπερά από τη μέρα που πίστεψαν πως χαράζει. Πολεμούσαν και στοχάζονταν. Έβλεπαν τη μέρα αυτή ημέρη, να την κερδίζουν με το χορό και το μόχθο, με το βιβλίο και το τραγούδι.

Οραματίζονταν το «θηρίο» να σπαράζει, γιατί πλέον θα κυβερνά το φως και η Άνοιξη. Τα δεκαπεντάχρονα παιδιά να μαθαίνουν γράμματα και όχι νά-χουν από τότε που γεννιούνται το τουφέκι συντροφιά.

1919: Εκεί στην παχιοχώματη γη της Ιωνίας φύλαγαν καρπούλι, σαν τότε που άλλοι ακρίτες με το Διγενή προστάτευαν τις ψυχές από κάθε λογής φόβο, φύλαγαν και ψυχανεμίζονταν τα μεγάλα και ασύλληπτα μηνύματα των Ιώνων στοχαστών, απώτερης και εγγύτερης αρχαιότητας: Πρωταγόρας, Πρόδικος, Γοργίας, Αναξαγόρας, Θαλής, Αναξίμανδρος, Αναξίμενης, Βασιλείος, Γρηγόριος, Χρυσόστομος έφεραν τη δικιά τους επανάσταση, της Σκέψης και της Αγάπης.

«Γκιαούρ Ισμήρ» Άπιστη Σμύρνη, φώναξε ο κατακτητής την πόλη της αμαζόνας Σμύρνας, που δεν υπέκυπτε ποτέ και κράτησε την ελληνικότητα της ως την τελευταία στιγμή. Πόλη του πλούτου, του πολιτισμού, των γραμμάτων. Γι' αυτό και τη θεωρούσαν «κάρφος στους οφθαλμούς τους». Για το Πανεπιστήμιο τους που μόλις ιδρύθηκε αλλά είχε πίσω του μια παράδοση αιώνων, οραματίζονταν οι Μικρασιάτες να γίνεται φάρος που οδηγεί απευθείας στο μέλλον και την πρόοδο. Τρίτη πράξη.

*Το σπαθί σου αντισηκώνεις
τρία πατήματα πατάς,
σαν τον πύργο μεγαλώνεις
και εις το τέταρτο χτυπάς.*

Στάθηκαν ήρωες στο κακοτράχαλο Κουρδιστάν καθώς τα έβαλαν με το «θηρίο της Αποκάλυψης», τον παρανοϊκό δικτάτορα που προκάλεσε όλη την ανθρωπότητα. Τώρα όμως που επαναφέραν τους σεΐχηδες, πούναι οι δυνατός φωνές τους για Δικαιοσύνη - Ελευθερία - Ισότητα, η έμπρακτη αντίθεσή τους απέναντι στη μαζική ανθρωποσφαγή; Ο τύραννος χρησιμοποιεί τα ελικόπτερα, κάτι που δε θα γινόταν, αν δεν το επέτρεπαν. Τώρα που μπορούν να παίρνουν τα απαραίτητα για αυτούς πετρέλαια ξέχασαν τις υποσχέσεις τους και τους γύρισαν την πλάτη, καθώς ανεβαίνουν στο σταυρό του μαρτυρίου τους.

Ο φόβος μήπως αλλοιωθεί το status quo της περιοχής και κυροδοτηθεί η ατμόσφαιρα στη Μέση Ανατολή συνέχει όλους τους μεγάλους του κόσμου. Στο βωμό αυτής της σταθερότητας θυσιάζονται λαοί, σειρά τώρα έχει ο Κουρδικός. Τα ίδια έλεγε και η Ιερά Συμμαχία στο Συνέδριο της Βιέννης με τον διαβόητο Μέττερνιχ. Η ιστορία όμως τους ξεπέρασε. Γεννιέται εδώ το ερώτημα: Πόσο μπορεί να κρατηθεί αυτή η ισορροπία που επιθυμούν σφόδρα, όταν στηρίζεται σε τέτοια αδικία;

«Οι ήρωες πολεμούν σαν Έλληνες» είπε κάποτε ο περιβόητος Τσώρτσιλ. Και στις πατρογονικές εστίες της Ιωνίας με τον τρισχιλιετή πολιτισμό πολέμησαν ήρωες. Όμως έμειναν απελπιστικά μόνοι, αφού τους έσπιψαν κάθε ικμάδα

και δύναμη. Οι Ιταλοί, οι Γάλλοι, οι Γερμανοί, οι Σοβιετικοί εφοδίαζαν τον Κεμάλ. Οι Εγγλέζοι, όταν έκριναν ότι τα συμφέροντά τους και οι ισορροπίες εξυπηρετούνταν περισσότερο από τους Νεότουρκους, δήλωσαν ένα: «Μας συγχωρείτε κάναμε λάθος. Δεν υπάρχει τόσος ελληνικός πληθυσμός που να δικαιολογεί ανεξαρτησία της Μικράς Ασίας» και ένωσαν τας χείρας. Γι αυτούς έληξε τό ζήτημα έτσι απλά σαν να μην είχε υπάρξει ποτέ. Οι εταιρείες τους είχαν πλέον εξασφαλισθεί και ο ελληνικός στρατός τούς ήταν βάρος πλέον. Τέταρτη πράξη.

*Σαν ποτάμι το αίμα εγίνη
και κυλάει στην λαγκαδιά,
και τ' αθώο χόρτο πίνει,
αίμα αντίς για τη δροσιά.*

Στους δρόμους για μια άκομα φορά. Από κοντά τα ελικόπτερα τούς θερίζουν. Ο κ. Σαντάμ, αφού επέζησε από τον 40 ημερών βομβαρδισμό, τώρα προβάλλεται σαν αδιαφιλονίκητος κυρίαρχος στο Ιράκ από το φόβο ότι τυχόν καινούρια κατάσταση δεν θα είναι τόσο «βολική». Αφού σάρωσαν τη χώρα, ο κ. Μπους δηλώνει κυνικά ότι δεν έχει έγκριση του ΟΗΕ. Από κοντά και οι υπόλοιποι. Οι νικητές σύμμαχοι παρακολουθούν άπραγοι το δράμα της σφαγής ενός ολόκληρου λαού από το χασάπη της Βαγδάτης τη στιγμή που με ένα νεύμα τους μπορούσαν να ρυθμίσουν τη ροή των πραγμάτων.

Και ο ΟΗΕ; Αφού εξετέλεσε με επιτυχία το καθήκον του προς το πετρελαιοπαραγωγό Κουβέιτ, τώρα απολαμβάνει την ανάπαυση του δικαίου. Η γενοκτονία ενός λαού δεν έχει καμία σημασία μπροστά στη νέα τάξη των πραγμάτων. Θα φωνάξουμε λίγο, θα στείλουμε και κάποια βοήθεια και ύστερα μπορού-

με να κάνουμε την προσευχή μας ήσυχοι.

«Ουαί τοις ηττημένοις και τοις αδυνάτοις»

«Πήραν ταγάρι ζητιανιάς» και πορεύτηκαν. Βάδιζαν στη Δύση, η καρδιά τους έμεινε στη Ανατολή. Έχανε η μάνα το παιδί, δεν στεκόταν να ψάξει. «Ο σώζων εαυτόν σωθήτω». Δίχως σπίτι, δίχως πατρίδα, ένα κουφάρι άταφο η ζωή τους. Πλήθη λαού, όλη η προσφυγιά στην προκουμαία της Σμύρνης περιμένει το καράβι που δεν θάρχονταν. Από πίσω οι Τσέτες του Νουρεντίν, του Πεχλιβάν (του Τοπάλ Οσμάν στον Πόντο) δίχως έλεος.

Κάθε τι το ελληνικό έπρεπε να σβήσει. Το περιβόητο «Σχέδιο επίλυσης του εσωτερικού ζητήματος της Τουρκίας» με βάση το οποίο εξοντώθηκαν αρχικά 1.500.000 Αρμένιοι και 300.000 Ελληνοπόντιοι φτάνει στο τελικό στάδιο της εφαρμογής του. Η καθαρότητα του Τουρκικού έθνους θα οικοδομηθεί πάνω στο αίμα των αθώων. Αργώς στους σφαγείς οι πολιτισμένοι της γης. Αφού έπαιξαν στα ζάρια τις τύχες των λαών, μένουν απαθείς στο δράμα τους.

Ποιός πολιτισμένος και αβροδιαίτος δεν θα γελάσει με το χαριτωμένο αστείου του Γάλλου ναύαρχου, που για να πάει σε κάποια δεξίωση από το καράβι του τη στιγμή που το σύμπαν ταραζόταν και γινόταν χαλασμός στους κατατρεγμένους Μικρασιάτες από τους μακελάρηδες του Κεμάλ, δήλωσε χαριτολογώντας: «Συγγνώμη που άργησα, όμως βρήκαμε συνεχώς μπροστά μας πτώματα Ελλήνων».

Οι μπάντες στα καράβια έπαιζαν συνεχώς μουσική για να μην ακούγονται οι θρήνοι των δυστυχισμένων στην προκουμαία. Όσοις πλησίαζαν τα καράβια τούς χτυπούσαν. Τη στιγμή που με μια κανονιά μπορούσαν να σταματήσουν. Όμως δεν πρέπει να έχουμε παράπονο. Οι ευγενικοί Δυτικοί κινηματογραφούσαν την ανθρωποσφαγή απαθέστατα ωςάν να επρόκετο για επίδειξη μόδας.

«Μεγάλος πόνος είχε πέσει στην Ελλάδα.

*Τόσα κορμιά ρηγμένα στα σαγόνια της
θάλασσας στα σαγόνια της γης
τόσες ψυχές*

δοσμένες στις μυλόπετρες, σαν το σιτάρι.

Κι οι ποταμοί φουσκώναν μες τη λάσπη το αίμα».

Γ. Σεφέρης («Ελένη»)

Η στάση του Ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος κατά τη μικρασιατική εκστρατεία και οι ευθύνες του για την ήττα

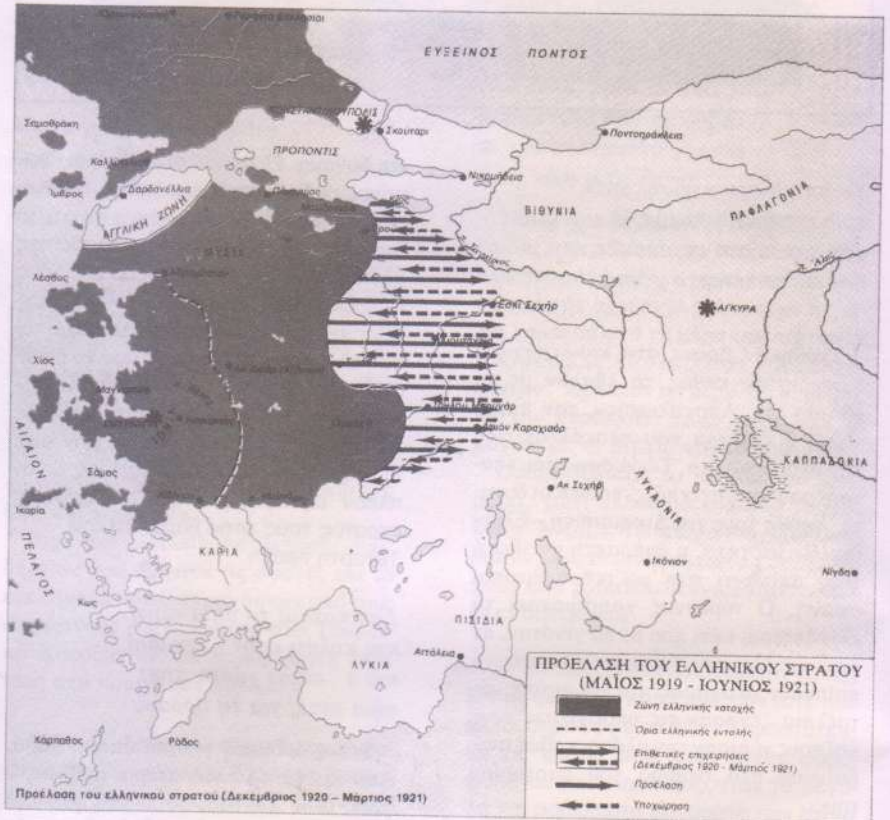
ΤΟΥ Βλάση Αγτζίδη

Την περίοδο που ο ελληνισμός προσπαθεί να απελευθερώσει τους αλύτρωτους Έλληνες της Ανατολής, το ελλαδικό κομμουνιστικό κίνημα¹ κυριαρχείται από απόψεις κοσμοπολίτικες και ουτοπικές επαναστατικές. Τα ελληνόφωνα μέλη του προέρχονται βασικά από την Παλαιά Ελλάδα². Αυτός είναι ένας από τους λόγους που αδυνατούν να συλλάβουν το πώς εκφράζεται το κοινωνικό πρόβλημα στην Ανατολή. Την ίδια περίοδο ο μεγάλος Έλληνας μαρξιστής διανοητής Γ. Σκληρός συντάσσεται με τη βενιζελική προσπάθεια απελευθέρωσης των αλύτρωτων. Η ποντιακή καταγωγή του Γ. Σκληρού του δίνει την αναγκαία βιωματική εμπειρία για την κατανόηση του κοινωνικού προβλήματος της Ανατολής. Τη σύγκρουση δηλαδή των ριζοσπαστικών αστικοδημοκρατικών κινήματων των υπόδουλων λαών με το τούρκικο στρατιωτικοφεουδαρχικό σύστημα.

Η αντίθεση των εθνικών χριστιανικών ομάδων της Ανατολής με την καταρρέουσα αυτοκρατορία και τους στρατιωτικούς και γραφειοκράτες τούρκους εθνικιστές που αναλαμβάνουν τη διάσωση της, είναι η ίδια η έκφραση του ταξικού αγώνα, υποστηρίζει η Ρόζα Λούξεμπουργκ. Είναι ανεξήγητο, πώς οι ηγέτες του νεαρού τότε κομμουνιστικού κινήματος που θεωρούν τις απόψεις της Ρόζας Λούξεμπουργκ αυθεντικά επαναστατικές και την ίδια συνεπή επαναστάτρια³, αγνοούν τελείως τις θέσεις της για το ανατολικό ζήτημα και υιοθετούν ερμηνείες που βρίσκονται ακριβώς στον αντίποδα των δικών της ερμηνειών.

Ενώ η Ρόζα Λούξεμπουργκ αναλύει με μεγάλη σαφήνεια την κοινωνική σύγκρουση στο χώρο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας⁴, οι ελλαδίτες κομμουνιστές διατυπώνουν την παρακάτω ουτοπική θέση για το Μικρασιατικό:

«Συναδέλφωση των Ελλήνων και Τούρκων στρατιωτών και κοινή πάλη με τις λαϊκές μάζες ανεξάρτητα από εθνικές, φυλετικές και θρησκευτικές διακρίσεις για

τη δημοκρατία των εργατικών και αγροτικών συμβουλίων σ' όλο το έδαφος της Μικράς Ασίας»⁵.

Το ΣΕΚΕ⁶ θεωρεί ότι δεν υπάρχουν εθνικά ζητήματα, ούτε υπάρχει ανάγκη εθνικής απελευθέρωσης. Θεωρεί ακόμα ότι το επιχείρημα της απελευθέρωσης των «υπόδουλων αδελφών» (τα εισαγωγικά του ΣΕΚΕ) είναι μόνο για μεγαλύτερη εκμετάλλευση του λαού από τους αστούς και βάθεμα της εξάρτησης της χώρας από τους ξένους.

Και καλεί «τους εργάτες και χωρικούς της Ελλάδος» σε αντιπολεμικό αγώνα για την «οριστική επικράτησιν της σημαίας μας, δια την οριστικήν απολύτρωσίν μας από κάθε είδους ζυγόν, από κάθε εκμετάλλευσιν»⁷.

Από τις αναλύσεις λείπει ολοκληρωτικά και η παραμικρή αναφορά στους

ελληνικούς πληθυσμούς της Ανατολής. Το μόνο που υπάρχει είναι τα συμπερόντα της «αγγλογαλλικής κεφαλοκρατίας»⁸.

Είναι χαρακτηριστική η διαφορά που υπάρχει στις αναλύσεις των ελλαδιτών κομμουνιστών και των Ελλήνων επαναστατών με προέλευση την Ανατολή. Ο Γεώργιος Σκληρός από την Τραπεζούντα, ο οποίος πρώτος εισάγει το διαλεκτικό υλισμό σαν μέθοδο για τη μελέτη της νεοελληνικής κοινωνίας και θεωρείται ως ένας από τους πρώτους Έλληνες μαρξιστές, διατυπώνει την άποψη ότι η κύρια σύγκρουση στην Ανατολή καθορίζεται από τη σύγκρουση των τούρκικων και μη τούρκικων στοιχείων. Σ' αυτό το σημείο ο Γ. Σκληρός διατυπώνει αντίστοιχες θέσεις με τη διορατική μαρξίστρια Ρόζα

Ἡ Μικρασιατική ἐκστρατεία δὲν χτυποῦσε μόνο τὴ νέα Τουρκία, μὰ στρεφότανε καὶ ἐνάντια στα ζωτικώτατα συμφέροντα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Γι' αὐτὸ ἐμεῖς ὄχι μόνο δὲν λυπηθήκαμε γιὰ τὴν ἀστικοτσιφλικὰδικὴ ἥττα στὴ Μικρασία ΜΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΔΙΩΞΑΜΕ. Πονέσαμε καὶ πονᾶμε γιὰ τ' ἀδέρφια μας ποὺ σπείρανε αὐτοῦ ἀδικὰ τὰ κόκκαλά τους γιὰ τὰ συμφέροντα τῶν ντόπιων καὶ ξένων ἱμπεριαλιστῶν.

Ἄποσπασμα ἀπὸ τὸ ἄρθρο μὲ τίτλο «ΜΙΑ ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ» τοῦ «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» τῆς 12/7/1935.

Λούξεμπουργκ⁹.

Διαφορετικὴ ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ἐκτίμηση τῆς «Ἑλληνικῆς Κομμουνιστικῆς Ομάδας Ὀδησοῦ». Ἡ «Ἑλληνικὴ Κομμουνιστικὴ Ομάς Ὀδησοῦ», χρησιμοποιοῦν σαν βασικὸ ἀντεπιχειρήματὴν ἐπέμβαση τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν μπολσεβίκων, τὴν ἱμπεριαλιστικὴν στάση τῆς τσαρικής Ρωσίας ποὺ ἀπειλοῦσε τὶς ἐλληνικὲς περιοχὲς τῆς Ανατολῆς. Στὴν προκήρυξη ποὺ μοιράζει στο στρατὸ τοῦ Βενιζέλου, γράφει ὅτι ὁ τσαρισμὸς «... ἤθελε νὰ πάρει τὴν Τραπεζοῦντα, τὴν Μικρασία καὶ τὴν Κων/πολὴ ἀκόμα»¹⁰. Θεωρεῖ ἀυταπόδεικτα τὰ ἐλληνικὰ δικαιώματα στὶς περιοχὲς αὐτές.

Οἱ ἀπόψεις τοῦ ΣΕΚΕ γιὰ τὴν μικρασιατικὴ ἐκστρατεία χρησιμοποιοῦνται συστηματικὰ ἀπὸ τὴν κεμαλικὴ προπαγάνδα. Τα κυριώτερα ἀντιπολεμικὰ ἀρθρα τοῦ «Ριζοσπάστη» — ἀλλὰ καὶ τὰ ἀντιπολιτευτικὰ τῶν βενιζελικῶν ἐφημερίδων μετὰ τὸ Νοέμβριο τοῦ 1920 — ἀνατυπώνονται καὶ ρίχνονται με ἀεροπλάνο στὶς ἐλληνικὲς γραμμὲς τοῦ μετώπου¹¹.

Ἡ ἀντιπολεμικὴ καμπάνια ἀρχίζει με τὴν ἐφημερίδα «Φωνὴ τοῦ ἐργάτη». Τὴν πρωτομαγιά τοῦ 1921, τὸ ΣΕΚΕ ὀργα-

νώνει στὴ Θεσ/νίκη, διαδηλώσεις στὶς οποίες επικρατοῦν τὰ συνθήματα: «Κάτω ὁ πόλεμος» καὶ «Συναδέλφωση τῶν λαῶν πάνω ἀπὸ σύνορα καὶ πατρίδες». Γίνονται συγκρούσεις με τὴ χωροφυλακὴ στο Κουλέ Καφέ, στο Τσινάρ καὶ στὶς ἐβραϊκὲς συνοικίες.

Τὸ σπουδαιότερο ὅμως γεγονός, ἀποτέλεσμα ἄμεσο τῆς σοσιαλιστικῆς προπαγάνδας, εἶναι ἡ ἀρνήση ἐνός συντάγματος στρατοῦ νὰ ἐπιβιβαστεῖ στα πλοία γιὰ τὴ Μικρὰ Ἀσία¹².

Σ' ὅλες σχεδὸν τὶς μονάδες τοῦ μετώπου δημιουργοῦνται κομμουνιστικὸι πυρήνες. Υπεύθυνος τῆς κομμουνιστικῆς ὀργάνωσης στο στρατὸ εἶναι ὁ Παντελής Πουλιόπουλος. Ὁ Α. Στίνας ἀναφέρει ὅτι ἡ «δουλειά» αὐτὴ δὲν ὀργανώθηκε ἀπὸ τὸ κόμμα ἀλλὰ ἀπὸ τὴ δική τους φράξια. Κατηγορεῖ ἐπίσης τὴν Κεντρικὴ Επιτροπὴ τοῦ ΣΕΚΕ ὅτι δὲν ἔκανε τίποτα περισσότερο ἀπὸ τὸ νὰ διατυπώνει ἀπλὰ ἐιρηνιστικὴ καὶ φιλεργατικὴ ἀπόψη¹³.

Ὁ Ἀβραάμ Μπεναρόγια, βασικὸ τότε στέλεχος τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, περιγράφει τὴν ὀργάνωση τῶν κομμουνιστικῶν ἀντιπολεμικῶν πυρήνων στο μέτωπο:

«Μία εὐρεία ἀντιπολεμικὴ προπαγάνδα

εἰς τὸ μέτωπο καὶ τὰ μετόπισθεν ἀναπτύσσεται. Ὄργανώνονται ἐνιαχοῦ στρατιωτικοὶ κύκλοι πρὸς μελέτη καὶ συζήτηση. Ἐνα κόμμα ἀντιπολεμικὸ δημιουργεῖται στο μέτωπο».

Οἱ πυρήνες ποὺ ὀργανώνονται στὶς μονάδες καταφέρνουν νὰ ἔχουν σχετικὰ καλὴ λειτουργία καὶ νὰ ἐκδίδουν ἀκόμα καὶ ἐφημερίδες. Τὸ σύνθημα «στα σπίτια μας» ἀρχίζει νὰ επικρατεῖ στο μέτωπο¹⁴.

Ὁ Δημήτρης Λιβιεράτος ἐκτιμᾷ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος τῆς γρήγορης κατάρρευσης τοῦ μετώπου. Γράφει: «Μέσα σε λίγες ἐβδομάδες ολόκληρο τὸ Μέτωπο καταρρέει, ὄχι τόσο ἀπὸ τὰ χτυπήματα τοῦ ἀντιπάλου, ὅσο γιὰ τοὺς Ἕλληνες στρατιῶτες βαρέθηκαν νὰ πολεμᾶνε καὶ γυρίζουν στα σπίτια τους. Κάνουν «ἀπεργία» πολέμου κατὰ μίαν ἐκφραση τῆς εποχῆς!»

Ὁ Νίκος Ψυρρούκης, ὅμως, υποστηρίζει ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐπιρροή τῶν κομμουνιστῶν ἡγετῶν δὲν εἶναι τόσο ἀποφασιστικὴ ὥστε νὰ καθορίσει τὶς ἐξελίξεις¹⁵. Ἀντίθετα, ὁ Ἀβραάμ Μπεναρόγια ἰσχυρίζεται ὅτι «ἡ ἀπεργία τοῦ στρατοῦ στο μέτωπο, ἔλυσε τὴν μικρασιατικὴ τραγωδία»¹⁶.

Ὁ «Ριζοσπάστης» πάντως στὶς 12/7/1935 σὲ ἄρθρο τοῦ μὲ τίτλο «μια ἐπιφύλαξη» γράφει:

«Ἡ Μικρασιατικὴ Ἐκστρατεία δὲν χτυποῦσε μόνο τὴ νέα Τουρκία, μὰ στρεφότανε καὶ ἐνάντια στα ζωτικώτατα συμφέροντα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Γι' αὐτὸ κι ἐμεῖς ὄχι μόνο δὲν λυπηθήκαμε γιὰ τὴν ἀστικοτσιφλικὰδικὴ ἥττα στὴ Μικρασία μα καὶ τὴν ἐπιδιώξαμε».

Ὁ παράγοντας ποὺ καθορίζει τὴν στάση τοῦ ΣΕΚΕ εἶναι οἱ σχέσεις ποὺ ἀναπτύσσουν οἱ μπολσεβίκοι με τὸ κεμαλικὸ κίνημα. Ὁ παράγοντας αὐτὸς ἀποτελεῖ τὸ κλειδί γιὰ τὴν κατανόηση τῆς συγκεκριμένης πολιτικῆς τοῦ ἐλλαδικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Ἡ συγκεκριμένη ἀντίληψη ἐξυπηρέτησης τοῦ νεαροῦ σοβιετικοῦ κράτους ὀδηγεῖ τελικὰ στὴν ἐνίσχυση τοῦ κινήματος τῶν στρατο-γραφειοκρατῶν τούρκων ἐθνικιστῶν ἐνάντια στα αὐθεντικὰ κινήματα τῶν λαῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ τραγωδία γιὰ τὸ νεαρὸ ἐλλαδικὸ κομμουνιστικὸ κίνημα εἶναι ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ δεῖ τὶς ὅποιες σκοπιμότητες στὶς Σοβιετικὲς κινήσεις στὴν ἐξωτερικὴ ἢ στὴν ἐσωτερικὴ πολιτικὴ. Ἀντιμετωπίζει ἰδεαλιστικὰ ἀκόμα καὶ τοὺς ἐξόφθαλμα τακτικὸς ἐλιγμούς τῆς σοβιετικῆς κυβέρνησης καὶ τοὺς ἀνάγει σὲ ἰδεολογικὸ δόγμα¹⁷.

Αὐτὴ ἡ ἀντιμετώπιση καταλήγει οὐσιαστικὰ σὲ θέσεις υπεράσπισης τῶν συνόρων τῆς ὀθωμανικῆς αυτοκρατο-

ρίας. Σχηματοποιεί τα δραματικά γεγονότα της Μικρασίας, σαν σύγκρουση του ελληνικού ιμπεριαλισμού με το τούρκικο απελευθερωτικό κίνημα, και αγνοεί ολοκληρωτικά τα δικαιώματα των ελληνικών πληθυσμών της Ανατολής. Οι εγκατεστημένοι από χιλιάδες χρόνια συμπαγείς ελληνικοί πληθυσμοί της Ανατολής υποβιβάζονται σε «ελληνικές παροικίες του εξωτερικού» για να δικαιολογηθεί ο βίαιος εκπατρισμός τους και αποσιωπούνται τελείως οι γενοκτονίες που αρχίζουν απ' το 1916¹⁸.

Ακόμη και σήμερα υποστηρίζεται με αρκετά κινικό τρόπο, ότι όλη η Μικρασιάτικη χερσόνησος ήταν το καθαρά τούρκικο μέρος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας:

«Η Συνθήκη (των Σεβρών) πρόβλεπε ακόμη, να μοιραστεί το καθαρώς τούρκικο τμήμα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Με διάφορους νομικούς τύπους αποσπάσθηκαν από την Τουρκία σε όφελος της Ελλάδας, η Σμύρνη με την τεράστια ενδοχώρα της, και όλο σχεδόν το τούρκικο έδαφος στην Ευρώπη, με εξαίρεση την Κων/πολη... σε όφελος της Αρμενίας των ντασανάκων ένα μέρος από τις ανατολικές επαρχίες της Ανατολίας και σε όφελος του αυτόνομου Κουρδιστάν ένα μέρος από την Νοτιοανατολική Ανατολία»¹⁹.

Η Αριστερά της Ελλάδας δεν μπόρεσε ποτέ να καταλάβει τις πραγματικές διαστάσεις του κοινωνικού ζητήματος στη Μικρά Ασία. Με την πολιτική της, ευλόγει λίγο-πολύ την εξόντωση των ελληνικών πληθυσμών της Ανατολής από τους Τούρκους εθνικιστές²⁰.

Αργότερα, όταν τα εξαθλιωμένα πλήθη των προσφύγων κατακλύσουν την Ελλάδα, η Αριστερά θα αντιμετωπίσει

τον πληθυσμό αυτό ως πηγή άντλησης στελεχών και μόνο. Θα συναινέσει στην επιχείρηση «εξόντωση της προσφυγικής μνήμης» που οργανώνει η εξουσία και θα έχει ένα τεράστιο μέρος ευθύνης για την αποσιώπηση του Μικρασιατικού δράματος σε όλα τα επίπεδα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Χρησιμοποιούμε τον όρο «ελλαδικό» και όχι «ελληνικό», γιατί κατ' αρχάς δεν είχε γίνει ακόμα η εθνική ολοκλήρωση που θα επέτρεπε την παραδοχή της σχετικής ταύτισης των ορίων του έθνους με το κράτος. Μέχρι το 1922, το ελληνικό κράτος είναι στην πραγματικότητα ελλαδικό. Όσον αφορά την αριστερά και ερμηνεύοντας τις αρχικές της εξαγγελίες, το ελληνικό στοιχείο ήταν μια τυχαία παράμετρος στην σύνθεση των μελών της.

2. Αποφασιστική είναι η επίδραση των Εβραίων σοσιαλιστών της Θεσ/νίκης και της σοσιαλιστικής οργάνωσης Φεντερασιόν. Ο G. Hauri, ο οποίος προλογίζει την αυτοβιογραφία του Αβραάμ Μπεναρόγια, ερμηνεύει την απόλυτα διεθνιστική θέση των Εβραίων σοσιαλιστών, από την «ειδική τους κατάσταση και απομόνωση». (Μπεναρόγια Αβραάμ, «Η πρώτη σταδιοδρομία του Ελληνικού προλεταριάτου», Αθήνα, Εκδ. Κομμούνια, 1986, σελ. 157, 34).

3. Στίνας Άγις, «Αναμνήσεις», Αθήνα, Β' έκδοση, Εκδ. Ύψιλον, 1985, σελ. 16.

4. Η Ρ. Λούζεμπουργκ υποστηρίζει ότι ο αγώνας των χριστιανών κατά των μουσουλμάνων στην Οθωμανική επικράτεια είναι ο ταξικός αγώνας των καταπιεσμένων χριστιανών. Ορίζει παράλληλα ως καθήκον της σοσιαλδημοκρατίας, την αμέριστη βοήθεια προς τα χριστιανικά έθνη για να αποσχιστούν από την Τουρκία. (Λούζεμπουργκ Ρόζα, «Οι Εθνικοί αγώνες στην Τουρκία και η σοσιαλδημοκρατία», περ. Λαοί, τεύχ. 1, Μάιος '87, σελ. 45-9).

5. Στίνας Άγις, ό.π., σελ. 33.

6. Το ΣΕΚΕ, Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδας, ιδρύεται το Νοέμβριο του 1918, στο Πρώτο Πανελλαδικό Σοσιαλιστικό Συνέδριο 1000 οργανωμένων σοσιαλιστών της Ελλάδας.

Στο Β' Συνέδριο του ΣΕΚΕ, τον Απρίλιο 1920, αποφασίζεται η προσθήκη της λέξης «Κομμουνιστικό» στον τίτλο και γίνεται έτσι ΣΕΚΚΕ. (Μανώλη Κόρακα, «Ο Ελληνικός συνδικαλισμός». Αναφορά από τον Λιβιεράτο Δημήτρη, «Το Ελληνικό Εργατικό Κίνημα 1918-1923», Αθήνα, Εκδ. Καρανάση, 1976, σελ. 31, 45).

7. — «Το ΚΚΕ, επίσημα κείμενα» Αθήνα, Εκδ. Σύγχρονη Εποχή, τόμ. Α', σελ. 104.

— Λιβιεράτος Δημήτρης, «Το Ελληνικό Εργατικό Κίνημα 1918-1923» Αθήνα, Εκδ. Καρανάση, σελ. 75.

8. Προκήρυξη του «εκτελεστικού συμ-

βουλίου των σοβιέτ των στρατιωτών της Ελλάδος», προς τους «Κομμουνιστές στρατιώτες του μετώπου», Το ΚΚΕ, επίσημα κείμενα, ό.π., τόμ. Α', σελ. 170.*

9. Λούζεμπουργκ Ρόζα, ό.π., σελ. 45.

10. Παυλίδης Ελευθέριος, «Ο Ελληνισμός της Ρωσίας και τα 33 χρόνια του εν Αθήναις Σωματίου των εκ Ρωσίας Ελλήνων», Αθήνα, εκδ. Σωματίου των εκ Ρωσίας Ελλήνων, 1953, σελ. 57-60.

11. Λιβιεράτος Δημήτρης, ό.π., σελ. 101.

12. — Στίνας Άγις ό.π., σελ. 53.

— Λιβιεράτος Δημήτρης, ό.π., σελ.

76.

13. Στίνας Άγις, ό.π., σελ. 41.

14. Λιβιεράτος Δημήτρης, ό.π., σελ. 76.

15. Ψυρρούκης Νίκος, «Η Μικρασιατική Καταστροφή», Αθήνα, εκδ. Επικαιρότητα, 1982, σελ. 183.

16. Μπεναρόγια Αβραάμ, ό.π., σελ. 157, 34.

17. Σε προκήρυξη της «Κεντρικής Εκτελεστικής Επιτροπής για τις ομάδες των Κομμουνιστών στρατιωτών του Μετώπου», διαβάζουμε «... το κήρυγμα της μεγάλης αλήθειας που έρχεται βροντόφωνο από κει πάνω - (τη Σοβιετική Ρωσία - μας εσφυρηλάτησε την καρδιά...». («Το ΚΚΕ Επίσημα κείμενα», ό.π., σελ. 115).

18. Τζιντζιλώνης Χρήστος, «Η Μικρασιατική Εκστρατεία και οι ευθύνες της ολιγαρχίας και των κομμάτων της», Η Μικρασιατική Εκστρατεία, Αθήνα, Εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1983, σελ. 54.

19. Λαζαρίδης Δημήτρης, «Ο ρόλος του Ιμπεριαλισμού στην Μικρασιατική Καταστροφή», Η Μικρασιατική εκστρατεία και καταστροφή, Αθήνα, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, σελ. 14.

20. Η πολιτική αυτή, που ξεκινούσε από τη στρεβλή εικόνα για την πραγματικότητα, συνεχίστηκε και αργότερα. Οι θέσεις του ΚΚΕ για «ανεξάρτητη Μακεδονία» και «ανεξάρτητη Θράκη» οδηγούν το εργατικό κίνημα να παλεύει για θέσεις ολοφάνερα προδοτικές. Η πολιτική αυτή του ΚΚΕ εμπόδισε την ανάπτυξη του εργατικού κινήματος και περιόρισε σε μεγάλο βαθμό τις δυνατότητές του για αποτελεσματική παρέμβαση στις κοινωνικές εξελίξεις. Βλ. σχετικά:

— Ελεφάντης Άγγελος, «Η επαγγελία της αδύνατης επανάστασης», Αθήνα, Εκδ. Θεμέλιο, σελ. 38.

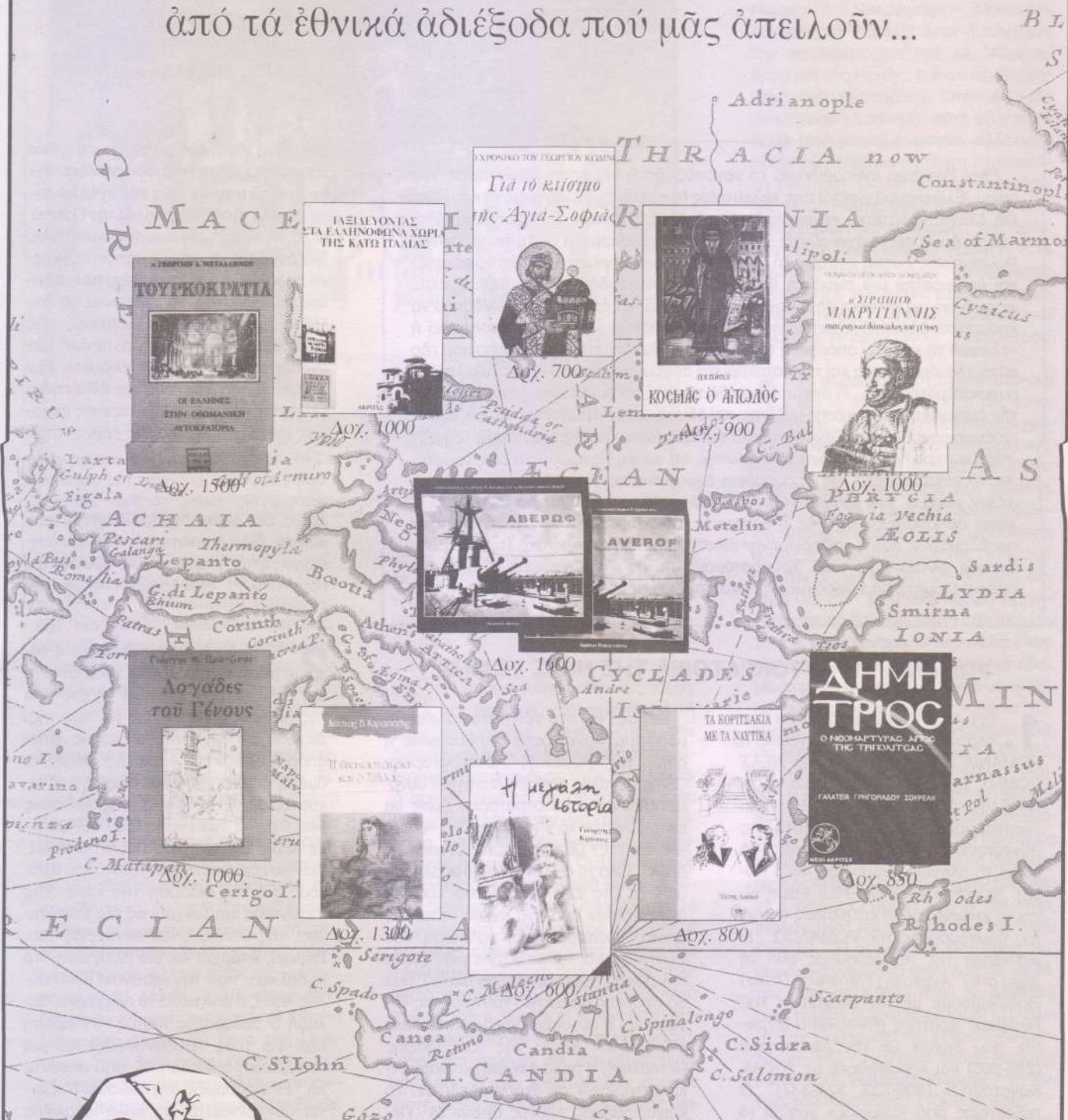
— «Το ΚΚΕ. Επίσημα κείμενα», ό.π., σελ. 42, 7.

— Λιβιεράτος Δημήτρης, «Κοινωνικοί αγώνες στην Ελλάδα» Αθήνα, Εκδ. Κομμούνια, σελ. 111.

ή ιστορία μᾶς ἐνδιαφέρει...

ιδιαίτερα σήμερα πού ἡ ἀτομική καί ἔθνική αὐτογνωσία
ἀποτελοῦν τά πλέον τελέσφορα μέσα γιά τήν ἔξοδο
ἀπό τά ἔθνικά ἀδιέξοδα πού μᾶς ἀπειλοῦν...

ΕΚΛΟΣΕΙΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

ΕΦΕΣΟΥ 24, 171 21 Ν. ΣΜΥΡΝΗ, ΤΗΛ.: 9334 554, 9334 685

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΙΔΕΑ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΙΔΕΑ

του πρωτοπρεσβ.

Γεωργίου Δ. Μεταλληνού

Είναι ιδιαίτερα ένθαρρυντικό τό γεγονός, ότι η θεώρηση της ιστορίας του Νέου Έλληνισμού γίνεται στις τελευταίες δεκαετίες με ανανεωμένα κριτήρια. Θά έλεγα, καλύτερα, «άναπαλιωμένα»! Αυτό σημαίνει, ότι παραμερίζονται – χωρίς όμως και νά άγνοούνται– τά ειδικά κατασκευασμένα για τή θεώρηση της Ρωμοσούνης δυτικά κριτήρια (ή δυτική δηλαδή «ανάγνωση» της ιστορίας μας) και έπιχειρείται μιά ρωμαϊκή θεώρησή της. Αυτό δέν (πρέπει νά) γίνεται, φυσικά, για μιά έθνικιστική αυτόέξαυση, αλλά για τήν άποφυγή του κινδύνου νά καθισταται άδύνατη ή κατανόηση της παραδόσεώς μας και νά άκολουθεί ή «έλαφρά τή καρδιά» άπόρριψή της, μέ άμεση συνέπεια τήν άδρανοποίηση της αυτοσυνειδησίας μας και τήν κατακόρυφη άποδυναμωση του συλλογικού αυτοσυναισθημάτος μας. Η άπεμπόληση δέ της κληρονομιάς μας, λόγω διακοπής της έμπειρικής μας σχέσης μαζί της, και άδυναμίας άποτιμήσεώς της –σύμπτωμα έπιγονισμού– όδηγεί άναπότρεπτα στο φαινόμενο του γραικυλισμού, δηλαδή της έσωτερικής άλωσης και άλλοτρίωσης. Μ' αυτές τις προϋποθέσεις γράφθηκε τό κείμενο αυτό, ως προσπάθεια ανασύνθεσης γνωστών ιστορικών στοιχείων, μέσα σ' ένα ρωμαϊκό έρμηνευτικό πλαίσιο, μέ τήν έλπίδα ότι θά προκαλέσει αντίδράσεις –θετικές ή άρνητικές, άδιάφορο– και σέ άναποποθέτηση προβλημάτων, πού ή «σιδερωμένη» έπιστήμη τά θεωρεί όριστικά λυμένα. Είναι γνωστό, άλλωστε, τό του ί. Χρυσσοστόμου: «πολύς της συνηθείας ό παραλογισμός»! Περιπτώ νά τονίσουμε ότι γίνονται διαπιστώσεις και όχι αξιολογήσεις.

ΡΩΜΑΝΙΑ - Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ

1. Τόν 4ο μ.Χ. αιώνα γεννιέται ένα όλότελα νέο ιστορικό μέγεθος, ή ΡΩΜΑΝΙΑ ή αύτοκρατορία της ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ. Στις 11 Μαΐου 330 έγκαινιάζεται ή νέα πρωτεύουσα, πού θά πάρει τιμητικά και τό όνομα του ίδρυτή της (Κωνσταντινούπολη), χωρίς όμως νά χάσει τό άληθινό όνομά της (Νέα Ρώμη). Κωνσταντινούπολη-Νέα Ρώμη είναι τό ιστορικά όρθό και πλήρες όνομα της πρωτεύουσας της ΡΩΜΑΝΙΑΣ. Η μεταφορά της πρωτεύουσας άπό τή Δύση στην Άνατολή (*Translatio Urbis*) ίσοδυναμούσε μέ τήν άνακαίνιση του Ρωμαϊκού Κράτους (*Renovatio Imperii*), πού άρχισε μέ τόν Διοκλητιανό (285-305) και κορυφώθηκε μέ τόν Μ. Κωνσταντίνο (306-323, 324-337). Ο τελευταίος άπό «ρωμαίος» γίνεται (ό πρώτος) «ρωμηός» αύτοκράτορας και όδηγεί τό Ρωμαϊκό Κράτος στή μεταστοιχείωσή του σέ «έπώνυμον του Χριστού Πολιτείαν», δηλαδή Χριστιανικό Κράτος της Ρωμανίας.

Βέβαια, και στο νέο αυτό πολιτειακό μόρφωμα συνεχίζεται πληθυσμιακά ή δομή της Ρωμαϊκής Αύτοκρατορίας. Ένας μεγάλος άριθμός λαοτήτων συναποτελούν τήν αύτοκρατορία, χωρίς νά είναι δυνατόν νά γίνει λόγος για «έθνη-έθνότητες» μέ τή σημερινή έννοια τών όρων. Όλο τό φυλετικό αυτό άμάλαγμα ύπήρχε στο ένα οικουμενικό κράτος, διαποτιζόταν άπό ένα ένιαίο (παρά τις όποιες ιδιαίτερότητες) πολιτισμό, τόν έλληνι(στι)κό, και απέκτησε μιά ένιαία συνείδηση, του όρθοδόξου πιστού, πού θά άποβεί ή συνεκτική του κράτους δύναμη και ή αύτοκρατορική-οικουμενική «ίδεολογία». Μέσω της Όρθοδοξίας μετεβλήθη ή παλαιά σχέση κυριάρχων-κατακτημένων σέ σχέση άδελφών. Τό καινοδιαθηκικό «έθνος άγιον» (Α΄ Πέτρ. 2,9) –θεόνομο δηλαδή– θά γίνει ιστορική πραγματικότητα ως τό «Γένος τών Ρωμαίων», δηλαδή τών Όρθοδόξων πολιτών της Νέας Ρώμης.

Όλες οι λαότητες θά συνδέονται, μέ

τήν κοινή πίστη (ως φρόνημα και τρόπο ύπάρξεως), σέ μιά νέα **συν-γένεια**, τήν έν Χριστώ **παγ-γένεια** τών «Ρωμαίων», μέ σημείο άναφοράς όχι πιά τήν Παλαιά, αλλά τή Νέα Ρώμη-Κωνσταντινούπολη. Άν άναζητούσε κανείς κάποιο σύγχρονο παράλληλο του ρωμαϊκού πολυεθνικού μορφώματος, θά μπορούσε νά έπιλέξει τις Ένωμένες Πολιτείες της Άμερικής, βεβαίως τηρουμένων τών αναλογιών. Τά «έθνικά» όνόματα δέν διέκριναν στή Ρωμανία τις έθνότητες διαιρετικά, αλλά ύποδήλωναν τις έπαρχίες (αυτό σημαίνει ό όρος «έθνη» στον 34ο Άποστολικό Κανόνα) και τις γλωσσικές ομάδες. Η έννοια της φυλετικής καταγωγής, χωρίς νά έχει χαθεί τελείως, δέν δημιουργούσε ιδιαίτερη συνείδηση, διότι ή πολιτειακή ιδέα και συνείδηση ήταν ή Όρθοδοξία, πού έγινε ό πανεθνικός «σύνδεσμος» όλων τών Ρωμαίων.

2. Έτσι όμως έξηγγείται γιατί ή **αίρεση** άπασχολούσε τόσο έντονα και τήν Πολιτεία και γιατί «ή **ένότητα της πίστεως**» ήταν κύριο μέλημά της. Διότι ή άποδοχή της αίρέσεως ήταν άπόρριψη και της κρατικής ιδέας και άμεση άπειλή της ένότητας της αύτοκρατορίας. Η έξαφάνιση της αίρέσεως –και όχι του αίρετικού, άφου δέν ύπήρξε Έερά Έξέταση στο Βυζάντιο/Ρωμανία– συνιστούσε νόμιμη άμυνα του Κράτους για τήν διάσωση της κυριαρχης ιδεολογίας και συγχρόνως της ταυτότητας, της ύπαρξης και συνεχείας του. Βέβαια, ύπάρχει και μιά άλλη όψη στο πρόβλημα, πού τήν κατανοεί μόνο αυτός πού ζεί άπό μέσα τά πράγματα, δηλαδή ό όρθόδοξος πιστός. Η αίρεση είχε για τούς «Βυζαντινούς» και μιά πνευματική διάσταση έξ ίσου σημαντική. Η Όρθοδοξία στή Ρωμανία/Βυζάντιο δέν έννοείται ως άπλή ιδεολογία (θρησκευτικο-πολιτική), αλλά κυρίως ως «**θεραπευτική μέθοδος**» της άνθρωπίνης ύπάρξεως, πού μπορούσε νά όδηγήσει στήν πραγμάτωση (τελείωση) του ανθρώπου (**θέωση**). Άμεσες άπο-

Ναύκληρεια της Κωνσταντινούπολης λίγο μετά την άνοση.

δείξεις αυτής της θεραπευτικής δυνάμεως της Όρθοδοξίας ήταν (και είναι) τὰ άφθαρτα ιερά λειψανα (ύπέρβαση της κυτταρικής διαλύσεως και φθοράς). Οί αϊρέσεις δέν έχουν παρόμοιες άποδείξεις γνησιότητας και έπομένως άποδεικτικά στοιχεία, όπι οδηγούν τον άνθρωπο στην «θεραπεία» και τελείωσή του. Μή λησμονούμε, άλλωστε, όπι οί ίδιοι οί αυτοκράτορες πρωτοστατούσαν στην συγκέντρωση ιερών λειψάνων. Γι' αυτό η αίρεση άντιμετωπιζόταν από τό Κράτος ως «νόθο φάρμακο», πού άπειλούσε την πνευματική υγεία των πολιτών, κάτι πού επέβαλλε η προτεραιότητα του θρησκευτικού παράγοντα στην συνείδηση και ζωή του τότε ανθρώπου.

Μέσα στην συνάφεια όμως αυτή μπορεί νά κατανοηθεί και τό γεγονός, όπι η έκχριστιάνιση άλλων λαών, ως ιεραποστολή (πρβλ. Ματθ. 28, 19: «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά έθνη») έθεωρείτο άδιάστατα έργο της Πολιτείας, πού δέν ήταν, όπως σήμερα, άδιάφορη θρησκευτικά, αλλά χριστιανική. Η έκχριστιάνιση όμως δέν έλαβε ποτέ στην ρωμαϊκή Άνατολή την έννοια της κατακτήσεως και ύποταξης, οδηγώντας σε άποικιοκρατικές σχέσεις. Άρκεί γι' αυτό η έκχριστιάνιση του ολαϊκού κόσμου από τό Βυζάντιο/Ρω-

μανία. Η όρθοδοξοποίηση λειτουργούσε ως άδελφοποίηση μέ την αυτοκρατορία και τούς λαούς της, μέ όλες φυσικά τίς ευνόητες συνέπειες (συμμαχίες κ.τ.ό.)

3. Η άπουσία όμως έθνικής ιδέας στην Ρωμανία, τουλάχιστον μέ τή σημερινή έννοια, συνεπαγόταν την ύπαρξη και ενός άλλου είδους **πατριωτισμού**. Πατριωτισμός ήταν κατ' άρχήν ό στενός σύνδεσμος μέ τή γενέτειρα (τοπικισμός) η μέ την ίδια την αυτοκρατορία, ως όρθόδοξη Οικουμένη (οικουμενικός πατριωτισμός). Ούτε οί τοπικές γλώσσες, ούτε η καταγωγή λειτουργούσαν διαιρετικά και αυτό άποδεικνύει τό γεγονός, όπι κάθε πολίτης -άνδρας η γυναίκα- είχε τό δικαίωμα νά ανέλθει στον αυτοκρατορικό θρόνο. Έτσι, τελικά, ό χαρακτηρισμός «έλέω Θεού» γιά τόν άνώτατο Άρχοντα παίρνει στην ρωμαϊκή κατανόηση και χρήση του μία διαφορετική σημασία, άπ' ό,τι στην φράγκικη Δύση. Στην Άνατολή δέν σήμανε ποτέ θεική κατάφαση της φυσικής διαφοράς του βασιλέως έναντι του λαού, αλλά την «μέ τή χάρη του Θεού», κατά θεία παραχώρηση και συγκατάβαση, έξουσία του, θεολογία πού άπορρέει από την Καινή Διαθήκη (Ρωμ. 13,1 έ.).

Η Όρθοδοξία συνιστούσε, λοιπόν, στην ρωμαϊκή /βυζαντινή κοινωνία την ίθαγένεια όλων των πολιτών. Τό παλαιότερο «ρωμαίος πολίτης» έγινε «όρθόδοξος πιστός» και τό κρατικοεθνικό όνομα Ρωμαίος (Ρωμηός) ταυτίστηκε μέ τό «όρθόδοξος πολίτης της Νέας Ρώμης» η «Νεορωμαίος». Μολονότι, συνεπώς, η Ρωμανία ήταν η συνέχεια της αυτοκρατορίας του Μ. Άλεξάνδρου και της Ρώμης, η ένωτική της δύναμη δέν έντοπιζόταν στην έξουσία (στρατιωτική έπιβολή), ούτε στον πολιτισμό (πολιτιστική ένότητα), αλλά στην όρθόδοξη χριστιανική πίστη (πνευματική ένότητα). Γι' αυτό η αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης δέν ήταν άπλώς ανανέωση, αλλά μεταμόρφωση της αυτοκρατορίας της Παλαιάς Ρώμης. Η Π. Ρώμη κατακτούσε' ό Μ. Άλέξανδρος έξεπολιτίζε' η Ρωμανία έξεχριστιάνιζε, συνεχίζοντας, σε ένα άλλο επίπεδο και ποιότητα, τό έργο του Μ. Άλεξάνδρου.

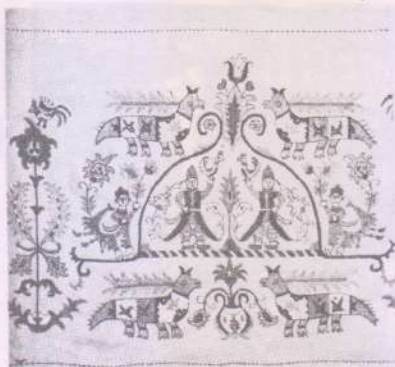
4. Τή ρωμαϊκή ένότητα φανερώνουν και τά έθνικά όνόματα της αυτοκρατορίας, των όποιων η έννοια και χρήση ήταν πολύ άπλούστερη στα όρια της Ρωμανίας άπ' όσο σήμερα, μετά την έπιβολή και έπικράτηση της έθνικής ιδέας. Άπό τό 212 (Καρακάλλας) δίδεται τό όνομα Ρωμαίος και η ίσοπολιτεία σ' όλους τούς ύπηκόους της Π. Ρώμης. Πρέπει δέ νά λεχθεί, όπι η Ρώμη δέν ήταν γιά τόν Έλληνικό κόσμο «ξένη» κατακτητική δύναμη, άφου ηδη από τόν 1ο π.Χ. αιώνα όνομαζόταν «πόλις έλληνίς» και είχε πολιτιστικά έξελληνισθεί. Μόνο μέ τά σημερινά «έθνικά» κριτήρια η Ρώμη θεωρείται «ξένη». «Ξένοι», άλλωστε, θεωρήθηκαν στα νεώτερα χρόνια και ό Άλέξανδρος και οί Μακεδόνες και κατακτητά των Έλλήνων (Κοραής) παρά την άναμφισβήτητη ελληνικότητά τους. Μέσα στην Ρωμανία τά όνόματα Έλλην και Ρωμαίος, τό πρώτο ως φυλετικό η πολιτιστικό και τό δεύτερο ως κρατικό, σε κάποια στιγμή, ταυτίζονται, διότι οί Ρωμαίοι έγιναν Έλληνες (πολιτιστικά) και οί Έλληνες (κρατικά) Ρωμαίοι. Η παρατεινόμενη όμως παρουσία «έθνικών» (ειδωλολατρών πρβλ. τόν όρο «τά έθνη» στην Κ. Διαθήκη) συνετέλεσε στο νά προσλάβει τό όνομα Έλλην τή σημασία του έθνικού-ειδωλολάτρη, ενώ τό κρατικό όνομα Ρωμαίος (αργότερα: Ρωμαίος-Ρωμηός) τή έννοια του Χριστιανού (Όρθοδόξου).

Μέ την εδαφική συρρίκνωση του Κράτους από τό 13ο αιώνα (1204) οί ρωμαϊκες έθνότητες έχασαν τόν μεταξύ τους κρατικό δεσμό και άπομονώθηκαν. Έτσι άρχισε από πολιτικής πλευράς ό

τονισμός της εθνότητας και η ανάπτυξη του έθνικού πνεύματος. Εκκλησιαστικά όμως δεν έπαυσε να ζει η οικουμενικότητα της Ρωμανίας και η ιδέα της Ρωμιοσύνης και, έτσι, η συνέχεια της αυτοκρατορίας, ανεξάρτητα από την έκτασή της. Όπως, άλλωστε, παρατηρεί ο π.Ι. Ρωμανίδης, ο όρος ΡΩΜΑΝΙΑ ούδέποτε σήμαινε γραικική ή βυζαντινή ή ανατολική αυτοκρατορία, αλλά πάντοτε τη χώρα, τό κράτος, τη βασιλεία και επικράτεια των «Ρωμαίων» (δηλαδή Όρθοδόξων) ανεξάρτητα από τά όρια που κατά καιρούς είχε. Έξ άλλου ΡΩΜΗΟΣΥΝΗ ήταν ο λαός και ο πολιτισμός των πολιτών της Νέας Ρώμης, ανεξάρτητα από τό άν βρίσκονταν μέσα ή έξω από τά κρατικά όριά της. Ο Ήγέτης της Ρωμανίας (αυτοκράτορας) ήταν ο ήγέτης όλων των Ρωμαίων εντός και εκτός της Ρωμανίας/Βυζαντίου.

Αυτή ή συνέχεια της αυτοκρατορικής-ρωμαϊκής ιδέας εξασφαλιζόταν στά όρια της εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας, ή όποία δέν άκολουθήσε τίς τύχες της κρατικής δικαιοδοσίας. Ο εκκλησιαστικός χώρος έμεινε πάντα πιστός στην οικουμενική ιδέα της αυτοκρατορίας και γι' αυτό έπιφανής βυζαντινολόγος (Δ. Ζακυθινός) κάνει λόγο γιά πίν «ά ν ε θ ν ι κ ή ν π ί σ τ ι ν η ς β υ ζ α ν τ ι ν ι ζ ο ύ σ η ς Έ κ κ λ η σ ι α ς ε ι ς τ ή ν ρ ω μ α ι κ ή ν (γρ. Νεο-ρωμαϊκήν ή ρωμαϊκήν) παράδοσιν». Είναι γεγονός, ότι, όπου βαρύνει ή όρθόδοξη συνειδηση, εκεί βιώνεται ή οικουμενικότητα και όρθόδοξη παναδελφότητα: όπου όμως έπικρατεί ή ένδοκοσμική προοπτική και έσχατολογία, εκεί κασιχύει ή εθνικότητα, δηλαδή ό φυλετισμός.

5. Τό εθνικό αίσθημα, ιδιαίτερα σέ μās τούς Έλληνες, καλλιεργήθηκε από τόν κύκλο των λογίων, και μάλιστα των άρχαιολατρών, χαλαρότατα (ή και καθόλου) συνδεδεμένων με την εκκλησιαστική παράδοση (Όρθοδοξία). Η κορύφωση αυτής της διαδικασίας συντελείται τόν 15ο αιώνα. Οι λόγοι, κατά κανόνα, απέκρουαν τό όνομα Ρωμαίος, άκόμη και ως κρατικό, διότι αισθάνονταν Έλληνες (έθνικά, φυλετικά). Έτσι, τό όνομα Έλλην άρχίζει, να έκτοπίζει τό Ρωμαίος, έστω και άν τό δεύτερο σημαίνει: ΝΕΟ-ΡΩΜΑΙΟΣ, ένώ παράλληλα τονίζεται τό έθν(ικ)ιστικό αίσθημα εις βάρος της όρθόδοξης οικουμενικότητας. Η άρχαιοπληκτη λογιοσύνη διατηρεί αυτό τό πνεύμα και στους μετέπειτα αιώνες και γι' αυτό ο Σπ. Λάμπρος ονομάζει τόν Κωνσταντίνο Παλαιολόγο: «ό πρώτος επί του θρόνου

άντιπρόσωπος της νέας έλληνικής ιδέας».

Μιά έπισημανση στό σημείο αυτό είναι χαρακτηριστική. Ο άγιος Κωνσταντίνος Ο Μέγας, αλλάζοντας την ρωμαϊκή-κρατική ιδέα με την όρθόδοξη πίστη, γίνεται ο πρώτος ΡΩΜΗΟΣ (ΝΕΟ-ΡΩΜΑΙΟΣ) αυτοκράτορας και ο ήγέτης του Όρθοδόξου Έλληνισμού. Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, με βάση αυτή τη θέση, έγκαλούμενος στην εθνική-φυλετική ιδέα, γίνεται ο τελευταίος ΡΩΜΑΙΟΣ (ΡΩΜΗΟΣ) αυτοκράτορας και ήγέτης του Νεώτερου Έλληνισμού.

Η εθνική ιδέα καλλιεργήθηκε από τούς λόγιους (άρχαιολάτρες και δυτικόφρονες) σ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Παράλληλα συνεχίζεται ο πνευματικός δυϊσμός του Γένους σέ ανατολική και δυτική παράταξη. Τό Οικουμενικό Πατριαρχείο, ως Έθναρχούσα Έκκλησία, θά προσπαθεί να διατηρήσει «τήν ίσορροπίαν μεταξύ της ύπερ-θνικής και εθνικής άποστολής, ούδέποτε θυσιάζουσα την πρώτην εις την δεύτεραν, αλλά τούναντίον...» (Γερ. Κονιδάρης). Γιά την Έθναρχούσα Έκκλησία, και μέσα σ' αυτήν, συνεχίζεται ή «ύπερ-θνική και άνεθνική αντίληψη γιά τό ποίμνιο της Έκκλησίας» (Χρ. Γιατρινέλης), τό «Γένος των Ρωμαίων», δηλ. Όρθόδοξων πολιτών της Νέας Ρώμης. Την άδυναμία της άποορθοδοξοποιημένης Λογιοσύνης να ένγκλιματισθεί σ' αυτό τό ά-κοσμικό και ά-φυλετικό πνεύμα, δείχνει ή κατηγορία του Κ. Παπαρρηγοπούλου έναντίον της Έθναρχίας, ότι δέν έπεχείρησε τόν «έξελληνισμό» των ξενοφώνων. Δέν ύπηρετησε, δηλαδή, «τό μέγιστον των συμφερόντων εκείνων του έλληνισμού», δηλαδή την εθνική-φυλετική ιδέα. Βέβαια, ό σοφός και πολύ πατριώτης ιστορικός, άδυνατούσε να κατανοήσει ότι, άν ή Έθναρχία έκανε κάτι τέτοιο, θά έπαυσε να έχει σχέση με την Όρθοδοξία. Και τότε, αυτό τό «άμάρτημα» του Οικουμενικού Πατριαρχείου θά ήταν «βλασφημία κατά του άγίου Πνεύματος» (Μαθ. 12,31),

άρνηση δηλαδή του γεγονότος της Πεντηκοστής (Πράξ. κεφ. 2).

Από τό β' μισό του 18ου αιώνα ο κύκλος των Διαφωτιστών θά καλλιεργήσει άκόμη έντονότερα –έμπρεασμένος από τό Γαλλικό πνεύμα– την εθνική ιδέα, ή όποία θά έπιβληθεί μετά τό 1821 στην νεοελληνική πραγματικότητα, μέσω της Πολιτείας και της Παιδείας. Μόνο τό πλατύ λαϊκό στρώμα θά συνεχίσει να έπηρεάζεται από τό οικουμενικό πνεύμα της Έκκλησίας, αλλά όχι γιά πολύ. Σήμερα ή σκέψη όλων μας κινείται σέ πλαίσια εθνικά-φυλετικά και γι' αυτό έμφανίζεται τόση δυσάρεσκεια έναντι εκείνου, που τολμά να άναρριπίζει όλο τόν προβληματισμό, όπως συνέβη παλαιότερα με τόν π. Ι. Ρωμανίδη. Η θυσία όμως της οικουμενικότητας γιά χάρη του έθνισμού-φυλετισμού είχε τίς όδυνηρές συνέπειές της.

Στά όρια της Ρωμαϊκής Έθναρχίας τά όνόματα Ρωμαίος και Έλλην γίνονται και πάλι συνώνυμα, όπως δείχνει ή δήλωση των όρθοδόξων Πατριαρχών της Ανατολής στά 1716/25: «... πάλαι μέν Έλλήνων, νυν δέ Γραικών και Νέων Ρωμαίων διά τήν Νέαν Ρώμην καλουμένων». Θα διακριθούν όμως και πάλι, όταν οι κάτοικοι του έλευθερωθέντος τμήματος της αυτοκρατορίας, του Έλληνικού Κράτους, θά όνομαστούν όχι Έλλαδικοί («Έλλαδίτες» μās όνομάζουν ρωμαϊκα οί Κύπριοι), αλλά «Έλληνες», με άποτέλεσμα να μην όνομάζονται Έλληνες, οί εκτός του Έλληνικού Κράτους Ρωμιοί. Αυτό συνέχισαν να όνομάζονται Ρωμιοί ή Γραικοί. Σ' αυτό πρωτοστάτησε ο Κοραής («Σάλπισμα πολεμιστήριον», 1801), περιορίζοντας τό όνομα Έλληνες στους κατοίκους-πολίτες του άναμενομένου Έλληνικού Κράτους. Βέβαια, ή διάκρισή τους από τούς Όρθοδόξους (Ρούμι) της Όθωμανικής αυτοκρατορίας ύπηρετούσε μιá σημαντική σκοπιμότητα: τό σχεδιαζόμενο κράτος «έπρεπε» να συνδεθεί με την άρχαία Ελλάδα και όχι με την αυτοκρατορία (της Ρωμανίας).

Λάθος, έπίσης, άποδείχθηκε ή ταύτιση των όνομάτων Ρωμής και Έλλην, αλλά σέ πλαίσια καθαρά φυλετικά-έθνικά. Έτσι, καλούνται Ρωμιοί μόνο οί Έλλαδικοί (πολίτες του Έλληνικού κράτους) –και μάλιστα από τή λογιοσύνη έμπαικτικά (πρβλ. άνάλογη χρήση του όνόματος Πόντιος)– και όχι και οί άλλοι Όρθόδοξοι (Ρούμι) της Ρωμαϊκής Έθναρχίας. Γι' αυτό και αυτοί αποκρούουν τό Έλλην, διότι έμεις του έχουμε δώσει φυλετική σημασία. Ένώ δέ οί άραβόφωνοι Όρθόδοξοι της Μ. Ανατολής αυτοκαλούνται με ύπερη-

φάνεια «Ρούμ» (Ρωμηοί), δυσανασχετόυν, όταν τούς ονομάζουμε άκριτα «Γραικούς» (Greek), διότι και τό τελευταίο έχει λάβει σέ μās φυλετική-έθνική σημασία και σημαίνει (όχι Ρωμηός, πολίτης τής αυτοκρατορίας τής Νέας Ρώμης, αλλά) «Έλλην» και στήν ούσία «πολίτης του Έλληνικού κράτους», κάτι πού αυτοί δέν είναι ή και δέν θέλουν νά είναι. Ός Ρωμηοί-Ρούμ θεωρούν τούς έαυτούς των αδελφούς ήμών τών Έλλαδικών και (πνευματικά σήμερα) συμπολίτες τής Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Όνομαζόμενοι όμως «Έλληνες» ή «Γραικοί» από δικούς μας παράγοντες στή Μ. Άνατολή, αντίδρουν, διότι νομίζουν ότι τούς θεωρούμε πολίτες του Έλληνικού (Έλλαδικού) Κράτους. Μέ τήν επικράτηση, δηλαδή, του έθνικιστικού πνεύματος στίς λαότητες τής Ρωμανίας, τά όνόματα τών έπαρχιών (Σερβία, Βουλγαρία, Βλαχία, Μολδαβία, Άλβανία, Λίβανος, Σύρια κ.λπ.) έγιναν έθνικά-κρατικά.

6. Η μεγαλοφυΐα, συνεπώς, του Μ. Κωνσταντίνου θεμελίωσε τήν έννοια του «Γένους» (ΟΛΩΝ τών Όρθοδόξων πολιτών τής Ν. Ρώμης), πού θά λειτουργεί γιά τούς πολίτες τής Ρωμανίας και μετά τήν άλωση, όταν ή μετά τήν Φραγκοκρατία (1204 κ.έ.) διαλυμένη αυτοκρατορία θα επαναποκτήσει τήν

πληθυσμιακή ένότητά της, μέ σύνδεσμο και πάλι τήν Όρθοδοξία, ως τρόπο ύπάρξεως και έθνική συνείδηση. Η Όρθοδοξία θά σφραγίσει και τόν Ρωμαϊκό πολιτισμό, ιδανικό του όποιου δέν είναι ή ένδοκοσμική καταξίωση (ιδανικό του φραγκογερμανικού πολιτισμού), αλλά ή σωτηρία-θέωση, ό δοξασιμός τής ανθρωπίνης ύπάρξεως μέσα στήν άκτιστη άγιοτριαδική Χάρη. Τή θέωση τών πολιτών διακονούσαν —κάθε μία στά όριά της— και οι συνάλληλες «διακονικές έξουσίες», ή «βασιλεία» (πολιτεία) και ή «ιερωσύνη» (κλήρος-πνευματική διακονία). Και τών δύο άποστολή είναι κατά τόν Μ. Βασίλειο «ή τών ύπηκόων σωτηρία» (θέωση! ΡΓ. 31,928).

Βέβαια, όλα αυτά δέν σημαίνουν καθόλου προσπάθεια έξιδανίκευσης του «Βυζαντίου», όπως άφελέστατα ένιστε νομίζεται. Η άμαρτία σ' όλες της τίς εκφάνσεις (άδικία, καταπίεση, οικονομικές διακρίσεις) δέν έπαυσε νά ύπάρχει (πρβλ. Μαθ. 26,11: «τούς πτωχούς πάντοτε μεθ' έαυτών έχετε»...) Αυτό που βαρύνει είναι, ότι όλ' αυτά στή Ρωμαϊκή Άνατολή έμειναν «άμαρτία» και κανείς δέν τόλμησε νά τά κατοχυρώσει νομικά και εκκλησιαστικοκανονικά, όπως κατοχύρωσε ή Εύρώπη όλες τίς εκκλησιαστικές και πολιτικές της παραχάξεις (πρωτείο, αλάθητο, φιλιόκβε, φυλετισμό-ρατσισμό, μέ όλα τά επακό-

λουθα: δουλοπαροικία, άποικιοκρατία κ.λπ).

7. Μιλώντας γιά τά ρωμαϊκά όνόματα, πού ένσαρκώνουν τήν αυτοκρατορική ιδέα και ζυμώθηκαν μαζί της, δέν μπορούμε νά μή παρατηρήσουμε ότι ή αναβάπτιση τής Ρωμανίας μέ τό (γνωστό μέν ως τοπικό, αλλά ούδέποτε ως έθνικό-κρατικό) όνομα ΒΥΖΑΝΤΙΟ γιά πρώτη φορά τό 1562 (Ίερών. Wolf) και ή καθολική άποδοχή του και από μās τόν 19ο κυρίως αιώνα, έγινε, γιά νά λησμονηθεί ή αυτοκρατορία τής Ρωμανίας. Τό πώς λειτούργησε ή αντίρωμαϊκή αυτή ιδεολογία φαίνεται σέ περιπτώσεις, όπως οι ακόλουθες: Ό Νικηφόρος Γρηγοράς (14ος αι.) τιτλοφορεί τήν ιστορία του «ΡΩΜΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ», άλλ' ό δυτικός εκδότης τό μεταφράζει: HISTORIA BYZANTINA! Τό περιεργό όμως είναι, ότι ή μετάφραση αυτή χρησιμοποιείται «ohne weiteres» και από μās τούς Έλληνες. Άνάλογο σύμπωμα: «Ω άνόητοι Ρωμαιοί» γράφει ό «βυζαντινός» συγγραφέας (15ος αιώνας). Και ό Έλλην έπιστήμων θεωρεί καλό νά τόν διορθώσει, σημειώνοντας σέ παρένθεση: δηλαδή Έλληνες, ως νά άγνοούμε ό «βυζαντινός» συγγραφέας τό όνομά του!

Μέ αυτόν τόν άχαρκτήριστο τρόπο «διορθώθηκε» ή όρολογία στήν έπιστήμη του Νεώτερου Έλληνισμού. Μέ τήν άλλαγή όμως τών όνομάτων χάνονται τελικά τά ίδια τά πράγματα. Άλλ' αυτός είναι ό σκοπός τών αναβαπτιστών μας: νά χαθούν τά πράγματα. Ό γνήσιος Ρωμηός όμως γνωρίζει, ότι μέσα στήν αυτοκρατορία κρατικά ήταν Νεο-Ρωμαϊός, πολιτιστικά (ή και φυλετικά) Έλλην και πνευματικά Όρθόδοξος.

Η άγνοια τής σημασίας τών όνομάτων έπιφέρει τήν σύγχυση μέ άπόληξη τή λήθη. Πρός αυτή τήν κατεύθυνση εργάστηκε ό Ναπολέων, μέ όλο τό έπιτελείο του (από Γάλλους και Γραικούς), διότι μόνο μέ τό θάψιμο τής αυτοκρατορίας τής Ρωμανίας ήταν δυνατή ή επανίδρυση τής καρλομάγνευσης αυτοκρατορίας από τόν ίδιο, ως προοίμιό της αυτοκρατορίας τής Ένωμένης Εύρώπης.

ΣΤΟ ΕΠΙΟΜΕΝΟ: Από τήν Αυτοκρατορία στό Έθνικό Κράτος

«ΡΩΜΑΝΙΑ», «ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗ», Ή «ΔΥΣΗ»;

Το πρόβλημα της ταυτότητας στη σύγχρονη ελληνική εθνική συνείδηση

Η «διπλή» ταυτότητα

του Θόδωρου Ζιάκα

Οι παραστάσεις της εθνικής ταυτότητας συμφύρονται στη σύγχρονη ελληνική συνείδηση με διάφορες παραστάσεις «υπερεθνικής» ταυτότητας. Υπάρχει μια αντίθεση μεταξύ τους, που βιώνεται σαν έντονο άγχος «υπέρβασης» της εθνικής ταυτότητας και «διάλυσής» της μέσα στην «υπερεθνική». Η γνωστή αντιδικία για το πού «ανήκομεν» ανάγεται στην ύπαρξη μιας τέτοιας «διπλής» ταυτότητας. Πρέπει οπωσδήποτε να «ανήκομεν» κάπου, αλλιώς αισθανόμαστε πολύ άσχημα (έθνος «ανάδελφο»).

Η διπλή ταυτότητα εμφανίζεται με τόσες παραλλαγές όσες και οι παραδόσεις - συνιστώσες του νεοελληνικού εθνικού σχηματισμού. Οι κυριώτερες απ' αυτές είναι οι ακόλουθες:

α) Η **δυτική παράδοση**. Αυτή ξεκινά από τους «ενωτικούς» του Βυζαντίου, περνά από τους «λατινέλληνες» και φτάνει στους σημερινούς «ευρωπαϊστές». Δόγμα τους είναι το «ανήκομεν εις την Δύσιν». Η «υπερεθνική ταυτότητα» είναι γι' αυτούς «ευρωπαϊκή» (περιορισμένη στη Δυτική Ευρώπη).

β) Η **ανατολική παράδοση**. Σ' αυτήν ανήκουν μεταξύ άλλων και οι εξισλαμισθέντες έλληνες. Ξεκινά από τον Γεώργιο Τραπεζούντιο, τον Αμοιρούτζη και τους άλλους συνεργάτες του Μωάμεθ του Πορθητή και φτάνει μέχρι τους σημερινούς θιασώτες της «ελληνο-τουρκικής φιλίας» που «όραμά» τους έχουν την ελληνο-τουρκική κρατική ενότητα (ομοσπονδιακού ή συνομοσπονδιακού τύπου). Για αυτούς η «υπερεθνική» ταυτότητα είναι κάποια «*Ενδιάμεση Περιοχή*», μεταξύ της Δύσης και της Άπω Ανατολής, που περιλαμβάνει τους ορθόδοξους και τους ισλαμικούς λαούς.

γ) Η **ρωμανική παράδοση**. Είναι η κεντρική παράδοση του Βυζαντίου. Στη διάρκεια της τουρκοκρατίας εκπροσωπείται από το οικουμενικό πατριαρχείο. Στη νεώτερη εποχή εκφράζεται από μορφές όπως ο Κοσμάς ο Αιτωλός και ο Μακρυγιάννης. Σήμερα αποτελεί την αναφορά των οπαδών της «επιστροφής στις πατερικές ρίζες». Η ευρύτερη ταυτότητα, στην οποία κατ' αυτούς ανήκομε, είναι η *Ρωμηοσύνη - Ρωμανία*.

«Δύση», λοιπόν, «Ανατολή», «Ρωμανία», είναι οι κυριώτερες εκδοχές «υπερεθνικής» ταυτότητας που εμφανίζονται στα όρια του νεοελληνικού «Κοινού Λόγου»¹.

Θα προσπαθήσω, σε τρία διαδοχικά άρθρα, να παρουσιάσω τις εκδοχές αυτές, ανατρέχοντας σε ορισμένες από τις πιο επεξεργασμένες θεωρητικές τους διατυπώσεις. Θα στηριχθώ ειδικότερα στις αναλύσεις του π. **Ιωάννη Ρωμανίδη** («Ρωμηοσύνη» - «Ρωμανία»), του **Νίκου Κιτσιίκη** («ελληνο-τουρκική» ταυτότητα) και του **Γεράσιμου Κακλαμάνη** (του και «λατινέλληνας» αυτοχαρακτηριζόμενου).

Οι θεωρητικοί αντιπροσωπεύουν ασφαλώς την ισχνή μειοψηφία μεταξύ των ανθρώπων που το ήθος τους συγκροτεί μια παράδοση. Υπάρχουν εκείνοι (η πλειοψηφία) που ανήκουν στην παράδοσή τους επειδή «έτσι το βρήκαν», ανεπίγνωστα. Υπάρχουν ακόμη οι τοποθετημένοι από συμφεροντολογική επιλογή. Η διάκριση είναι φυσικά σχηματική. Δείχνει ωστόσο ότι υπάρχουν τρία διαφορετικά επίπεδα: αυτονομημένες πολιτιστικές δομές, ταξικά, συντεχνιακά και ατομικά συμφέροντα, και ιδεολογικές επιλογές. Τα πεδία αυτά προσφέρουν τις απαραίτητες για μια σφαιρική διερεύνηση συμπληρωματικές προσεγγίσεις. Ελπίζω ότι η δική μου θεωρητική εισαγωγή θα παρακινήσει μια έρευνα και σ' αυτά τα πεδία.

Σκοπός μου δεν είναι να «αποκλείσω» καμιά από τις τρεις θεωρητικές προτάσεις. Ξεκινώ από την υπόθεση ότι κίνητρό τους είναι η ζήτηση της αλήθειας και το καλώς νοούμενο εθνικό συμφέρον. Το τι τούτο σημαίνει μας το έχει πει ξεκάθαρα ο εθνικός μας ποιητής: «*το Έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί εθνικό ό,τι είναι αληθινό*».

Η ρωμανική ταυτότητα

«Η Ρωμανία πέρασεν, η Ρωμανία πάρθεν!»

Η Ρωμανία κι αν πέρασεν, ανθεί και φέρει κι άλλο»⁽²⁾.

«Ρωμανία» είναι το ελληνικό όνομα του κράτους που οι φράγκοι πολιτογράφησαν στην ιστοριογραφία ως «Βυζαντινή Αυτοκρατορία». Δεν υπήρξε μια πολυεθνική ενότητα περιορισμένη στο πολιτικό επίπεδο. Αντιπροσώπευε μια ολοκληρωμένη εθνική ταυτότητα. Η κοινή πολιτική ταυτότητα (ρωμαίοι πολίτες - πολίτες της «Ρωμανίας») και η κοινή θρησκευτική ταυτότητα (χριστιανοί ορθόδοξοι) όριζαν τη ρωμανική ταυτότητα, την ταυτότητα της ρωμαιοσύνης (ρωμαιοσύνης).

Την άποψη αυτή έχει επεξεργασθεί ο καθηγητής π. Ιωάννης Ρωμανίδης κυρίως στο έργο του: *Ρωμαιοσύνη - Ρωμανία - Ρούμελη* (Θεσσαλονίκη 1975). Το βιβλίο αυτό είναι εξαντλημένο. Μπορεί όμως ο αναγνώστης να προσφύγει στην επανεκδοθείσα διδακτορική διατριβή του ίδιου: *Το Προπατορικό Αμάρτημα* (Β' έκδοση, Δόμος Αθήνα 1989). Στον πρόλογο του βιβλίου αυτού ο συγγραφέας παρουσιάζει την ουσία της θεωρίας του. Το βιβλίο προσφέρει τη θεολογική τεκμηρίωσή της. Σ' αυτό και θα στηριχθούμε για την εδώ παρουσίαση.

Μέσα στη ρωμανική ταυτότητα συγχωρεύτηκαν και ξεπεράστηκαν οι εθνικές ταυτότητες του αρχαίου Έλληνα και του αρχαίου Ρωμαίου. Πυρήνας της ρωμανικής ταυτότητας ήταν η ορθόδοξη Εκκλησία. Η Ορθοδοξία αποτελούσε την κεντρική παράδοση της Ρωμανίας. Ο Ελληνισμός εγκατέλειψε το όνομα «έλλην», ως δηλωτικό της αρχαίας ειδωλολατρίας, και υιοθέτησε το όνομα «ρωμαίος». «Ρωμαίος» είναι έκτοτε ο πολίτης της χριστιανικής ρωμαϊκής αυτοκρατορίας με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη («Νέα Ρώμη»). Δεδομένου ότι η Ρώμη ήταν «ελληνίδα πόλις» (αποικία Πελοποννησίων, κατά τους αρχαίους συγγραφείς), η ρωμανική ταυτότητα μπορεί να θεωρηθεί τελικά ως μετεξέλιξη της ελληνικής. Τούτο όμως δεν εξαντλεί το περιεχόμενο της ρωμανικής ταυτότητας, γιατί στη Ρωμανία ενσωματώθηκαν και άλλα έθνη, όπως π.χ. οι Σέρβοι και οι Βούλγαροι. Η Ρωμανία υπήρξε, με άλλα λόγια, όχι μόνο μετασχηματισμός, αλλά και υπέρβαση της ελληνικής ταυτότητας.

Ως πολιτική ταυτότητα η Ρωμανία διαρκεί όσο και η «βυζαντινή» αυτοκρατορία. Ως θρησκευτική όμως ταυτότητα σώζεται μέχρι των ημερών μας, αν και

ριζικά αλλοιωμένη-αλλοτριωμένη. Δεν υπάρχει, λοιπόν, «ελληνικότητα» αλλά ρωμαιοσύνη. Συνεπώς πρέπει να απαλλαγούμε από τη σημερινή αλλοτριωμένη, δήθεν «ελληνική», ταυτότητά μας και να ξαναβρούμε την πραγματική μας ταυτότητα: τη ρωμανική. Η προοπτική μας βρίσκεται, όπως λέει και το ποπτακό τραγούδι, στο άνθισμα της Ρωμανίας.

Αυτή είναι σε γενικές γραμμές η θέση του π. Ι. Ρωμανίδη.

Η κατάλυση της Ρωμανίας και το νεοελλαδικό κράτος

Στους πρώτους αιώνες της η Ρωμανία κάλυπτε ολόκληρη τη Μεσόγειο. Τον 5ο αιώνα της απέσπασαν οι φράγκοι τη Γαλλία. Το 1014-1046 οι φράγκοι κατέλαβαν το πατριαρχείο της Ρώμης. Το 1204 κατέλαβαν την Κωνσταντινούπολη. Το 1453 το ανατολικό τμήμα της Ρωμανίας πέρασε οριστικά κάτω από την τουρκική κυριαρχία. «Η Ρωμανία πέρασεν, η Ρωμανία πάρθεν» -έπεσε κάτω από τα χτυπήματα των Φράγκων από τη Δύση, και των Τούρκων από την Ανατολή.

Η κατάλυση της πολιτικής ταυτότητας της Ρωμανίας συμβάδισε με μια παράλληλη κατάλυση της θρησκευτικής της ταυτότητας, από τις επιθέσεις των αιρέσεων. Μέσω των χριστολογι-

κών αιρέσεων (συγκεφαλαίωσή τους είναι το Ισλάμ) αποσπάστηκαν οι ανατολικοί λαοί. Στη συνέχεια μέσω των πνευματολογικών αιρέσεων αποσπάστηκαν οι λαοί της δυτικής ρωμαιοσύνης. Η καταστροφή της ρωμανικής ταυτότητας θα ολοκληρωθεί με τη δημιουργία του ελλαδικού κράτους και τον βίαιο εκδυτικισμό του ελληνικού λαού, καθώς και με τον ολοκληρωτικό τυφώνα που θα πλήξει τη Ρωσία και τους άλλους ορθόδοξους σλαβικούς λαούς, στον 20ο αιώνα.

Το πρώτο πράγμα που έκαναν οι Φράγκοι, υποδουλώνοντας τους γαλλορωμαίους, ήταν να εξαρθρώσουν την πολιτειακή και θρησκευτική τους δομή και να επιβάλουν ένα ρατσιστικό καθεστώς, όπου η άρχουσα τάξη αποτελούνταν αποκλειστικά από Φράγκους. Η ταύτιση κυρίαρχου έθνους και κυρίαρχης τάξης είχε σαν αποτέλεσμα το άγνωστο στη Ρωμανία φεουδαρχικό σύστημα, όπου οι ρωμαίοι έγιναν δούλοπαρκοί των φράγκων. Αυτό που δεν θα κατάφεραν οι Τούρκοι αργότερα στην Ανατολή, το πέτυχαν ευθύς εξ αρχής οι Φράγκοι στη Δύση: όχι μόνο κατέστρεψαν την εκκλησιαστική δομή των γαλλορωμαίων, αλλά και αλλοίωσαν ριζικά και το ίδιο το θρησκευτικό τους φρόνημα.

Πυρήνας της Ορθοδοξίας ήταν ο μοναχισμός. Απ' αυτόν αναδεικνύονταν οι ηγέτες της (οι επίσκοποι) κι απ' αυτόν καλλιεργούνταν η εμπειρική θεολογία της, που καθοδηγούσε το μαζικό θρη-

σκευτικό φρόνημα. Η αντιταξική και αντιρατσιστική δομή της ορθόδοξης πίστης είχε εδώ επίσης τη βάση της. Στο μηχανισμό της κοινωνικής ιεραρχίας της Ρωμανίας δεν υπήρχαν ταξικά και φυλετικά στεγανά. Αφού οι επίσκοποι προέρχονταν από τον μοναχισμό με κριτήρια ασκητικής - θεολογικής χαρισματοσκέτικότητας, κι αφού ο κάθε χωρικός μπορούσε να γίνει καλόγερος, ο δρόμος του ήταν ανοιχτός μέχρι το ύψιστο αξίωμα του πατριάρχη. Δεν είναι τυχαίο ότι κάτι ανάλογο συνέβαινε και με τα πολιτικά αξιώματα, ακόμα και με το αξίωμα του αυτοκράτορα. Ήταν ανοιχτό ακόμα και στα παιδιά των χωρικών. Πράγμα φυσικά ανήκουστο για τους Φράγκους.

Έδιωξαν, λοιπόν τους ρωμαίους επισκόπους και ηγουμένους και τοποθέτησαν στη θέση τους φράγκους ευγενείς. Από πνευματικούς οδηγούς και αρρωγούς του λαού, έκαναν τους επισκόπους διοικητές του λαού. Στρατιωτικοποίησαν τον μοναχισμό και δημιούργησαν τάγματα - στηρίγματα της εξουσίας τους. Μαζί με τη δομική αυτή επέμβαση κατόρθωσαν να διαστρέψουν και τον ίδιο τον θεολογικό πυρήνα της χριστιανικής πίστης και να κατασκευάσουν μια θρησκεία φόβου και τρόμου, κατάλληλη για ιδεολογικό συμπλήρωμα του φεουδαρχικού κοινωνικού συστήματος. Την απαιτούμενη θεωρητική βάση τη βρήκαν στον Αυγουστίνου, τον οποίον και ανακήρυξαν ως μοναδικό πατερικό οδηγό. Μέσω του Αυγουστίνου ξαναγύρισαν τη θεολογία πίσω στην αρχαία φιλοσοφική μεταφυσική και ηθική. Ο χριστιανισμός έπαψε να είναι πρακτική θεραπεία της ανθρώπινης φύσης και έγινε θεσμός ταξικής και φυλετικής κυριαρχίας.

Οι φράγκοι φοβόντουσαν πάντα μια εξέγερση των υποδούλων δυτικών ρωμαίων. Γι' αυτό ποτέ δεν παραπήθηκαν από την επιδίωξη τους να εξαφανίσουν τους ανατολικούς ομοεθνείς των τελευταίων. Βέβαια τούτο κατέστη πρακτικά αδύνατο με την τουρκική κατάκτηση. Απ' αυτή την άποψη η τουρκική κυριαρχία συντέλεσε, εν μέρει, στη διατήρηση της ρωμανικής ταυτότητας, γιατί προστάτευσε την κεντρική της παράδοση από τον κίνδυνο του εκλατινισμού.

Η γαλλική επανάσταση του 1789 ήταν εξέγερση των υποδούλων γαλλορωμαίων εναντίον των φράγκων. Γι' αυτό και η άγρια σφαγή των φράγκων επισκόπων και η νοσταλγία των επαναστατών για την αρχαία Ρώμη και την Πελοπόννησο. Ο υλισμός τους και το μίσος τους ενάντια στη μεταφυσική των σχολαστικών,

είχε ορθόδοξες καταβολές. Ήταν μια κοινωνική επανάσταση με βαθύ εθνικοαπελευθερωτικό περιεχόμενο, κατά την ερμηνεία του Ι. Ρωμανίδη. Τελικά οι ρωμαίοι ηττήθηκαν και ο φράγκος παλινόρθωσαν την κυριαρχία τους. Τούτο οφείλεται στο Ναπολέοντα και τους άλλους μασώνους φράγκους αξιωματικούς που τον ακολουθούσαν. Αυτοί υποδύθηκαν τους επαναστάτες για να βελτιώσουν τη θέση τους (καθώς προέρχονταν από το κατώτερο στρώμα των φράγκων ευγενών) και όχι για να καταστρέψουν τη φραγκική κυριαρχία.

Κάπου εδώ παίχθηκαν και οι τύχες οι δικές μας, γιατί η ελληνική επανάσταση ήταν αντίπαλος της γαλλορωμαϊκής. Πράγματι, ο Ρήγας και ο Κοραής, οι βασικοί φορείς του ελληνικού επαναστατικού σχεδίου, ανήκαν στο επιτελείο του Ναπολέοντα. Ο Ρήγας, κάτω από έντονη γαλλοβίνικη επιρροή, είχε σαφή επίγνωση του ρωμαϊκού εθνικού χαρακτήρα της γαλλικής επανάστασης, αλλά δεν είχε υποπτευθεί το παιγνίδι του Ναπολέοντα. Το σχέδιο του απέβλεπε στο ξεσήκωμα των ανατολικών ρωμαίων («από τη Μπόσνα ως την Αραπιά», γι' αυτό και είχε ως έμβλημα τον σταυρό) και έτσι στη μετατροπή της επανάστασης σε παν-ρωμαϊκή. Το σχέδιο του Ρήγα έθετε σε κίνδυνο τα αντιρωμαϊκά σχέδια του Ναπολέοντα. Γι' αυτό στην κατάλληλη στιγμή τον πρόδωσαν και προκάλεσαν τη δολοφονία του. Η δολοφονία του Ρήγα συνέφερε όλες τις δυνάμεις, γιατί καμιά δεν επιθυμούσε την επαναστάση της Ρωμανίας.

Για να ανατρέψει το σχέδιο του Ρήγα ο Ναπολέων χρησιμοποίησε τον Κοραή. Το σχέδιο του Κοραή απέβλεπε στη διάσπαση των ανατολικών ρωμαίων, μέσω της ανακήρυξης των ελλαδικών σε αρχαίους έλληνες που στέναζαν κάτω από την κυριαρχία του ρωμαϊκού Βυζαντίου, καλούμενους να επαναστατήσουν, αλλά μόνο για την απελευθέρωση της Ελλάδας. Ο Κοραής (συνειδητά ή όχι) έπαιξε το παιγνίδι αυτό με ανέλπιστη επιτυχία. Το ψήφισμα της Γ' Εθνικής Συνελεύσεως του 1827, θα διακηρύξει ότι: α) Το έθνος ήταν υπόδουλο στην Κωνσταντινούπολη από της εποχής του Μεγάλου Κωνσταντίνου έως του Κων/νου Παλαιολόγου, και εν συνεχεία στο οικογενειακό πατριαρχείο. β) Όφειλε, να μεταβάλει θρήσκευμα χωρίς να αλλάξει τα δόγματα. Όπερ και εγένετο. Οι ελλαδικοί πείσθηκαν ότι είναι αρχαίοι έλληνες ή καμώθηκαν πως το πιστεύουν. «Έλληνες για να ρίχνουμε στάχτη στα μάτια του κόσμου, πραγματικά ρωμιοί», θα γράψει ο Κωστής

Παλαμάς. Και επιπλέον άλλαξαν εντελώς τη θρησκεία τους χωρίς να αλλάξουν τα δόγματά της.

Στο κράτος που προέκυψε από το κοραϊκό σχέδιο εφαρμόστηκε το γνωστό φραγκικό μοντέλο. Οι Βαυαροί εξάρθρωσαν τον μοναχισμό και τον απέκομαν από τον μηχανισμό αναπαραγωγής της ελλαδικής Εκκλησίας. Η Εκκλησία κρατικοποιήθηκε. Η ακαδημαϊκή θεολογία, βασισμένη στη χρεωκοπημένη φιλοσοφική ηθική και μεταφυσική, εκτόπισε με τη βία την ορθόδοξη εμπειρική - ασκητική θεολογία. Η επισκοπική ιεραρχία επανδρώνεται έκτοτε από αποφοίτους θεολογικών σχολών, μια διαδικασία ιδεολογικά και πολιτικά ελεγχόμενη πλήρως από την Προστασία. Ο πιετισμός θα ολοκληρώσει την καταστροφή αλώνοντας τα μικροαστικά στρώματα (ευσεβιστικές οργανώσεις). Η ελλαδική ορθοδοξία απομακρύνεται από την πατερική παράδοση και η κρατική παιδεία τίθεται υπό έμμεσο, αλλά πλήρη, φραγκικό έλεγχο.

Η ιστορία της καταστροφής της ρωμανικής ταυτότητας απεικονίζεται ανάγλυφα στην εξέλιξη των ονομάτων. Στην αρχή οι φράγκοι είχαν ονομάσει τους ανατολικούς ρωμαίους «γραικούς» και «βυζαντινούς», για να ξεχαστεί το όνομα «ρωμαίος» και να χαθεί στη λήθη η ταυτότητα των υποδούλων δυτικών ρωμαίων. Στη συνέχεια ονόμασαν τους ελλαδικούς ρωμαίους «έλληνες» και τους αντιπαρέθεσαν στους υπόλοιπους «γραικούς», σαν να επρόκειτο για διαφορετικά και μάλιστα εχθρικά έθνη. Για τους σημερινούς δυτικούς είμαστε οι «γραικοί - έλληνες», σε αντίθεση με τους «γραικούς - μη έλληνες» (π.χ. τους κύπριους), πράγμα σαφές από την εποχή του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου (31.1.1836). Για τους τούρκους οι γραικοί είναι «Rumlar», δηλαδή ρωμιοί, ενώ οι έλληνες είναι «Yunanlar». Για το διεθνές δίκαιο οι Κωνσταντινοπολίτες και οι Κύπριοι είναι «Greco-Rumlar» ενώ εμείς «Hellenes-Yunanlar».

Παρατηρήσεις

Η θεωρία του Ρωμανίδη έχει ένα πολιτικό και ένα θεολογικό επίπεδο. Το δεύτερο αποτελεί περιεχόμενο του πρώτου. Το πολιτικό πλαίσιο δεν μπορεί να κατανοηθεί αν λείπει η κατανόηση του θεολογικού. Αυτός είναι ο λόγος που η ανάγνωση της ιστορίας που προτείνει ο π. Ι. Ρωμανίδης μοιάζει απίστευτη και απόκρυφη: Για όποιον δεν βλέπει τη σημασία της θεολογικής

διαφοράς μεταξύ ορθόδοξης και φραγκο-λατινικής παράδοσης, αποτελεί αποκύημα νοσηρής φαντασίας. Για όποιον όμως είναι σε θέση να κατανοήσει τη ριζική διαφορά ουσίας μεταξύ μιας θρησκείας που βασίζεται στη θεοποίηση της ελευθερίας και μιας θρησκείας που βασίζεται στη θεοποίηση της εξουσίας και άρα στο φόβο, τότε και η ιστορική ερμηνεία του Ρωμανιδη θα του φανεί απολύτως φυσιολογική. Η εκ μέρους του ανάλυση των χριστιανικών πηγών αποδεικνύει ότι η Ορθοδοξία είναι όντως του πρώτου τύπου. Δηλαδή στους αντίποδες αυτού που γνωρίζουμε από τη νεοελλαδική πραγματικότητα.

Η Ρωμανία υπάρχει. Απ' αυτή προκύψαμε, τόσο ο ηπειρώτης, όσο και ο κύπριος απ' τη Γιαλούσα και ο πόντιος από τη Σοβιετική Ένωση. Είναι διαπιστώσιμη πραγματικότητα και όχι απλώς θεωρία. Το θεωρητικό και πρακτικό πρόβλημα βρίσκεται όχι στην ύπαρξη της ρωμησοσύνης αλλά στη σχέση της με τον ελληνισμό, σύγχρονο και διαχρονικό. Η ανάλυση του Ρωμανιδη αποτελεί καίρια συμβολή στην εθνική μας αυτογνωσία, γιατί φωτίζει το περιεχόμενο της κεντρικής παράδοσης της ρωμησοσύνης, αποκαλύπτει το ρόλο του φραγκικού πολιτιστικού ιμπεριαλισμού και την κατεύθυνση προς την οποία αλλοτριώθηκε η ρωμανική ταυτότητα. Αλλά, όπως λέει κι ο καθηγητής Ν. Πανταζόπουλος, οι συνέπειες των κατακτήσεων έχουν μεγαλύτερη σημασία από αυτές καθ' αυτές τις κατακτήσεις. Δημιουργούν νέες πραγματικότητες. Η φραγκι-

κή πολιτιστική κατάκτηση, σε όποιο βαθμό υπήρξε, δεν αλλοίωσε μόνο τις αυτόχθονες παραδόσεις, αλλά δημιούργησε νέες παραδόσεις. Το ερώτημα είναι καίριο: ανήκουν αυτές στο ίδιο έθνος με τους υποτιθέμενες «γνήσιους» ρωμηούς; Και ένα βαθύτερο ερώτημα: γιατί νίκησε η φραγκική παράδοση; Πού βρισκόταν η υπεροχή της; Ήταν μόνο πολιτική ή είχε και πνευματικά ερείσματα;

Το πρώτο ερώτημα μας φέρνει μπρος στο πρόβλημα που και άλλοτε⁽³⁾ προσπάθησα να θέσω από τις στήλες αυτού του περιοδικού: ότι είμαστε έθνος με **διαφορετικές πολιτιστικές συνιστώσες**. Ξεφεύγουμε από τα δυτικά πρότυπα, οπότε μας χρειάζεται **πλουραλιστική εθνική συνείδηση** και φυσικά μια αντίστοιχη **θεωρία για το έθνος**. Αλλά μια τέτοια θεωρία λείπει από την προβληματική της σχολής Ρωμανιδη. Ενώ καταγγέλλει τον φραγκικό μονοφουσιτισμό και μανιχαϊσμό, διατηρεί την πολιτιστικά μονοδιάστατη φραγκική αντίληψη για το έθνος. Το αποτέλεσμα είναι μια επικίνδυνη σύγχυση, στα πλαίσια της οποίας η ρωμησοσύνη εμφανίζεται σαν «υπερ-εθνότητα» που έχει απορροφήσει την ελληνική εθνικότητα, τη βουλγαρική, τη σερβική κ.λ.π. Μια ιστορική μορφή **ελληνικής** εθνικής ταυτότητας (η ρωμανική) ανάγεται έτσι μόνο στην κεντρική της παράδοση και λησμονούνται οι άλλες συγχρονικές συστατικές της παραδόσεις. Εισαγόμενη σαν ελκτικό πρότυπο στη σύγχρονη

εθνική μας συνείδηση, τείνει να αναπαραγάγει (με τη μονοδιάστατη θρησκευτική αναφορά της) τον νεοελλαδικό μανιχαϊσμό και καταντάει, κατά τη γνώμη μου, αδιέξοδος φουνταμενταλισμός. Σ' αυτό που δικαιολογημένα θεωρεί ως φραγκική αλλοίωση της ορθόδοξης παράδοσης, δεν βλέπει την εγκεντρισμένη στον εθνικό κορμό δυτική παράδοση, αλλά ούτε την παράδοση αναπαραγωγή του αρχαιοελληνικού τρόπου στη σύγχρονη ελληνική θρησκευτικότητα⁽⁴⁾.

Οι εξελεγμένες θρησκευτικές παραδόσεις δημιουργούν πάντα υπερεθνικό κοινό λόγο, που ενοποιεί σε ευρύτερα πολιτιστικά σύνολα τα έθνη. Τούτο όμως δεν καταργεί την ετερότητα των εθνών. Δημιουργεί έναν κοινό πνευματικό παρονομαστή, έναν ευρύτερο πολιτιστικό τύπο, μια «οικογένεια» εθνών, και όχι ένα «νέο έθνος». Πιο σωστή είναι, εν προκειμένω, η άποψη ορισμένων ρώσων ορθόδοξων διανοητών⁽⁵⁾ που, στην περίπτωση της Ρωμανίας, κάνουν λόγο για «κοινοπολιτεία» εθνών με κέντρο την Κωνσταντινούπολη, παρά για «υπερεθνότητα». Και χωρίς προκαταλήψεις μιλούν για **ελληνική πνευματική ηγεμονία** σ' αυτήν (οι έλληνες ως «φωτιστές» των σλάβων).

Τοι θέμα όμως ενός πλουραλιστικού ορισμού του έθνους χρειάζεται αυτοτελή ανάπτυξη, πράγμα που θα το κάνουμε σε άλλο άρθρο.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Η «Ενδιάμεση Περιοχή»

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) Υπάρχουν ασφαλώς και άλλες μορφές «υπερεθνικής» ταυτότητας, όπως π.χ. αυτή που εισηγούνταν ως πρόσφατα η κομμουνιστική αριστερά. Τώρα που η κομμουνιστική στρατηγική ανήκει στο παρελθόν, μπορεί να μελετηθεί απροκατάληπτα και να ερευνηθούν οι σχέσεις της με τις άλλες εκδοχές.

(2) Δ. Πετροπούλου, *Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια*, τ. Α', Αθήνα 1958, σ. 154.

(3) *Εθνισμός και Θρησκεία*, Ελλοπία τ. 4ο.

(4) Η νεοελλαδική κρατική θρησκεία έχει εκπληκτικές ομοιότητες με την εξ ίσου κρατική θρησκεία των αρχαίων. Είναι ειδωλολατρική και στηρίζεται στο φόβο. Ο Θεός ζητάει εκδίκηση για τις προσβολές που του κάνουμε και επιδέχεται εξευμενισμό με παρακλήσεις και μαγικά τεχνίδια. Οι παπάδες είναι τελετουργοί, δημόσιοι υπάλληλοι. Όπως πάνω κάτω συνέβαινε και στην αρχαιότητα. Αυτά είναι γνωστά. Αυτό που είναι ελάχιστα γνωστό και ενοχλεί όσους βολεύτηκαν ιδεολογικά με μια «απόρριψη» της ορθόδοξης παράδοσης, βασισμένη στη δικαιολογημένη άρνηση του κρατούντος θρησκευτικού φρονήματος, είναι ότι η Ορθοδοξία ήταν «άλλο πράγμα».

(5) Βλ. Ι. Μέγερντοφ, *Βυζάντιο και Ρωσία*, Δόμος, Αθήνα 1989.

Η αυτοδιάθεση των εθνών στη «νέα τάξη» πραγμάτων

του Γιάννη Σχίζα

Σαν ταύρος μέσα στο υαλοπωλείο των εύθραυστων «σοσιαλιστικών» μύθων, η νέα τάξη πραγμάτων διαμορφώνει συνθήκες για τη μαζική πληθοπαράγωγή νέων ιδεολογημάτων. Θέτοντας τις βάσεις για νέες μορφές οικονομικής ολοκλήρωσης, προωθώντας τη διακίνηση κεφαλαίου και εμπορευμάτων και αναπτύσσοντας το διεθνή καταμερισμό έργων, η νέα τάξη προσβλέπει με επιφύλαξη στις πληθυσμιακές ομάδες που διεκδικούν το σχηματισμό νέας πολιτειακής εξουσίας. Καθώς η αμερικανική ηγεμονία παγιώνεται και ενώ παράλληλα οι άλλες δυνάμεις (ΕΟΚ-Ιαπωνία) αδυνατούν να διεκδικήσουν διεύρυνση της σφαίρας επιροής τους, οι κεντρόφυγες τάσεις από τους ενιαίους μέχρι τώρα πολιτειακούς σχηματισμούς (ΕΣΣΔ, Γιουγκοσλαβία) όπως επίσης και τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα στις διάφορες περιοχές του πλανήτη (Κουρδιστάν, Ερυθραία, Παλαιστίνη κ.λπ.) αντιμετωπίζονται με μια στάση καιροσκοπική και «αμφιθυμική»: Η νέα τάξη πραγμάτων συναινεί με τις «χωριστικές» τάσεις, στο βαθμό που η κοινορτοποίηση κάποιων παλιών αντιπάλων της εξυπηρετεί τη δική της κυριαρχία. Από την άλλη πλευρά όμως βλέπει με ανησυχία τους νέους πολιτειακούς σχηματισμούς, κυρίως για τις δυσλειτουργίες και τα εμπόδια που μπορούν να φέρουν στην ομαλή ροή εμπορευμάτων και κεφαλαίου. Ανάλογη «διπρόσωπη» στάση εκδηλώνεται στο επίπεδο της ιδεολογίας: Από την μιά πλευρά η νέα τάξη διακηρύσσει την εθνική κυριαρχία και το δικαίωμα στην ανεξαρτησία σε περιπτώσεις όπως του Κουβέιτ, από την άλλη πλευρά σιγεί μπροστά στις εξόφθαλμες παραβιάσεις των εθνικών δικαιωμάτων στο Κουρδιστάν, στην Παλαιστίνη και στην Κύπρο.

Το νέο παγκόσμιο πολιτικό σύστημα, που επισημοποιήθηκε μετά τον πόλεμο του Κόλπου και τον οριστικό υποβιβασμό της Σοβιετικής Ένωσης, δεν ενδιαφέρεται για την θέσπιση και εφαρμογή κάποιων διεθνών αρχών, με γενική εφαρμογή σε όλα τα μήκη και τα πλάτη. Κύριο μέλημά του είναι η εμπέδωση της κυριαρχίας του με το ελάχιστο πολιτικό κόστος — κόστος που ισοδυναμεί με την πολιτική ή στρατιωτική ενέργεια που θα ήταν υποχρεωμένο να καταβάλει για την άρση διαφόρων παραβάσεων της διεθνούς νομιμότητας.

Η νέα τάξη πραγμάτων δεν σκοπεύει να βγάλει κανένα απολύτως «φίδι από την τρύπα»: Η ίδια της η φύση της υπαγορεύει να βολεύεται στη δεδομένη κατάσταση, εκτός εάν ο συσχετισμός των υποκειμένων μιας συγκεκριμένης εστίας αναταραχής που σχετίζεται με πολιτειακές αμφισβητήσεις αλλάξει ριζικά, ή εκτός εάν απειλήσει με ευρύτατες αναστατώσεις και ανακατατάξεις.

Πολιτειακός ακρωτηριασμός

Ένα από τα σημαντικότερα ιδεολογήματα που βγαίνουν στον αέρα μέσα στη νέα κατάσταση πραγμάτων, σχετίζεται με

το άγχος του πολιτειακού ακρωτηριασμού διαφόρων κρατικών σχηματισμών. Στην εποχή των τηλεπικοινωνιακών δορυφόρων, της πληροφορικής και της αυτοματοποιημένης παραγωγής, η δημιουργία νέων πολιτειακών υποκειμένων φαντάζει σαν μέγιστο πολιτικό ρετρό! Υπό το κράτος του προκρούστειου ιδεολογήματος, ότι *κάθε τι που τείνει προς την υπερεθνική σύζευξη είναι θετικό, ενώ αντίθετα κάθε τι που απειλεί με διάρρηξη τις υπάρχουσες συζεύξεις είναι αρνητικό*, «διεθνιστές» και κοσμοπολίτες πάσης αποχρώσεως δημιουργούν κλίμα επιφύλαξης απέναντι στα διάφορα εθνικά κινήματα. Λησμονώντας την απλή αλήθεια ότι κάθε υπερεθνική συσσωμάτωση είναι υγιής στο βαθμό που προέρχεται από την ελεύθερη βούληση των μερών που την απαρτίζουν, κι ακόμη παίζοντας το ρόλο απολογητών της τρέχουσας ή ιστορικής βίας που ασκήθηκε για την καθυπόταξη εθνοτήτων και τον εγκλεισμό τους σε συγκεκριμένα κρατικά πλαίσια, οι κατά φαντασίαν «διεθνιστές» δημιουργούν μια κίβδηλη, διεθνιστικο-φανή συνείδηση. Είναι φανερό ότι τα εθνικά και κοινωνικά κινήματα, στο βαθμό που θα θελήσουν να προωθήσουν μια συνείδηση αρχών ενάντια στον καιροσκοπισμό της νέας τάξης πραγμάτων, κι ακόμη στο βαθμό που θα θελήσουν να αντιμετωπίσουν τα ιδεολογήματα των ποικίλων δορυφόρων της, είναι υποχρεωμένα να αναδείξουν, ως πρωταρχικό δικαίωμα της παγκόσμιας κοινωνίας, το δικαίωμα των εθνών στην **αυτοδιάθεση**. Κι ακόμη είναι υποχρεωμένα να καταδείξουν ότι η διεθνής συνεργασία και η σύνδεση πολυ-εθνικών υποκειμένων δεν συγκρούεται καθόλου με το δικαίωμα των εθνών στο να αναπτύξουν ελεύθερα τη φυσιογνωμία τους.

Εφαρμογή της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας

Το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση αποτελεί θεμελιακό «συλλογικό» δικαίωμα, που ασκείται δηλ. όχι από φυσικά πρόσωπα αλλά από συλλογικά υποκείμενα που συνδέονται με ορισμένη εδαφική έκταση. Στην κλίμακα των ανθρώπινων ομαδοποιήσεων το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης αποτελεί τη συνεπή «προβολή» της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας, η οποία έχει αναχθεί σε κοινό τόπο των δημοκρατικών συνταγμάτων του 20ου αιώνα. Όπως ακριβώς η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας δεν αποτέλεσε μια υπερ-ιστορική, δηλ. εκτός τόπου και χρόνου αρχή, αλλά αντίθετα ήταν το επιστέγασμα σειράς κατακτήσεων στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έτσι και η αρχή της αυτοδιάθεσης των εθνών εμφανίστηκε σε συγκεκριμένη φάση ανάπτυξης. Υπόβαθρό της στάθηκε η ίδια η εθνογένεση, οριζόμενη εδώ σαν διαδικασία υπέρβασης των μικρότερων γεωγραφικοπολιτικών σχηματισμών και δημιουργίας ενός σχετικά μόνιμου εθνικού δεσμού, σε αντίθεση με τις ευκαιριακές συμπατάξεις διαφόρων ομάδων της προηγούμενης περιόδου.

Στην ιστορία των Εβραίων, των Βιετναμέζων, των Κορεατών, των αρχαίων Αιγυπτίων, των Ελλήνων, των Αρμενίων και των Περσών¹, εμφανίζονται αρκετές συγκυρίες όπου μικρότερες πολιτειακές μονάδες (π.χ. οι πόλεις-κράτη) συνεργάζονται για την αντιμετώπιση εξωτερικών κινδύνων. Στην πλειοψηφία όμως των περιπτώσεων οι συμπατάξεις αυτές δεν δημιουργούν κοινό εθνικό πνεύμα παρά μόνο μετά τους αναγεννησιακούς χρόνους. Μεταξύ του 14ου και του 18ου αιώνα σχηματισμοί όπως το *Nazione Fiorentina*, ή το *Nazione Milanese* — σύμφωνα με εκφράσεις της εποχής του Δάντη — παραχωρούν τη θέση τους στο Ιταλικό έθνος. Ανάλογες συνθέσεις πραγματοποιούνται στην Γαλλία, όπου τα αρχικά «έθνη» της Γαλλίας, Πικαρδίας και Νορμανδίας (όπως αναγνωρίζονταν στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού) μετατρέπονται σε στοιχεία μιας ευρύτερης ενότητας, του σημερινού Γαλλικού έθνους.

Το 1789 η Γαλλική επανάσταση, εκφράζοντας τον οικουμενικό προσανατολισμό της, διακηρύσσει την αρχή της εθνικής αυτοδιάθεσης σαν τη βάση της νέας πολιτικής τάξης στην Ευρώπη. Παρ' όλη την αντίδραση των πρώτων δεκαετιών του 19ου αιώνα, η ιδέα του έθνους ως στοιχείου συνοχής συγκεκριμένων πληθυσμών κερδίζει έδαφος. Στη Γερμανία οι Φίχτε, Χέρντερ, Νοβάλις και Σλαϊερμάχερ υποστηρίζουν ότι τα έθνη δεν είναι μια απλή συσσώρευση ατόμων ή βολικές διοικητικές μονάδες, αλλά ζώντες οργανισμοί, που αναλογούν με τον διαχωρισμό των ειδών στο ζωικό βασίλειο. Το 1897 ο Ρώσος φιλόσοφος Σολόγιεφ γράφει: «Στο σημείο ανάπτυξης που έχει φθάσει η ανθρωπότητα στις μέρες μας, το να ανήκει σε μια δεδομένη εθνικότητα επιβεβαιώνεται —μέχρι κάποιον σημείου— από την ελεύθερη επιθυμία του ατόμου... δεν μας επιτρέπεται να πάρουμε ένα ολοκληρωμένο άτομο (μια ζωντανή οντότητα με όλα τα αδιαχώριστα και απαραίτητα εθνικιστικά χαρακτηριστικά του) και να το μετατρέψουμε σε ένα κούφιο αρηρημένο αντικείμενο, χωρίς τις καθοριστικές ιδιομορφίες του».

Τον 19ο αιώνα το νεοεμφανιζόμενο σοσιαλιστικό κίνημα «σπεύδει βραδέως» προς την αναγνώριση της αυτοδιάθεσης των εθνών. Και τούτο παρά το γεγονός ότι στις αφετηριακές τους θέσεις οι Μαρξ και Ένγκελς διατυπώνουν σφοδρότατες αντιρρήσεις απέναντι στα ανερχόμενα ιδεώδη του πατριωτισμού. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε δύο άρθρα του για τη Βρετανική παρουσία στις Ινδίες ο Μαρξ αρνείται ρητά να υποστηρίξει το εθνικό αντιαποικιακό κίνημα των Ινδών², καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η Βρετανική αποικιοκρατία

είναι «το ασυνείδητο όργανο της Ιστορίας», που έχει σαν αποστολή να βγάλει την Ινδία από την απολίθωση και να την οδηγήσει στο δρόμο της προόδου. Εξ άλλου ο Ένγκελς, σε μια ακραία εκδήλωση περιφρόνησης προς τα εθνικά κινήματα, γράφει το 1882 στον Μπερνστάιν: «... αυτά τα άθλια συντρίμια των πρώην εθνών, Σέρβοι, Βούλγαροι, Έλληνες, κι ο υπόλοιπος ληστοσυρφετός που εμπνέει ενθουσιασμό στο φιλελεύθερο Φιλιππείο για να ωφελούνται οι Ρώσοι, δεν χαρίζουν ο ένας στον άλλο ούτε τον αέρα που ανασαίνουν και θέλουν σώνει και καλά να κόψουν αμοιβαία τους λαιμαργούς λαιμούς των... Αν καμιά φορά συμβεί κατ' εξαίρεση μια ευγενική, θαρραλέα πράξη, την κάνει πάντα ένας Τούρκος. Πού αλλού στον κόσμο θα βρείτε τέτοιον γουρουνολαό;» (εννοεί τους Βουλγάρους)!

Οι Μαρξ και Ένγκελς συμερίζονταν τις αντιλήψεις του Χέγκελ περί «ιστορικών» και «μη ιστορικών» εθνών, θεωρώντας ότι η βιωσιμότητα μιας ανθρώπινης ομαδοποίησης μπορεί να κριθεί αφ' υψηλού, από τον θάκο των υπερ-διανοουμένων, και όχι από την ίδια την ιστορική βούληση των φυσικών υποκειμένων που ομαδοποιούνται.

Η πορεία της Α' Κομμουνιστικής Διεθνούς δεν μπόρεσε να παγιώσει μια ομοιόμορφη αντιμετώπιση του εθνικού ζητήματος. Όμως το 1886 η Β' Διεθνής τάσσεται υπέρ «του ολοκληρωτικού δικαιώματος για αυτοδιάθεση όλων των εθνών», δίνοντας μια σαφή νότα εναντίον των αποικιοκρατικών δυνάμεων του τέλους του 19ου αιώνα.

Το αιματοκύλισμα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, με βασική αιτία την αναδιανομή των αγορών και των αποικιών, δίνει πρόσθετη ώθηση στην αυτοδιάθεση, η οποία ανάγεται σε μια από τις τέσσερες προϋποθέσεις, με βάση τις οποίες ο Αμερικανός Πρόεδρος Ουίλσον εξαγγέλλει (8.1.1918) τα περίφημα 14 σημεία για την παγκόσμια ειρήνη³. Όμως η «Κοινωνία των Εθνών», που δημιουργείται πάνω στη στάχτη του παγκοσμίου πολέμου, εξακολουθεί να εκφράζει σε μεγάλο βαθμό το αποικιοκρατικό status. Το άρθρο 23 του συμφώνου της ΚΤΕ θεσπίζει ως υποχρέωση των μελών της ΚΤΕ την... «δικαίαν μεταχείριση των ιθαγενών πληθυσμών εις τα υπό την διοίκησίν των εδάφη» και κατ' αυτό το τρόπο αποδέχεται την ετερο-κυβέρνηση ενός σημαντικού κομματιού της ανθρωπότητας.

Την ίδια εποχή ο Λένιν θα υιοθετήσει την αρχή της εθνικής αυτοδιάθεσης άνευ όρων — παρά το γεγονός ότι δεν αποδέχεται το έθνος ως αυτοτελές μόρφωμα με ιδιαίτερο περιεχόμενο — και θα χαιρετήσει με ενθουσιασμό την διακήρυξη της ανεξαρτησίας της Ουκρανίας το 1919. Ο Λένιν θα συγκρουσθεί μετωπικά με τον μεγαλωρωσικό σωβινισμό, αλλά και με τον Στάλιν που αποδέχεται την αυτοδιάθεση «υπό όρους»...

Τελικά η Σοβιετική Ένωση θα συντεθεί από 15 δημοκρατίες με αναγνωρισμένο το δικαίωμα του αποχωρισμού, που όμως δεν θα διεκδικηθεί πριν από τα τέλη της δεκαετίας του '80. Ο ίδιος ο Λένιν «προλαβαίνει» να αρρωστήσει βαρεια και να πεθάνει το 1924, διατηρώντας την εικόνα του μεγάλου θεωρητικού και πολιτικού της επανάστασης, και με την οποία προφανώς δεν θα έφτανε ως τις ημέρες μας, εάν η ρήξη του με το Στάλιν είχε πάρει μεγαλύτερες διαστάσεις...

Ο Β' παγκόσμιος πόλεμος οδηγεί σε κατάρρευση το οικοδόμημα της κλασικής αποικιοκρατίας, ενώ παράλληλα δίνει ώθηση στην αρχή της ισότητας των δικαιωμάτων των λαών. Στο πρώτο κεφάλαιο και μάλιστα στο πρώτο άρθρο (§ 2) του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η αυτοδιάθεση διακηρύσσεται πανηγυρικά και ανεπιφύλακτα. Η αρχή της «κυρίαρχης ισότητας όλων των μελών», περιορίζει το διαχωρισμό των υποκειμένων του διεθνούς δικαίου σε κυρίαρχα και μη κυρίαρχα, που ίσχυσε κατά τη διάρκεια της Κοινωνίας των Εθνών. Παρ' όλα αυτά και ο χάρτης του ΟΗΕ αποδέχεται (στο κεφάλαιο XI και επόμενα) την ύπαρξη μη αυτοκυβερνωμένων χωρών, και θεσπίζει το καθεστώς της κηδεμονίας, προνοώντας ταυτόχρονα για την προοδευτική ανάπτυξη των ελεύθερων πολιτικών θεσμών στις υπό κηδεμονία χώρες.

Και όμως υπάρχει!

Με οποιοδήποτε τρόπο και αν προσεγγίζεται το έθνος, ανεξάρτητα από τη θεώρησή του ως ψευδεπίγραφης μορφής ενός άλλου περιεχομένου, ως παθολογικής μορφής μιας συγκεκριμένης βαθμίδας ιστορικής ανάπτυξης, ως καθαρά υποκειμενικού σχήματος ισοδύναμου με άλλες αλλοτριώσεις της ανθρώπινης φύσης, το έθνος είναι σίγουρο ότι υπάρχει! Όπως επίσης υπάρχουν οι βασικές έννοιες της δημοκρατίας και της λαϊκής κυριαρχίας, με βάση τις οποίες κάθε άνθρωπος στοιχειώδους καλής πίστης και νοημοσύνης είναι υποχρεωμένος να αποδέχεται την αρχή της εθνικής αυτοδιάθεσης.

Ουσιαστικά ο διάλογος έχει νόημα μόνο με εκείνες τις δυνάμεις οι οποίες, όταν δεν γίνονται ανοικτοί ή υπόγειοι απολογητές της διακρατικής βίας, είτε υποστηρίζουν τον «αντιδραστι-

κό» χαρακτήρα των εθνικών σχηματισμών, είτε υποβάλλουν ένσταση θεωρώντας το έθνος όχι ως αυθεντική συνείδηση αλλά ως τεχνητό διαχωρισμό των ανθρώπων μέσα στην παγκόσμια κοινωνία.

Αξίζει να υπενθυμίσουμε σ' αυτό το σημείο — για να μην παραβιάσουμε ανοιχτές θύρες — ότι η *Ελλοπία* έχει επανειλημμένα δηλώσει απόσταση από μορφές εθνικιστικής πολιτικής που χαρακτηρίζονται από σωβινισμό. Η οικουμενική οπτική του εθνικού ζητήματος, η συμβιωτική προσέγγιση της υπάρχουσας εθνικής ετερότητας, έχει συχνά τεθεί από τις στήλες αυτού του εντύπου, έτσι ώστε κάθε παραπομπή να προκαλεί δικαιολογημένα πλήξη. Εδώ αυτό που αξίζει να ειπωθεί, είναι το ότι συχνά η «*εθνοφοβία*» διαφόρων συντηρητικών ή «προοδευτικών» κύκλων, αποτελεί απλή ιδεολογική πρόφαση, πίσω από την οποία μόλις και μετά βίας συγκαλύπτεται η δουλοπρέπεια και η εξάρτηση από Αμερικανικά, Σοβιετικά (πάλαι ποτέ) ή ΕΟΚικά συμφέροντα.

Είναι φανερό ότι ένα ψευδές υποκείμενο — «*ένα πουκάμισο αδειανό, μία Ελένη*», που θάλεγε ο Σεφέρης — δύσκολα μπορεί να θεωρείται υποκείμενο δικαιωμάτων. Γι' αυτό συχνά η αντίρρηση κατά της αυτοδιάθεσης προέρχεται από διάφορους που κηρύσσουν την εθνική ταυτότητα ένα είδος κρατιστικού ανδρείκελου ή, εν πάση περιπτώσει, ανύπαρκτη, αξιοποιώντας τις δυσκολίες ή τις αντιφατικότητες στον προσδιορισμό της.

Και είναι μεν γεγονός ότι στοιχεία όπως η κοινή γλώσσα, ο χώρος, η θρησκεία, οι οικονομικοί δεσμοί, η κοινή καταγωγή και οι κοινές επιδιώξεις για το μέλλον, συμβαίνει να μην συνυπάρχουν σε όλες τις περιπτώσεις, πράγμα το οποίο οδηγεί σε δύο απορρίψεις: Άλλοτε στην ολική απόρριψη του εθνικού σχηματισμού, και άλλοτε στην μερική απόρριψη μέσω της θεώρησής του ως καθαρά υποκειμενικού και επιδερμικού μορφώματος. Στην πρώτη περίπτωση τίθεται η άποψη ότι δεν είναι το έθνος που αντανάκλαται στα μυαλά των ανθρώπων ως εθνική συνείδηση, αλλά αντίθετα είναι η εθνική συνείδηση που δημιουργεί το έθνος⁴. Στη δεύτερη περίπτωση το έθνος υποβαθμίζεται σε απλό συναίσθημα, σε σκέτη υποκειμενικότητα, ως «*σύνολον ατόμων πνευματικώς ηνωμένων προς άλλα δια στοιχείων κοινού πολιτισμού, κοινού ιστορικού παρελθόντος και κοινών επιδιώξεων*»⁵.

Στην πραγματικότητα το έθνος, χωρίς να είναι απόρροια κάποιου ακαθόριστου φυλετικού DNA που προσδιορίζει πλέον βιολογικά την εθνική ταυτότητα, δεν είναι από την άλλη πλευρά ένα απλό πολιτιστικό, επιφανειακό επίχρισμα της ανθρώπινης ύπαρξης. Ανάμεσα στις δύο ακραίες προσεγγίσεις, αυτής που έχει φασιστική προέλευση⁶ (Ρούντολφ Ες: «...ούτε οι ήπειροι ούτε το κλίμα ούτε το περιβάλλον αλλά μόνο το αίμα και η ράτσα χαρακτηρίζουν τον γερμανικό κόσμο ιδεών!») και αυτής που εκφράζεται από την παλαιοκομμουνιστική και πρωτοδιεθνιστική παράδοση («*οι εργάτες δεν έχουν πατρίδα*»⁷, «*ο πατριωτισμός είναι το τελευταίο καταφύγιο των παλιανθρώπων*» κ.λπ.), η προσέγγιση του εθνισμού παρέχει ικανοποιητική απάντηση.

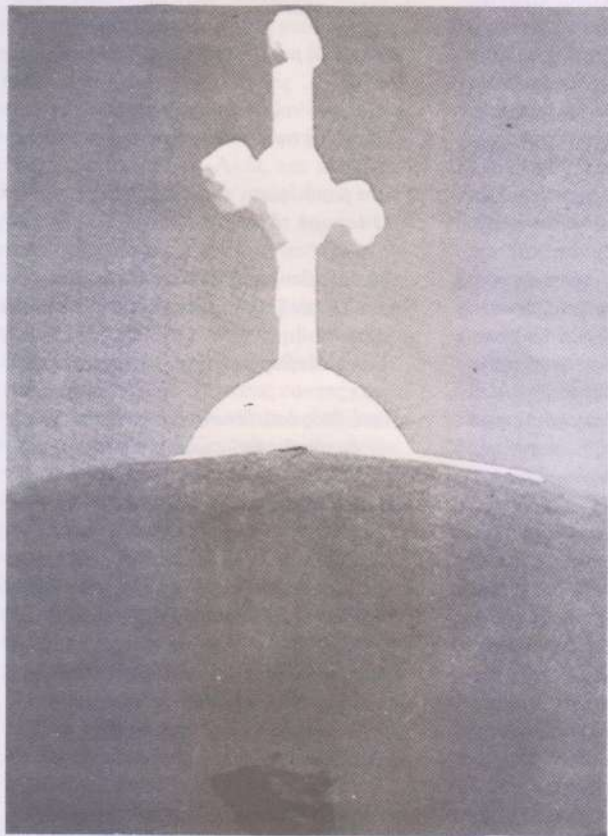
Σύμφωνα με την προδρομική άποψη του⁸ Αυστριακού σοσιαλιστή Ότο Μπάουερ, «*ο εθνικός χαρακτήρας μιας ανθρώπινης ομάδας δημιουργείται μέσα από την ιστορική επανάληψη της σχέσης της ομάδας με τις συνθήκες ύπαρξής της, όπου η πάλη με τη φύση παίζει τον κυρίαρχο ρόλο*». Ο Μπάουερ βάζει σε πρώτο πλάνο τον μεταβολισμό του ανθρώπου και της φύσης, ανάγοντας την πολυδαίδαλη σχέση της ανθρώπινης ομάδας με το χώρο σε πρωταρχικό στοιχείο μιας εθνικής συγκρότησης. Η προσέγγιση αυτή δεν πρέπει να μας οδηγήσει στο να υποθέσουμε μια σχέση βάσης - εποικοδομήματος μεταξύ «χώρου» και των άλλων στοιχείων — γλώσσας, θρησκείας, καταγωγής, πολιτισμού, κοινών επιδιώξεων — που συνδιαμορφώνουν τους

εθνικούς σχηματισμούς. Απλά θα λέγαμε ότι μέσα στο ιστορικό γίνεσθαι και μέσα στη μεταβλητότητα των συνθηκών ύπαρξης των λαών, ο χώρος έχει το μεγαλύτερο ειδικό βάρος σε σχέση με όλα τα άλλα στοιχεία. Αυτό όμως δεν αποκλείει ειδικές περιπτώσεις εθνικής συνείδησης που συγκροτείται ανεξάρτητα από τον υφιστάμενο εθνικό χώρο, άλλοτε από το βίωμα της κοινής καταγωγής, άλλοτε από τη μέθεξη της ίδιας μητρικής γλώσσας, άλλοτε από τη κοινή αποδοχή του εθνικού πολιτισμού κ.λπ.

Αναλύοντας την σχέση ανθρώπου και χώρου, ο φιλόσοφος Χάιντεγκερ κατέδειχνε μέχρι το πλέον πρωταρχικό επίπεδο, (ανθρώπινη κατοικία) τα πολλαπλά νήματα που συνδέουν τον άνθρωπο με το περιβάλλον του: «Ο χώρος δεν είναι ούτε εξωτερικό αντικείμενο ούτε εσωτερική εμπειρία. Δεν έχουμε τον άνθρωπο από τη μιά μεριά και τον χώρο από την άλλη... Το να κατοικεί κανείς είναι το ουσιαστικό, το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ύπαρξης» (η υπογράμμιση δική μου).

Η προσέγγιση αυτή δημιουργεί τη βάση για την απόρριψη του ανεγκέφαλου κοσμοπολιτισμού, που εκλαμβάνει την σχέση των ανθρώπων με την πατρίδα —τον βιωμένο χώρο!— σαν μια σχέση ξενοδοχειακού τύπου. Ο εθνικός χώρος, όντας δομικό στοιχείο της ανθρώπινης οικολογίας, δεν είναι χώρος Νευτώνειος — δεν είναι ένα κενό νοήματος δοχείο. Χωρίς να παρακάμψουμε τη σημασία των άλλων στοιχείων που συνθέτουν το εθνικό γίνεσθαι, υπογραμμίζουμε ότι ο χώρος είναι αυτός που παίζει πρωταρχικό ρόλο στην εκδίπλωση των εθνικών διαφορών.

Το Αιγαίο, σαν παραγωγικό, καταναλωτικό, αισθητικό, ψυχολογικό, περιβαλλοντικό γίνεσθαι, από την ίδια την συνάντησή του με τον Ελλαδικό πληθυσμό, εκκρίνει μέσα από αναρίθμητους ανθρώπινους πόρους την Ελληνικότητα, που συναντιέται και συμψηφίζεται με τις άλλες συνιστώσες της εθνι-

κής ταυτότητας. Αντίστοιχα ο Βόρειος Πόλος μέσα από τη συνάντησή του με έναν άλλο πληθυσμό, τον πληθυσμό των Λατώνων, εκκρίνει μιαν άλλη ουσία, που επίσης συμψηφίζεται με άλλα πληθυσμιακά δεδομένα και δημιουργεί μια άλλη συγκολλητική ουσία της ανθρώπινης ομαδοποίησης. Ανεξάρτητα από τις διάφορες ιστορικές περιπτώσεις και την άσκηση της επεκτατικής ή ιμπεριαλιστικής βίας, η εντοπιότητα —ουσία πραγματική του ανθρώπου— δημιουργεί και αναπτύσσει την εθνική ετερότητα.

Σαν συμπέρασμα

«Είναι κάπως περίεργο το γεγονός ότι στη χώρα μας... εκδηλώνεται ενδιαφέρον, για τη διατήρηση όλης της ποικιλίας των ζωικών και φυτικών ειδών, ενώ όταν πρόκειται για τα έθνη προσανατολίζονται στην πλήρη συγχώνευσή τους. Παρά το γεγονός ότι το έθνος είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο, που διαμορφώνεται από διάφορες φυλές, ράτσες και λαούς, δεν παύει να αποτελεί ένα οικοσύστημα» λέει ο Θεοχάρης Κεσσιδής⁹. Θα πούμε κι εμείς ότι το έθνος κατίσχυσε μιας ορισμένης τάξης πραγμάτων —της Σοβιετικής— και μπορεί να κατισχύσει οποιασδήποτε άλλης, στο βαθμό που θα επιχειρηθεί συγκεκριμένη ή απροκάλυπτη βία εναντίον του. Οι υπερεθνικοί σχηματισμοί θα μπορέσουν να οικοδομηθούν μόνο πάνω στη βάση της συναίνεσης των εθνικών κυττάρων, ενώ η εθνική διαφορετικότητα είναι ικανή να σπάσει οποιονδήποτε ιδεολογικό — «διεθνιστικό» νάρθηκα.

Σε αντίθεση με το «ρεαλισμό» και τον καιροσκοπισμό της νέας τάξης πραγμάτων, οι λαοί μπορούν να αναδείξουν τις κατακτημένες αρχές του διεθνούς δικαίου και να αξιώσουν την χωρίς όρους εφαρμογή τους. Ιδιαίτερα για το Κυπριακό, επιβάλλεται μια άμεση στροφή της πρακτικής των κοινωνικών κινημάτων, με στόχο την επαναφορά του δικαίωματος της αυτοδιάθεσης σε πρώτο πλάνο. Η πολιτική του «συσχετισμού δυνάμεων», του κυνηγητού των μέσων όρων, των παρασκηνακικών διαβουλεύσεων, του συμψηφισμού δικαίων και αδικιών θέσεων —με μια κουβέντα η πολιτική του ενδοτισμού— πρέπει να εκτοπισθεί από μια αταλάντευτη πολιτική αρχών. Η Κύπρος δεν είναι «οικόπεδο που το καταπατούν», δεν είναι χώρος για προσάρτηση, αλλά βιότοπος του Κυπριακού Ελληνισμού, που πρέπει χωρίς όρια και φραγμούς να αποφασίσει το πολιτειακό του μέλλον.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Eugene Kamenka: *Πολιτικός Εθνισμός: Η εξέλιξη μιας ιδέας*. «Τετράδια», τεύχος 26ο.
2. Θεόδωρου Ζιάκα «*Εθνισμός και Αριστερά*» Έκδοση Πελεκάνος, Θεσσαλονίκη.
3. Κωνσταντίνου Ευσταθιάδου: *Διεθνές Δίκαιον*, Τεύχος Β, Αθήνα 1963.
4. Θανάση Καλόμαλου «*Το Εθνικό φαινόμενο*» «Τετράδια», τεύχος 8ο.
5. Κωνσταντίνου Γεωργόπουλου «*Στοιχεία Συνταγματικού Δικαίου*», Τόμος Α'.
6. Δες ανωτέρω Eugene Kamenka.
7. Μαρξ-Ένγκελς, «*Κομμουνιστικό Μανιφέστο*», 1848.
8. Γιάννη Σχίζα «*Η αυτοδιάθεση στο προσκήνιο*», «Εποχή», 7-7-1991.
9. Θεοχάρη Κεσσιδή «*Σχετικά με το πρόβλημα του ορισμού του Έθνους*» Ελλοπία, τεύχος 3.

Με αφορμή το βιβλίο του Ισμαήλ Κανταρέ «Αισχύλος ή ο αιώνια χαμένος»

του Γιώργου Παπαγιαννόπουλου

Στο βιβλίο του «Αισχύλος ή ο αιώνια χαμένος» ο Ισμαήλ Κανταρέ κάνει μια προσπάθεια προσέγγισης του μεγάλου τραγικού και, με βάση τις επτά διασωθείσες ως τις μέρες μας τραγωδίες του Αισχύλου, προσπαθεί να ερμηνεύσει τον ποιητή και να αναδείξει τις διαχρονικές αξεπέραστες αρετές του. Προσπαθεί όμως παράλληλα να συνδέσει με την ελληνική αρχαιότητα, τον ελληνικό πολιτισμό και τον Αισχύλο «κάποιους γειτονικούς βαλκανικούς λαούς» που υποτίθεται υπήρχαν παράλληλα με τον ελληνικό κατά την αρχαιότητα, εννοώντας μεταξύ αυτών και τον αλβανικό.

Είναι αναγκαίο να τοποθετηθεί κανείς και στα δύο ζητήματα, τόσοσον αφορά αυτή καθαυτή την ερμηνεία του έργου του Αισχύλου, όσο και για την εκδοχή του —αυθαίρετη και προπαγανδιστική κατ' εμέ— της συμβίωσης του ελληνικού και αλβανικού λαού στον ίδιο τόπο από την εποχή της αρχαιότητας.

Προμηθέας και Ήφαιστος

Να διευκρινίσω απ' αρχής, όσον αφορά τό έργο του Αισχύλου, ότι δεν είμαι μελετητής σε βάθος της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας και ίσως κάποιες πτυχές ή αποχρώσεις του έργου του Ισμαήλ Κανταρέ να χρήζουν περισσότερης προσοχής, τις οποίες αδύνατώ να επισημάνω.

Επίσης να δηλώσω ότι είναι αφηρητικά θετικό, για μια χώρα την οποία επί 45 έτη διοικούσε ένα σταλινικό μονοκομματικό καθεστώς με πλήθος διώξεων στο ενεργητικό του και με υποχρεωτικά μαθήματα στο Γυμνάσιο και το Πανεπιστήμιο τον «Μαρξισμό-Λενινισμό», τον «Διαλεκτικό Υλισμό» και την αναγκαστική συμμετοχή και βαθμολόγηση μαθητών και φοιτητών στην «παραγωγή», να υπάρξει ένας συγγραφέας όπως ο Ισμαήλ Κανταρέ που να ασχοληθεί με τον Αισχύλο, να τον κάνει γνωστό —έστω και με τον τρόπο που θα αναπτύξω παρακάτω— στην Αλβανία, πλάι στους άλλους έλ-

ληνες, τον Όμηρο και τον Αίσωπο. Γιατί ακόμα και με μισόλογα διατυπωμένο, καλουπωμένο πίσω από την δήθεν συνύπαρξη των δύο λαών από αρχαιοτάτων χρόνων, το νόημα είναι ένα και το αυτό: «Είχε λεχθεί (για τον Αισχύλο, γράφει ο συγγραφέας) ότι θα κουβαλούσαν μέσα τους ο ένας τον άλλον, εις τον αιώνα των αιώνων. Θα έφερε μέσα του την Ελλάδα, και η Ελλάδα θα έφερε αυτόν. Αισθανόταν ότι αυτή ήταν η απαίτηση της μοίρας και σ' αυτήν την απαίτηση κρύβονταν συγχρόνως σκοτάδι και φως, πόνος και χαρά, θάνατος και ανάσταση»¹.

Ακριβής η περιγραφή και δεν χρειάζεται σχόλιο. Να υπενθυμίσω ότι οι υποθέσεις των έργων του Αισχύλου προέρχονται από τους πανάρχαιους ελληνικούς μύθους, ότι διαπνέονται από θρησκευτικό συναίσθημα και την ανάδειξη των ηθικών αρχών, εμπιρεύουν αξεπέραστους φιλοσοφικούς στοχασμούς και προβάλλουν ιδιαίτερα την ιδέα της δικαιοσύνης. Οι μορφές που κινούνται στις σωζόμενες τραγωδίες του είναι τιτάνιες, κρατούν τις μυθικές τους διαστάσεις και οι συγκρούσεις τους προκαλούν στους θεατές το δέος. Και αυτό φαίνεται ότι ο Κανταρέ το γνωρίζει. Παρ' όλα αυτά πουθενά δεν συνταυτίζεται με τον Προμηθέα, εν γνώσει του προτιμά να παριστάνει τον Ήφαιστο και τα ήξεις-αφίξεις, προτιμά να καρφώνει με τα καρφιά του τον βλάσφημο (αιρετικό) Προμηθέα παίζοντας τον ρόλο του διαμαρτυρόμενου Ήφαιστου όπως αυτός εμφανίζεται στον «Προμηθέα δεσμώτη»: «τεχνίτης, υπάκουος, αναγκασμένος να υπηρετεί και να εκτελεί τυφλά»².

Δεν θα βρεθεί κανείς να του εξηγήσει ότι για να υπάρχουν διαμαρτυρόμενοι, πρέπει απαραίτητα πριν από αυτούς να έχουν προηγηθεί αυτοί που υποφέρουν, αυτοί στους οποίους μπήξαν τα καρφιά, αυτοί για τους οποίους άλλοι—όπως και ο Κανταρέ— διαμαρτύρονται εξαργυρώνοντας πολλές φορές αυτήν τους την διαμαρτυρία:

«Κράτος και Βία, γιά σās ή προσταγή τοῦ Δία
τέλειωσε καί πιά τίποτε δέ στέκει ἴμπόδιο»

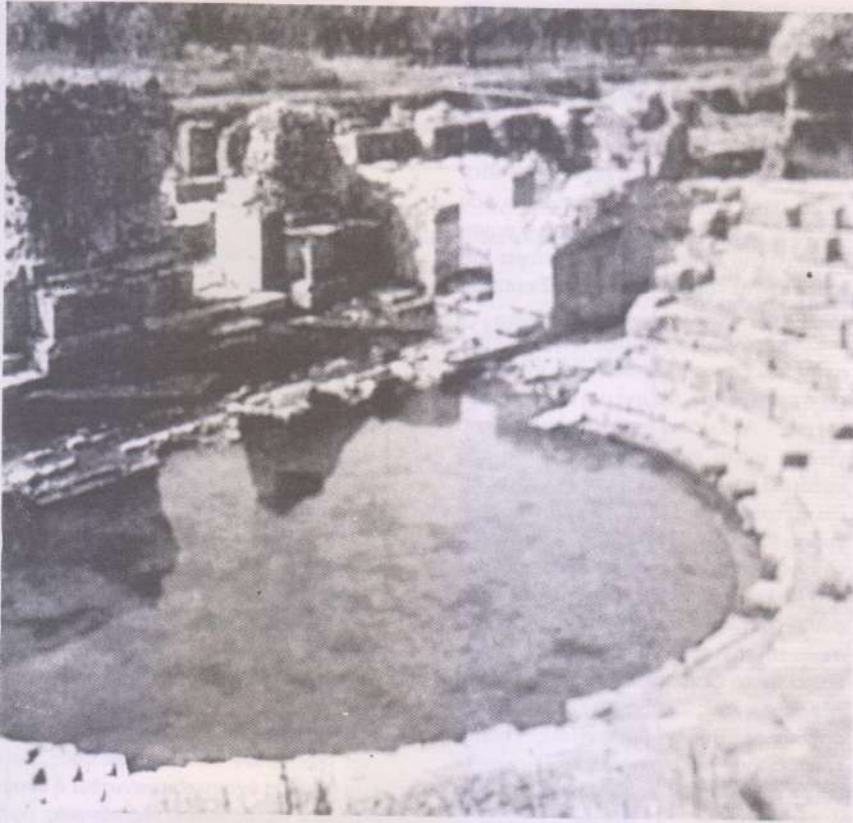
ISMAÏL KADARÉ

ΑΙΣΧΥΛΟΣ
ή
Ο ΑΙΩΝΙΑ ΧΑΜΕΝΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ

μά έμέ, δέ μοῦ βαστᾶ ἡ ψυχή θεοῦ συγγενή μου
στ' ἄγριο τοῦτο ποροφάραγγο νά δέσω.
Ὅμως νά σφίξω τήν καρδιά μου ἀνάγκη
πᾶσα
γιατί βαρῦ ἔναι ν' ἀψηφῶ τοῦ Δία τό λόγο.
Ὡ ἐσύ, μέ τά ὑψηλά φρονήματά σου, τέ-
κνον
τῆς ὀρθόβουλης Θέμιδας, θέλω δέ θέλω,
σ' αὐτή τήν ἔρμη τήν κορφή θά σε καρφώ-
σω...
Τέτοιο ἔλαβες μιστό γι' ἀγάπη τῶν ἀν-
θρώπων
γιατί, θεός ἐσύ, δέν σκιάχτηκες τῶν ἄλλων
τήν ὀργή τῶν θεῶν και πηγες νά προσφέ-
ρεις
στούς ἀνθρώπους χαρίσματα πέρ' ἀπό τό
δίκιο,
πού ἀντίς γι' αὐτά, στόν ἄχαρο τό βράχο
τοῦτο
ὀλόρθος κι ἄγρηπνος φρουρός θέ νά φυλά-
γεις,
δίχως τά γόνάτά σου νά λυγᾶς καί θρήνους
πολλούς κι ἀνώφελα θά σκούζεις μοιρολό-
για
γιατί εὐκόλα δέν τή γυρνᾶς τοῦ Δία τή
γνώμη
κι εἶναι πάντα σκληρός ὁ κάθε νέος ἀφέν-
της»³

Αρχαίο Θέατρο 4ος-3ος αι. π.Χ.· Βουθροτό Β. Ήπειρου (Φωτ. Κ. Γίγα)

Δεν είμαι τιμητής κανενός, πολύ περισσότερο τιμωρός. Ούτε νεοέλληνα συμβιβασμένος στην 7ετία με την Χούντα και αίφνης μετά τις 24-7-74 αντιστασιακός. Ο Ισμαήλ Κανταρέ έζησε και έγραψε στο καθεστώς των Εμβέρ Χότζα - Ραμίζ Αλία, και πιθανά αυτά πού είχε να πει να μπορούσαν να γραφούν μόνον έτσι. Αυτό όμως σε τίποτε δεν δικαιολογεί την απόκρυψη του στοιχείου της ρήξης και των αντιθέσεων που διαπερνά το Αισχύλειο έργο. Ο Προμηθέας, πριν συμβιβαστεί στο τέλος με το Δία, έχει κάνει έναν τιτάνιο αγώνα ενάντια στους πάντες και η συνείδησή του ορθώνεται ως κρίση πελώρια και σκεπάζει την ανθρωπότητα, ο δε συμβιβασμός στο τέλος είναι στοιχείο ισορροπίας αλλά και αναγνώρισης αυτού του ίδιου του τιτάνιου αγώνα του. Και γι' αυτό το θέμα ο συγγραφέας δεν βγάζει μιλιά, ίσως για να αποφύγει τις συγκρίσεις με την εποχή που ζει και το καθεστώς που υπάρχει.

Ατρείδες και «βεντέτα»

Μα είναι επίσης περίεργη η εμμονή του, από ολόκληρο το έργο του Αισχύ-

λου να αναδειξεί εκείνα τα στοιχεία που θα του δώσουν τη δυνατότητα να τα συνδέσει με οποιονδήποτε τρόπο με την αλβανική κοινωνία και μέσω αυτού, να στοιχειοθετήσει την άποψή του για κοινή συνύπαρξη των δύο λαών, αλλά και κοινή πολιτιστική δημιουργία από την εποχή της αρχαιότητας. Παράδειγμα, το θέμα της «βεντέτας», αυτός ο προσδιορισμός του δικαιώματος για την ανάκτηση του αίματος ή της υποχρέωσης να επιστραφεί τό αίμα, «συνήθεια» διαδεδομένη στους Αλβανούς επί αιώνες, που με αφορμή τα διαδραματιζόμενα στην οικογένεια των Ατρείδων, επιχειρείται να καταγραφεί σαν κοινό πολιτιστικό στοιχείο που επιβίωσε από αρχαιότατων χρόνων έως σχεδόν σήμερα. Με άλλα λόγια, από τον 6ο αι. π.Χ. του Αισχύλου, ο Κανταρέ μεταφέρεται στο Μεσαίωνα μαζί με την «βεντέτα» που ισχύει μεταξύ των Αλβανών, δίνοντας της μια αυθαίρετη διάσταση και μετατοπίζοντάς την χρονικά μερικούς αιώνες. Οι συνήθειες των αλβανικών φαρών και η επιβίωση της αυτοδικίας και της «βεντέτας» παρουσιάζονται ως πηγάζουσες από τον πολιτισμό που περιγράφεται στο έργο του Αισχύλου, και κατ' επέκτασιν και ως κοινός πολιτιστικός παρονομαστής Ελλήνων και

Αλβανών, όταν είναι γνωστό ότι στην «Ορέστεια», ένα από τὰ λαμπρότερα πνευματικά κατορθώματα στην ιστορία της ανθρωπότητας, εξετάζεται η πορεία της ανθρώπινης κοινωνίας αντίστροφα από αυτό που περιγράφει ο Κανταρέ: από το πρωτόγονο δίκαιο της αυτοδικίας στο θετό δίκαιο, που στηρίζεται πάνω στη λογική και στον αμοιβαίο σεβασμό.

Επίσης είναι αβάσιμη η προσπάθεια του να γράψει ιστορία για τους Αλβανούς, στηριγμένη σε «ίσως» και σε υποθετικές (φανταστικές) αναφορές: «Οι φωτισμένοι Αλβανοί διανοητές... πιστεύοντας ότι άξιζε ν' ακουστεί η φωνή του αυτόχθονος αλβανικού λαού, απέδειξαν πολλές φορές τους πολυάριθμους δεσμούς που ενώνουν την τέχνη του λόγου, έτσι όπως τη συνέλαβαν οι Έλληνες, με την κοινή ιστορία των λαών των Βαλκανίων, με την τέχνη τους και κυρίως με τα προφορικά θεμέλια της αρχαίας αλβανικής ποίησης και του αρχαίου αλβανικού πεζού λόγου»⁴.

Για ποια αρχαία αλβανική ποίηση και για ποιον αρχαίο αλβανικό πεζό λόγο μιλά ο συγγραφέας;

Έλληνες και Αλβανοί

Περνάω στην εξέταση του χονδροειδούς επιχειρήματος, ότι οι Έλληνες και οι Αλβανοί είναι συγκατοικοί στον Βαλκανικό χώρο από αρχαιοτάτων χρόνων, με βάση το οποίο ο Ισμαήλ Κανταρέ προσπαθεί να κατασκευάσει αρχαία αλβανική ποίηση και αρχαίο πεζό λόγο που δυστυχώς χάθηκαν γιατί ήταν προφορικοί! Να διευκρινίσω απ' αρχής ότι είμαι υπέρ της προσέγγισης των λαών, ιδιαίτερος δε μεταξύ των λαών της Βαλκανικής Χερσονήσου και ότι θεωρώ την συνεννόηση μεταξύ τους ως ακρογωνιαίο λίθο οποιασδήποτε συμβίωσης και ανάπτυξης της περιοχής. Επίσης ότι, στην περίπτωση μεταξύ του ελληνικού και αλβανικού λαού, αυτές πρέπει να ισχύσουν ακόμη περισσότερο, λόγω των ιστορικών δεσμών και των πολιτιστικών συγγενειών των δύο λαών, ιδιαίτερα δε μεταξύ των ελλήνων και των αλβανών χριστιανών — αλλά και των εξισλαμισθέντων τον 19ο αιώνα.

Μετά από αυτή τη διευκρίνιση, οφείλω να επισημάνω ότι σε καμμία περίπτωση η φιλία και η συνεννόηση δεν οικοδομείται με άνισους όρους, με κακώς εννοούμενες χειρονομίες καλής θελήσεως — που γίνονται είτε λόγω αδιαφορίας, είτε λόγω ιδιοτέλειας ή και άγνοιας — και πολύ περισσότερο με

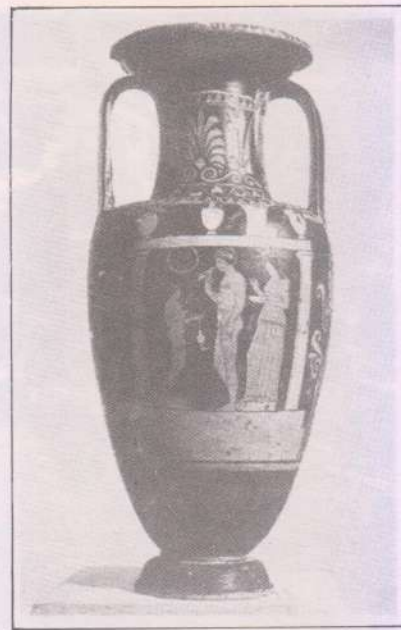
Ο Έρως και τό Αελφίνι όρείχαλκος, 3ος αϊ. μ.Χ., Ανρράχιο (Φωτ. Κ. Γιγ).

την ιστορική διαστρέβλωση σαν και αυτή που επιχειρεί ο Ισμαήλ Καντάρé στον εν λόγω βιβλίο του, όπου ούτε λίγο ούτε πολύ θεωρεί τους Έλληνες και Άλβανούς συγκάτοικους στα Βαλκάνια ήδη από την εποχή του Αισχύλου, ήτοι μεταξύ του 525-456 π.Χ.! Ο Ισμαήλ Καντάρé δε γράφει επιστημονική φαντασία, ως εκ τούτου δεν του επιτρέπεται τέτοιου είδους αυθαιρεσία. Επειδή δε είναι άτοχος ενός ευρύτερου φάσματος γνώσεων, δεδομένου ότι κατά την διάρκεια της 45ετούς μονοκομματικής σταλινικής διακυβέρνησης της χώρας του από τους Εμβέρ Χότζα και Ραμίζ Αλία, όχι απλώς έγραφε και εξέδιδε τα βιβλία του, αλλά είχε διατελέσει και βουλευτής αυτής της μο-

νοκομματικής «βουλής» καθώς και αντιπρόεδρος του Δημοκρατικού Μετώπου, με οδηγεί στο σημείο να υποθέσω ότι η σκόπιμη αναφορά του σε ολόκληρο το έργο του σε συγκρίσεις και κοινό πολιτισμό μεταξύ Ελλήνων και Άλβανών στα χρόνια του Αισχύλου (!) εντάσσεται στην αγωνιώδη προσπάθεια του 45ετούς «Λαϊκοδημοκρατικού» μονοκομματικού καθεστώτος να γράψει και Ιστορία για τους Άλβανούς ή Σκιπεταρ εκ του μη όντος.

Συναντώνται πράγματι οι δύο λαοί στην Βαλκανική Χερσόνησο, αλλά πότε; στην πρώτη βυζαντινή περίοδο και έπειτα. Άλλωστε, η πρώτη φορά που γίνεται μνεία για Άλβανική φυλή που κατοικεί στην περιοχή της Ιλλυρίας είναι μεταξύ 160-168 μ.Χ. από τον γεωγράφο Κλαύδιο Πτολεμαίο. Επίσης, είναι γνωστό ότι οι λαοί που σήμερα ζουν στα Βαλκάνια είναι απόγονοι λαών που συναντήθηκαν σε αυτή τη χερσόνησο, σε αυτή την πρώτη Βυζαντινή περίοδο, πλην των Ελλήνων και μόνον. Αναφέρομαι στους Σλάβους (Σέρβοι, Μαυροβούνιοι, Βούλγαροι), στους Ρουμάνους, στους εκλατινισθέντες Αρωμούνους (ή Βλάχους) και στους Άλβανούς ή Αρβανίτες.

Αυτοί, με την προσθήκη μετά πολλούς αιώνες των μουσουλμάνων, τουρκογενών ή ντόπιων εξισλαμισθέντων, είναι και οι σημερινοί κάτοικοι των Βαλκανίων. Και από αυτούς οι πιο παλαοί μετά τους Έλληνες είναι οι Άλβανοί ή Αρβανίτες. Μα για πολλούς αιώνες μέχρι την εμφάνιση των Άλβανών και από αρχαιότατων χρόνων στην Βαλκανική Χερσόνησο υπήρχαν οι ελληνικές πόλεις-κράτη, ολόκληρος ο χώρος του Αιγαίου, ολόκληρη η σημερινή Ελλάδα, τα παράλια του Εύξεινου Πόντου, τα παράλια της Αδριατικής

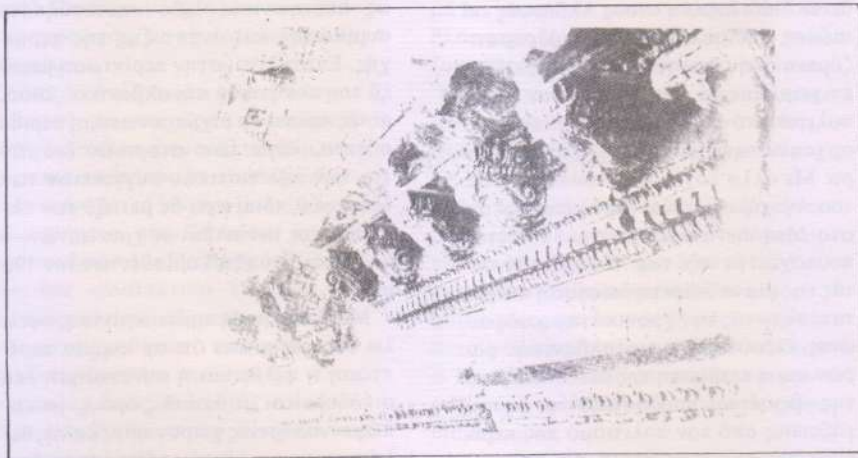

Άμφορείς, 5ος αϊ. π.Χ., Μουσείο Ανρράχιο (Φωτ. Κ. Γιγ)

για να μείνουμε στα Βαλκάνια, και πέραν των ορίων των κρατών τους, λαοί που σήμερα έχουν εξαφανισθεί ή ενσωματωθεί σε μεγαλύτερες εθνικές ομάδες: Θράκες, Τριβαλλοί, Πάιοτες.

Στον δε χώρο όπου σήμερα βρίσκεται η Άλβανία κατοικούσαν μέχρι τον ποταμό Γενούσο (Σκούμπι) τα αρχαιότερα ελληνικά φύλλα, τα Ηπειρωτικά: Χάονες, Μολοσσοί, Σελλοί ή Γραικοί κ.ά, όπως αποδεικνύουν οι αρχαιολογικές πηγές. Βορειότερα δε του ποταμού Γενούσου και σε ολόκληρη την Δαλματία: οι Ιλλυριοί.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Άλβανοί και Ιλλυριοί

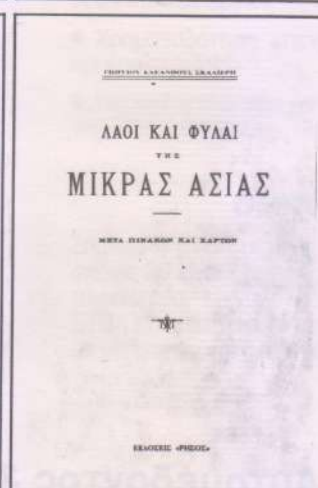
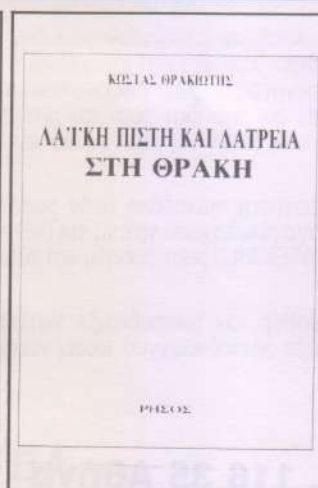
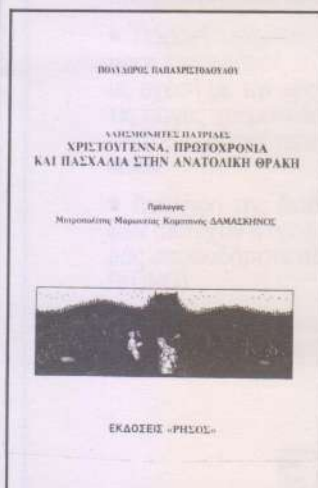
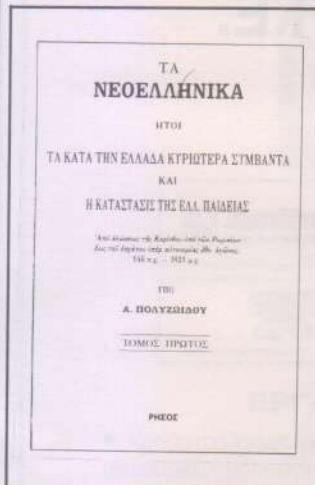
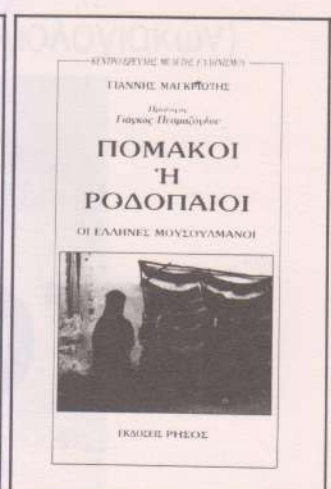
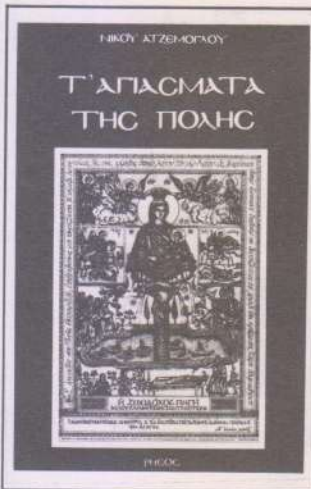
Πρόσωση οίκοδομής τού Δήμου (Βουζή), Άπολλωνία Β. Ηπειρού (Φωτ. Κ. Γιγ).

ΠΗΓΕΣ

1. Ισμαήλ Καντάρé: «Αισχύλος ή ο αιώνα χαμένος», απόσπασμα σελ. 134.
2. «Δραματική ποίηση» Βιβλίο ΟΕΔΒ για Γ' Γυμνασίου, 1982, «Προμηθέας Δεσμώτης», σχόλια.
3. Στίχοι 12-38 από τον Προμηθέα Δεσμώτη, «Δραματική ποίηση», βιβλίο ΟΕΔΒ για Γ' Γυμνασίου, 1982.
4. Ισμαήλ Καντάρé, ό.π., απόσπασμα σελ. 93.

«ΡΗΣΟΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΗΡΟΔΟΤΟΣ, Μαυρομιχάλη 7, Αθήνα, Τηλ.: 36 30 903 — Ι. Μιχαήλ 2 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ, Τηλ.: 26 47 48

ΡΗΣΟΣ, Τηλ.: 88 18 751

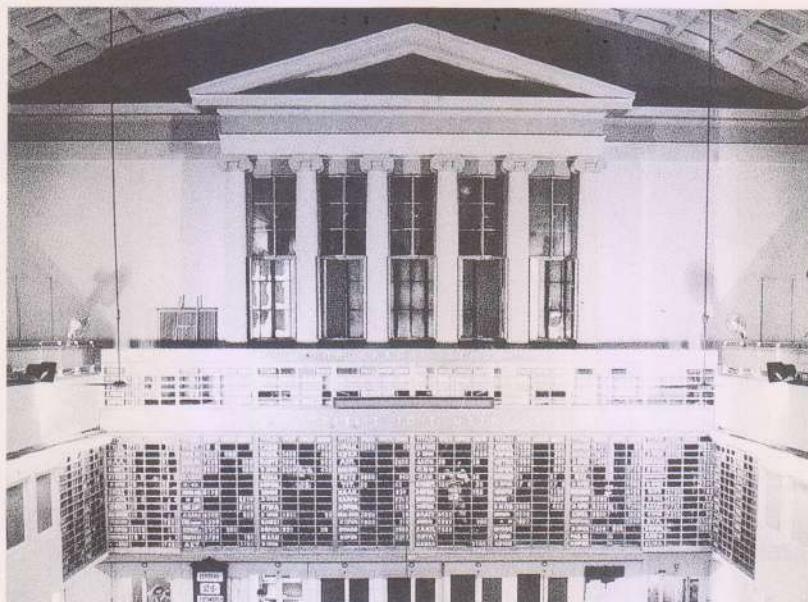
ΤΟΥΜΑΣΗΣ

ΝΑΥΤΙΚΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ Ε.Π.Ε.

Αυτομέδοντος 3, 116 35 Αθήνα
Τηλ.: 7015.656 Fax.: 7015.086 ΤΙΧ.: 210780

ΝΕΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΤΒΑ

Χρηματοοικονομικός Σύμβουλος
Ανάδοχος νέων εκδόσεων (μετοχικών και ομολογιακών)

Βασιλόπουλος
... και του πούλιου το γάλα!

ETBA LEASING
Α.Ε. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΜΙΣΘΩΣΕΩΝ

ΚΕΡΑΝΗΣ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΧΩΝΙΑ ΕΘΝΟΣ Γ.Α. ΚΕΡΑΝΗΣ

NETZETAKIS
BY NETZETAKIS & COMPANY ΣΥΜΒΟΥΛΟΓΙΑ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.

ΤΡΑΠΕΖΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΛ. Δ. ΜΟΥΖΑΚΗΣ Α.Ε.

ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ Α.Ε.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΕΤΒΑ

- Χρηματοδότηση επενδύσεων που συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη και την παροχή βοήθειας για την πραγματοποίηση των επενδύσεων αυτών.
- Παροχή υπηρεσιών χρηματοοικονομικού συμβούλου προς επιχειρήσεις του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα σε σχέση με την χρηματοοικονομική τους στρατηγική, τις πηγές χρηματοδότησης και τους τρόπους για την αποτελεσματικότερη και φθηνότερη άντληση κεφαλαίων.
- Ανάλυση της διαθέσεως νέων εκδόσεων χρεογράφων (μετοχών ή ομολογιών) και με την υποχρέωση αγοράς οποιουδήποτε αδιάθετου μέρους τους (UNDERWRITING).
- Ανάλυση προγραμμάτων εξυγίανσης και ανασυγκροτήσεως επιχειρήσεων μέσω συγχωνεύσεων, εξα-

γορών ή άλλων μεθόδων (MERGERS AND ACQUISITIONS).

- Αναζήτηση πηγών χρηματοδότησεως των επενδύσεων και των έργων.
- Χρηματοδότηση επενδύσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας.
- Παροχή υπηρεσιών χρηματοδοτικής μισθώσεως μέσω της ETBALEASING.

ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΒΑ

Σήμερα η ΕΤΒΑ μετέχει σε 115 επιχειρήσεις, από τις οποίες 20 είναι εταιρείες κυριότητας ή συμμετοχής σε πλειοψηφία. Μεγάλο μέρος των εταιρειών αυτών η ΕΤΒΑ πρόκειται να το μεταβιβάσει στον ιδιωτικό τομέα, με γρήγορες και διαφανείς διαδικασίες.

ΕΤΒΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ Α.Ε.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 18 - 106 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 32 37 981 - 32 37 381 - 32 30 771 • ΤΗΛΕΓΡ. Δ/ΝΣΗ: ΕΤΒΑΒΑΝΚ • ΤΕΛΕΧ: 215203 ΕΤΒΑ GR • ΤΕΛΕΦΑΧ: 01/3621023

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ: 32 37 981 - 32 37 381 - 32 30 771 • ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΤΗΛ: (031) 266 126-29 • ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΤΗΛ: (081) 221 921
• ΒΟΛΟΣ, ΤΗΛ: (0421) 30 511 • ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΤΗΛ: (0651) 27 757 • ΚΑΒΑΛΑ, ΤΗΛ: (051) 229 804 • ΚΟΖΑΝΗ, ΤΗΛ: (0461) 41 426 - 41 472
• ΚΟΜΟΤΗΝΗ, ΤΗΛ: (0531) 27 251 • ΠΑΤΡΑ, ΤΗΛ: (061) 271 867 • ΤΡΙΠΟΛΗ, ΤΗΛ: (071) 225 428 • ΧΑΝΙΑ, ΤΗΛ: (0821) 45 094 - 45 095

Περιεχόμενα

- 1 Εισαγωγικό Σημείωμα
2 Καφενείο «Η ωραία Ελλοπία» (Σχόλια) *Νίκος Μανίκας*
- ΚΥΠΡΙΑΚΟ**
4 Κυπριακό 1991. Ανακοίνωση
5 Δήλωση στην «Ελλοπία» του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσοστόμου
6 Το πολιτικό κενό στην Κύπρο
7 Ο Ελληνισμός μπροστά στη «νέα τάξη» πραγμάτων *Γιώργος Ζερβίδης*
12 Η ομοσπονδιακή λύση οδηγεί στην τουρκοποίηση *Δημήτρης Καλουδιώτης*
17 Από την κυπριακή τραγωδία στη σημερινή γενική κρίση και εθνική απειλή *Τάκης Γεωργίου*
Νικόλαος Πολυχρονίδης
- ΒΟΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΣ**
21 Στο μετέωρο βήμα του Αετού *Εύα Παπαδάτου*
- ΑΙΓΑΙΟ**
26 Ναυτικά γυμνάσια στο Αιγαίο και το πρόβλημα της Λήμνου *Κυριάκος Κεντροτής*
- ΠΟΛΗ - ΙΜΒΡΟΣ - ΤΕΝΕΔΟΣ**
28 Το σχοινί (Για το Οικουμενικό Πατριαρχείο λόγος ορίων) *Σταμάτης Παπασταματέλος*
- ΤΟΥΡΚΙΑ**
30 Η αναβάθμιση του ρόλου της Τουρκίας και οι επιλογές της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής *Μιχαήλ Δανίκας*
33 Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις με βάση τα τουρκικά σχολικά βιβλία. Α' Μέρος *Αχιλλέας Λαζάρου*
- ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ**
37 «ΑΡΓΩ» - Η πορεία ενός συλλόγου *Κλαυδία Καντηλάπη*
- ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΕΣΣΔ**
40 Για τα προβλήματα των Ελλήνων που ζουν στην περιοχή της Ρωσικής δημοκρατίας. Επιστολή προς Γιέλτσιν και Χασμπουλάτοφ *Γαβριήλ Ποπόφ*
Ιάκωβος Ματσουκάτοφ
- Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ**
43 Ελληνολατρεία στην ΕΣΣΔ!
44 Οι ελληνόφωνοι της Κάτω Ιταλίας *Βλάσης Αγτζίδης*
Κ.Ε.Μ.Ε.
- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ**
46 Ιδεολογικά «τσιλιμπουρδίσματα» και γλωσσολογικό «ραχάτι» *Χρήστος Δάλκος*
48 Της ελληνικής παιδείας μετέχοντες *Επιμέλεια:*
Τασούλα Καραγεωργίου
- ΠΡΟΣΩΠΟ ΜΕ ΠΡΟΣΩΠΟ**
49 Ο φθόνος «ελληνική αρρώστεια»; *Διονύσης Λιάρος*
- ΚΟΥΡΔΙΚΟ**
50 Πεθαίνοντας στην Ανατολή (παράλληλη τραγική πορεία Κούρδων και Ελληνισμού) *Γιάννης Παπαγεωργίου*
- ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ**
52 Η στάση του Ελλαδικού κομμουνιστικού κινήματος κατά τη μικρασιατική εκστρατεία και οι ευθύνες του για την ήττα *Βλάσης Αγτζίδης*
56 Από την Αυτοκρατορική Ιδέα στην Εθνική Ιδέα. Α' Μέρος *π. Γεώργιος Μεταλληνός*
- ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΟΣ**
60 «Ρωμανία», «Ενδιάμεση Περιοχή» ή «Δύση»; Το πρόβλημα της ταυτότητας στη σύγχρονη ελληνική συνείδηση. Α' Μέρος: Η «ρωμανική» ταυτότητα *Θόδωρος Ζιάκας*
64 Η αυτοδιάθεση των εθνών στη «νέα τάξη» πραγμάτων *Γιάννης Σχίζας*
- ΚΡΙΤΙΚΗ**
68 Με αφορμή το βιβλίο του Ισμαήλ Κανταρέ «Αισχύλος ή ο αιώνια χαμένος». Α' Μέρος. *Γιώργος Παπαγιαννόπουλος*